

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

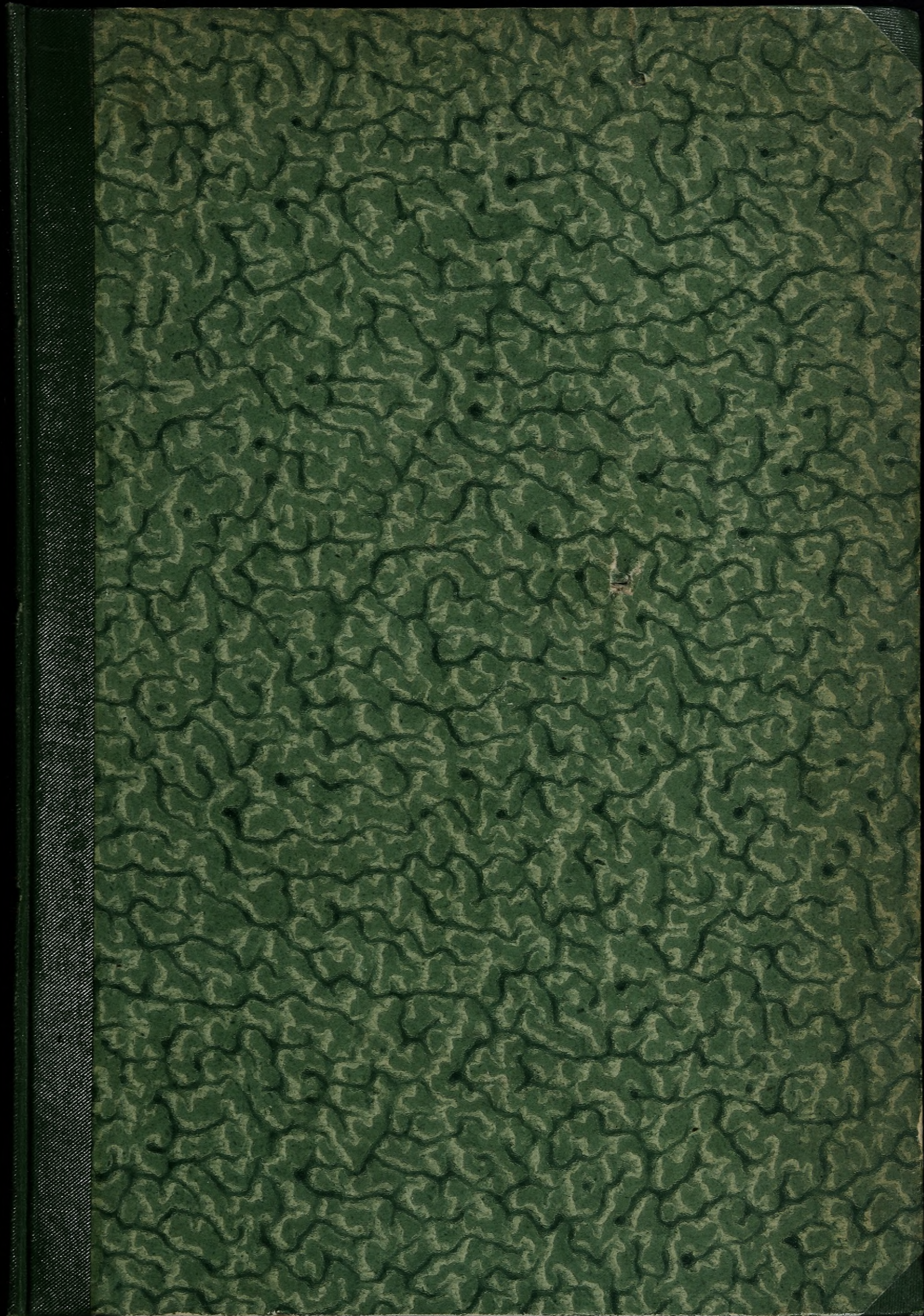
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

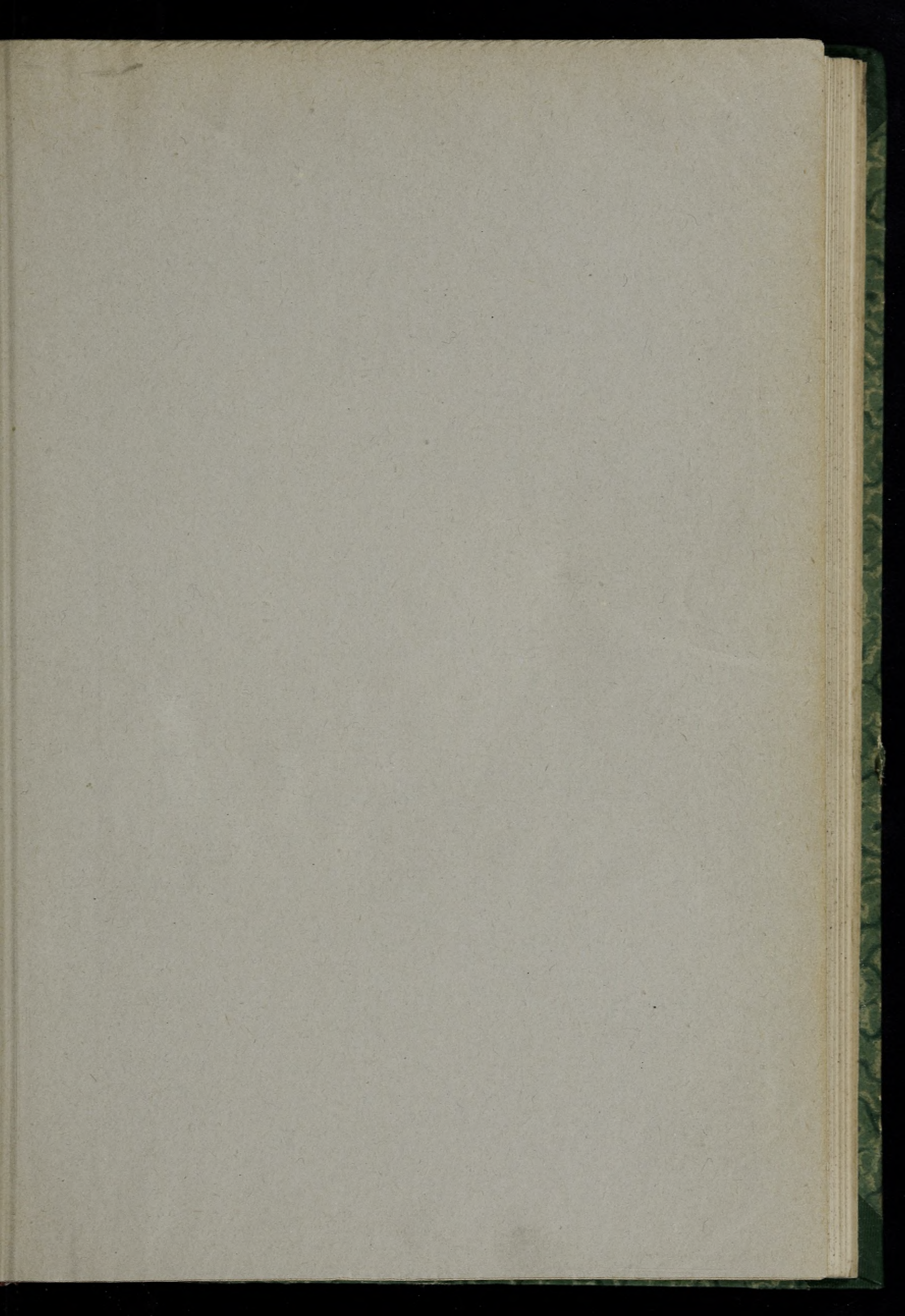
LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt.
Pv.

By J. F. Nelson

VÅRDKASEN.

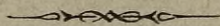
HISTORISK BERÄTTELSE

FRÅN

KARL XII:^S TID

AF

EKKIS. *Nelson*

STOCKHOLM,
OSCAR L. LAMMS FÖRLAG.

HELSINGBORG 1883,
EVALD SCHMIDTS BOKTRYCKERI.

Den gamla tiden är mig kär,
den gamla karolinska tiden,
ty glad den är som samvetsfriden,
och modig såsom segren är.

Tegnér.

I.

En karolins hem.

Vi skrifva år 1700. Sverige hade nu under ett tjugotal år njutit en beständig fred, och denna fred hade välgörande inverkat på alla näringsgrenar, hvilka under det gångna kriguppfyllda seklet i mer eller mindre mån lidit eller legat nere.

Under Karl XI:s visa och kraftfulla styrelse hade Sverige vaknat till nytt lif, det blodiga svärdet hade bytts till lia och plogbillen skar sina välsignelsebringande fåror på fordom öde mark, rikets drätsel var ordnad, statens skattkammare var rikt försedd och detta välstånd spridde sig äfven till menige man.

Men nu var den kraftige ordnaren borta, den starka handen hade måst släppa regeringstömmanne; den elfte Karl, den älskade och ömsinte monarken, den outtröttlige väktaren för sitt lands väl, hade stigit ned i sin allt för tidiga graf, djupt sörjd och begråten af sitt tillgifna folk. På tronen satt nu åter ett barn, som tycktes ej förstå det ringaste af regeringsärendena, utan endast jägtade efter nöjen, och enligt hvad det beställsamma ryktet berättade, tillbragte sin mesta tid på halfvilda upptåg, samt med frikostig hand bortslösade fadrens hopsparade skatter.

På många sätt märktes för väl, att riksrodret kommit i annan mans hand; den städfjade egennyttan började åter att än här och än der sticka upp sitt hufvud, och sjelfs-

våldet, som ej mera tyglades, hade åter fått fritt fält. Kort sagdt, den fordna oredan tycktes vilja återkomma, och många af den elfte Karls förtrogna åsågo med grä-melse huru hydran fick nytt lif. I all ödmjukhet fram-ställde de vådan häraf för den unge envåldsherrskaren, men denne hade hvarken tid eller lust att lyssna dertill — en björnjagt, ett slädparti eller dylikt upptog hela hans sinne.

Ryktet om den unge Karls lefnadssätt och hans jäg-tande efter nöjen hade äfven hunnit utomlands, och följen häraf var att »Tre drottningar spunno ett nät utaf svek»; nu var rätta stunden kommen att rikta sig på Sveriges be-kostnad, att återtaga hvad man förut förlorat till det hatade och fruktade grannlandet, och de tre makterna Danmark, Ryssland och Polen voro ej sena att begagna tillfället.

Det samlade sig hotande åskmoln kring Sveriges gränser, och de mera klarsynta åsågo med stor oro huru de hopade sig. Man frågade sig sjelf hvilka förödande blixtrar som härifrån skulle utslungas, och man såg sig med ängslan om efter en åskledare.

Till allmogen hade äfven hunnit ett rykte om att krig stod för dörren, men här visste man ännu ingenting med säkerhet. Dock hade sinnena upprörts häraf, man hade fått erfara fredens välsignelser och ville ej åter kastas i krigets fara. Man knotade högljudt mot den unge konun-gens rådgifvare, ty desse fingo bära skulden för att de ej afrådde från ofred: — men dock hoppades man i det längsta att ryktet skulle vara ogrundadt, fastän man med blandade känslor emotsåg närmare underrättelser.

De genom hungersnöden år 1696 och 1697 ännu för-dystrade sinnena sågo allting i måhända mörkare dager än den i verkligheten var, och de ständigt återupprepade berättelserna om fredsbrott bidro ej heller att lugna sinnesstämningen. Allmogens sätt blef pockande och trot-

sigt, man fordrade andra rådgifvare åt konungen; — lagen tycktes delvis ha förlorat sin helgd, ty skatter och andra gärder måste med våld indrifvas; då kom med ens den säkra underrättelsen att Danmark brutit freden, och med detsamma hade äfven sinnesstämningen förändrats.

Åskslaget hade rensat luften. Sveriges söner reste sig som en man att värna den torfva deras fäder lemnat efter dem och intet knot hördes mot de gärder som nu påbjödos; man täflade till och med i offervillighet, kanske äfven dertill eggad af det urgamla hatet till grannen på hinsidan sundet.

Men om tanke- och handlingssättet var sådant i norra och mellersta landet, gestaltade det sig helt annorlunda i de södra provinserna, särdeles i de nyförvärfvade landskapen Skåne, Halland och Blekinge, och i synnerhet i det förstnämnda var allmogen öfver allt danskvänligt sinnad, detta hufvudsakligen en följd af den ständiga och lätta samfärdseln med grannlandet; dock saknades visserligen ej de som underblåste orosandan, — och Danmark, som såg sin fördel i att gjuta olja på elden, försummade ej att ständigt gifva ny näring åt samma. Befolkningen i detta landskap talade en munart, som hade mycket gemensamt med danska språket, och seder och bruk voro utpregladt danska. Det vilda snapphannelifvet som under Karl XI:s krig uppblomstrat, hade ännu ej fullkomligt utrotats; man trotsade den svenska öfverhetens bud och befallningar samt till och med dödade de fogdar och uppsyningsmän som tillsatts att indrifva skatter m. m. Våldsverkarnes flyktade sedan till de stora skogar, som på den tiden ännu funnos i Skåne, eller ock flydde de öfver gränsen till Blekinge eller Småland, samt funno der alltid tillhåll och gömställen. De förklarades nu fredlösa och vågade ej återvända till sina hem, men de uppehöll sig i stället genom tjufskytte och rån, och voro samlade i flockar från 12 till 20 stycken, stundom flera; —

de utvalde bland sig den slugaste och djerfvaste till anförare, och denne lydde de blindt.

Flera af dessa provinsers ortnamn påminna om våldsbragder, utöfvade af dessa vilda sällar; så t. ex. i nordvestra Skåne ligger en by benämnd Tursköp och har denna fått sitt namn deraf att en af svenska konungens uppbördsmän vid namn Ture Helgesson här blef ihjelskjuten år 1693, då han skulle indrifva resterande skatter. Ogerningsmannen flyktade sin kos, men hela bylaget, ja hela socknen fick gemensamt lida härför, och betala en dryg lösepenning, som blef kallad »Turesköp», hvilket sedermera förkortadt till Tursköp har bibehållit sig till våra dagar. Men de senare åren hade äfven här sinnena lugnats, de mera tänkande insågo fördelen af att lyda under svenskt välde, och i öfrigt då man märkte att den svenska regeringen gjorde allt för att afskaffa forna bördor, och dessutom ej handlade godtyckligt, fogade man sig i det nödvändiga och gaf sig till tåls. Men nu, då kriget stod för dörren, hade Danmark, som ämnade taga Skåne till operationsbasis för sina krigsföretag, här sina hemliga agenter och det började snart synas hvad frö de hade sått. Det jäste i de undre lagren, fastän något utbrott ej skedde. Den tolfte Karl, barnet med den lekfulla hågen, var med ens förbytt till man. I stället för att invänta danskärne i sitt eget land, stod han oförmodadt på Seland och krossade sin fiende med ett slag. Det svenska lejonets ram hade träffat hårdt, och den dansksinnade skånska allmogen måste åter böja sig och blifva laglydig.

I nordvestra delen af Skåne, på en mils afstånd från den urgamla staden Helsingborg, höjer sig en enstaka kulle cirka 300 fot öfver den omgifvande slätten. Denna

kulle, som utgör en länk af den hela provinsen genomlöpande Söderåsen, benämndes den tiden »Svedjebjer», ett ord i dansk munart som antydde att en större eldsvåda fordomtima härjat den derå växande skogen. Detta namn har numera blifvit sammandraget till »Svedberg». Det sparsamt ljungbeväxta Svedjebjer syntes på långt afstånd öfver den rundtomkring milsvidt sig utbredande ek- och bokskogen, hvilken sönderföll i tvänne delar: »Södreskog» och »Norreskog», eller på landskapsmål: »Söndreängar» och »Norreängar». Från »Svedjebjer» gafs då som nu en vidsträckt utsigt: i norr begränsades synkretsen af Skelderviken, i nordvest höjde sig det öfver 600 fot höga Kullaberg, rakt i vester möttes blicken af Öresunds oroliga böljor, åt söder och sydvest inskränktes synvidden af Kropps höjder, i sydost reste Björnekulla klint sin blåa bergvägg, men rakt i öster och nordost utbredde sig den jemna skogen med en långt aflägsen horisont. Den vidsträckta skogen tillhörde kronan och hade tillfallit henne dels genom köp och dels genom reduktionen, som äfven sträckt hit sin oblidkeliga hand.

Vid östra sidan af Svedjebjer lågo just i skogsbrynet trenne låga kojor, uppförda af grofva timmerstockar, rundt omkring omgifna af ett högt stängsel. Dessa kojor beboddes af trenne familjer, som, åtminstone hvad den qvinliga delen beträffade, lefde helt isolerade från den öfriga verlden, samt tillhörde trenne s. k. kronokarlar eller kronojägare, hvilka af kronan tillsatts att bevaka dess egendom; dessa tjänstgjorde på samma gång som »spanare», d. v. s. de skulle hafva ett vaksamt öga på omgifningen, efterforska huru vida upprorslågan vore fullkomligt dämpad, samt i fall något misstänkt yppade sig genast inrapportera samma till kommandanten i Helsingborg. Deras bostad var väl vald; från toppen af kullen kunde de skåda vida omkring, och dagligen hölls utkik från högsta platsen, hvarest en flöjelstång var upprest, öfver den omgifvande nejden.

Syntes nu någonstädes en rök öfver trädtopparne, som förrådde att villebrådstjufvar eller stigmän här slagit sitt läger, begåfvo sig de käcka karlarne skyndsamt åstad att fånga de ovälkomna gästerna, och då blef ofta den dystra skogen vittne till många hårda nappatag, ur hvilka dock hittills våra trenne jägare lyckats afgå med seger, om ock dugtigt tilltygade. Det var ej något roligt göra att så der stundligen vara utsatta för faror, det fordrades också dertill dylika män som de, hvilka vi nu vilja föreställa våra läsare.

Den mellersta af nämnda stugor som lågo vid Svedjebjers fot, var större än de andra, samt beboddes af korporal Lans, en högväxt gråskäggig finne, som väl bar sina sextio år på nacken; hans kroppsbyggnad var en jättes; hans lemmar voro ovanligt muskulösa, och ett bredt, djupt ärr, som gick från midten af pannan öfver venstra ögat och snedt emot örat, gaf åt hans ansigte ett drag af oförfäradt mod, ja nästan vildhet; under de buskiga ögonbrynen framblickade ett par mörka lifliga ögon, hvilka visserligen, någon gång då gubben blef retad, kunde spruta eld och lågor, men eljest gåfvo de åt hans barska ansigte en pregel af godhet och allvar. Redan som barn hade han kommit öfver till Sverige med sin far, som var en af Karl X:s livvakt och hade som trosspojke deltagit i det minnesvärda tåget öfver Bälterna; sedermera återfinna vi honom som ryttare vid lifregementet till häst, och som sådan hade han varit med i slaget vid Halmstad, hvarest han utmärkte sig genom sin djerfhet och oförvägenhet och då af sin tappre öfverste Nils Bjelke befordrades till korporal. Den 4 December 1676 var han med i den heta striden vid Lund, och här anträffades han vid dagens slut liggande vid foten af Helgonabacken hårdt sårad och till utseendet liflös; fyra särskilda gånger hade han följt sin käcke öfverste i striden, tills slutligen ett fiendtligt sabelhugg sträckte honom till marken.

Men en finne är seglifvad och det förfärliga sår han fått förmådde ej knäcka honom, utan han tillfrisknade så småningom. Dock då han åter kom så långt att han på nytt kunde erbjuda sin arm och sitt svärd till värn mot fienden, hade krigets åskor bortrullat och den elfte Karl hade tillkämpat sig och landet en efterlängtdad fred.

Väl tjente Lans ännu en tid vid sitt gamla regemente, men då konungen lät söka efter utvaldt folk bland sina krigare för att anställa dem som kronokarlar i de nyförvärfvade landskapen, erhöll Lans genom sin öfverstes bemedling den anställning som vi sett honom inneha. Ingen kunde ej heller vara dertill mera passande, ty han var djerf, oförvägen, vaksam och outtröttlig; och af lika skrot och korn voro äfven de män, som här stodo under hans befäl, de hette Strid och Stål; båda hade de varit stridskamrater till Lans, och härdade som de voro genom forna mödor och strapatser gåfvo de ej sin förman efter i uthållighet och vaksamhet.

Här vid foten af Svedjebjeret låg således deras boställe, och deras verksamhet var att kringströfva de vidsträckta skogarne; en följd af denna deras syssla var att de ofta dagar och nätter, ja hela veckor å rad, så väl sommar som vinter voro borta från hemmet och höllo då sin bostad i den djupa skogen. Dock var alltid en af de trenne hemma för att hålla utkik från kullens topp samt att göra kortare ströftåg i närmaste omnejd medan de tvänne andra gjorde sin rund öfver hela området.

Med våra läsares benägna tillåtelse vilja vi nu uppmåla några taflor från det hänsvunna seklet, och likt våra trenne vänner Lans, Strid och Stål börja vi då vår rund i de djupa och dystert susande skogarne, som i det hänsvunna seklet omgäfvade det nu mera nakna och ensliga Svedberg. Ännu hvilat dock minnena från de gångna dagarne öfver den sköflade kullen, och om du någon gång kommer att beträda denna plats, helst en sommarafton då solén

sjunker bak kullen, så skall vindens sus i ljungen eller insekternas svaga surrande tillhviska dig en saga om det hänsvunna, om mannamod och kraft, som nu mera fåfängt spanas hos ett vekligt slägte; kanske skall ock bleka vålnader stå framför din syn; men räds ej för de gamle kämparne, hvilkas ben betäckas af hundraårig mossa, utan låt dem tyda sagan från de dar som gått.

Det var en af de sista dagarne i februari; vintren, som förut hade varit mycket sträng med bar frost, hade nu något mildrats och ymnig snö hade fallit, hvilken, då derjemte stark blåst varit rådande, hade hopats i ofantliga drifvor, hvarigenom de få och dåliga landsvägarne blefvo ännu sämre än förut, d. v. s. alldeles ofarbara. I skogarne låg snötäcket jemnhögt utbredt öfver marken; trädens grenar voro äfven öfverhöljda af snö samt svigtade under sin börda. Denna dag hade ständig snöyra rådt, hvilken dock mot qvällen utbyts mot ett snöslask, som strax frös till is och öfverdrog hvarje föremål med en blank isskorpa. Dagen, som varit dyster och mulen, mörknade fort till qväll och blåsten for hvinande fram öfver mark och skog. Vindflöjelstängen på Svedjebjer svigtade och böjde sig för dess påtryckning under det flöjeln surrade gnisslande omkring på sin axel. Från djupa skogen hördes ufvens hemska »uhu» äfvensom tjetet af en varg. Detta senare skadedjur, hvars slägte nu är här utrotadt, hade under ofredens tid talrikt förökadt sig och det var ej sällsynt att i detta landskap påträffa stora flockar af dessa bestar. Qvällen var mörk, ej en blek månstrimma eller en stjernas sken syntes. Äfven husen vid Svedjebjers fot lågo helt inhöljda i mörker, och man skulle nästan tro att

ingen lefvande varelse bodde der, om ej hvarje gång, som vargens tjut hördes dit, ett argt morrande och ett dämpadt skall af hundar låtit sig förnimma; men det varade blott helt kort och sedan hördes ej annat ljud än det af blåstens framfart i träd Kronorna. Kort sagdt: det var en af dessa qvällar, då man helst stannar framför en brasa inom fyra väggar och, såsom ordspråket säger, »ej ens näns köra en hund ut». Det hårda vädret tycktes dock ej ha förmått skrämman alla att hålla sig inom hus, ty på en smal skogsväg i »söndre ängar» sträfvade trenne vandrare framåt med så raska steg som marken och snön tillät. Att de voro förtrogna med sin väg syntes tydligen, ty en främling skulle ovilkorligen här gått vilse, ty dels var den smala skogsstigen alldeles igen snöad och dels tillät mörkret ej ens att se handen för sig. Våra trenne vandrare voro högväxta, kraftiga gestalter, de voro klädda i stora skinnmössor som voro nedslagna om öronen och fram öfver munnen, så att endast ögonen och nästippen syntes, långa skinnpelsar samt höga klumpiga becksömsstöflor fullbordade deras yttre drägt. Hvar och en hade i handen en grof knölpåk af ek, en tung bössa hängde öfver skuldran och i läderbältet som sammanhöll pelsen satt vid venstra sidan en lång knif och en grof pistol, vid högra sidan hängde en läderväska för ammunition; dessutom hade den ene af dem på ryggen en större rensel. Derjemte hängde på deras bröst fästad vid ett af knappålen en liten hornlykta som kastade ett svagt ljussken på de närmaste föremålen. De vandrade framåt under tystnad, och de dinglande lyktorna kastade fantastiska skuggor på deras väg.

»Hur långt har vi nu igen till hemmet, farbror Stål?» afbröt en ungdomlig stämma tystnaden.

»Är barnet redan trött?» blef den tilltalades nästan buttra svar.

»Nej», inte just det, ty nog håller jag ut lika länge

som någon annan, återtog den förre halft förtrytsamt, »men ej skulle jag tycka illa om att snart slippa från detta hundvädret.»

»Bah, kallar du detta ett hundväder; nå så fråga Vaken och Käck då om de ej varit med mig i värre väder än så, eller hur är det, gubbar små?» tillade den som vi hört benämnas Stål och blickade ned på ett par stora raggiga varghundar, som troget lufsade fram vid vandrarnes sida. »Jo, jo men», fortsatte han för sig sjelf, »nog ha vi mången natt fått tälta tillsammans, då källden tycktes vilja stelna lemmanne till is och då man måst sluta ögonen till för snögloppets skull; men pojkar äro ändå pojkar, bara krukor nu för tiden, de ha hvarken märg eller mod.»

»Ja, men käre Stål», inföll den tredje som hittills gått tyst, »ej är man en kruka just därför att man längtar hem, det gör du troligen sjelf också, därför säg oss nu, käre gubbe, hur snart du tror vi hinna hem.»

»Nej hör på den bara», brummade Stål, »han vill smeka gråskägget för att få sin vilja fram; du borde blygas att ej tåla litet väder och vind, du som är korporal Lans' son; men du har väl dina egna griller kan jag förstå, men det säger jag att skall Anna Stål ha en man en gång, så skall det vara en som icke gråter för lite snöslask. — »Dock», tillade han något blidare stämd, »jag tycker ni har vandrat dessa vägar så ofta nu, att ni borde lika väl som jag kunna känna igen hvar vi äro; se der är ju den ihåliga eken med stensätet invid och således äro vi snart vid skogshuset, och der får jag väl låta er hvila en stund, era stackare, sedan ha vi ungefär en fjerdingväg igen, och den vägen vet ni är ej den bästa, ty myren som ligger der emellan har nu slaskat upp, och der gäller det att gå försigtigt.»

Under detta tal hade gubben lossat lyktan från knapphålet och höjt den så att dess sken föll på en stor ek,

hvars kärna frätits af tidens tand. Invid den samma var uppstapladt en mängd stenar, ordnade till en sittbänk, som tydde på att här var ett slags rasteställe för dem som droge denne vägen fram. Derpå fästade han åter lyktan på sin plats och man trafvade nu på nytt åstad, med »brumbjörnen» i spetsen samt de två yngre männen i hack och häl efteråt; alla tego och arbetade sig fram genom snön, i sitt anletes svett.

Gubben hade spått rätt; efter cirka en kvarts timmes vandring uppnåddes det omnämnda skogshuset, en låg, fyrkantig koja, bygd af grofva timmerstockar. På vissa ställen hade kronokarlarna uppfört dylika byggnader, afsedda för att rasta och hvila ut under deras ströftåg samt äfven till skydd under utbrytande oväder, eller till lägerställen, då de ej hunno nå Svedjebjer innan nattens inbrott. En sådan koja var det nu som våra trenne bekanta uppnådde. »Käck» och »Vaken» hade sprungit förut, men kommo tillbaka högt skällande. »Tyst hundar! hvad står på!» puttrade gubben under det han grep fastare tag om knölpåken han bar samt förde handen till bältet der knifven satt. »Är der något? sök!» kommenderade han dem, och de trogna djuren rusade åter framåt mot skogshuset. De yngre männen hade hastigt ryckt gevären från skuldran och stodo beredda till försvar i fall de blefvo öfverfallna. »Skilj er åt och vriden lyktorna så att skenet ej syns; eljes blifven I en ypperlig skottafla», hördes åter gubbens stämma, »tyst, och försigtigt framåt sedan.» Hundarne kommo på nytt åter, men tycktes ej hafva funnit något misstänkt; skogshuset var nu helt nära; alla stannade och öfverlade om det var rådligt att inträda, och det beslöts att sända hundarne än en gång åstad; men dessa gåfvo ej ett skall ifrån sig — således tycktes allt vara lugnt; deras första skällande kunde ju vara föranledt af att en hungrig mickel eller gråben strök omkring i närheten; och man fram-

trädde därför till dörren af kojan. Gubben Stål vred sin lykta så att skenet föll på huset och yttrade med det samma; »här har ändå varit någon, dörren är uppbruten!» Alla tre inträdde nu i kojan, genom hvars öppnade dörr blåsten for susande in; de läto skenet af sina lyktor falla från hörn till hörn, men ingen lefvande varelse mer än de sjelfva och hundarne syntes till; dock kolnade vedpinnar samt några lemningar från en måltid såsom ben m. m. gåfvo till känna att det ej varit länge sedan någon hade varit här på besök. »Ja», sade gubben Stål, »jag kunde just tro det att vi fått objudna gäster i vår skog; kommandanten i Helsingborg sade oss att vi skulle hålla ett vaket öga på hvad som tilldrog sig inom vårt område; det är det danska packet som har sina utliggare här, men äro vi dem så i hälarne, skola vi nog försöka hålla dem varma, litet bly i pannan från min bössa skall göra dem så lugna och beskedliga att de ej mera skola snoka omkring på förbjudna vägar.»

»Men det är troligen ändå flera timmar sedan de aflägsnat sig härifrån», inföll en af de unge männen, »ty några andra fotspår än dem af oss synas ej omkring huset!»

»Ah», återtog Stål», med detta vädret igensopas snart alla spår äfven i tästaste skogen, men längre än tre dagar sedan kan det ej vara som de gästade här, ty då voro vi ju här sist; dock i qväll kunna vi ej göra något vidare dervid; låtom oss göra upp eld medan vi hvilat oss en liten stund!

De unge männen buro samman några torra grenar och snart flammade en stor brasa midt på golfvet i kojan; röken sökte sin väg dels genom rökfånget på taket och dels genom den halföppna dörren, genom hvilken äfven den rödaktiga lågan kastade en lång fantastisk strimma på de närstående isbelupna trädstammarne. Våra

vänner, som ej mera behöfde så väl skydda sig mot kölden, hade aftagit sina stora skinnmössor och den flammande brasan belyste klart deras ansigten. Gubben Ståls anletsdrag voro väderbitna och djupt fårade, ett stubbigt gråsprängt skägg inneslöt hela ansigtet som i en ram och hans långa hår hade antagit snöns färg; det syntes tydligt att många vintrar hade gått hän öfver hans hjessa men ännu var han dock oböjd af åren; de små men lifligt spelande ögonen talade om oförminskad själskraft, och de breda skuldrorna, den säkra armen och det högburna hufvudet gáfvo till känna att den kroppsliga styrkan äfven var oförminskad. Om vi nu kasta en blick på hans båda följeslagare, öfverraskas vi af det barnsliga uttryck som de båda ha preglat i sina anletsdrag; det tyckes ej harmoniera med deras storväxthet, ty af den samma skulle man hafva trott att de minst räknat sina trettio år. I öfrigt voro de ganska olika hvarandra; den ene af dem var ljushårig och rödlett med ett rundt ansigte samt blå ögon, hvilka hade ett eget drömmande uttryck, under det den andre var mörklagd med oval ansigtsform; hans mörka ögon voro forskande och lifliga och några muskelryckningar omkring hans mun talade om ett temperament fullt af eld och lågor; vid ett närmare betraktande fann man en viss likhet mellan honom och gubben Stål, fastän anletsdragen voro mera regelbundna och dessutom förskönades af ungdom och helsa; ett visst slägtdrag fans, och de voro äfven slägt; den unge var nämligen en brorson till gubben Stål, äfvensom fosterson, ty gubben hade upptagit honom hvars far blödt och dödt för kung och fosterland, som eget barn. Den andre unge mannen med det ljusa håret, var deremot en son af gubben Ståls kamrat och förman, nämligen kronokarlen Lans, och Stål tycktes äfven ha en viss omvårdnad om denne, åtminstone mera än hvad han syntes bry sig om sin fosterson. De båda ynglingarne, hvilka ej

kunde vara äldre än omkring sexton år, hade båda lagt sig framstupa framför brasan och stödde armbågarne mot marken samt hvilade kinderna mot sina händer, under det gubben Stål vid andra sidan om elden var ifrigt selsatt att steka ett stycke kött. Hundarne, hvars hunger retats genom steklukten, höllo sig strax intill gubbens sida samt väntade otåligt på att äfven få deltaga i den tillämnade måltiden. Utanför fortfor ovädret att rasa och allt emellanåt drefs röken tillbaka in i kojan, åtföljd af en skur snö och hagel. Tystnad rådde en stund och hvar och en af våra trenne personer tycktes hafva fått en särskild sak att fundera på, som helt och hållet upptog tankarne och gjorde att allt annat fick passera obemärkt; slutligen bröts tystnaden af den mörklagde ynglingen, som vänd till sin unga kamrat yttrade:

»Hörde du huru man i Helsingborg talade om krig med Danmark och att man när som helst kunde vara beredd derpå; jag skulle nu gerna vilja vara soldat, och komma med ut att slåss, samt få se mig något om i verlden; jag är mer än trött af att lunka i dessa dystra skogar, det är ett evigt enahanda som jag ej kan stå ut med; helst skulle jag vilja gå in vid kungens garde för att der under hans ögon kämpa mig till utmärkelse och beröm; jag skulle vilja som vikingarne fordomdags ströfva från kust till kust, samt öfver allt vinna land och rike.»

»Ja, äfven jag är trött vid att ströfva omkring här», afbröt unge Lans dröjande, »och jag har ofta tänkt på att komma ut i verlden, dock en sak har ännu hållit mig kvar, men jag märker att det tjenar ej till något att gå hemma längre, och därför vill jag som god kamrat följa dig när du har fullt beslutat dig; jag skall i öfrigt tala derom med far när jag kommer hem!»

Ynglingarne blefvo afbrutna i sitt samtal af ett hånande skratt från gubben Stål, som yttrade:

»Nå, nu må jag säga, vilja tuppkycklingar också gala? skulle ni gå med i kriget? hvad nytta skulle ni göra der? springa som harar så fort ni fick se fienden — pojkar som jemra sig för lite yrväder vilja tala om att stå för kulor och krut! ha, ha, ha! Det är klokast att ni låter matbiten tysta munnen, ty då trifves ni nog bäst», tillade han samt räckte dem båda af det stekta köttet.

»Farbror gycklar alltid då man vill besluta något på egen hand; men att jag ej är rädd af mig har jag mer än en gång lemnat bevis för, jag är ej ett barn längre och tål ej att man skrattar åt mig; är det så, att krig utbryter, så är det säkert att jag söker upp kungen och ber honom att följa med, detta är mitt sista ord!» sade den mörklagde ynglingen, och hans utseende vitnade om att han ämnade göra allvar af beslutet.

»Du söka upp kungen? Nej, nu går det för långt», puttrade gubben Stål samt sparkade till eldbränderna med foten, derpå började han att tugga på sitt köttstycke alldeles som om ingenting förefallit; ynglingarnes samtal var för honom endast ett barnjoller. Men de båda unge, som så hade blifvit afbrutna i sitt samtal, fortsatte ej längre det samma, utan sågo stillatigande på de slocknande glöderna samt läto fantasien bygga luftslott för kommande dagar; stridsgny och vapenbrak hägrade för deras syn, och i de stora strider som utfördes voro de sjelfva hjeltarne! Ur sina drömmar väcktes de af gubben Ståls uppmaning att göra sig redo till uppbrott, och en qvarts timme senare voro de åter färdiga till vandring. Glöderna från brasan åtspriddes samt släcktes med snö; dörren till kojan tillbommades så godt sig göra lät och derpå begynte de tåget på den återstående vägen till hemmet. Vädret tycktes vara värre än förut, hvordan en mödosam färd ännu återstod för våra vandrare. Just som de begåfvo sig från skogshuset hördes det dofva ljudet

af trenne kanonskott och man visste då hvad tiden var liden: det var nemligen vakt- eller natt-skotten från Helsingborgs vallar, och dessa tillkännagåfvo att klockan var slagen nio, då alla inom fästningen som ej hade vakt eller dylikt borde begifva sig till ro. För kringliggande nejd voro dessa skott ofta de enda tidmätare, ty på den tiden var det ytterst sällsynt att påträffa ur hos någon annan än de förmögnare och mera högättade bland befolkningen, och kanske funnos de äfven sällan hos dem.

Mellan Svedjebjer och skogshuset låg ett vattendrag, på ömse sidor omgifvet af träsk, som gemenligen benämndes myren, hvilket ställe under större delen af året var ofarbart; endast då den stränga vintren slog sinisbrygga deröfver begagnades den som en genväg mellan båda förut nämnda ställen. Denna väg togo nu de trenne vandrarne och hoppades derigenom snarare uppnå sitt hem; — men för att färdas den fordrades stor försigtighet, ty äfven vid strängaste köld var istäcket försåtligt, än här och än der bröt ett källdrag hål i den blanka brobyggnaden och beredde derigenom en säker graf för den oförsigtige vandraren, som råkade falla deri; han sjönk ohjelpigt i den lösa gyttjan. Men gubben Stål var väl orienterad, och vågade sig denna farliga väg äfven under nattens mörker och dertill yrväder. Hans följeslagare voro väl något tvehågse att i detta vädret taga den vägen; men för gubbens vilja fans inga hinder och de kunde ej annat göra än följa honom.

Midnatten var redan förbi då från kojorna vid Svedjebjer hördes ett argt hundskall, som strax besvarades uppifrån skogen; snart derpå förnummos människoröster samt stampningar utanför porten till den höga inhägnaden,

som omslöt boställshusen vid bergets fot. Här tycktes för öfrigt vara lugn och hvila, men vid bankningen på porten och vid det ursinniga hundskallet dervid blef rörelse inom inhägnaden. En svag ljusstrimma syntes genom stängselportarne och en barsk röst frågade: »hvem är der?» I stället för svar på denna fråga hördes tre slag eller bankningar, den första åtföljd af en paus och de tvänne andra följande tätt derpå; detta tecken var tillfredsställande, en rigel fränsköts porten, som knarande vände sig på sina gångjern att insläppa de utanför stående; strax derpå slogs den åter igen med en dof smäll, den rostiga rigeln rasslade på nytt, hundskallet tystnade, och några minuter senare var allt lika lugnt som förut.

Men inom inhägnaden var lif och rörelse; här syntes ljus tändt i alla tre husen, der de lågo rättvinkligt emot hvarandra, och ljusskenet, som utträngde genom de små fönstergluggarne, och liksom korsades derute på den glänsande snön, belyste flere gestalter, hvilka alla skyndade öfver gårdsplanen och in i korporal Lans' stuga. Som våra läsare väl förstå, var det de trenne vandrarne, hvars bekantskap vi gjort i skogen, som nu ändtligen hunnit hem; och omkring dem slöto sig alla de hemma- varande, dels för att helsa dem välkomna och dels för att få höra nyheter berättas; här i deras afskilda läge trängde sådana ju så sällan till dem.

Genom en låg dörr och öfver en hög tröskel inträdde man i gubben Lans' stuga; alla föremålen här voro visserligen snygga men på samma gång tarfliga samt vitnade om skogsvaktarnes knappa vilkor; midt på golvet fans en stor öppen spis och på denna brann en munter brasa, underhållen genom stora vedklyfningar; röken som spridde sig längs ryggåsen innan den banade sig väg genom fånget, hade under årens lopp gjort takbräderna svarta som ebenholts samt äfven åt timmerväg-

garne gifvit en brunglänsande färg. Rundt kring rummet gick en låg och bred groft tillyxad sitt- eller liggbänk, endast afbruten på ena väggen af en dörr som ledde ut till en hand- eller förråds-kammare; dessutom voro några hyllor här och der uppslagna, tjenande till förvaringsplats för några träkärl samt andra få husgerådssaker. På bänkarne och äfven på golfvvet lågo räff och vargskinn utbredde och i ett hörn stodo tre eller fyra musköter. Väggarne i rummet hade i öfrigt ingen annan prydnad än förut omtalade hyllor samt några hornkronor af hjortar och rådjur. Från en af dessa kronor nedhängde en ofantligt lång huggvärja samt en mycket sliten uniform, bestående af en grå ryttare-kappa samt en blå lifrock med gula knappar. Denna uniform var gubben Lans' helgedom, han vände och beskådade de tarfliga plaggen många gånger, de voro honom ett kärt minne från de gångna kraftigare dagarne, de erinrade om den tid då »örnens vingar ej voro stäckta», som han plögade uttrycka sig, och de mörka fläckarne på det gråa tyget talade om samma saga som det djupa ärret på hans panna och kind, de vore vitnen som intygade, att äfven han hade berättigade anspråk på fosterlandets tacksamhet.

På en träknubb nära spisen sitter nu gubben Lans hög och reslig, vänligt helsande de nyss hemkomne, hvilka ännu ej hunnit att befria sig från de ludna ytterplaggen:

»Gud signe er, att ni äro välbehållna hemma igen», ljöd hans fasta stämma, »jag hade nästan ej väntat er i detta vädret, men du Stål är en våghals, som fastän du sett dina bästa dagar försvinna ej rådes för någonting; nå, Gud vare tack, att ni äro här, — sätten er nu och hvilten er, ty det kan ni behöfva, sedan skall ni strax få något att värma er med; — jag sköt en präktig råbock i går och jag tror denna skall smaka, sedan bör ni gå

till ro. Folket här är väl nyfiket att få höra nyheter, men dessa gömma vi till i morgon. Strid, stängde du porten väl igen? Anna, mitt barn, hvar håller du hus? Ja så, hm, jag förstår . . .»

Vid Lans' sista fråga skyndade fram till honom en ung högväxt flicka, som der hon nu stod rodnande och belyst af spiselskenet verkligen kunde kallas skön. Från hjessan nedföll kring hennes skuldror ett långt blondt hår, delvis döljande den höga hvita pannan. Hennes ögon hade en obestämd mörk färg, och den ljuft milda blicken afspeglade barnets rena själ, näsan var rak och välbildad, och den lilla rosenmunnen log förföriskt; den grofva dräkt hvori hon var klädd döljde ej utan tvärt om förhöjde hennes behag; ej heller tycktes den klumpiga skobeklädnaden tynga hennes lätta fot.

»Här är jag», hördes hennes lena stämma under det hon började att syssla med eldstaden och en deröfver hängande gryta, »jag endast talade med Gustaf några ord, jag har ju ej sett honom på flera dagar.»

»Nå, nå», återtog Lans, det var väl ej så farligt dermed, jag endast ville att du ej skulle helt och hållet glömma bort de andra för den enes skull, »men se ungdomstokerier får man ha öfverseende med», tillade han leende.

»Så käre far, gnabbas nu inte igen», sade den unga flickan under det hon smekande lade sin hand på Lans' gråa hufvud, »jag skall nu vara dubbelt flitigare vid göromålen och soppan skall strax vara färdig . . .»

»Flitig och flink som en ärla är du alltid, min snälla piga», afbröt henne Lans och lade sin skrynkliga hand på hennes arm, »och ej gnabbas jag på dig, det bruka ju gubbar aldrig eller hur? Du har alltid varit min ögonsten och är det ännu mera nu sedan du är mig i min hustrus och dotters ställe, dagen igenom är du ju i otröttlig verksamhet och . . .»

»Att skämma bort barnen är du en mästare i», inföll gubben Stål buttert, »det är just rätta sättet, tycker du väl, att berömma dem så att de sjelfva få höra derpå, då tro de sig strax vara någonting, stackarne, som ännu knappast hunnit sticka näsan utom dörren. Så har du gjort med Anna, och så äfven med gossarne här, de gnälla som hundvalpar för det litet yrsnö piskar dem i ansigtet och lågo väl helst hemma vid stockelden dag ut och dag in; hvad Anna beträffar törs jag, hennes far, nu mera knappast säga ett ord åt henne, hon skall gudbevars bära allt fram till dig, och sedan är det ej värdt att knysta, ty der får hon alltid rätt».

»Så gamle kamrat, nu kan du gerna för i afton lägga bort den der brumbjörnsvanan», återtog Lans; »jag känner dig för väl och vet att du har ett af de ädlaste hjertan som nånsin klappat i en krigares bröst, men du har gömt det under en så skroflig yta att det skulle vara ganska svårt att upptäcka, om du ej esomoftast lät det helt oförmodadt lysa igenom, detta sker dock dig sjelf ovetande, ty du vill låta dig synas helt annorlunda än hvad du är. Du liksom väl som jag erkänner allt för väl hvad Anna har varit för oss allt sedan våra kära bäddades ner vid det låga kapellet i Utvälinge; år hafva sedan gått, dag har börjat med arbete och dag har ock dermed slutats, men ännu aldrig har Anna synts trött eller ledsen, glädjen har smilat i hennes blick, leendet och sången ha hvilat på hennes läppar, och för hvar och en af oss har hon alltid haft en smekning eller ett vänligt ord; hon har varit och hon är hemmets solstråle — det vet jag att du gerna medgifver, — du kan dessutom ej riktigt dölja den faderliga stoltheten, då du hör att din dotter berömmes; hvad nu ynglingarne angår så vill jag ej deri tvista med dig, men nog minnes jag att en gång då de hemkommo från en skogsfärd och då medhade tvänne skjutna vargar jemte annat vildt, yttrade en

viss person att de ändå »voro några ovanligt raska, dugtiga drängar, som väl voro värda att glädja sig öfver;» jo, jo Stål, gubben Lans vet nog hur sakerna stå, och det är väl för öfrigt ej underligt om man känner till hvarandras tänkesätt då man dagligen har vistats samman i närmare trettio år. Men kommen nu, godt folk, maten är färdig och det är bäst att låta den tysta munnen.»

Under detta samtal hade Anna sysselsatt sig med matlagningen och lyfte nu med de yngre männens tillhjälp den tunga grytan af sin hängkrok samt satte den på spiselhällen, kring hvilken nu alla husets medlemmar samlade sig.

De trenne kronokarlarna voro alla enkemän, och redan för flera år sedan hade de så varit. Under den tid de ännu egde sina hustrur hade de hvardera haft sitt enskilda hushåll, men nu hade de det gemensamt, och detta förestods af Anna, den unga flickan vi nu lärt känna; hon var dotter till Stål, och hade i många år varit sin far en god hjälp på samma gång hon varit en huld vårdarinna för en yngre syster, hvars födelse kostade modern lifvet; denna syster hette Elin och var nu omkring 14 år gammal; hon var till utseendet ganska lik Anna, men hennes ögon voro mörka och blixtrande, hennes rörelser voro lifliga och smidiga som panterns, och hela hennes varelse företedde något trotsigt och sjelfständigt; då den äldre systemen flitigt skötte de husliga göromålen, gungade Elin helst på grenarne af det högsta bokträd hon kunde finna eller ock ströfvade hon omkring i skogen utan mål eller syfte; för henne hade hvarje träd en saga att omtala, hvarje liten blomma hviskade till henne om något — hon visste ej sjelf hvad — och hela timmar kunde hon sitta och lyssna till sorlet af den lilla källa, som framporlade vid bergets fot. Trots detta vilda, som låg i hennes natur, var hon dock fadrens förklarade

gunstling, och aldrig kom det i fråga att han någon gång klandrade hennes ystra upptåg, ehuru han eljes, gamla vanan likmätigt, gerna hade något att tillrättavisa de andra af sin omgifning. Till Ståls familj räknades dessutom hans brorson Konrad, hvilken vi som flyktigast redan gjort bekantskap med.

Ej långt efter att Stål blifvit enkeman hade äfven korporal Lans mist sin hustru, och sorgen öfver de förluster man lidit hade ännu närmare förenat de båda kamraterna. Lans äktenskap hade välsignats med två söner och en dotter; den senare hade alltid haft en svag hälsa och några år efter modrens bortgång följde hon henne i en tidig graf; slaget var hårdt för Lans, men han bar det som en man, och fäste sig så mycket mera vid sina båda uppväxande söner, den äldre Gustaf och den yngre Erik, tvänne hurtiga och resliga ynglingar, som lofvade godt för framtiden. Mellan Gustaf Lans och Anna Stål hade allt sedan deras tidigaste barndom funnits en stark sympati och denna förmerades med åren; de båda fäderna sågo med nöje barnens ömsesidiga böjelse för hvarandra, och man gladdes åt att en gång hos dem i ro och lugn få sluta sina dagar. Kanhända hägrade för de äldres syn äfven ett hjonelag mellan de yngre barnen, och man kände sig nöjd och tillfredsställd med sina önskningar på de kommande tiderna, — men om dessa buro verkligheten i sin famn få vi kanhända erfara under berättelsernas fortgång. Den tredje gruppen inom dessa fyra väggar hvarest vi nu dväljas utgjordes af kronokarlen Strid och hans son, äfven den benämd Erik. Den äldre Strid var en gammal karolin af äkta slaget; tyst och fåordig ytttrade han sällan någonting utan att han blef tillfrågad, men då träffade alltid hans svar hufvudet på spiken; det klang äkta svenskhet och stål i hans ord, allvar och visdom från hans läppar; af alla var han värderad och man såg upp till honom med en viss vördnad; i tänke- och

åskådningssätt hade han mycken likhet med Lans, men i motsats till denne lade han aldrig sin åsigt i dagen utan att han derom blef ombedd eller tillfrågad. Sonen Erik var fullkomligt sin faders afbild, tyst, sluten och tankfull; då hans jemnåriga ströfvade kring i mark och skog eller tumlade om i en yster lek, blef han helst för sig sjelf samt sysselsatte sig med läsning eller skrifning, tvänne kunskapsgrenar, som han fått en ytterst knapphändig undervisning i, men i hvilka han det oakadt kommit rätt långt. Ehuru han så sällan deltog i lekar och upptåg var han dock allas gunstling och redan i spädate år hade de andra barnen hyst en viss tillit till honom; skulle en tvist afgöras, eller någon ny lek uppfinnas, så vädjade man alltid till Erik Strid, och hans afgörande var de andras lag. Äfven de äldres tycke hade han förmått vinna, der han gick så tyst och sluten men hade öga och öra för allt hvad som tilldrog sig. Hvad som tycktes märkligt med honom var att han utan att just hafva handlagt en sak, dock genast var mästare deri. Så t. ex. bar han sällan gevär, men träffade dock pricken lika fermt och säkert som de andra, hvilka dagligen handskades dermed! En gång under yster lek och brottning ville en af de djerfvaste draga honom med i leken: efter långt trugande och lockande reste sig Erik och fattade tag i den öfvermodige segervinnaren, som snart låg kullstjelpt i det mjuka gräset, bärande vittne om att den tyste och försagde gossen egde en styrka värd att respektera. Sedan den stunden var han sina jemnårigas allt i allom, och han förtjenade äfven vara det, ty jemte andra företräden egde han ett hjerta godt som guld.

Måltiden fortgick under tystnad, eller ock yttrades ett eller annat enstaka ord; så snart den samma slutat reste sig alla upp och en af de yngre läste en kort bön, hvarefter man beredde sig att gå till hvila. Snart nog hade sömnen bredt sitt flor öfver kojorna vid Svedjebjer

och stockelden kolnade långsamt till slut, men drömmarne, dessa gycklande fantastiska sömnens ledsagare, svärmade om i lustig dans med de unga personer, som nu komma att spela en rol i vår berättelse.

Knappast hade skogsfögel'n hunnit draga sitt hufvud fram under vingen och långt förr än den sena solen klättrat öfver Björnekulla klints blåa bergvägg, var åter lif och rörelse i skogstorpet. Det gälde nu att företaga ett ströftåg efter de främlingar, som gästade i skogshuset på andra sidan myren; väderleken hade öfvergått till frost och en hög klar vinterluft hvilade öfver den rimfrostklädda skogen. Klockan var ungefärligen sex på morgonen då korporal Lans trädde utom porten väl påpelsad, samt i sällskap med den äldre Strid och Stål. Den senare hade man försökt öfvertala att stanna hemma och hvila sig, men detta ingick ej i gubbens lynne, han ansåg sig förnärmad genom att synas trött, och hade vid Lans uppmaning endast smålett samt med en afgörande nick kastat bössan öfver skuldran samt trädt öfver dörrtröskeln före de andra; Konrad Stål var äfven i deras sällskap och således lemnades endast de båda bröderna Lans och Erik Strid kvar att bevaka hemmet.

Vid utträdet genom porten var Lans första göromål att kasta en blick uppåt berget för att se hvad riktning vindflöjeln hade. Men ännu var det för skumt att se så långt, fastän morgonen var ganska stjernklar.

»Vi gå uppåt», sade han till sina följeslagare, och derifrån bestämma vi sedan vår väg.» Derpå vändande sig om till de kvarblifvande yttrade han: »farväl med er, ungt folk, jag vet ej om vi hinna hem innan qvällen; i så fall stängen väl omkring er och hållen väl vakt; ni kan i öfrigt ständigt hålla er hemma, ty något vildt äro vi för ögonblicket ej i behof af; sen blott efter fällorna i närmaste grannskap så är det nog; för resten blir det nog du Erik Strid som din vana trogen får tänka och

handla för alla de andra, ty Gustaf och Anna pladdra väl samman bort dagen, och Elin — ja hon kunde nog visitera fällorna, den yrhättan, om jag vore säker på att hon ej blott för att få sig ett godt skratt lät den fångade jössen eller mickeln kila sin kos, eller att hon glömmer allt sammans för att gnabbas med Erik . . . . ja Gud vare med er!» slöt han och i detta afsked instämde de andra.

De fyra männen började vandra uppåt den branta slutningen, åtföljda af de ständige följeslagarne, hundarne. Efter en ganska besvärlig marsch i den löst hopade snön nådde de kullens topp, hvarest flöjelstängen var upprest; Lans blickade först uppåt och höll sedan handen upp öfver hufvudet sägande; »Vinden är rent nordlig, men ej det ringaste vinddrag förmärks, vädret skulle vara alldeles ypperligt för jagt, och kanske vi äfven i dag få villebråd upp, men af helt annat slag än det vanliga. Hvilken kosa skola vi taga? rakt åt söder öfver myren för att vid skogshuset börja våra efterspaningar; jag anser detta vara lämpligast eller hvad säger ni derom!»

I denna framställning instämde Stål, men Strid stod tyst.

»Nå, hvad säger du derom, gamle kamrat?» återtog Lans vänd till honom.

»Jag anser», svarade denne, »att det endast vore att förlora tid att taga den vägen, och kanske äfven gå helt miste om den fångst vi ämna göra; hade de funnits kvar i närheten af skogshuset skulle nog hundarna sökt upp dem, trots ovädret i går afton; de hade således redan lemnat detta ställe minst en half dag förut. Om det är, som vi förmoda, danska spanare, hvilka utsändts att dels uppvigla folket och dels taga notis om öfriga saker och förhållanden, så är det ganska troligt att de tagit färden norrut, ty åt söder skulle de ej hafva någon fördel att vandra, dessutom våga de sig nog ej in i täta skogen,

hvarest de ej känna till stigarne, utan följa skogsbrynet, för att sedan nå Halland oeh Småland, der de äro mera skyddade; mitt förslag är därför att vi gå åt norr, för att så, om möjligt, genskjuta junkrarne.»

Strids förslag godkändes och alla fyra vandrade nu längs bergets sluttning i riktning mot Kullaberg; då de hunno skogen på motsatta sidan var det ännu mycket skumt, men genom sin förtrogenhet med nejden funno de dock rätt stig. Dagen ljusnade emellertid allt mera och föremålen framträdde allt tydligare; omsider smögo sig solstrålarne äfven in i skogens gömmor, glittrande på de isbelupna träden. Våra vandrare ökade nu sina steg, och spanade än hit och än dit, deri biträdde af hundarne, hvilka gjorde stora slag bland busksnären; men ingen upptäckt gjordes och middagen var redan inne då man stod vid skogens slut, der hvarest Skeldervikens ständigt oroliga böljor badade dess fot; nu låg dock böljan fängslad och ett istäcke bredde sig så långt ögat kunde nå. Trötta af sin vandring slogo de sig till ro här att intaga en knapp måltid, för att sedan strax derpå fortsätta sin spaning på annat håll. Men under tiden hade hundarne sprungit ut åt isen, och kommo åter om en stund högljudt skällande, liksom omtalande att de funnit något — då de ej lemnade någon ro, och ej en gång togo den åt dem räckta maten utan å nyo sökte samma spår, nödgades man följa dem. Vidt utåt den jemna ytan sträckte sig deras steg och de fyra männen upptäckte långt borta på det hvita fältet en mörk punkt, hvarest hundarne stannade och vädrade. Fotspar af flera personer syntes, och dessa spår ledde mot den mörka stranden på andra sidan viken. Följande dessa kom man slutligen till det mörka föremålet, som nu visade sig vara en menskelig varelse, en stackars gosse omkring tolf eller tretton år, klädd i trasor och nära nog alldeles förfrusen. Konrad Stållyftade hans hufvud och ett sakta qvidande gick öfver hans

läppar; man gned hans händer och tinningar med snö samt hælde i hans mun en dryck ur en medförd flaska och detta gjorde att han qvicknade vid; man reste honom upp men han kunde ej stå, fötterna voro troligen förfrusna; Konrad Stål tog honom då på sina axlar och man vände åter mot land; tåget fortgick nu ungefär en timmes tid, och under vägen byttes man att bära den stackars gossen tills man slutligen hann en af de förr omnämnda skogshyddorna, hvarest man varsamt nedlade sin börda på en der samlad hög af löf och mossa samt gjorde derpå upp eld. Värmen från brasan lifvade upp den förfrusne och han kom till fullt medvetande. Efter att hafva ätit en bit stekt kött som räcktes honom af Lans, berättade han att hans föräldrar voro fiskare och bodde i en koja på andra sidan Kullaberg; samma morgon hade han begifvit sig ut åt stranden för att upphugga vak till fiske, men då råkat samman med trenne för honom obekanta personer, främlingar, som han haft svårighet att förstå; dessa hade då tvingat honom att visa dem genvägen tvärt öfver viken, samt utfrågat af honom hvem de stora skogarne tillhörde, om der funnos några kronokarlar m. m. eller om han hört talas om att kungen rest ned åt landet. De hade lofvat honom belöning om han ledsagade dem rätta vägen öfver Hallands ås, men ynglingen hade vid färden öfver isen råkat falla och vricka sin ena fot så att han ej kunde gå längre, och hade då, hjertlöst nog, qvarlemnats af främlingarne; hungrig och utan skydd mot kölden skulle han snart dukat under om ej de kloka hundarne sökt upp honom och han genom deras herrar räddats från ett kvalfullt slut. Detta och mycket annat berättade den stackars gossen för sina räddare och dessa funno nu att kommendantens i Helsingborg farhåga var allt för grundad: danskarne hade sina spejare ute och att kriget stod nära för dörren. Ty värr hade de tre som ynglingen råkat samman med, fått för

långt försprång för att kunna förföljas, man fick således åtnöja sig med den säkra underrättelsen att hemmets skogar dolde Sveriges fiender i sitt sköte, hvadan vaksamheten i så fall måste fördubblas, — samt att deras vandring ej varit alldeles lönlös, enär de lyckats rädda ett menniskolif, som utan deras mellankomst säkerligen skulle varit förspildt. Som det var omöjligt för den skadade gossen att hjälpa sig sjelf beslöts det att tvänne af dem skulle forsla honom till hans hem men de två andra återvända. Så blef det ock: Lans och Stål styrde sina steg inåt skogen medan Strid och Konrad Stål skiftesvis buro deras skyddsling mot hans hem, vid Kullabergets fot. Ändtligen nådde de den tarfliga kojan och lemnade den saknade gossen i hans föräldrars vård. Många voro de tack-sägelse som egnades dem för deras oegennyttiga handling, och gossen, hvars blick ständigt var fäst vid den unge Ståls vackra och allvarliga ansigte, yttrade långsamt och liksom spanande i framtiden: »jag skall en gång veder-gälla det.»

II.

För kung Karl och fosterlandet.

Våren hade gjort sitt intåg, drifvan hade för länge sedan smultit bort och källans istäcke försvunnit; i stället framblickade sippan blygt vid dess brädd, speglade sig i den kristallklara vågrn. Från bokens nylöfvade grenar tonade gökens kuku och hundratals små älskliga sångare sjöngo naturens lof från hvarje busksnår; syrsan skrek gällt i det späda gräset och bland ljung och stenar var ett helt hvimmel af insekternas talrika skara. Maj med sitt trollspö hade vidrört den slumrande jorden och hade

qvällt lif i hvarje åder, den hvita drägten utbyttes ihast mot den ljusa gröna, som klädde så behagligt; den frigjorda bäcken hoppade porlande öfver kisel och sand, i sitt ystra lopp tilljublande Floras barn vid dess stränder: »det är vår, det är vår!» Detta jubel spred sig öfver allt, tusende ekon gånge återsvar; lifvet pulserade med raska slag och solens milda strålar värmdde och närde, under de ljusa, långa dagarne, den nyvaknade jorden.

En af dessa varma, härliga dagar i slutet af maj månad, vandrade ensam och grubblande en yngling på en af de slingrande skogsstigarne vid Svedjebjer. På intet gaf han akt, blommornas doft och foglarnes sång fångslade honom ej; han tycktes ej ens ha ett bestämdt mål, der han sakta gick framåt. Hans tröja var uppknäppt och blottade ett bredt, kraftigt bröst, hufvudet var obetäckt och från hans hjessa föll ett rikt svall af mörka lockar, hvilka fläktade hit och dit af den ljumma vinden. Hans blick var fästad på marken och stundtals afbröt han sin gång samt blef stående i djupa tankar. Så hade han just nu stannat under ett högt lummigt träd, fullföljande den tankegång som bemäktigade sig honom. Han märkte ej att det prasslade i trädets grenar eller att lös-slitna blad föllo ned på hans bara fot. Då hördes på en gång en ungdomlig, klangfrisk stämman från trädets topp: »kuku, kuku» ljöd det det så naturligt och gladt att den unge mannen rycktes ur sitt begrundande samt såg upp, »kuku, kuku» hördes på nytt, samt derpå ett klingande skratt. »Konrad, drömmer du nu igen», fortsatte samma stämman, »kom upp till mig, det är så skönt att gunga på grenarne och här skulle du bestämdt bli riktigt vaken, nå, skynda nu på att jag slipper vänta på dig för länge!»

Öfver ynglingens ansigte gled ett ljust leende der han stod och såg upp i trädets hvarifrån rösten kom. Men han kunde ej upptäcka någon, den ljusa löfbekläd-

naden dolde den talande fullkomligt för honom. »Jaså, det är du din yrhätta», blef hans svar, »jag kunde väl tro att du fans der uppe någonstädes bland ekorrarne, ty der plägar du att hålla hus dagen lång nu för tiden; du bryter väl nacken af dig till sist en vacker dag; nej tack du, ej kommer jag upp till dig, men kommer du beskedligt ned så skall jag omtala något för dig.»

»Hvad skulle du då omtala», hördes åter den friska stämman från trädet, »det är väl de eviga drömmerierna du ämnar prata om nu igen, nå ja, jag kan väl höra på den gamla visan ännu en gång, se opp nu kommer jag!» vid dessa ord böjdes grenarne åt sidan och en ung flicka hoppade ner på marken, lätt som en sylfid. Hon fattade tag i den unge mannen och svängde ystert om med honom ett par hvarf, sägande: »ser du ej, här är jag?»

Han som endast motsträfvigt låtit svinga sig omkring, sade halft trumpet: »så släpp mig nu Elin, jag vill att du skall vara förständig och ej så vild, dessutom skall du taga mera vård om dig sjelf och ej hoppa från träden på det sättet, du kan ju så lätt bryta en arm eller ett ben.»

»Så, din moralpredikant, jag kunde nog tro du skulle hafva något att förebrå mig igen, du är då oförbätterlig, men ser du, det är jag också, och därför sluta upp med dina lexor. Nå, hvad var det du skulle omtala, det glömde du», hördes den unga flickans skämtsamma ton.

»Jo, kära kusin», yttrade Konrad Stål, ty det var han, som vandrade skogsstigen framåt, »du har kallat mig under någon tid för drömmaren, men vet du då väl hvad jag drömt om? Ni har saknat mig i hemmet flera dagar, — kan du då gissa till hvarför jag varit borta? Nu vill jag berätta det för dig. Längre har hägrat för min syn ett friskt, rörligt lif, ett lif fullt af faror och strider, ett lif fullt af ära och utmärkelse, och derpå har jag tänkt, derom har jag drömt; nu kan jag ej motstå anin-

gen längre, jag måste ut långt, långt bort, tanken har mognat till handling; redan i afton vill jag underrätta farbror om att mitt beslut är oåterkalleligt och i morgon är jag stadd på vandring; men innan dess ville jag säga farväl åt alla kära ställen och har därför ströfvat skogen rundt dessa dagar; dig ville jag äfven säga enskildt farväl, och det lyckades mig just att råka dig. Fastän vi ständigt legat i ordstrid med hvarandra har jag dock fäst mig mera vid dig än någon af de andra, ditt lifliga hurtiga sinne har gjort ett godt intryck hos mig och dig kommer jag att mest sakna af alla; mången gång i framtiden skall min tanke ila hän till bokskogen vid Svedjebjeret och till den lilla yrhättan med de blonda lockarne och blixtrande ögonen, kanske jag ock en gång kommer tillbaka samt söker henne och då . . . . men säg mig, skall du sakna mig något?» tillade han och fattade den unga flickans hand.

»Sakna? jag vet just ej!» inföll flickan med ett mjukt tonfall, »derpå har jag ännu ej tänkt; kanske, ty sedan har jag ingen att gnabbas med; men du sade att du skulle resa långt bort, hvart ämnar du dig då?»

»Jag ämnar mig till armén, kung Karl kommer snart till Skåne och då skall jag bedja honom att få följa med i kriget; jag skall med honom, det har jag föresatt mig, det har jag drömt om, och alla hinder som ställas upp emot mig skola öfvervinnas.»

Det flammade till i ung Elins ögon; »skall du med kungen i kriget», sade hon, »då följer jag med dig, jag vill också ut i verlden vidt omkring, mycket längre än dit jag kunnat skåda från det högsta träd i skogen, jag vill se hvad som finnes der bort om; du behöfver då ej komma tillbaka att söka mig, ty . . .»

»Nej min vän, det var ett för djerft förslag», afbröt Konrad Stål leende, »ännu är du för ung att flyga ut i verlden, och dessutom är du ju en flicka, en qvinna;

qvinnan är bunden vid den plats, der hon en gång är född, till dess en vänlig riddare en gång räcker henne handen och för hem henne som brud. Tokiga ideer har du ständigt haft, men detta var den befängdaste af alla, dock derom vilja vi nu ej tala; jag hoppas att om jag en gång återkommer finna Elin mera lugn och stadgad, och då skola vi just tala om denna stunden då du ville följa med ut i kriget — nå, nå, mod saknar du då åtminstone inte, skada blott att du är en svag qvinna.»

Den unga flickan bar sitt hufvud högt och såg på sin kusin med en stolt blick; »du skrattar åt mig», sade hon, »nå, ja, skratta du samt tro hvad du vill om mig, men ett säger jag och det är att jag ej ämnar blifva gammal här, får jag ej gå med dig reder jag mig nog ensam, eller skulle en qvinna ej vara lika god som en man, skulle endast hon vara född till slaf? nej inte jag åtminstone; — och detta ler du åt? du är ej rättvis, farväl, farväl, jag vill ej en enda gång tänka på dig mera, du må resa hvart som helst — — —» och förnärmat sprang hon skyndsamt från honom inåt skogen. Den unge mannen såg förvånad efter henne, vände derpå om och gick långsamt mot hemmet.

Som han hade nämt, framställde han redan samma eftermiddag för sin farbror det hos honom mognade förslaget; men detta mötte hårdt motstånd. Gubben Stål kunde ej förmås bifalla hans begäran, utan saken hänsköt han till korporal Lans' afgörande, viss om att denne ej skulle lyssna till andra skäl än dem han ämnade framställa.

Om qvällen voro alla församlade på den gröna, jemna gårdsplanen, som sträckte sig mellan kojorna; de tre äldre männen sutto på groft tillyxade träknubbar, medan det yngre folket låg i gräset bredvid; endast Elin hade sin vana trogen klättrat upp på det sluttande taket till en af kojorna, för att från dess ås,

helt obekymrad om allting annat, skåda hur dagens sista rosenskimmer sjönk bakom den gent emot liggande kullens topp.

Gubben Stål började tala om sin fostersons tanklöshet att vilja lemna hemmet och söka krigets faror och mödor, för hvilka han ännu var allt för ung, samt ansåg det dessutom som otacksamt att så på egen hand vilja besluta i en sak och ej hänskjuta den till de äldres afgörande m. m. Men om Stål förmodat att korporal Lans skulle gifva Konrad en allvarlig tillrättavisning, så blef han häri högeligen bedragen. Den högreste åldringen satt länge med pannan lutad mot handen, begrundande, men obemärkt lät han dock sin blick hvila vid Konrad Stål, som under samtalet smugit sig hän till hans sida liksom för att bedja om den gamle mannens förord. Slutligen höjde Lans sitt hufvud samt yttrade vänd till Stål:

»Jag har öfvertänkt hvad du har sagt, gamle kamrat, men jag kan ej instämma i dina åsigter. Visserligen är Konrad ännu ung, och mycket komma vi att sakna honom här, men orätt vore det dock att lägga hinder för hans väg: örnens ungar växa starka, boet blir dem för trångt, och så fort deras vingar blifvit spänstiga nog, pröfva de dem till flykten. Kriget står ju ty värr för dörren, och behöfvas då väl unga och starka armar att värna fädernetorfvan; kallar honom därför kungen och fosterlandet, böra vi ej hindra det, utan må han i Guds namn vandra; — eller hvad säger du Strid derom?»

»Korporal Lans har talat rätt och som en man anstår», var dennes korta och kärnfulla svar.

Undertryckande sitt jubel hade Konrad åhört Lans' afgörande svar, men nu föll han med ett högt rop honom om halsen, ifrigt kyssande den gråskäggiga kinden. Ynglingen kände sin boja lösgjord, han var fri, fri som fogeln i den gröna skogen, det var korporal Lans, som för

honom öppnat dörren till fängelset. Men just nu, då han stod vid en vändpunkt i sitt lif, framträdde för honom så mycket tydligare hvad han måste lemna bakom sig och hans glädjeutbrott förstummades; hvarje träd susade till honom ett minne från de flydda barndomsdagarne, hvarje föremål hade sin egen saga att förtälja, hvarje buske, hvarje litet grässtrå tycktes nicka åt honom ett: »hvarför flyr du?»

Medan minnena så med all makt strömmade in på honom stod han tyst med lutadt hufvud; för de andra syntes det som om tvåhågsenhet hade bemäktigat sig honom; och den äldre Stål hade just velat ha ett ord i laget med för att omtala att hans spådom slagit in, att i ynglingen fans hvarken mod eller kraft och att hans förslag att lemna hemmet endast var en tillgjordhet, en nyck. Då hördes en frisk stämma fråga:

»Är du ledsen, Konrad, eller fruktar du att lemna hemmet ensam, i så fall var obekymrad, jag håller mitt löfte och följer dig!»

Det var Gustaf Lans som så talade och räckte med det samma handen åt Konrad, hvilken denne kraftigt fattade. Vid dessa ord hade korporal Lans upplyftat sitt hufvud samt såg på sin son med en lång frågande blick, hans ansigtsmuskler rörde sig och hans läppar darrade, men blott för ett ögonblick; han bar åter samma ädla lugna pregel, och det var fåfängt att vilja läsa hvad som rörde sig inom honom. För fadrens forskande blick nedslog Gustaf Lans ej ögonen, men en lindrig rodnad uppsteg på hans kind då han yttrade: »ja, kära far, jag har en gång lofvat Konrad att följa honom ut i världen och jag vill tro att du ej lägger hinder i vägen därför; om några år vänder jag åter till dig för att blifva ditt stöd och din hjälp, men medan du ännu är så rask och kry så låt mig få fara — jag skall aldrig glömma dig eller dina förmaningar, och hvar-

helst jag än må komma skall alltid hemmet hägra för min syn; säg inte nej, kära far, till min begäran, jag ville så gerna . . . .»

Korporal Lans hade stillatigande åhört sin sons begäran; men nu reste han sig hög och patriarkalisk, afbrytande hans tal: »vare nog derom taladt, min son, det var mig ett tungt och oförberedt slag, att mista dig, men ödet har väl så bestämt och du må följa din fria vilja; haf endast Gud för ögonen och i hjertat alltid, så går dig väl hvart hän du än drager; kommer du tillbaka, så att mina ögon få se dig ännu en gång, så skall du alltid finna ett ömt mottagande och ett hjertligt välkommen i den låga fädernehyddan — och nu vare Gud med dig!»

Korporal Lans lade härvid ena handen på sonens skuldra och med den andra torkade han från ögat en förstulen tår. Man hörde ett högt snyftande och Anna Ståls mög sig fram och fattade krampaktigt den unge Lans' arm; hon kunde ej vänja sig vid tanken att skilja sig från honom; det hade alltid varit så ödsligt och tomt i hemmet då han någon gång var ute på ströftåg i skogen; huru mycket mer skulle det ej blifva då han dröjde borta i årvis, och hvad som var ännu mer oroande, kanske skulle hon ej få se honom mera; hon det okonstlade naturbarnet, förstod ej att hejda sina känslor, utan gret högt och bittert. Gustaf Lans försökte att lugna henne, han försäkrade att det endast var för hennes skull som han ville ut i verlden, han ville vinna ära och beröm, samt sedan återvända till sin utkorade brud; men ej stillades hennes tårar förr än den äldre Lans slöt henne till sitt bröst, och med några tröstande allvarliga ord öfvertygade henne om det orätta i att söka hindra ynglingen i det som hans håg stod till; han förespeglade henne att han snart nog återvände till hemmet o. s. v. och slutligen afstannade hennes gråt, men i dess ställe lägrade

sig ett vemodsfyllt drag öfver hennes täcka ansigte och ödet hade beslutat att mången dag skulle randas innan det samma flydde sin kos. Men om Anna lugnade sig, så var dock ej så förhållandet med hennes far; han ville under intet vilkor att Gustaf Lans skulle lemna dem och han förebrådde häftigt sin brorson att hafva inplantat sina nycker hos andra; om han nu fann hemmet för trångt, så kunde han helt tyst lemna det, och ej såsom nu förorsaka splittring och ledsnad inom dessa kojor, hvarest hittills så mycken stilla lycka och enighet hade rådt. På detta sätt fortfor Stål att gnata och förebrå, men äfven han förstummades: den tyste och fåordige Erik Strid, som knappast eljes yttrade ett ord, om ej såsom svar på en framställd fråga reste sig upp och yttrade:

»Ej skulle det höfvas mig att sitta qvar här då mina jemnåriga draga sin kos; jag följer med er!»

Ynglingen vände sig derpå till sin far liksom vädjande till hans omdöme, men denne gaf blott som svar en bifallande nick och dermed tycktes saken mellan far och son vara afgjord. Den äldre Stål öfverfölls af häpenhet; hade då alla tre ynglingarne på en gång blifvit tokiga, eller hvad vållade deras brådstörtade beslut? Så frågade han sig sjelf, men han glömde att gifva svar derpå — han glömde, att de tre unga männen hade växt honom öfver hufvudet, att tiden gått honom så lätt förbi att han ej märkt att de ej voro barn längre, utan hade hunnit blifva ynglingar som ville pröfva sin styrka och handla för sig sjelf. Men korporal Lans yttrade: »jag kunde väl förmoda att alla de unga örnarne ville på en gång flyga ur boet; nå, ja, flaxen nu kring en kort stund, snart nog blifver väl leken allvar, och då fordras en spänstig vinge; det gläder mig att du Erik gör de andra sällskap och jag är viss att du alltid skall blifva dem en trogen vän; deras hetta och ifver skall

afkylas genom din lugna beräkning; ledd af dig skall deras ungdomsstyrka bana sig en rätt väg, och hållen I alltid samman, så är jag viss om att I skolen kunna uträtta mycket; pröfven edert mod och edra krafter — när dessa hunnit tröttna, när det spänstiga ungdomssinnet dårats af tusentals felslagna beräkningar, och när minnet af det lugna hemmet då dubbelt bjert och lockande framträder, varen då åter välkomna i dess sköte; viss om att fastän mycket af hvad som nu hägrar för er då skall ännu vara ouppnådt, skall ni lika frimodigt möta de gamles spanande blickar, ty intet brott har fått fästa sitt kainsmärke på edra pannor. Vår glädje öfver eder skall då vara dubbelt stor.»

Ännu länge varade samtalet denna afton och midnatten var redan inne, innan man sökte hvilan. Gustaf Lans och Anna Stål sutto dock ännu samtalande med hvarandra; men slutligen gingo äfven de till ro; den som sist sökte sitt läger var ung Elin; hon klättrade nu ned från taket der hon hela tiden befunnit sig; om hon hört på samtalet eller icke, visste man ej — hon tillfrågades derom af ingen; hon hade ett sjelftaget privilegium, att handla som hon för godt fann utan att hindras eller tillspörjas af någon, så äfven nu; men ett är dock visst: tankfull och drömmande steg hon öfver kojans tröskel denna sena qvällstund.

Det var en dag midt i högsommaren, solen strålade brännande het på fält och ängar, ingen sky drog förbi eller skuggade dess varma skifva, utan luften var hög och mörkt azurfärgad; endast skogen, hvars beklädnad antagit en mörkare färgton, lemnade någon svalka och skydd mot de brännande solstrålarne. Middagsstunden var just inne och såväl menniskor som djur sökte den svala skuggan. Så mycket underligare var det att just nu trenne unga män framträdde ur skogsbrynet från en smal gångstig i söndre ängar och med raska steg fort-

satte sin marsch öfver den blomsterklädda marken för att nå den dåliga och slingrande körvägen, hvilken likt ett smalt band på afstånd syntes leda fram mellan ängsmark och ljung. Svetten lackade från panna till kind, der de sträfvade fram i solbaddet, men såsom om de drefvos af en inre manande känsla, skyndade de på utan rast och ro, ingen tänkte på hvila eller såg sig tillbaka: framåt gick det med stormsteg. Som våra läsare kanske antaga voro de tre unga männen Gustaf Lans, Erik Strid och Konrad Stål, hvilka nu lemnade hemmet vid Svedjebjer för att i verlden söka sin lycka; nyss hade de skilts från sina anhöriga, hvilka samtliga följt dem till skogens slut; varma handtryckningar hade vexlats; de äldre hade skänkt dem sin välsignelse, Anna Stål hade blyg och rodnande låtit Gustaf Lans trycka en kyss på mun och kind, tårar hade ömsesidigt runnit och hos våra unga vänner syntes ännu deras spår. Men hvarför skyndade de så framåt? Ej ens den drömmande och tankfulle Erik Strid lät sig locka af det dallrande solljuset på ängen, af insekternas surrande i ljungen, af foglarnes sång rundt omkring, af de skygga rådjuren, eller af den fågring, som den varma årstiden utbredde öfver allt. Jo, de veka ynglingasinnena fruktade för att hemmets lockelser, att de många minnena skulle öfverväldiga dem; därför vågade de ej ens se sig om, kanske der i skogsbrynet vinkade en hand ett manande »kom åter!» en tårfylld blick som frågade: »hvarför flyr du?» — och sedan der bakom höjde ju den blånande kullen sin mörka massa öfver trädens toppar, det var ju der hemmet låg, det lugna och fredliga barndomshemmet, skildt från verlden, men äfven fredadt för verldens sorger och strid.

Ingen af ynglingarne talade ett ord, stum var deras vandring och stum var äfven smärtan som bodde inom deras bröst; mången gång hade de längtat bort, men just nu i afskedets stund stod klart för dem hvad de

miste; de gamles visa råd, deras ömma omsorg och deras vakande öga skulle de nu undvara; ensamma stodo de i världen, utan bestämda framtidsutsigter, utan mål; ödet eller slumpen skulle så att säga styra deras steg; hvart hän skulle dessa länkas? Så frågade de må hända sig sjelfva der de under tystnad togo ut de raska stegen. Slutligen bröts tystnaden af Erik Strid, som helt sakta frågade: »hvart skola vi först rasta?»

»I Helsingborg», svarade Konrad Stål, »men derpå fortsätta vi strax färden till Landskrona, ty der är kungen.»

På detta svar följde åter en stunds tystnad, som än en gång afbröts af Erik Strid med det yttrandet.

»Kan någon af oss säga huru den dag skall se ut, då vi åter vandra denna väg? Nej! denna dag ligger höljd i framtidens slöja, kanske den ej ens randas för oss; men huru det än blir, låtom oss alltid hålla samman, troget stå vid hvarandras sida, så skola mödorna bäras lättare, delad glädje och delad sorg skola knyta vänskapsbandet fastare, då skall äfven det vi måst lemna kvar i det kära hemmet af kärlek och tro ej af oss så mycket saknas, vi skola finna åter en del deraf inom våra bröst.»

»Rätt har du talat» hördes de andra svara, samt räckte sina händer åt vännen. Samtidigt vände de sig om för att kasta en sista afskedsblick till hemmet, som nu låg ganska fjerran; en blick, en ömsesidig handtrycktryckning och så framåt.

Framtiden må vara aldrig så oviss eller mörk. den ljusnar dock då den beskådas genom hoppets fjerrglas. Våra unga vänner, hvilka vi hädanefters vilja nämna vid deras efternamn, sågo deri, och den tårade blicken klarade, hägringen, som tedde sig, lifvade sinnet och tände det slocknade modet i deras barm. Men ack, mången dag skulle fly, mången hägring äfven så, innan den sökta

verkligheten nåddes eller innan foten fick träda samma väg till hemmet som nu ledde derifrån. Många öden skulle svepa sitt dok om de unga männen, såsom våra läsare under berättelsens fortgång skola erfara.

Stor liflighet rådde på Landskrona gator; hundratals foror af olika slag, drogo derigenom, hojtande och stojande ljud hördes hvar helst man kom; en myckenhet af allmogen var samlad här, köpslagande och pratande i stora hopar; hastigt drogo sig dock dessa åt sidan för en trupp fotfolk, som med tunga taktmessiga slag marscherade förbi; efter dem följde en hel del unga män i ordnade leder men utan att vara iklädda uniform; somliga af dem sågo nedslagna och modfälda ut, somliga mera allvarliga och lugna, andra åter, synbarligen rörda af svenska nektarn, stojade och sjöngo, samt kastade sina mössor i luften under skrik och hurrarop: dessa ynglingar voro rekryter som värfvats och som nu voro på väg till lägret för att ikläddas uniformen samt sedan öfvas i en knapphändig exercis. Knappast hade dessa dragit förbi förr än en park doft rullande artilleri körde upp; klatschar, häststampningar och skrik hördes ständigt, trupp efter trupp, fora efter fora, drog förbi allt under mängdens begäpande samt högljudda anmärkningar. Här rådde ett riktigt virrvarr af folkoch kreatur, fordon af många olika slag, bördor hvilka tycktes nedtynga sina bärare, vattentunnor och andra kärl; men strax utom staden, söderut, var lifvet och rörelsen ännu större; här var nämligen svenska arméns lägerplats, tält reste sig vid tält långt, långt bortåt; de voro hvita och skinnande och anblicken af dem var ganska storartad, der de lågo radade vid hvarandra så långt ögat kunde

nå. I hvarje tältgata stodo gevären kopplade i långa rader, och än här än der vandrade en skyltvakt med dröjande steg fram och åter; nedanför lägret var ett köpslagande och ett lif, som märktes på långt afstånd; det var nämligen här större delen af allmogen samlats för att afyttra sina lifsförnödenheter till trupperna; här sjöngs och dansades, här spelades fiol och giga, blinda tiggare skreko om en skärf, unga jäntor blickade storögda på de hurtiga männen i uniform, och bondgubbar och gummor pratade allt hvad de förmådde för att betinga sig högsta möjliga pris för sitt hö, sina ägg, sitt smör, sina höns m. m. Uppe i sjelfva lägret fingo ej dylika saker ske, här var stillhet och lugn, endast posternas jemna steg samt en tyst gnolad sång hördes. Högst uppe i lägret närmast staden var något mera lifligt, ty här var högqvarteret förlagdt och strax bredvid högvakten, med sina plymagerade och storvexta lifdrabanter; här reste sig ståtliga tält i en fyrkant, som inneslöt ett ännu större, rikt smyckadt med purpurförhängen broderade med guld, och öfver det samma fladdrade den tretungade svenska flaggan, vimplar smälde i luften rundt omkring och hvarför hvart och ett af de öfriga tälten voro uppställda de olika regementernas fanor; dessa tält voro afsedda för öfverstarne och generalstaben, men det i midten var konungens. Konung Karl väntades till armén inom kort, men ingen visste dagen då han skulle anlända. Då hördes tvänne skott från den i sundet förankrade flottan och strax derpå hel salut, som besvarades af kanonerna vid högvakten, och med ens blef lif och rörelse i det lugna lägret, trummorna rördes, signalhorn och kommandorop ljödo, de kopplade gevären rycktes från hvarandra med slammer, och trupp efter trupp marscherade upp i långa rader för att värdigt mottaga konungen. Allas ögon voro riktade åt det håll hvarifrån han skulle komma, och då han

något dröjde gaf sig otåligheten luft i ett dämpadt sorl. Då hördes från den nedanför stående, tätt packade mängden hurra- och lefverop, och dessa spredo sig som elektriska gnistor till lederna; »hurra för kungen, lefve kungen!» ljud entusiastiskt ur tusende munnar, gevären skyldrades och i det samma syntes en trupp ryttare, ridande i skarp traf mot högqvarteret. Främst syntes Karl på en eldig svart springare, som han dock tyglade med säker hand; den unge monarken satt der hög och ståtlig, iförd en helt enkel dräkt; hans hufvud betäcktes af en låg, vidskyggad hatt, en storlockig peruk föll långt ned på hans axlar, en blå rock med något silfverbroderi på uppslagen omslöt hans smärta lif; ridbyxor af något mörkt tyg samt höga ryttarestöflor fullbordade drägten; en lång huggvärja med vackert utsiradt fäste hängde vid hans sida och en hoprullad grå kappa var fästad bakom sadeln. Småleende helsade konungen sina trupper och dessas förtjusning nådde nu sin höjd: »lefve kungen, lefve kungen!» hördes oafbrutet, och ropet skallade vida kring skog och fält. Konungens följe var bjert lysande och afstack rätt mycket gent emot den enkla dräkt han sjelf bar; här syntes rikt broderade uniformer i guld och sammet, dyrbara hästtäckten, silfverbetsel och silfverbeslaget sadeltyg, fint damascerade värjor etc. Bland detta lysande sällskap märktes franska sändebudet Guiscard glänsande i purpur, blått sammet och guld, Wachtmeister, Stuart, Rehnsköld, Horn, pfalzgreffen Adolf Johan m. fl. Utan att sakta sin ridt fortsatte konungen samma tills han kom midt för sitt tält, hvarest han kastade tyglarne i handen på en bugande page och med ett lätt språng stod han på marken; gick derpå in i tältet för att taga några förfriskningar. Knapast hade en kvarts timme förflutit för än han åter kom ut och steg till häst, för att mönstra sin här. Hans blick for granskande från man till man, då de många tusenden defilerade förbi, och ett belåtet leende låg kring hans

mun, han var synbarligen tillfreds med sina »blåa gossar.» Under hela tiden satt han tyst och ingen af hans stab djerfdes säga något, endast franska sändebudet fälde då och då ett enstaka yttrande. Mönstringen var slut och konungen skulle just vända sin häst att rida till högkvarteret då ett underligt tåg fängslade hans blick. Det var ett tjogtal af män, som nalkades honom med blottade hufvuden och stafvar i händerna. Då de kommit så nära, att endast 10 eller 15 steg återstodo, stannade de alla utom en, som steg fram och i ett sirligt tal tolkade att de voro utsända af Landskrona borgerskap att betyga »det gudasända majestätet» sin underdånighet och lydnad samt erbjödo sig erlægga den skäligen tribut det nådiga majestätet täcktes dem pålägga. Under talets fortgång yttrades att de trogna borgarne ville offra lif och blod för kungen och alltid bedja Gud skydda och gifva seger åt honom m. m. Kung Karl åhörde det krystade och krypande talet med höguret hufvud; då talaren slutat försäkrade han de gode borgarne om sin nåd samt lofvade att sedan låta dem veta sin nådiga vilja och red derpå bort med sitt följe. Under hela tiden konungen åhört hvad deputationen hade att framföra hade folkmassan skockat sig omkring, dock på vördnadsfullt afstånd, och bland denna hop finna vi äfven våra trenne vänner, Lans, Strid och Stål. Då de höga herrarne aflägsnat sig och folkhopen börjat skingras frågade Stål sina kamrater: »Såg ni kungen?»

»Ja, nog gjorde jag så», svarade Lans, »hvad han ser manlig ut, med honom vill jag följa, om ock till verdens ända; finge jag bara tala med honom, — huru skola vi bära oss åt för att få veta hvem vi skola vända oss till för att få följa med i kriget? Det är så svårt...»

»Hej! gossar», afbröts talaren af en skroflig stämma, »vill ni gå med mot dansken, då ingenting lättare än det; jag skall föra er till min major, och han skall värfva er,

men vi behöfva män med mod i bröstet, och ej sådane, som jag nyss sett, de lipa och gråta som dibarn, tvi för tockna skåningar . . .»

Den som så talade till ynglingarne var en gammal ärrig krigare, hans röst var något sväfvande, kanske en följd af att hans tältflaska var fylld med annat än vatten, men under de buskiga ögonbrynen framblickade ett par små plirande vänliga ögon och det breda draget kring munnen uttryckte godhet.

Ynglingarne fattade förtroende för honom, och Strid frågade: »Din major, säger du, hvad heter han? Kan han då värfva oss, och behöfva vi ej tala med kungen?»

»Ha, ha, ha», skrattade krigaren, »ni tala med kungen era ynkryggar, tacka ni Gud blott att ni får tala med min major, det är en karlakt det, skall jag säga, men bara se ni honom stint i synen, eljest blir ni utfösta, det kan jag lofva er; seså! äro ni beredde? marsch då! — jäså, hvad majoren heter, — hm, — jo, — han heter — min major och detta kan vara nog för er. Ser ni det vackra tältet der öfverst vid gatan, det är hans; stanna nu ni beskedligt utanför medan jag anmäler er och sedan beror det på eder sjelfva om ni blifva antagna . . .»

Så puttrade gråskägget under det han i sällskap med ynglingarne passerade vakten samt gick tältgatan uppföre.

Gardesmajoren Karl von Nummers var nyss inkommen i sitt tält; svettig och trött efter den ansträngande mönstringen, hade han afknäppt värjkopplet samt öppnat den långa uniformsrocken och kastat sig på den simpla tält-sängen, hvarest han snart låg i en halfslummer; då hördes en torr hostning och ett hufvud stack in genom tältluckan. Major von Nummers spratt till och ftågade med barsk stämma: »hvem der?»

»Endast jag, herr major!» gafs till svar i nästan samma barska tonart.

»Kom in då, gamle gråskägg, och säg hvad du vill

mig då», återtog majoren samt tillade något vänligare: »aldrig nånsin är jag i fred för dig, Modig, utan här springer du ständigt alldeles som om jag vore en pojke, som skulle vaktas i hvarje vrå, ej en gång får jag hvila i ro om middagen — men jag får väl ha öfverseende med dig, min gamle brumbjörn, du har ju en gång räddat mitt lif, och sedan . . .» »kan ej majoren nndvara mig» inföll krigaren frispråkigt. Ett leende for öfver majorens läppar och han sade: »Nå, säg då ändtligen hvad du bär på sinnet.»

»Jo, ser majoren, jag stötte på några ynglingar, som jag tycker skulle passa för vårt regemente, och därför tog jag dem med hit; majoren får tala med dem, jag tycker de borde antagas alla tre.»

»Du tycker — liksom om jag skulle rätta mig derefter; du släpar hit folk dagligen och jag är mer än mätt derpå!»

»Ha de kanske ej varit de präktigaste karlar man kan finna eller är kanske ej vårt regemente det bästa? Det märkte nog kungen i dag då han . . .»

»Se så, för in karlarne och låt mig slippa ditt evinnerliga prat», avslutade majoren, och den gamle krigarn, hvilken tycktes vara sin förmans synnerlige gunstling, gick ut ur tältet och återvände snart med de tre ynglingarne.

Visserligen försagde men med frimodiga blickar och raska steg trädde de inför majoren, och dennes skarpa anletsdrag veknade efter hand då han betraktade de framför honom stående.

»Vill ni blifva värfvade?» var majorens första fråga och då ynglingarne jakande besvarade den samma frågade han hvarifrån de voro, och när han fick höra att deras fäder voro gamla veteraner, som en gång kämpat för frihet och fosterland, tvekade han ej att antaga sönerna i kronans sold. Efter en stunds samspråk fingo de

hvardera en daler silfvermynt i värfpenningar, samt följde derpå med Modig till ett af magasinerna för att utbyta sin drägt mot den enkla uniformen. Deras vapen blefvo ett tungt gevär och en grof värja eller sabel. Redan samma eftermiddag inöfvades de i deras bruk; — hufvudsakligen bestod exercisen af några få handgrepp, samt i öfrigt målskjutning, men då våra vänner förut egde stor vana vid geväret, gick allting för dem lätt och efter några dagar sammanfördes de med den äldre stammen; — men eftermiddagen ilade fort undan, solen sänkte sig ned bakom danska landet, i lägret rördes trummorna och trupp efter trupp ryckte ut och uppstälde sig i fyrkant, inom hvilken en fältprest tog plats och nedkallade himlens välsignelse öfver hären, derefter uppstämde den gamla psalmen: »Vår Gud är oss en väldig borg», hvar på manskapet återvände till tälten. Här och der hördes ännu ett samtal eller en sång; snart tystnade dock allt och natten med sömnen inträdde; — så slutade första dagen i lägret för de tre vännerna.

Öfver Öresunds blåa oroliga böljor drog en skarp bris och fylde seglen på de stora svenska krigsskeppen, hvilka till ett tjugotal kryssade mellan Landskrona och Hven, samt de omkring hundra andra mindre fartyg, som alla buro svensk flagga; — öfver allt hvar man blickade rådde en ifver och rastlöshet, som af intet lät sig störas. Ungefär hälften af den svenska hären var inskeppad för en landstigning på Seland, men ännu visste man ej på hvad ställe denna skulle företagas. Hvarje ögonblick väntades order till uppbrott, men hittills hade inga signaler från amiralskeppet antydt hvar kosan gälde. Som nämdes låg nu hela flottan sammanträngd bakom Hven och till en del dold för danskarne, som derigenom blefvo okunniga om flottans och härens verkliga storlek. Alla väntade otåligt på att segeln skulle tillsättas, men allt jemt dröjde det; det packade manskapet ombord fördref

tiden så godt sig göra lät; de flesta trupperna voro ej vana vid sjön, och därför var det hela något nytt för dem; vattnets oupphörliga sqvalp emot sidor och bog, gnisslet i tackel och tåg, vimplarnes smällande, det dofva bruset, skeppets tröga vändningar, matrosernas manövrer, komandoropen och signalerna, allt bidrog att fångsla uppmärksamheten och gjorde att tiden flydde snart undan. Natten den 23 juli inföll och hvarje skepp lade sig för ankar. Mellan hären som qvarstannat, och flottan hölls oafbruten förbindelse, och man började tro att det hela blott var ett bländverk att förvilla danskarne, dertill föranledd af att några af de större fartygen samma dag företagit ett låtsadt anfall mot Helsingör. Det hvi-skades äfven om att fred redan var afslutad, och att utskeppning åter skulle ega rum följande dag. Ingen kunde dock försäkra att ryktena voro sanna, aldra helst som flera sådane af motsägende art voro i omlopp. Emellertid uppgick den 24, men ännu var det en hemlighet hvad som skulle ske; otåligheten blef allt större. ty enligt alla tecken syntes det som äfven denna dag skulle förflyta utan att något företogs; vid tio-tiden hade manskapet samlat sig i matlag för att äta frukost, då med ens dånade trenne skott, och amiral Ankarström lät flaggan flyga i topp, på samma gång hans fartyg lovade upp och styrde kurs söder om ön. Ett larm och virrvarr, som knappast kan beskrivas, följde nu, trupper och besättning jublade, sånger klingade, signaler ljödo och besvarades, ankaren lyftades och skepp efter skepp svängde om och följde den angifna stråten. Ståtlig var anblicken af de många seglen, som nu plöjde sundets vågor, och allmänna meningen var att ett anfall skulle företagas på Danmarks hufvudstad; — men vinden friskade i och blef motig, hvadan fartygen måste kryssa upp under skånska vallen, och ännu en natt sänkte sig utan att något afgörande steg tagits. Följande dag höll

vinden stadigt i och kryssningen fortsattes; dock när-
made man sig allt mera danska kusten, fastän ej så långt
sydligt som Köpenhamn. På Seländska stranden rådde
emellertid rastlös verksamhet; från skeppen kunde man
se, huru allmogen skyndade till och huru trupper i
ilmarscher ryckte framåt; här så väl som ombord börja-
de man ana att landstigningen gälde annat ställe än huf-
vudstaden; och deri misstog man sig ej. Klockan var
ungefär 6 på eftermiddagen då hela flottan hunnit samla
sig utanför Tiberup, hvarest danskarne, inseende den ho-
tande faran, skyndsamt uppkastade vallar och förskans-
ningar. Ännu rådde dock tvekan om anfallet skulle ske
här; dock, snart skingrades denna: från amiralskeppet
ljödo de första skotten och en röd flagga hissades på
stortoppen, hundratals båtar nedfirades från fartygen och
dessa öfverfylldes snart af manskaper; de danska
kulorna kommo hvinande och gjorde en och annan
lucka bland de landstigande. Men svenska kanonerna
dånade oupphörligt, rensande stranden från fiender; vatt-
nets stänk för kanonkulorna, krutröken oah jorddammet,
skjutvapnens dån och smattrande, skramlet af sablar och
andra stridsredskap, kommando- och hurraropen, skrian-
det och svordomarne bildade ett gräsligt helt, som dels
eggade, dels modfälde de stridande. För att fortast
möjligt få träda på fast mark, roddes båtarne med all
kraft, de grofva årorna svigtade som rör för de seniga
arntagen och de tungt lastade farkosterna klöfvo snabbt
vattnet. Major von Nummers hade blifvit placerad ytterst
på venstra flygeln och med honom voro Lans, Strid och
Stål; dessa jemte ett femtiotal af grenadiererna befunno
sig i en båt, och denne tycktes vinna försprång före de
andra anfallande. Majoren sjelf stod högre i fören med
dragen värja och med andra handen omfattande pistol-
kolfven; otålighet och stridslust aftecknade sig i hans an-
letsdrag och denna otålighet eldade äfven hans folk till

största ansträngning; då hördes ett besynnerligt ljud, ett hvinande, och båten saktade sin fart. Von Nummers såg sig om; tvänne af årorna flöto lösa på vattnet och af roddarne hade en fallit tillbaka i armarne på en kamrat och den andre låg framstupa öfver relingen, färgande båt och bölja med sitt blod. Ett rop af vrede och smärta gick öfver majorens läppar: »hämnom dem! framåt!» voro hans enda ord, höjde derpå värjan öfver hufvudet och hoppade i sjön följd af alla de sina. De tre vännerna hunno knappast att trycka hvarandras händer förr än de voro skilda af det virrvarr som nu uppstod; redan i vattnet möttes danskt rytteri och fotfolk, hvilka sökte drifva de anfallande tillbaka. En kort men ytterst häftig och förbittrad strid uppstod, första elddopet mottogs här, och i de veke ynglingasinnena gjorde detta ett intryck som hvarken tid, rum eller hundratal andra strider skulle utplåna.

Trängseln blef allt större, trupp slöt sig till trupp; trummorna ljödo, trumpeter smattrade, och anfallet blef allt mera vildt; väl blef en och annan blodig lucka i de hopgyttrade massorna; men de syntes blott för ett ögonblick. Olycksbådande och snabbt slöto de sig åter. Öfverröstande dån, jemmer och klagan, hördes det gemensamma ropet: »framåt, der är kungen, framåt!» och som en stormvind störtade hären åstad; man stod nu på stranden, men hvarje tum fast mark måste köpas med blod. Danskarne värjde sig tappert, men de måste slutligen vika för öfvermakten. Dock fäktade man på enstaka ställen förtvifladt; så t. ex. vid en förskansning längst åt venster, som låg på en liten höjd och dominerade hela omgifningen. Väl refvo de grofva kanonkullorna från svenska skeppen stora öppningar i vallarne och väl riktades eldar häremot från tusende gevärsmynningar, de tappre försvararne gåfvo sig dock ej. Generalmajor Stuart, som såg deras hårdnackade motstånd,

skyndade fram med en afdelning men träffades af en kula och föll till marken; nu kände raseriet inga gränser. »Skynda, löjtnant Ziegroth», hade den sårade sagt, och den tilltalade hade åtföljd af endast några få, som hunno följa med, störtat framåt och snart nått krönet af vallen; oemotståndligt bröt han genom luckan i förskansningen och der inom började då döden göra sin hemska skörd, svärdshuggen föllo tungt, bösskolfvarne användes som klubbor och på många ställen blef det en verklig knytnäfskamp. Den svaga svenska skaran skulle väl fått vika, om den ej efter hand blifvit förstärkt; allt större framvältrade sig massorna och allt hetare blef striden; pardon hvarken begärdes eller gafs, död och lif spelade oviss tärning här, och den förre tog sina offer hoptals. En af de första, som jemte löjtnant Ziegroth hunnit öfver vallen, var Konrad Stål; förvirrad följde han med strömmen af de anfallande och bedöfvad af allt som tildrog sig hade han blifvit skild från sina kamrater och stod nu ensam, endast åtföljd af en annan ung soldat, omvärfd af fiender. Slagsvärden hveno i deras kraftiga händer, kinderna rodnade genom krutröken och svetten lackade från pannan; fienden trängde närmre och trots all tapperhet tycktes de tvänne unga vigda åt döden. Stål hade just parerat ett förfärligt hugg och delat ut ett annat, som sträckte motståndaren till marken, hastigt hade han så blickat efter sin sidokamrat, men såg honom i det samma signa till marken, träffad af ett skott. Ynglingens läppar rörde sig, var det en helsning eller hvad, som han ville framstamma? Stål förstod det ej — men han förstod att äfven hans lott var kastad och att i dödsdansen skulle äfven han slitas ur ringen; dock sjelfförsvaret parades nu med hämdlusta, han ville sälja sitt lif så dyrt som möjligt och han gaf ny kraft åt sin domnande arm; ännu några minuter skiftade han skarpa hugg, men nästa stund

skulle äfven fått skåda honom färgande marken med sitt blod. Trång var kretsen, men i det samma sprängdes den och ett tjugotal svenska soldater kommo till hjälp; ett sista hugg måttades bakifrån åt Stål, men vapnet föll maktlöst ned på marken; den anfallande träffades sjelf af ett hugg, och föll död ned; allt motstånd var brutet, öfver allt flydde den danska hären, ifrigt förföljd. Men kring den unge kämpen, som med uttömda krafter stödde sig mot en åldrig kamrat; hade nu slagits en ring af de andra kämparne, som nyfiket betraktade honom och hans blodiga skörd; »hurra! det är Stål!» ljöd en frisk stämma; »är du hårdt sårad, stackars vän?» hördes den mera deltagande, och tvänne par kraftiga armar omslöt honom hårdt den utmattade. Stål såg upp samt blef varse Strid och Lans, som med oro aftecknad i sina anletsdrag betraktade honom. Ett glädjeskimmer for då öfver hans bleka drag och vännernas närvaro gaf honom åter de domnade krafterna.

»Det der hugget kom i rätt tid, Strid, utan det skulle din vän ej mera sett dig nu», sade en af de kringstående, »du borde ej heta Strid utan »Blixt», ty som en blixt slog din värja ned; fråga syndaren som ligger der i gräset huru bettet smakade, — han glömmet visst att svara dig derpå . . . .» Stål hade lyssnat till samtalet, han tyckte varmt vännens hand, och sade: »tack, Strid, du har räddat mitt lif, det skall därför offras åt dig.»

Blodröd hade solen sänkt sig i hafvet, och dagen hade äfven gått ned i blod; natten började nu breda sitt skumma täcke öfver spåren der döden framgått; — den kylde månet hjerta och lade månet öga hop till sista sömnen. Men rundt omkring hördes ännu stönande och

quidande af de stackars offer, hvilka ännu ej nåtts af den barmhertiga handen. Öfver det hemska fältet smögo mörka vålnader, de lidandes tröst, nämligen sjukvårdssoldater, som rastlöst sökte hjälpa, förbinda och undanförsla, men de voro för få och offren för många. Än här och än der flammade lägereldar, hvars rödaktiga sken gånge åt den dystra taflan en svag belysning, och vid dessa eldar, som voro omgifna af uttröttade och halfsofvande krigare, lades efter hand de lättast sårade; då deremot deras olycklige kamrater, som lidit mera, fördes i tält. Så småningom tystnade bullret och endast ett och annat klagande ljud eller posternas dofva steg hördes. Vid ytterkanten af lägret hade våra trenne vänner slagit sig ned vid en större brasa, som ständigt underhölls genom att matas med virket af ett nedrifvet hus; ett tiotal af soldater funnos här, men dessa sofvo och endast de tre höllo sig vakna, liggande framstupa på sina utbredda kappor och samtalande om dagens fasor och faror; men från dem fördes nu tanken till det stilla hemmet, hvarest endast friden rådde; talet härom värmde de sörjande vännerna, och de längtade åter dit, — men, ack, det sjelfvilligt åtagna fångslet höll dem nu tillbaka och de kände hvad de förlorat. Längte utkytte de sina tankar tills de hvar för sig sjönko i begrundande och funderingar för framtiden. Emellertid framträngde till dem med den ljumma nattvinden allt då och då ett klagande ljud och svaga snyftningar, och då det ständigt återkom beslöto de ömhjertade ynglingarne att söka reda på den sårade och om möjligt bringa honom hjälp; — de gingo framåt heden som sträckte sig kring lägret samt följde den riktning hvarifrån ljudet kom, men snart upphörde quidandet, och på ynglingarnes rop gafs ej något svar; — de beslöto att vända om, men i dunklet upptäckte nu Strid en mörk massa, som tycktes samman-smälta med de omgifvande föremålen. Männen när-

made sig och funno att det var menckliga varelses, tvänne qvinnor, af hvilka den ena hvilade sitt hufvud mot den andras bröst, och denna åter hade lagt sina armar kring hennes lif. Förskräckta och bedjande sågo de upp till krigarne som stodo framför dem, men på desses vänliga frågor repade de mod och de återhållna tårarne framströmmade; de stackars öfvergifna som voro mor och dotter berättade att de bott i det hus som nu gaf bränsle åt lägerelden och att de vid fiendens annalkande sökte att fly, men modren hade då sårats af en förlupen kula, och sedan dottern, som förgäfves sökt bära sin moder, känt sina krafter svika, hade de båda gömt sig mellan tufvorna på heden — men nu voro de förgångna af hunger och törst, och tröstlösa hade de beslutat att dö i hvarandras famn; det var modrens klagan och dotterns gråt, som trängt fram till vännerna; men då dessa, manade häraf, hade velat undersöka orsaken och deras mörka gestalter skridit hän öfver heden hade de två qvinnorna fruktat för dem och åter sökt gömma sig. Rörda af deras öde, ville vännerna föra dem fram till lägret, men då de båda qvinnorna ej kunde öfvervinna sin fruktan för krigsfolket, beslöts att de skulle qvarblifva der de voro och att våra unga hjeltar skulle hålla vakt hos dem.

Strid qvarstannade medan Stål och Lans skyndade tillbaka till lägerelden, för att derifrån hemta glöder äfvensom bränsle, och snart flammade en dugtig eld ute på den tysta heden. Man vårdade sig så godt sig göra lät om de stackars öfvergifna, svepte kapporna om dem, hemtade dem vatten och bröd samt försökte göra deras sorgliga läge så drägligt som möjligt. Nu då elden upplammade fick man först tillfälle att betrakta hvarandra. Den äldre af qvinnorna hade ännu ej nått femtio-talet och den yngre var en blomstrande mö, ej öfver 18 år; kring hennes runda men bleka och förgråtna kinder föll

ett korpsvart hår i rika lockar och hennes skygga ögon beskuggades af långa silkeslena ögonfransar; då hon så här belystes af den flammande elden tycktes hon vara en illustration till sagan om nattens fé; enligt hvad vid ett flyktigt påseende uppfattades var hon sin moders afbild, dock med den skilnaden att den senares panna och kinder voro fårade af år och lidanden, och kring hennes mun låg ett drag af bitterhet. Att deras vagga ej stått i höga norden syntes tydligt, och af deras later och dräkt, fast än tarflig, märktes att de skådat bättre dagar. Gerna skulle ynglingarne velat veta hvilka deras skyddslingar voro, men hos dessa hade lidandena och tröttheten tagit ut sin rätt; mättade af den knappa kosten som erbjudits dem och värmda af den högt knastrande lågau, hade de somnat i hvarandras famn. De tre vännerna betraktade dem medlidsamt och sedan de höljt dem i hvad plagg de kunde undvara drogo de sig på andra sidan elden för att ej störa de stackars värnlösas hvila. Österns rand purprades och från lägret började åter att höras buller; vid detta vaknade den äldre qvinnan och då Strid gick bort till henne för att efterfråga om det var något hon önskade räckte hon sin hand åt honom samt på ett brutet språk tackade honom och hans vänner att de tagit vård om dem och räddat dem undan en viss död; huru deras framtid skulle blifva och hvad de för närmaste framtiden skulle taga sig till, var ovisst och dunkelt, sade hon; men hennes hopp till en allgod försyn hade återupplifvats och han, som hulptit i största faran, skulle väl äfven framdeles hjälpa. Under det hon talade hade hon ständigt haft sina blickar riktade på Strid; och den unge mannen tycktes göra ett godt intryck hos henne. »Skjut samman glöderna något och räck mig din hand», sade hon och han efterkom hennes begäran; uppmärksamt betraktade hon de få linierna i hans hand och ville deraf bilda runor, som skulle tolka hvad den kommande

tiden hade i sitt sköte; men svek henne hennes förmåga, eller var det blott ett gyckelspel? Hon kunde ej tyda den dunkla skriften; hon lade handen på sin panna liksom för att skärpa blicken samt frammumlade några ofattliga ord, men gåtan ville dock ej lösas; länge satt hon så grubblande, sakta följande med fingret liniernas lopp, men bröt slutligen tystnaden sägande: »besynnerligt förefaller mig det här! Hvem är du, unge man, hvars öde jag ej kan lösa? är du manne en af de mina? ty endast för dem kan ej tolka framtiden. Jag ser mycket mannamod, mycken redlig sträfvan och äfven mycken utmärkelse, men vakta väl, ty lyckans höjder äro slippriga och många faror ser jag er omgifven af — men jag läser ock att ert rena hjerta skall bevara er; — ack, men jag kan ej skåda längre, det skymmer för mig — — hvems hand är det som sträckes ut efter er? hm!» — — Än en gång lade hon handen begrundande på sin panna, men som det tycktes kunde hon ej spana längre och släppte derpå Strids hand. Då Strids kamrater, nyfikna att åhöra samtalen som fördes, äfven kommit fram, tog hon också deras händer, för att deri spå deras öden. Stål hade först räckt fram sin hand och nu syntes inga hinder ställa sig upp mot henne; forskande ifrigt, talade hon nästan mer för sig sjelf än för att höras af de andra: »det är samma äregirighet, samma dröm om utmärkelser, men din väg blir mödosam, svärdet undanrödjer ej alla hinder, dess egg hamras slö mot ödets kopparportar och armen domnar, din kraft skall svika, men ej ditt mod — jasanya, blodig panna, mycket blod; men en mjuk hand ser jag och en ädel vän! — — det brusar på hafvet, hu! ännu mera blod! — hvem är den bleke på stranden? så! ändå ljusst till slut, lycklig den, som så får se aftonrodnaden!» Hon vände sig derpå till Lans och fortsatte i samma dröjande ton: »Nordisk yngling har varmt hjerta, klappar för skatten i skogen, drömmer der-

om, vill strida därför, längtar snart åter, men åren gå och brudens kind bleknar,

»att söka din lycka kring världen du drog,
säg, bodde ej lyckan hos vännen i skog?»

ett sköfladt hem, ett brustet öga; — så mörkt det är!
brast det mycket pröfvade sinnet? tiden läker väl såret;
— en torfva ger ock ro!» — — — —

Sibyllan hade väl längre fortsatt sitt orakeltal, men i detsamma vaknade hennes dotter, och rysande af nattkylan slöt hon sig darrande närmare sin mor samt frågade ömt huru denna befann sig. Hennes blick öfverflög de trenne männen och på Strids allvarliga ansigte hvilade den en kort stund; än en gång såg hon på det, liksom för att beständigt hos sig inplanta dessa lugna drag och slöt derpå åter ögonen. Modren lutade sig ned mot sitt barn och tystnad inträdde; deras jemna andedrägt förkunnade att alla lidandes vän sömnen på nytt sträckt dem sin famn.

Men i lägret rådde nu brådska och lif, trummorna rördes, ilcorpser utsändes, fångarne räknades, de sårade förbundos och de fallne jordades. Dystert ljödo likpsalmerna, beledsagade af gevärskotten, den svarta mulden föll på bröst som endast för några timmar sedan klappat af mod och lefnadslust; — men ett lägerlif har vexlande scener; de sorgliga intrycken flyktade för andra tilldragelser, och endast en eller annan förstulen tår helgade minnet åt någon af de tusende, som räknats bland de djupa lederna, och som nu jordats utan namn.

Kallade af den jernhårda pligten hade de tre vännerna måst skiljas, dock stannade Strid kvar hos de slumrande. Efter några timmar kommo Stål och Lans åter samt berättade att kungen befalt det alla de af nejdens bebyggare, som lidit skada till gods eller på annat sätt, genom svenskarnes anfall, skulle till fulllo ersättas sina

förluster. »Han hade ej kommit till deras förderf, utan för att skaffa fred åt sina riken», hade han yttrat, och allmogen hade äfven fattat fullt förtroende till hans löften, aldra helst då de sågo hvilken sträng krigstukt han uppehöll. I stora skaror strömmade de till lägret, medhafvande lifsförnödenheter, trots det stränga förbud Danmarks konung Fredrik den fjerde deremot utfärdat. Alla jublade öfver den svenske monarkens vänsällhet, rättvisa och renlefnad, och hans namn flög på ryktets vingar från by till by, från trakt till trakt. Då den äldre af de båda qvinnorna hörde talas härom önskade hon sjelf tala med kungen, och Strid förde major von Nummers till henne så att hon med honom fick utbyta tankar härom. Den artige afficern lät efter en stund afhemta dem i en trossvagn, på bästa sätt fodrad med madrasser och halm; och efter ett varmt afsked från de tre vännerna fördes främlingarne till höggvarteret.

Endast ett par gånger hade de sedan synts till och då blott på afstånd, och våra vänner skulle snart glömt bort sammanträffandet med dem, såvida ej de uttalade spådomarne allt jemt runnit dem i hågen.

Freden mellan Danmark och Holstein var sluten, och Sverige hade således äfven fått fred. Ännu dröjde dock den svenska armén några dagar på Seland, och mellan allmogen der och mången af krigarne slöts ett fast vänskapsförbund. Slutligen ljödo dock uppbrotts-signalerna; tälten nedtogos, trossvagnarne lastades, och en kolonn efter annan tågade ned till stranden och stufvades in i båtarne, som skulle föra dem till örlogsmännen, hvilka med bugtade och svälda segel gungade sina väldiga skrof längre ut på de mörka böljorna. Bland de trupper, som sist inskeppades, befunno sig de tre vännerna; äfven de hade under den korta tid de vistats på den leende ön fått minnen som fängslade och en viss saknad hade gripit dem då de måste bryta upp.

»Hvad hänger du hufvudet för gosse?» hörde Strid en stämma tilltala sig; »ej bör den hänga läpp, som får en helsing från de vackraste fruntimmersläppar jag någonsin sett». Strid blickade upp och såg vid sin sida samma gråskäggiga krigsbuss, som fört dem till major von Nummers den gången de värfvades. En fråga hvilade på Strids läppar, men han hann ej uttala den, ty veteranen fortsatte: »du ser på mig, ha, ha, — liksom om du vore helt okunnig om hvem det skulle vara; men det säger jag dig, pojke, du har allt kikat bra högt, sjelfva generalerna och öfverstarne skulle allt vilja ge bra mycket för en blick af hennes ögon och — — —» Strid hade förvånad åhört gråskäggets tal, han bröt nu sin tystnad sägande: »du talar i gåtor, gubbe, och jag vet ej hvad du menar.» — »Vet du ej hvad jag menar?» återtog den förre; »vet du då ej heller hvad detta betyder, — sådana gåfvor skulle nog hvem som helst tycka om.» Han lemnade härvid ett litet fint arbetadt guldkors åt ynglingen.

»Hvem har gifvit dig detta?» frågade denne.

»Det har ju hon, qvinnan med det vackra leendet.»

»Du tar fel, gubbe, det är ej till mig du skulle lemna smycket.»

»Jo, just till dig, hon visade sjelf dig för mig, då du i går posterade vid högvakten, hon sade att hon hade en tacksamhetsskuld att betala till dig.»

En paus uppstod, men denna bröts snart och ynglingen fortsatte:

»Var den qvinnan som gaf dig guldkorset ung eller gammal?

»Ung, mycket ung», blef svaret.

»Hade hon mörkt lockigt hår och långa ögonfransar?»

»Ja, jag tror så.»

»Var hon ensam?»

»Då hon lemnade mig korset var hon så, eljes hade hon ständigt i sällskap en äldre dam, som såg ut att

att vara hennes mor; denna var nog sjuklig, ty hon åkte ständigt i vagn.»

»Känner du i öfrigt hvilka dessa qvinnor äro?»

»Ej mer än att de omhuldas på bästa sätt af majoren; kungen lär äfven särskildt hafva tagit sig dem an; hvadan jag förmodar att de äro af högbornen ätt.»

»Så! kan du ej påminna dig i öfrigt hvad hon sade då hon gaf dig smycket?» frågade Strid vidare.

»Många frågor på en gång», brummade gubben», jag kunde väl tro att det låg något derunder, nå, ja, ungdom är sig alltid lik; jo, hon nämnde att hon alltid skulle minnas dig och dina två vänner, samt bad dig gömma smycket som ett ringa minne af den, hvars namn står ingraveradt derpå — så sade hon.»

Strid såg ned på korset och läste derå namnet »Emerentia,»

Regnet föll i strömmar den dag svenska trupperna inskeppades, men detta hade dock ej hindrat allmogen att i stora skaror samla sig vid stranden för att taga farväl af dem hvilka kommit som fiender men nu reste som vänner. Ännu i sista stunden egde ett lifligt köpslagande och byte rum dels af lifsförnödenheter och dels af andra saker. Bland skaran som samlats här funnos äfven tvänne qvinnogestalter, hvilka väl omsvepta suto i en öppen vagn, förespänd med eldiga fålar. Qvinnorna blickade forskande på trupp efter trupp, som marscherade förbi, och då nu major von Nummers med sitt garde passerade, helsade han dem vördnadsfullt. I denna eftertrupp kommo Strid och hans vänner; de sågo sin förmans höfviska hälsning och upptäckte snart föremålen som den gälde; men äfven de hade på samma gång

blifvit upptäckte och tvänne näsdukar hviftade ifrigt åt dem. Ännu sedan båten lagt ut och burit dem långt från stranden fortforo hviftningarne; då de slutligen bortskymdes af fartygsskrofvn och båtarne drogo de unga männen en djup suck, de kände inom sig att de på stranden qvarlemnade vänner som de troligen aldrig mera skulle råka. Strid upptog sitt smycke och läste än en gång derå ordet: »Emerentia», — hvem var väl hon som bar detta namn?

Kanonerna å vallarne kring Landskrona spydde ut eld och lågor, skott föll på skott, och dessa besvarades från en massa seglare, som i en stolt rad kryssade upp under kusten. Dånnet hördes vida omkring, men det tolkade nu ej död, blod eller tårar, det var hederssalut för den svenska hären som nu återvände; segren och äran förde den med sig om bord. Snart hade fartygen kastat ankar och utskeppningen begynte; inom kort reste sig å nyo tält vid tält på den forna lägerplatsen, och folkströmmen drogs åter hit. Väl saknades en och annan af de krigare, som så modigt följde med på bortresan, och väl gjorde qvalet insteg i flera kojor, tecknande en mörk framtid för hungrande faderlösa små; men hvem fäste sig väl dervid; offret hade ju skett för fosterlandet, hette det, dock främst kanske för kungen. Man hade åtminstone måst lyda hans bud och befallning.

III.

Det svenska lejonet jagar.

Länge låg ej den svenska armén i läger vid Landskrona; ett par veckor senare hade den afmarscherat

norrut, och i allmänhet visste ingen hvart hän; några förmodade att det gälde Norge; fredsvännerna jublade öfver att hären skulle lägras i ro i Stockholm, men de som voro mera invigda i saken förstodo väl att de fram- och återmarscher som företogos endast voro skenbara och att målet ej låg åt det hållet. Slutligen då hösten nalkades kommo tydliga order att hären skulle sammandragas i Blekinge för att der inskeppas. Det var i slutet af september som denna order gafs och vid samma tid finna vi äfven en stark truppafdelning tåga genom norra delen af Skåne för att stöta till öfriga hären i Karlskrona. En trupp under marsch har i alla tider utgjort ett lockande nöje för unga och gamla skådelystna; så äfven nu; man ur huse slöt sig till och medföljde långa vägsträckor de aftågande krigarne, hvilka med flygande fanor och klingande spel drogo sin väg framåt. Vi finna våra trenne vänner bland denna trupp och som marschrutan ledde strax söder om de stora skogarne vid Svedjebjer, fingo de unga männen än en gång tillfälle att se sina anhöriga, till hvilkas isolerade hem äfven hade spridit sig nyheten om härens förbitågande; kort var dock sammanträffandet, — endast ett par timmars samtal, en förstulen tår och ett handtag, ledsagadt af innerliga välönskningar — och så hade man hemmets trakt bakom sig; hvad hjälpte det att blicka tillbaka, då ödet befallt framåt!

Flottan, som afseglade dels från Karlskrona och dels från Karlshamn, hade haft ganska vidriga vindar att kämpa med; slutligen syntes dock ett och annat skepp kryssa upp utanför liflänska kusten; de flesta af dem hunno Pernau och deribland var det skepp på hvilket kung Karl befann sig samt det hvilket förde Strid, Lans och Stål: detta var i början af oktober. Endast 4,000 man stark var den lilla svenska hären, som nu under sin modige konung beträadt landet på andra sidan Öster-

sjön för att tukta sina trolösa fiender, — menskligt att synas skulle denna lilla skara snart förskingras som agnar för vinden, men derpå tänkte den ej sjelf det ringaste, den endast brann af stridslust, och snart nog skulle äfven den svärdsdans begynna, i hvilken tusentals af Sveas tappre söner skulle vattna den främmande torfvan med sitt blod.

I Pernau var lif och rörelse, trupperna rekryterades och exercerades, allt under det man väntade förstärkning från hemmet, men äfven smärre ströftåg företogs för att näpsa de kringströfvande ryssarne, hvilka genom sina grymma och omenskliga härjningar voro en skräck och fasa för kringboende befolkning; denna flyktade också i stora skaror från sina sköflade hem, att söka skydd och hjälp hos den svenska besättningen i städerna. Att få deltaga i ofvan nämnda ströftåg eftersträfvades af hvarje soldat, och då alltid deltagarne i samma voro frivilliga strömmade de till i så stora hopar att lottnings måste företagas bland dem, ty endast ett femtio- eller hundratal medtogs i hvarje sådan expedition, stundom till och med mindre. Öfver allt, hvart den blågula fanan syntes, veko ryssarne undan, och oftast var ryktet om svenskarnes ankomst nog att skrämman fienden på flykten. Denna af fienden ständigt visade feghet gjorde ströfcorpserna ännu djerfvare och till ett ringa fåtal nedsjönk allt mera det manskap, som deltog i hvarje ströfparti; men deremot förekommo dessa allt oftare och ingen dag förgick utan att någon modig officer företog en rund milsviadt omkring. Men knappast hade svenskarne dragit sig tillbaka förr än ryssarne åter voro framme för att härja hvarest ännu någonting fans kvar, som kunde väcka deras roflusta.

Det var afton; en dag lik de föregående hade gått till ända och månen stod högt på himlahvalfvet, kastande sitt milda sken på Pernau och dess mörka murar, hvarest täta skiltvakter, tysta och stumma, vandrade fram och åter mellan de talrika kanonerna, hvars mynningar hotfullt vände utåt den kringliggande slätten. Deras taktmässiga steg och enstaka rop voro de enda ljud som hördes; eljes syntes staden som utdöd, och hade ej ett sparsamt ljussken spridits genom ett eller annat fönster utåt de trånga gränderna, skulle man äfven tro att så varit förhållandet. Men lugnet var endast skenbart; då enligt stränga order från högkvarteret ingen fick visa sig på gatorna om aftnarne sedan trummorna rörts, fogade man sig i det oundvikliga, men tog sin skada igen inom hus; här gick det muntert till, och i synnerhet de trånga gårdarne voro en ständig tummelplats för de uppsluppna soldater, till hvilkas danser och nöjen äfven borgarne gerna slöto sig.

I en af dessa gårdar var glammet och stojet lifligt denna afton, — endast dämpadt nog för att ej höras ut på gatan, — och unga rödkindade jäntor togo sig en sväng-om med de hurtiga krigarne; det hade så pågått en god stund, men afbröts nu med ens; »en officer», hviskades det mellan man och man och allas ögon riktades uppåt den höga skrangliga trappan på ena långväggen, hvarest en hög, smärt gestalt, insvept i en fotsid kappa, lutade sig fram öfver bröstvärnet, åskådande stojet der inunder.

»Det är kungen», hördes en enstaka stämma, och denna underrättelse spred sig med blixstens hastighet, ett ljudeligt, ihållande »hurra» ljud från många munnar.

Då konungen såg sig igenkänd nickade han vänligt åt folket samt aflägsnade sig åter, vinkande åt sina följeslagare. Då dessa hunnit fram, vände han sig till en af

dem sägande: »skall du, von Nummers, fara med Schlippenbach i morgon att klå grönrockarne?»

»Ja, ers majestät», svarade den tilltalade.

»Har du bestämt huru många gossar som skola följa med?»

»Nej, men jag tänker att ett tjugu- eller trettiotal af dem äro tillräckliga för att jaga det fega packet på flykten; deras fana må nu skyddas af huru många helgon som helst, så skola vi ändå taga den ifrån dem.»

»Det der är kanske lättare sagdt än gjordt», återtog kungen, »men jag vill tro att Schlippenbach gör sitt bästa, och du brukar ej heller vara rädd af dig; dock om du skall välja soldater, tag då bland dem som finnas der nere på gården, ty de tyckas sannerligen ha ruter i sig.»

»Skall ske, ers majestät», svarade major von Nummers med strålände ögon, »dem känner jag till punkt och pricka, ty de äro af mitt eget kompani, hurtigare och flinkare män finnes ej inom hela armén — och därför skola de äfven få strapatsera sig något i morgon.»

»Nå godt, en god utgång skall fägna mig», sade kungen och nickade dervid åt majoren, som med hatten i handen gjorde en djup bugning för majestätet. Von Nummers vände derpå om in på gården, hvarest snart alla krigarne samlades omkring honom.

»I morgon gäller det ett litet extra nöje», hördes hans välljudande stämma, »och jag ville utvälja några bland er att deltaga deri; Pleskowska fanan måste vara i våra händer innan morgondagen försvunnit, om ock vi måste nå den öfver högar af lik; hvilka af eder vilja vara med om att taga Pleskowska fanan?»

»Jag, jag, jag», hördes ett samstämmigt utrop från många munnar, och soldaterna samlade sig allt tätare om majoren under ifrig förväntan att få deltaga i ströfpartiet.

»Men ni äro för många», hördes åter von Nummers säga, »jag kan ej taga er alla med, äfven andra kompanier täfla om äran att vinna ryssarnes helgonbanér, vi måste lotta derom; hör hit, Strid, du kan ju skrifva? Tag en patron från hvarje soldat, samt teckna hans nummer derå, hållen sedan tvänne i ett kappskört och läggen patronerna deri, så får ödet afgöra på hvem lotten faller.»

En stunds tystnad rådde och hvar och en af soldaterna följde med spänd uppmärksamhet Strids åtgörande vid numreringen. Ändtligen var det färdigt och alla patronerna samlade på en kappa, då von Nummers frågade: »hvem skall draga lotterna?»

»Major von Nummers» hördes det gemensamma svaret.

Med en böjning på hufvudet skred majoren till verket under de kringståendes andlösa tystnad; han upptog en patron ur högen och vid skenet af en fackla, som framhölls, läste han »n:r 19.»

»Det är mitt nummer», hördes en röst, och fram genom hopen armbågade sig en ung man mottagande patronen af von Nummers; »jaså, det är du Stål», yttrade denne, »du har ständigt tur med dig, tror jag, detta är den tredje gången du får vara med.»

Den tilltalade gjorde militärisk honnör samt drog sig derpå åt sidan, hvarefter lottdragningen fortfor; afmätt och lugnt föllo numren 42, 27, 2, 13 o. s. v. och för hvarje gång framträdde en soldat och med omisskännelig tillfredsställelse mottog sitt nummer. Men majoren hade snart sitt antal fullt och lottdragningen led till slut. N:r 20, hördes åter hans röst och ej undertryckande ett utrop af glädje, framträdde Lans och erhöll sin lott. Ännu ett par nummer utföllo, hvarpå majoren, efter att hafva uppmanat dem på hvilka lotterna fallit att vara marschfärdiga i dagbräckningen, vände sig om för att gå.

Då framträdde till honom Strid, anhängande att fastän hans lott ej utfallit ändå få följa med, han hade en gång lofvat att ej skiljas från sina vänner, och allra helst nu, då en allvarligare strid förestod, ville han ej vara från deras sida.

Von Nummers blickade länge på den kække ynglingen, och liksom öfverläggande inom sig sade han dröjande: »men då skulle jag göra orätt åt de andra, på hvilka ej lott fallit, om jag medtog dig! hvad säger ni väl derom kamrater?» frågade han vänd till hopen.

»Låt Strid få följa med, vi skola ej afundas honom», svarades rundt omkring.

»Så må du då få som du önskar; och ännu mera, du skall få föra vårt standar, jag tror att ingen skall taga det från dig så brådt», sade majoren samt aflägsnade sig derpå under sina soldaters hurrarop.

»Tack, kamrater», yttrade Strid till de omkring honom sig skockande soldaterna, och en glädjetår glänste i hans öga.

»Ej bör du tacka därför», var deras svar, »men du, som är så boklärd, berätta nu en historia för oss, som du så ofta gjort, eller säg oss hvad det är för märkvärdigt med ryssarnes fana, som ni skall eröfra i morgon?»

Under det Strid slog sig ned på en utbredd kappa och de andra följde hans exempel berättade han:

»Ni vet att ryssarne ej ha samma religion som vi, utan dyrka en hel mängd afidne personer, som de kalla för sina skyddshelgon, och tro att dessa kunna hjälpa dem; en åldrig hufvudskål, ett ben eller en klädestrasa, som tillhört ett dylikt helgon, betrakta de med största vördnad och anse det som en mycket dyrbar egendom; men nu händer ofta och oftast att dessa relikier eller helgonqvarlefvor äro falska och af helt andra personer än de räfaktiga presterna utgifva dem för, men ändå kryper det vidskepliga folket på både armbågar och

knän att tillbedja t. ex. en benknota, som lika gerna kan härstamma från en kalf som från ett helgon; — så är förhållandet äfven med Pleskowska fanan; denna ha presterna invigt åt alla helgon och dessutom lär duken vara broderad med några skäggstrån af deras mäktigaste helgon, den helige Nikolaus, och nu tro de ryske soldaterna, att hvarhelst denna fana föres blifver alltid seger!»

Ett skallande skratt afbröt berättaren och flere röster hördes: »så får väl röfvarepacket tro på annat i morgon, nog blir det seger alltid, men icke så som ryssarne tro; visen dem bara att hvarken helgonskägg eller kalfknotor hjälpa för svenska svärd — ack, den som fick vara med och dyrka deras helgon; grönrockarne skulle då både på armar och knän och på näsan också få tillbedja sin Niklas!»

Åter igen hördes det muntra sorlet och Strid fortfor att berätta, allt emellanåt afbruten af lustiga anmärkningar och glada skratt.

Ännu stod månen högt på himlen och stadens innevånare lågo i djup sömn, då en liten skara, ej öfver femtio man drog genom Pernaus södra stadsport, som tungt slöt sig efter dem. Det var en kraftig trupp, mest bestående af ungt folk, fastän ett och annat gråskägg syntes deribland; raska ljödo stegen på den lätt tillfrusna vägen, och snart markerades takten genom en tillfällig sång, skrifven på någon omtyckt melodi. Truppen följde en stund södra stranden af Pernauflo den, satte derpå öfver till andra stranden på ett par bristfälliga färjor, och försvann sedan snart bakom några skogsdungar. På eftermiddagen finna vi samma trupp rastande på en skogbeklädd kulle, från hvilken man hade en vidsträckt

utsigt öfver kringliggande slätt. Någon fiende hade ännu ej synts till, fastän hans framfart spårades vidt och bredt omkring; rykande ruiner, sönderslagna och kringströdda husgerådssaker samt plundrade och rysligt lemlästade lik tecknade dess väg. Åsynen häraf hade gjort ett smärtsamt intryck på soldaterna, och hvarje enskild man brann af strids- och hämdlusta. Marschen hade af samma orsak forcerats och man befann sig nu långt från Pernau utan att ha lyckats upphinna ryska horden; folket började mattas och befälhafvaren insåg nödvändigheten af att slå läger. Soldaterna kokade sin mat eller sysselsatte sig med öfriga lägerbestyr och så hade fortgått en god stund, då bud kom från förposterna att rök och eldar syntes vid horisonten och att troligen fienden var der. Trummorna rördes då och skyndsamt stod truppen ordnad till marsch. Men ännu dröjde man; det dofva ljudet af skott samt aflägsset dån, som tilltog i styrka, förkunnade, att fienden närmade sig, och i det fallet var svenska styrkans plats väl vald, både för anfall och försvar. Några röstade nu för att man borde gömma sig i skogen och från detta bakhåll öfverfalla och nedgöra med ens den intet ondt anande rysstyrkan. Men detta ingick ej i högste befälhafvarens åsigt, eller de flesta andras.

»Svenskarnes sed har varit att segra i öppen strid, men aldrig genom ett fegt öfverfall, och så blifve det äfven nu», sade Schlippenbach.

Några smärre anordningar gjordes och förhållningsorder utdelades, medan man inväntade fienden. Nu syntes dess skara som en mörk massa och enligt en hastig beräkning utgjorde den öfver 200 man. Utan att rygga för denna mångdubbla öfvermakt, befalde Schlippenbach att standaret skulle utvecklas och trummorna röras för att utmana de anryckande till strid. Vid första trumhvirfveln höllo ryssarne in och syntes öfverlägga, — de kunde ej veta huru många fiender skogsdungen dolde;

men då den lilla svenska truppen ryckte ned från kullen, och de fingo se det ringa fåtalet motståndare tjöto de fram ett härskri som kom marken att darra och anföllo i fullt lopp; ungefär fjerdedelen af deras styrka var beriden, och denna anföll först. Men svenskarne stodo lugna; väl bleknade en och annan ynglings kind vid fiendens tjut, men ej ett steg togs tillbaka eller en blinkning af feghet förmärktes.

»Skjuten ännu icke, gossar», hördes von Nummers kraftiga stämman, »men sigten skarpt och kallt och vid mitt rop gifven fyr, derpå må svärden afgöra resten, och så i Guds namn framåt! Se der, gossar! der är Ple-skowska fanan och hennes röfvarehop; tio dukater åt den, som bringar duken åt mig!»

Det flammade till i soldaternas ögon vid detta tal, men intet ord yttrades. Karbinkolfvarne voro lagda till kinden, och jemt sigte hölls på de anryckande.

Det dånade i marken, hästhofvarne upprefvo moln af damm, då ryssarne skriande och tjutande i sträckt galopp anföllo.

Ännu några ögonblick stod den lilla kärntruppen tyst och orörlig som en mur, och blott några famnar skilde dem från fienden; blott ett par sekunder till och den skulle varit öfverriden och förstörd.

Men nu hördes en stämman som hög och gäll öfverröstade larmet.

»För kung Karl och fosterlandet: fyr!»

Det blixtrade ur mynningarne af ett femtiotal gevär, en salfva smattrade och truppen insveptes i en tjock krutrök; då denna skingrats, syntes ett halft handratal hästar, de flesta utan ryttare, jaga i vild karriär förbi båda flyglarne utåt slätten; strax invid truppens fötter lågo döende och hårdt sårade ryssar, andra släpade med i stigbyglarne med de förskrämda fålarne öfver stock och sten; endast ett fåtal hade lyckats tygla sina djur

och kastade sig nu i besinningslös reträtt inpå det efterföljande fotfolket och spred oordning i dess leder.

Nästan innan man ännu hunnit öfvertyga sig om hvad verkan salfvan gjort hördes åter samma gälla stämma: »framåt!»

Muren stod ej längre stilla, den störtade framåt mot fienden, som tvähågse redan saktat af sitt anfall; men ännu såg den sig öfverlägsen, dessutom hade den ju sin ööfvervinneliga fana med sig — och i nästa stund hade härarne drabbat samman.

Vi förbigå sjelfva striden, i hvilken de svenska slogos som lejon; svärds klingorna rasslade, verop och förbannelser ljödo, allt rödare färgades gräsmattan, allt mera halkigt blef hvarje steg. Fiendens styrka smälte ihop, men äfven den svenska styrkan led manspillan.

Af våra tre vänner hade Lans två gånger varit omringad och nära fången, men som genom ett underverk räddad; Strid hade fått sin värja afbruten i hetaste hvimlet och hade för den skull rifvit duken af standaret och stoppat den vid sitt bröst samt använde nu den långa stången som vapen, och för dess susande slag segnade än här, än der en ryss till jorden. Stål hade i en verklig brottningskamp fått sina kläder sönderrifna och gick med blottadt bröst mot fienden. Denna tycktes nu svigta samt gjorde en svängning att söka uppnå kullen för att derifrån lättare försvara sig; men Schlippenbach märkte afsigten och jemte Nummers sporrade han folket till yttersta ansträngning att förhindra detta.

Kampen hade nu varat närmare en timme, och mera matt skedde de ömsesidiga sammandrabbningarne, ryssarne slöto sig i en tät klunga kring sin fana och närmade sig höjden; då anföllo svenskarne än en gång, och den sista och hetaste striden utspann sig. Fienden kämpade med förtviflan, men allt mera glesnade dess led och tron på dess fanas undergörande kraft började svigta.

Att eröfra denna var hvarje svensks åtrå, men främst bland dem som trängde fram var Stål; hans hufvudbonad var borta, lockarne fladdrade fritt och hans skuldror voro obetäckta, kinden brann i kapp med ögat, och oemotståndligt närmade han sig allt mer fanbäraren, med svärdet mejade han sig väg och minuten derpå hade hans venstra hand gripit fanstången, om hvars ego en förtviflad tväkamp begynte; men nästa stund var fanan eröfrad; dess bärare sjönk blodig till marken, och vid denna syn upplöste sig den qvarblifna ryska styrkan i vild flykt. Dock i detsamma som Stål jublande ryckt fanan till sig träffades han af ett svärdshugg och sjönk ned vid sin motståndares lik, allt jemt krampaktigt fasthållande det byte som han så dyrt köpt.

Då Stål föll hördes ett rop af hämd och smärta, och detta rop kom från Strid. Han hade märkt huru Stål bröt sig väg fram till det fiendtliga baneret, och hade skyndat fram för att bistå honom; men han kom för sent, ett ögonblick förut hade Stål segnat till jorden för det fiendtliga hugget, och Strid kom endast tids nog för att upptaga kampen med hans baneman. Detta var en jettestor kosack från Dons stepper; sårad och blodig hade han ensam stannat, då de öfriga flydde, okuflig vildhet och fanatiskt mod lyste ur hans ögon och det syntes att han ämnade sälja sitt lif dyrast möjligt; han var vigd vid sin heliga fana och ville ock falla med henne. För Strid var ej något annat mål än hämd; smärtan öfver att ej hafva kunnat komma sin barndomsvän till hjälp stegrade hans raseri och med en huggvärja som han gripit från en af soldaterna anföll han besinningslöst. Detta envig tilldrog sig uppmärksamheten och ett fåtal af svenskarne, som ej förföljde de flyende ryssarne, slogo en ring kring de båda kämparne, samt åskådade overksamman de skiftande huggen. Strids kroppsbyggnad var liten mot kosackens, men hvarje hans muskel var spänstig

som stål och djupt beto hans hugg i motståndarens svärd; allt tätare föllo de och kosacken, som hade all möda att parera dem, vek steg för steg tillbaka samt tycktes snart utan räddning prisgifven åt ett af de hvinande huggen; då hördes en stämma: »skona hans lif, Strid, han har endast handlat rätt då han kämpade för sin fana, — skona honom, segren är ju ändock vår.» Men ingen af de stridande lyssnade till orden, för steppens son voro de svenska ljuden obekanta, han förstod dem ej; skonsamhet mot en fiende hade varit ett brott enligt de åsikter han fostrats i, och han ansåg sig som dödens; unge Strid hörde väl orden, men hämnden var mäktigare, dessutom kunde han ej låta svärdet hvila så länge motståndaren stod med vapen i hand. Ännu en minut rasslade svärden, då gjorde Strid ett djerft utfall, hugget träffade kosackens arm, som i samma ögonblick släppte svärdet och sjönk måktlös ned. Jetten vacklade och föll, färgande med sitt blod den fana han till det yttersta försvarat.

Striden var slut. — De svenska soldaterna återvände från förföljandet, men nu, då de samlats, sågo de att segern varit dyr. Deras styrka hade sjunkit ned till hälften af hvad den varit, andra hälften låg spridd rundt omkring på den blodiga marken. Endast ett fåtal af de saknade voro döda, de öfriga voro hårdt sårade, och bland dem fanns von Nummers. Kring den ryska fanan lågo de flesta, och här upptogs äfven Stål. Ett djupt hugg hade träffat honom i bakre delen af hufvudet och man trodde honom död. Men då man sökte lösgöra hans hand, som ännu var hårdt sluten om fanstången, slog han upp ögonen och fäste den dunkla blicken med ett halft frågande uttryck på de kringstående.

»Han lefver! han lefver!» jublade Lans och Strid samt skyndade till för att ur sina tältflaskor borttvätta blodet från hans ansigte; ännu en gång slog han upp ögonen, men derpå slötos de åter tungt.

Svenskarnes första åtgörande var att vårda sina sårade samt att tälta så godt sig göra lät, medan ilbud sändes till hufvudkåren om hjälp. Inom ett dygn anlände trossvagnar och soldater och nu medtogos de sårade; af fångar funnos bland andra den jettelike kosacken, hvilken vi än en gång torde komma att göra bekantskap med i vår berättelse.

Ryktet att Pleskowska fanan fallit i svenskarnes händer spred sig snart till de ryska trupperna och väckte öfver allt nedslagenhet och fruktan. Svenskarnes ansågos som trollkarlar och endast ett tillfälligt rykte att de voro i antågande skrämde hela skaror på flykten. För ett ringa fåtal sträckte hela garnisoner gevär.

Då ej deras heliga fana kunde segra, syntes dem nu mera ett motstånd gagna till intet, och därför voro också de segrar svenskarnes en tid vunno helt lätta. För att ännu mer gifva näring åt ryssarnes skräck och räddhåga, kom snart underrättelsen om det sagolika slaget vid Narva; nu var svenskarnes makt oemotståndlig, allt motstånd bröts som rö af stormen; i de grekisk-katolska kyrkorna åkallades helgonens skydd mot svenskarnes framfart; men rundt kring Europas gränser och ännu längre flög ryktet om det svenska lejonets jagt.

III.

Slottet Czernaginski.

Ett år hade förflutit sedan Karl XII börjat sitt fälttåg på andra sidan Östersjön och lyckan hade städse följt honom; Polens konung, August den starke, kände redan att hans tron började vackla; men ju fabelaktigare

svenskarnes framgångar voro, desto större blef hatet hos motståndarne, det ok, som de måst böja sig under, sökte de på alla sätt att sönderbryta, och der, hvarest ej våldet räckte, sökte listen att nå detta mål. Hos större delen af den sjelfsvåldiga och tygellösa polska adeln brann hatet outsläckligt och svenskarnes undergång och död hade blifvit deras lifsuppgift.

Det var en ruskig och mörk qväll på senhösten; — en stark blåst hven fram öfver den nakna marken, medförande ett snöblandadt regn; allt som det mörknade tilltog blåsten i våldsamt och snögloppet blef starkare; det var en af de qvällar då man helst håller sig inom hus och ej gerna företager någon färd utan att dertill vara nödtvungen. Dyster sänkte sig natten öfver slottet Czernaginski i sydvestliga delen af Littauen; blåsten tjöt en entonig sång i torngluggarne samt svepte kring de höga spirorna, hvarest flöjlarne gnisslande kringströf; mörkt var det rundt omkring och mörk låg äfven borgen der med en hopgyttrad massa byggnader, omgifven af en hög och stark mur samt en djup och bred vallgraf, öfver hvilken en vindbrygga förde, enligt dåtidens befästningskonst. Detta slott tillhörde en af de polska ädlingarne, samt ansågs för att vara synnerligen starkt befästadt; muren, som omgaf det samma, var dubbel, samt öfver allt späckad med skottgluggar i likhet med tornen; dessutom var hvarje enskild byggnad nästan en fästning för sig, så att den fiende, som hit inträngde, måste kämpa sig till hvarje fotsbredd mark, för hvarje steg skulle han möta nya hinder.

Hit hade krigets åska ännu ej nått, men dess mullrande var just ej aflägsset, och för den skull var slottet satt i fullt försvarstillstånd; en talrik besättning var inlagd här samt grofva fältstycken planterade på vallarne. Öfver det hela hvilade något tryckande och ängsligt, man liksom anade det utbrytande ovädret, — en dyster tystnad

rådde, men denna tycktes blott vara det lugn, som gemenligen plägar föregå stormen. På borggården lyste väl ljus från knektstugorna, men det vanliga muntra stojet och larmet hördes ej, det grofkorniga skämtet och ederna hade tystnat — allt tycktes vara försänkt i hvila; sjelfva vaktposterna hade för det svåra vädrets skull sökt skydd bakom ett eller annat utsprång af murarne och stodo der halfsofvande insvepta i sina kappor.

Endast från ett par af fönstren i hufvudtornet syntes ljus lysa, och dessa fönster tillhörde borgherrens arbetsrum; detta rum var stort med hvälft tak och hade fördjupningar eller nischer i väggarne mellan framspringande pelare samt bar i öfrigt samma dystra pregel som hela borggården; endast tvänne vaxljus upplyste sparsamt det stora rummet, kastande sitt gula sken på de med mörka sammetstapeter beklädda väggarne; tunga sidenförhängen dolde till hälften de små fönstren, och mjuka dyrbara mattor voro utbredda på golfvat; på ena långväggen var en öppen ugn eller spis med marmorhäll och på denna lyste några falnande glöder från en utbrunnen brasa. Midt i rummet fans ett stort bord med några digra folianter, och från detta bord lyste de tvänne vaxljusen i en flerarmad silfverstake. Vid detta bord sitter borgherren sjelf i en hög länstol; han stödjer armbågen mot bordet och lutar hufvudet mot handen, blickande ned begrundande på en framför honom liggande karta, emellanåt följer han med fingren de derå tecknade konturerna, men synes derpå åter vara försjunken i djupa tankar. Det dofva ljudet från tornuret, som förkunnar $\frac{1}{2}$ 11-tiden, kommer honom att spritta till; han skjuter kartan ifrån sig samt börjar att med dröjande steg vandra fram och åter i rummet.

Vi kunna nu närmare betrakta honom; han är snarare liten än stor till växten, men kroppsbyggnaden synes kraftig och fast; på ett ädelt och okonstladt sätt uppbär

han sitt hufvud, och hvarje hans rörelse talar om en viss värdighet; hans ansigte är öppet och ädelt, men deröfver hvilar nu ett drag af djupt allvar, så att det nästan synes hårdt; under buskiga, hvälfda ögonbryn framskåda tvänne forskande ögon, hvilkas blickar för stunden äro riktade på mattan som han beträder; ett långt skägg, nästan stötande i hvitt, bekläder nedre delen af ansigtet och detta i förening med de rynkor, i hvilka den höga pannan för ögonblicket lagt sig, gör att han synes vara omkring sextio år, men är i verkligheten ett tiotal yngre. Utom honom finnes ingen i rummet, allt här är tyst och stilla, ej ett ljud förnimmes, till och med det af hans steg dämpas af den tjocka mattan; så vandrar han en stund fram och åter samt slår sig sedan på nytt till ro vid bordet, granskande kartan.

Men utanför fortfar blåsten och snön, och allt emellanåt ristar en hårdare vindstöt fönstren i slottet. Tornuret hade på nytt förkunnat att en halftimme ilat sin kos, då vaktposternas uppmärksamhet väcktes af hofslag och rop på andra sidan slottsgrafven, ett skott lossades och en fackla svängdes till tecken att de obekanta ville blifva släppta öfver bron. Från väktartornet vid vindbryggan efterfrågades hvilka främlingarne voro och hvad som var deras ärende, men dels var afståndet för stort och dels borttog den hättiga blåsten ljudet, så att något svar ej kunde uppfattas; några få man afsändes därför i en båt för att kunska; äfven de hade tändt fackla och denna kastade ett fantastiskt sken på figurerna i båten, der de i mörka natten rodde öfver till andra stranden.

De voro nu framme och de båda facklorna förenade sig, men snart nog vände den ena åter och försvann derpå genom borgporten, hvarpå allt för några minuter blef tyst.

Ljudet af det lossade skottet hade äfven trängt in i

kammaren, hvarest borgherren befann sig; denne hade för ögonblicket undrat hvad detta skulle betyda, men då ej något vidare hördes af hade han åter lugnat sig, fullföljande sitt arbete; — men ej länge fick han sitta i ro; dörren till rummet öppnades, och en åldrig tjenare visade sig på tröskeln, sägande under det han vördnadsfullt bugade sig:

»Grefve Czernaginski, helgonen beskydde dig; Oginski är utanför vallgrafven och låter fråga dig om du vill skänka honom och hans tjenare tak öfver hufvudet i denna svåra natt samt en beta bröd och en dryck vatten.»

Vid åhörandet häraf lade sig ädlingens panna i ännu djupare rynkor och han svarade:

»Säg till att grefve Oginski insläppes samt se till att hans följe får mat både för sig och sina hästar; för grefven hit!»

Tjenaren aflägsnade sig; kort derpå gnisslade vindbryggan på sina gångjern, löpkedjorna rasslade, bryggan föll i med en dof smäll och tio eller tolf ryttare redo öfver den samma in på borggården. Här, hvarest förut dödstystnad rådt, blef nu lif och rörelse, hästarnes trampningar och knektarnes rop blandadt med hundars skall bildade ett sorl, ur hvilket ingen röst kunde urskiljas; flammande facklor upplyste för en stund den mörka borggården och kastade ett rödaktigt sken uppåt de höga väggarne, men så försvunno de i de många hvalfven, och knappast en halftimme hade förflutit förr än allt var tyst och lugnt som förut. Men i knektarnes rum voro sömnen och dåsigheten försvunna; alla hade samlat sig omkring grefve Oginskis folk för att höra nyheter. Ölkrusen fylles oeh tömdes flitigt; efter hand lossnade tungobanden allt mera och knektarne åhörde uppmärksamt med vidöppna munnar de häpnadsväckande historierna om huru hvar enda svensk var fullärd i trolldom, och huru de genom att i barndomen dricka blod af björ-

nar, hvilka voro mycket talrika i deras kalla land, blefvo starka som fem andra män samt nära nog oöfvervinneliga. Tolfslaget ljöd i detsamma och en rysning gick genom hvar och en, spöktimmen var nu inne, och de åhörda berättelserna bidrogo till att riktigt uppskrämma de vidskepliga sinnena. Hade en fåtalig svensk styrka i denna stund visat sig utanför slottets portar hade troligen motståndet ej blifvit stort, ty besättningen hade då blott tänkt på huru den på bästa och bekvämligaste sätt skulle kunnat rädda sig för fan och trollen.

Då tjenaren lemnat grefve Czernaginski reste denne sig upp och drog i en klocksträng som hängde ned vid marmorspiseln; ett klingande ljud förnams och strax inträdde en annan domestik, som bugande stannade vid dörren.

»Gör i ordning de tvänne gästrummen i lilla tornflygeln», hördes grefvens välljudande stämma, »duka sedan i stora salen och sätt fram vinkannorna, upphämta derjemte godt öl från källaren, ty vi ha fått grefve Oginski som gäst . . .»

Stum bugade sig tjenaren på nytt och aflägsnade sig, men i detsamma ropade grefven honom åter, sägande:

»Om Oginski frågar dig efter huru stor besättningen är, eller efter andra saker angående slottet och mig, bör du ej känna något dertill!»

»Min husbonde kan tryggt lita på sin tjenare, grafven har ingen röst, min mun intet ljud!» var domestikens svar, hvarpå han utträdde ur rummet.

Knappast var tjenaren borta förr än den andre dörren öppnades och grefve Oginski inträdde.

Det var en medelåldrig, högväxt man med korpsvart hår och skägg, hans mun var liten och välformad, hans anletsdrag jemna och regelbudna, men öfver dem hvilade något som påminde om bakslughet, och leendet som speade på läpparne gaf ett obehagligt intryck af falskhet;

pannan var hög och ren, men fysionomisten skulle af den samma tolkat en hersklysten och orolig själ, som ej skydde några medel att nå sitt mål; under mörka ögonbryn framblickade ett par ögon som oroligt sågo än hit och än dit, blott för en kort stund fästade de sig vid ett föremål, och detta gjorde att de aldrig förrådde hvad deras egare tänkte. Han var klädd i höga ryttarestöflor och insvept i en dyrbar sobelpels, som räckte ända ned till fötterna, och hvilken han enligt sed och bruk ej aflagt förrän han blifvit helsad välkommen som gäst; långa elghudshandskar, en pelsbrämrad polackmössa med silfversnören och ett ridspö med guldknapp fullbordade dräkten.

Vid Oginskis inträde gick Czernaginski honom till mötes, den förre böjde hufvudet sägande:

»Den heliga Guds moder vare med dig och ditt hus! Ädlingen Oginski beder om gästfrihet af ädlingen Czernaginski för några timmar; vädret är svårt att färdas i och jag önskar dröja öfver natten; då morgonsolen åter går upp vill jag draga min väg, tackande dig och nedkallande helgonens välsignelse öfver dig!»

Slottsherren räckte handen åt den talande:

»Tack för helsningen, grefve Oginski, Guds moder vare ock med dig; mitt hus sker en stor ära genom besöket af en Oginski; var välkommen under mitt tak; ingen skall der störa din hvila; dela mitt bröd och min dryck, det vare dig hjerteligen unnadt», blef svaret.

De bådas händer lades då i hvarandra, derpå tog Oginski af sig sobelpelsen, hvilken tjenaren mottog, och stod nu framför sin värd i en med guld rikt broderad beklädnad; det var den vackra polska nationaldräktens snitt med kort jacka och knäbyxor; vid ett likaledes rikt guldstickadt bälte hängde ett kort svärd och tvänne terzeroler. Då han aftagit pelsen afknäppte han äfven bältet och lemnade vapnen åt tjenaren. Czernaginski afbröt då:

»Grefve Oginski bör ej lemna vapnen ifrån sig, tap-
per man skiljes ej gerna från sitt svärd.»

»Ej skulle jag misstro en vän, och såra honom genom
att beväpnad vandra omkring i hans hus; den ädle gref-
ven Czernaginskis värdskap är mig mera skydd än många
vapen», ljöd det sirliga svaret.

På en vink af grefven försvann betjenten och de
båda ädlingarne slog sig ned i den långa skinnbeklädda
soffan, som stod framme under fönstren. För ett ögon-
blick betraktade de båda herrarne hvarandra som om de
ville utforska hvad en hvar bar i sinnet, men strax der-
på lät Oginski blickarne irra kring rummet och det egna-
leendet syntes åter på hans läppar. Tystnaden som till-
fälligt inträdt bröts af Czernaginski, som forskande sade:

»Jag hör att regnet och blåsten allt jemt slår emot
rutan; att vara ute på väg och stig i detta vädret har
inga behag med sig, bäst är då att vara inom fyra
murar.»

»Nödvändig färd kan ej uppskjutas», inföll grefve
Oginski, »och hurudant vädret då än är måste man fär-
das; visserligen är väderleken svår i afton och mörk är
äfven stigen, men troligen hade jag ändock farit längre
om jag ej vetat att den mäktige och ädle Czernaginskis
slott legat i närheten; kanske har jag ock något serskildt
att tala med dig om och ett råd att begära af ädlingen,
hvars vishet är högt aktad och vidt ikring ryktbar»,
tillade han med en slug blinkning med ögonlocken.

»Jag skall vara idel öra för hvad grefve Oginski
har att säga mig och om något värde fästes vid min
åsigt skall jag gerna uttala den samma, men förfriska
dig nu först med hvad jag vid denna sena timma kan
erbjuda», afbröt Czernaginski, då tjenaren åter inträdde
och anmälde att bordet var dukadt.

Båda ädlingarne följdes åt genom flera rum in i en
stor sal, hvarest ett bord, dignande under många rätter,

vinkande inbjöd. Rådjuret från Sachsens skogar så väl som buffeln från Ukraines träsk hade fått skatta åt läckerheterna här, lika väl som laxarne och forellerna från norrlands elfvar; fasanen från Asiens stepper och söderns glödande frukter hade äfven riktat bordet och allt vittnade om att den allvarlige slottsherrn väl förstod att visa både rikedom och prakt. Flerarmade silfverljusstakar uppburo stora vaxljus, hvilkas sken rikt upplyste rummet samt återgnistrade i det mörka purpurvinet, som perlade i höga förgyllda, mellan ljusstakarne placerade silfverkannor.

Tvenne betjenter, klädda i rikt livré och med långa hvita handdukar nedhängande från venstra armen stodo bak om de höga herrarnes stolar, för att lägga för, bjuda af rätterna samt utbyta talrikar och dylikt.

»Jag helsar grefve Oginski välkommen i mitt hus, anse allt mitt såsom ert», sade den grånade egendoms-herren samt fylde sin silfverkanna och drack.

»För grefve Czernaginskis helsningsskål tackar jag värdsammast, och skall vara så fri att betjena mig af gästfriheten, hvilken jag önskar att helgonen måtte för-
unna mig att få återgälda», svarade gästen samt lyfte äfven sin kanna och drack.

Måltiden förflöt ganska fåordigt, några viktigare saker omtalades ej, ty man ville ej låta tjenarne höra derpå.

Då man ätit utburos rätterna, och i stället inbars annat vin jemte bägare.

Czernaginski gaf en vink åt tjenarne och dessa aflägsnade sig nu; sjelf fylde han i sin vinbägare och uppmanade sin gäst att göra detsamma. Då de druckit började Oginski:

»Det är ändå väl att i dessa mörka och hotande tider ha en mäktig väns tak att få dväljas under som gäst; vännerna äro i allmänhet nu mera sällsynta och

ingen är att lita på, de hvarken vilja eller våga göra någonting, fega stackare som de äro; jag är nu på väg till Warschau för att tala med vår nådige herre och konung och af honom begära det skydd och den hjälp som han länge nog låtit oss undvara. Zapieherna, helgonen straffe de förrädarne, gå hänsynslöst till väga, och ha såsom du redan väl förnummit fått hjälp af svenska konungen, hvars framgångar äro förvånande; vidt och bredt ha hans trupper mördat, röfvat och bränt på våra anhängares gods, och hvad de lemna blir ett byte för de omenskliga karelska och lifländska bönderna, som med sina hästar och vagnar i stora hopar medfölja och liksom fega vargar skocka sig omkring åtelen. Ännu ha våra gods blifvit förskonade för svenskhöfdingarnes Cronhiorts och Schlippenbachs skaror, och kanske bli vi så till fram på våren, ty svenska hären har nu gått i vinterquarter, men sedan står kriget hotande för dörren och vi blifva dess offer om vi ej i tid taga säkra mått och steg till vårt skydd och försvar.»

»Hvad den säkerheten beträffar att blifva förskonade tills fram på våren tror jag ej mycket derpå, ty blott för några dagar sedan syntes en svensk ströfkår vid Orvatis, som ej ligger mer än tre eller fyra mil borta», afbröt Czernaginski.

»Kan väl vara, men i några större skaror komma de ej förr än vintern gått sin kos, och förr än dess behöfver ej Czernaginskis slott befara något allvarsammare anfall, ty jag antager att besättningen här är talrik nog att trotsa ett mångdubbelt starkare manskap än det som vanligen deltagar i ströftågen», återtog Oginski och lät för en kort stund sin irrande blick hvila på sin värds ansigte.

»Helst ville jag blifva befriad från krigets fasor», svarade Czernaginski, »jag har ännu ej inkallat och beväpnat allt mitt folk.»

Utan att låtsa förstå det undvikande svaret återtog Oginiski:

»Som nämndt ämnar jag mig till konung August och vill uppmana honom att sända trupper af kronohären till Littauens försvar, men skulle på samma gång vilja upplysa honom hvarest han har det kraftigaste understödet att förvänta. Att Czernaginski är en, af våra, derpå tviflar jag ej, men det skulle fägna mig höra hvad den stolte ädlingen säger om saken.»

»Min åsigt är att önskligt vore om vår konung ville snart besluta sig för fred och förskona sina trogna undersåtare för krigets fasor. Hans sachsare äro redan slagna, de ryska trupperna flykta så fort de få se en svensk och af polska kronohären är ingen hjälp att förvänta; ty polska folket vet att det ligger sanning i svenske konungens ord att han ej kommer att strida mot dem, utan deras konung, som trolöst brutit freden; lägges härtill att svenska hufvudquarteret redan är i Würgen, och andra trupper äro förlagda i Libau, borde detta mana till skyndsamt fredslut.»

»Väl sant, men konung August lär redan ha erbjudit fred, som den svenske konungen dock i sitt öfvermod ej vill antaga, och hvad fredsbrottet beträffar, så var vår nådige herre och konung ej skyldig en kättare någon trohet.»

»Kättare eller ej, borde dock ej freden brutits; om ryske czaren velat kriget, så må han ock ensam kämpa, nu deremot söker han endast konung August såsom en skottafla för sig för att afhålla krigets härjningar från egna gränser.»

»Men då kriget en gång utbrutit, kan vår konung ej sluta fred utan på ärofulla vilkor, dessa måste vi tilltvinga oss och dertill höfves oss att på alla sätt bidra. Att svenska hären ämnar tåga mot Polen är nu mera otvifvelaktigt sedan den brandskattat och plundrat Kurland,

men just vid Littauens gräns bör den mötas och drifvas tillbaka med blodig panna. Jag vill dertill erbjuda konung August sex tusen man och om grefve Czernaginski ville uppställa samma antal, vore detta en styrka som ej vore att förakta. Kan jag säga konungen detta?

»Att vara trogen den ed jag svurit min herre och konung är visst, men att uppställa en här, som säkerligen blefve utan nämnvärdt stöd från konungens sida, vore det samma som att draga olyckan öfver sig med ens; låtom oss afbida tiden samt heldre ifrigt uppmana konungen till fred, om denna ock skulle vinnas genom några eftergifter.»

»Ett lättare och säkrare sätt att vinna freden vore att få svenske konungen undanröjd, sade Oginski och kring hans mun lekte ett af hans illsluga leenden; konung August skulle ej visa sig otacksam öfver att mista sin motståndare; jag är också viss på att han ej skulle spara sitt guld för samma ändamål.»

Öfver Czernaginskis anlete lade sig ett drag af ovilja, hvilket dock ej observerades af Oginski, som fortfor:

»Bland svenska hären finnes mycket främmande värfvadt manskap, och bland detta tror jag det ej skulle blifva så svårt att köpa någon som åtog sig värfvet. Jag skall närmare tänka öfver saken, och hoppas att hos Czernaginski finna en hjälpsam och kraftig hand. Men allt för länge har jag tagit uppmärksamheten i anspråk, har därför den ädle värden en bädd att bjuda sin gäst, så vill jag gå till hvila;» — han lyfte derpå vinbägaren till munnen och drack ut den samt reste sig utan att afvakta hvad grefve Czernaginski ämnade säga.

Den senare, glad öfver att slippa afgifva ett svar, som må hända hade tolkats upproriskt och förrädiskt, ringde på tjenarne och tillsade dem att ledsaga Oginski till gästrummen, hvarpå de båda ädlingarne bjödo hvarandra god natt.

Uppe i slottet blef nu lugnt och ljusen släcktes; men i knektstugorna hade man ännu ej gått till hvila, här aflöste de otroligaste historier hvarandra; alla rörde de sig om svenskarne, och alla vore de utsmyckade på det mest fantastiska sätt.

»Ja, det säger jag, kamrater», yttrade en af Oginskis följe, en skäggig kurländare, på hvilken det fradgande ölet tycktes hafva gjort vederbörlig verkan, »att de äro trollkarlar allesamman och att endast vigda kulor och svärd bita på dem; fråga Orawiczi, han var bland besättningen i Mitau då svenskarne intogo staden och kan försäkra att han tydligen sett hvad de haft i sällskap.»

Allas ögon vändes nu till den som vi hört benämnas Orawiczi och denne, sömnig och gäspande, började omtala: »ja jag låg i Mitau, då fingro vi höra omtalas att svenska hären gått öfver Düna och jagat undan ryssarne och sachsarne, som dock voro öfver 30,000 man, men så hade också svenskarne fått hela den ondes anhang till hjälp;» här hemtade berättaren andan och åhörarne korsade sig; »den lede stälde till sådan rök att ingen kunde upptäcka hvad svenskarne företogo sig, och när röken försvann voro redan en del del af deras trupper öfver floden, och man kunde då tydligen se huru resten af dem sam midt i floden på drakar, underliga fiskar och andra ohyggliga djur med stora horn och eldgap; ingen kunde då motstå, utan alla flydde, först ryssarne — det fega packet — och sedan de andra. Då svenskarne kommit så långt visste vi att de äfven skulle anfalla oss, och presterna stänkte vigvatten på murarne för att afvärja faran, men helgonen voro oss ej bevågna, svenskarne kommo ändå, och deras kanoner började dundra mot våra vallar. Den dagen hade jag låtit skrifva kors i pannan på mig med vigvatten samt gifvit presten ett får som jag tagit från en bonde dagen förut, för att han skulle läsa tolf pater noster för mig. Jag åhörde

medan han läste de två, men så rördes alarmtrummorna, ty svenskarne lupo till storms, och alla måste skynda till försvar; då såg jag, jemte en annan som låtit teckna sig med vigvatten, huru alla svenskarne hade hufvud af björnar med eldröda gap, samt att deras trumslagare voro små svarta varelsor med horn och svansar. Jag laddade min musköt så skarpt jag kunde och lade dessutom en silfverslant deri att skottet skulle träffa så mycket säkrare, samt sigtade på en hög officer, som var mera luden i ansigtet än de andra, — men, kan ni tänka er, att fastän jag åkallat Guds moder om hjälp, sprang musköten i sönder med en förfärlig knall, och jag kastades sanslös till marken; — detta var följden af att jag ej lät läsa tjugufyra pater noster i stället för tolf, ty med tjugofyra pater noster har hvarken fan eller hans anhang makt, — men då ville presten ha en ko i stället för ett får, och denna visste jag ej hvar jag för ögonblicket skulle taga ifrån; jag tänkte då att de tolf bönerna fingo göra hvad nytta de kunde, och det gjorde de ock, ty jag blef oskadad. Men då jag kom till sans igen tackade jag helgonen att jag hade mina ben kvar och sprang sedan allt hvad jag förmådde, ty hade svenskarne fått tag i mig hade jag varit förlorad för både tid och evighet. Jag föll hufvudstupa från södra bröstvärnet, men ändock blef jag bevarad, och kom efter långt irrande tillbaka till grefve Oginskis gods.»

Orawiczi hade nog längre fortsatt sin berättelse, men spökhistorierna hade varit för många denna afton och fast än de voro uppskakande för de vidskepliga sinnena, började dock intresset för dem att slappas; än här och än der förnams en snarkning, de tunga hufvudena föll ned på armarne, och snart nog var rundt hela bordet en ljudelig snarkkonselj.

Dagen derpå red åter Oginski bort efter att först haft ett längre samtal med den allvarlige slottsherren.

Efter honom drogs vindsbryggan upp, och sällan var det numera hon sänktes; på slottet Czernaginski fördubblades vakterna och sträng utkik hölls, ty man måste vakta sig för så väl vän som fiende, båda lefde de af rof och voro just ej nogräknade med hvarifrån detta togs; å ena sidan hade man zapiehernas tygellösa skaror, mest sammanrafsadt pack, som foro fram på hemskaste sätt. å andra sidan voro sachsarne, hvilka väl tillhörde en regulier armé, men gáfvo knappast efter de förra i roflusta. Kommo så dertill stora hopar af bönder från Estland, Ingermanland, Lifland, Kurland och Samogitien, hvilka blifvit utplundrade och fått sina egendomar förstörda, dessa hopar lefde nu som röfvare på vägar och stigar samt voro de värsta att råka ut för. De ströko ofta tätt förbi Czernaginskis murar, men den talrika besättningen skrämde dem från vidare våldsbragder, och inom borgen var således allt jemt ännu lugnet rådande.

Så led året till sitt slut; vintern hade tidigt inträdt, och vid jultiden voro alla vatten isbelagda, och en ganska sträng köld herskade. På sedvanligt sätt inom katolska kyrkan hade juldagarne firats med mycken ståt, och från nejden rundt omkring hade allmogen samlats till Czernaginski att åhöra messan i slottskyrkan, samt beskåda prakten derstädes. Hvarje dag mellan julen och nyåret var messa två gånger dagligen samt dessutom otte- och aftonsång. Allmogen, som strömmat till, qvarblef gemenskapen inom borgen dessa dagar dels för att få aflat genom flitigt hörande af gudstjensten och dels, hvilket kanske var det som mest qvarhöll, för att få dela slottsknektarnes öl och julskinka; dessutom fanns här säkerhet för lif och lem, hvilket ej gafs utom slottets murar i dessa oroliga tider.

Årets sista dag var inne och slottskyrkan strålade af ljus. Framför altaret med sin dyrbara duk och silfverkrucifix stodo tvänne prester i rik ornat; nedanför altarskranket knäböjde korgossar i röda kåpor, svängande rökelsekar samt under stundom med sina späda röster afbrytande presternas latinska messa; i templet stod packad en talrik skara åhörare, hvilka vid hvarje presternas »Oremus» * knäfölla och under djup tystnad åhörde bönera.

Bland åhörarne funnos äfven tvänne nunnor, hvilka, då ej korgossarnes klockor manade till största andakt, hade fäst menighetens uppmärksamhet vid sig. Dessa nunnor voro så kallade tjenande systrar och tillhörde »Kristi sju sårs» kloster; nunnorna från detta kloster hade tagit till sin uppgift att vårda och hjälpa sjuka och lidande, och hade, då kriget utbröt, erhållit den helige fadrens särskilda välsignelse samt riktade nu sin välgörenhet åt fältambulanserna och sjukhusen, hvarest de många sårade och lemlästade krigarne inhystes, och här voro de mycket efterlängtade och öfver allt välkomna; med mjuka och skickliga händer vårdade de de sårade, och då de derjemte voro rätt kunniga i medicin tändes alltid vid deras ankomst hoppet hos de lidande. Med stor vördnad betraktades de af både höga och låga och äfven den vildaste och råaste krigarehord lät dem alltid vara i fred, ja, betraktade dem till och med som helgon. Två och två plögade de gerna vandra från by till by, från slott till slott, från stad till stad, men skulle minst hvarje halfår återvända till klostret för att aflägga räkenskap för hvad de uträttat.

De voro ständigt klädda i en grå fotsid kappa samt ett något ljusare dok, hvilket dolde hela ansigtet utom ögonen och hvilket dok de aldrig aftogo i männens när-

---

* Bedjen, eller låtom oss bedja.

varo; vid sidan hängde en större väska, innehållande medicin och dylikt, samt frampå bröstet en mindre, som inneslöt ett dokument, utfärdadt af klostrets abbedissa och signeradt af polska kyrkans primas, hvori upptogs den tjenande systemns namn samt en anbefallning till »hvar och en, eho det vara mände, som den tjenande systemen råkade på väg eller stig, i hus eller utom hus, att visa sig välvillig och gifmild emot henne och gerna bevilja henne herberge, för Kristi sju sårs skull.»

Denna anbefallning fann gehör öfver allt, men syst-rarne voro äfven välkomna för en annan saks skull, i synnerhet på de större godsen, — de hade nämligen vandrat vidt omkring och hade en hel del nyheter att berätta om sin färd. I trakten af Czernaginski hade man väl hört talas om klostret, der nunnorna hade sitt hem, men då detta låg i sydligaste delen af Polen, var det mycket sällan som någon af systrarne sträckte sin vandring hit; med så mycket större nyfikenhet betraktades de tvänne af den kyrkobesökande allmänheten, och mången glömde för sitt begäpande att knäböja vid andaktsklockans ljud.

Första messan var slut, men den andra skulle strax begynna och de flesta af åhörarne stannade qvar, så äfven nunnorna. Presterna drogo sig tillbaka i koret och fjederspelet i tornet kallade till ny bön. Ett lågt sorl och samtal hördes, men detta tystnade med ens, öfvergående till en hviskning och menigheten drog sig vördnadsfullt åt sidan, lemnande rum åt slottsherren, som nu inträdde i templet, följd endast af några få af livvakten. Enkel och allvarlig skred han fram bland den bugande mängden, hvars helsningar han vänligt besvarade; det hvita skägget, som ymnigt föll ned på hans bröst, gaf åt hans ansigtsuttryck något patriarkaliskt, och den lätt fårade pannan vitnade om godhet och flärdfrihet.

Han lät sina blickar flyga öfver mängden och då

han upptäckte de båda nunnorna syntes han väl öfverraskad, men bugade sig derpå djupt för dem och skred sedan fram till sin stol vid högkoret; men på de båda nunnorna tycktes åsynen af slottsherrn äfven hafva gjort ett djupt intryck, ty den ena grep krampaktigt om den andras arm.

I det samma ljödo orgelns toner från läktaren och en härlig hymn ljöd genom hvalfven, efter hvars slut presterna i full skrud åter trädde fram för altaret och den högtidliga messan begynte.

Efter gudstjenstens slut reste sig grefve Czernaginski för att gå, men då trädde fram till honom en äldre man med blottadt hufvud och sade:

»Guds moder vare dig huld, nådige herre; — dina underlydande önska sin älskade husbonde ett långt lif och ett godt nyår!»

»Tack, mina vänner, den helsningen var mig kär», hördes ädlingens vibrerande stämma; »måtte den högste skänka oss alla ett godt nytt år samt fred och lugn åt våra bygder! Jag glädes öfver att se så många samlade här omkring mig; dröjen inom slottets murar i dag och i morgon, jag vill tillsäga köksmästaren om förfriskningar åt eder.»

Ett högt jubel följde på dessa ord.

»Helgonen skydde vår gifmilde herre, hördes från mängdens munnar då den nu troppade af ut på borggården.

Men Czernaginski gick långsamt ned på golfvet och stannade så framför nunnorna, hvilka ännu lågo på knä i sin bänk. De stego nu upp och gjorde korstecknet samt bugade sig för ädlingen.

»Välsignelsen följe edra spår, fromma systrar! Hvarifrån kommen I?»

De båda nunnorna sågo på hvarandra för ett ögonblick och en af dem svarade:

»Helgonens välsignelse komme dig ock till del, ädle herre! Vi hafva vida farit och komma nu från Grodno, hvarest mången lidande tarfvar hjelp; kriget slår svåra sår, ädle herre, måtte ditt gods derifrån förskonas! Vi äro trötta af vägen och bedje dig förinna oss några timmars hvila under ditt tak!»

»Eder vare allt godt unnadt, fromma systrar, jag glädes öfver att få dela mitt bröd med eder, varen välkomna i mitt hus, qvinnorna här skola vårda eder och gifva eder hvad I önsken», sade Czernaginski samt skildes från nunnorna med vänlig helsning.

De båda nunnorna qvarstodo tills ljudet af hans steg bortdött, då sjönk den ena i den andras famn och snyftade högt, hviskande:

»Ja, det var han, jag igenkände blicken och pannan, men store Gud hvad åren klädt honom hvit; himlen gifve mig kraft att bära hvad mina efterforskningar komma att upptäcka!»

Länge höllo de hvarandra så omfamnade, men en kyrkvaktare kom nu för att stänga dörrarne, och de okända måste aflägsna sig.

Det sänkte sig till qväll, och i slottet började ljusen att tändas, rundt om i borgstugorna och knektrummen var muntert stoj och larm; det var ett helt hvimmel af landtfolk, som för stunden sorglöst njöt af de håfvor den gifmilde slottsherren låtit utdela åt dem.

Men uppe i sitt arbetsrum satt grefve Czernaginski med pannan stödd emot handen. Långsamt brunno vaxljusen med sin gula matta låga, och tiden skred undan med tunga, nästan hörbara steg. Något tryckande tungt hvilade öfver rummet denna afton, och grefven förnam äfven en känsla deraf; genom nunnornas besök hade ett smärtsamt minne väckts till lif hos honom och hans tanke flög tillbaka till gångna tider. Han såg sig sjelf mogenad till man, men dock med en ynglings blomstrande

kinder samt full af mod och lefnadslust; vid hans sida stod en ung mö, en söderns prunkande ros och doftrik som den, för henne ville han kämpa, om och mot hela världen, för henne ville han våga allt; lyckliga dagar kommo och gingo, ty han var viss om att hon tillhörde honom; men så mörknade horisonten, ett åskväder nalkades, det urladdade sig, han döfvades af dess slag, och då han uppvaknade fann han ej sin älskling mer; — hu! så mörka de kommande åren blefvo, han ryste vid åtanken derpå; han hade svärmat om på land och haf, han hade sökt faran för att i kampen med henne glömma hvad han led, han hade mött döden i många skepnader, men denne hade alltid gått honom förbi; så hade dag lagts till dag och nu satt han här på sitt arfvegods, gammal och grånad i förtid; det besynnerligaste var att han ännu fans till; och åter lutade han hufvudet mot handen och funderade; tystnaden som rådde afbröts af ett svagt ljud, det lät som om en droppe hade fallit på den framför honom uppslagna boken — grefven öfverraskades sjelf deraf, ty han höjde hufvudet och lade boken samman.

I det samma inträdde den mångårige trotjenaren och anmälde att de båda nunnorna som han låtit kalla stodo utanför dörren.

»Låt dem komma in», var grefvens korta svar.

»Frid i detta rum! Du har låtit kalla oss, ädle herre», sade den ena af dem.

»Ja, fromma systrar, jag önskade tillbringa en timme i samtal med eder, om det så är eder passande», hördes hans svar.

»Den nådige borgherren har att befalla», återtog nunnan som förut talat.

»Behagen då att sitta ner samt förfrisken er med litet vin», sade grefven åter samt visade på ett par stolar vid bordet, på hvilket senare stod en silfverkanna och trenne bägare.

Nunnorna satte sig ned och på Czernaginskis frågor berättade den ena af dem, som allt jemt haft ordet, om kriget, om den inre tvädrägten, om tänkesätten i Polen, o. s. v.; den andra nunnan var deremot ytterst fåordig och för det mesta en stum åhörarinna.

Efter att en längre stund uppehållit sig härvid, öfvergick samtalet till andra ämnen, och den första nunnan yttrade då med en lätt darrning i rösten:

»Men nådige grefve, få ej de vandrande systrarna nedkalla helgonens beskydd och ett godt nytt år åt din husfru?»

Grefven såg upp med ett vänligt, fast smärtsamt leende samt sade;

»Tack, fromma systrar, för eder välvilja, men jag har ingen hustru som gläder mina dar eller som ger lif åt de öde rummen i slottet.»

»Jaså! döden har äfven gjort sin skörd här, men finnas då inga arfvingar som förljufva enklingens dagar?»

»Du misstar dig, fromma syster; det blef ej af ödet förunnadt att Emerentius Czernaginski skulle få ega en maka. En sorglig historia dväljes vid de långa och kulna dar som gått», sade grefven och en suck uppsteg från hans bröst.

»Emerentius Czernaginski, det namnet tycker jag mig förut ha hört», återtog nunnan och hennes röst ljöd sväfvande och låg; »skulle ni, nådige herre, vara samme Czernaginski, som kallades »turkarnes skräck», och hvars namn flög på ryktets vingar kring land och rike?»

»Ja! man benämde mig en gång så, men sedan dess hafva år flugit sin kos och nu sitter jag här gammal och grå med i förtid bruten kraft.»

»Men kunde den Czernaginski, som vann seger på seger och för hvars blotta namn fienderna darrade, också ej vinna en ädel maka?»

»Jag egde en gång en maka, men ack, blott några

timmar. Hennes minne följer mig nu allt jemt och det är saknaden efter henne som i förtid gjort mitt hår grått och böjt min rygg, sade åter borgherren och lutade derpå sitt hufvud mot handen; han förblef en lång stund tyst; de forna minnena strömmade in på honom med all makt, och han fann en viss njutning i deras smärtsamma återuppvaknande.

Då nunnorna sågo honom så öfverväldigas af sina minnen, blefvo de djupt rörda och i synnerhet den ena af dem gjorde allt för att bemästra sina känslor.

Lyckligtvis fortfor tystnaden en liten stund och inverkade lugnande på sinnena. Då grefve Czernaginski åter såg upp sade nunnan:

»Helgonen skänke dig tröst, ädle herre; vill du ej berätta den sorgliga historien för oss; det lindrar smärtan att få omtala hvad som sårar sinnet.»

»Min historia är ganska kort, och jag vill ej spilla många ord på hvad som är gånget och ej mera åter-skänkes mig», yttrade grefven. »Jag var blott femton år då jag af min far fördes till konung Johan Sobieskis hof, hvarest jag qvarstannade i ett tiotal af år. Bland de minnen jag egde från hemmet och dess omnejd var äfven det af en liten flicka, älsklig och fin som en elfva; jag fäste mig redan då vid det täcka barnet, och jag såg henne rätt ofta åtföljd af en tjenare rida utåt vägen förbi vårt gods, men jag talade aldrig med henne, ty hon var dotter till min fars personlige motståndare, ädlingen Lubomirski, hvars vidsträckta gods stötte upp till våra egor, och allt umgänge mellan oss var förbjudet. Dock, en hemlig dragningskraft fanns redan då mellan oss, och hvarje gång det hulda barnet färdades förbi gaf hon obemärkt en slängkyss åt den mognande ynglingen. Men som nämnts kom jag till hofvet och minnet af barnet med de mörka lockarne och de talande ögonen bleknade allt mera. Så flydde åren, och den tid kom då min far

återkallade mig, jag skulle öfvertaga godset och vårda hans ålders dar; blott ett halft år hade jag ännu att vistas vid det muntra hofvet, hvarest jag var den främste i lekar och upptåg samt drottningens och hoftärnornas förklarade gunstling. Men en dag hade drottningen fått en ny hofdam, hvares utseende mycket fängslade mig, hon var skön som sagans fé, med lockar som lånat sin färg af natten, och med ögon, hvares eld brände sig djupt in i mitt sinne. Ett dunkelt minne inom mig vaknade till lif, och då jag derjemte hörde att hennes namn var Lubomirski, stod det tydligt för mig hvem den tilldragande qvinnan var. Jag behöfver ej tillägga mycket: mellan oss utvecklade sig den varmaste kärlek och hon lofvade tillhöra mig, hvad än måtte komma. Jag återvände till hemmet och framställde saken för min far, men mötte det häftigaste motstånd; mellan honom och Lubomirski hade det gamla grollet uppflammat till full hatets låga; min far hade på något sätt motverkat någon af Lubomirskis planer, och denne senare hade svurit en dyr hämnd. Dock kärleken känner inga hinder. En dag red jag min far ovetande till Jakobowice och anhöll i bönfallande ord hos min Katarines far om hennes hand. Men här möttes jag af hån och förakt, ja han hotade till och med att hetsa hundarne på mig. »Förbannelse och hämnd öfver hela din släkt; en Czernaginski skall aldrig äkta en af Lubomirskis döttrar», voro hans sista ord.

Utan att rätt veta hvad jag gjorde, lät jag undfalla mig några trotsiga och hotande ord samt red direkt derifrån till Warschau, dit jag ankom andra dagen; strax invid stadsmuren störtade min uttröttade häst och jag sjelf med ett förstört utseende skyndade att uppsöka min Katarine; jag berättade för henne att våra fäder genom sitt olycksaliga hat grusat sina barns lycka och att de sagt ett oblidkeligt nej till vår förening. Vi beslöto då att fly till ett annat land för att der vid hvar-

andras sida söka vår lycka. Vi uppsökte en andlig, som sammanvigde oss, och togo derefter in på ett simpelt och aflägsset herberge för att så mycket säkrare undgå efterspaningar. Och der förflöto några timmar af idel solsken och glädje.

Men Lubomirski hade förutsett vår plan och dagen derpå, då jag återvände till herberget, efter att hafva varit och sökt någon som säkert kunde föra oss öfver gränsen, var boet plundradt och min brud röfvad ifrån mig; vår värd, som vi frikostigt på förhand betalt och som derigenom blifvit oss tillgifven, kom mig till mötes, och sade att då Katarine bortfördes hade hon ropat högt till honom att jag skulle fly undan, men hennes far hade hånlett och sagt att han nog skulle råka mig ändå. Värden lofvade att försöka taga reda på hvart de förde henne samt bad mig förblifva gömd i hans hus så länge. Om tvänne dar återkom han och hade verkligen en skrifven lapp från min brud, hvori hon nämnde att hon blifvit vigd till nunna, men visste ej hvart de förde henne; hon skulle framdeles försöka meddela sig med mig genom hyresvärden. De få raderna voro skrifna med stor brådska och synbarligen under någon minut då hon varit obevakad. Af värden fick jag veta att han lyckats råka en af Lubomirskis tjenare och att sedan han druckit honom rusig, af honom utletat, att Katarine följande dag skulle föras i kloster. Förklädd till prest hade han vidare förstått att tränga sig in i Maria-klostret, hvarest akten försiggick, och då han i likhet med de andlige skulle nedkalla Guds moders nåd öfver henne, hade han hviskande gifvit sig tillkänna hvem han var, och hade sedan under ett obevakadt ögonblick derjemte lyckats få hennes svar, som jag ännu gömmer som en dyrbar relik, och som skall följa mig i grafven. Några dagar förflöto nu, väl sorgliga, men jag var dock delvis lycklig, ty jag var ej utan hopp. Men äfven detta skulle dö: en morgon fanns

vår trogne hjälpare mördad på gatan utanför sitt eget hus — hämnden hade först träffat honom — och dermed försvann sista skymten af hopp. Trots min fars böner och förtjenster blef jag förklarad landsflyktig och vid dödsstraff förbjuden att åter träda inom rikets gränser. Med döden i hjertat vandrade jag nu förklädd till tiggaremunk under två år från kloster till kloster; men ingenstädes upptäckte jag ett spår af min älskade och oförgätliga brud. Jag förmodade då att hon var död och ville därför sjelf söka döden, men öfver allt flydde den mig; — jag ingick som främling i de legioner hvilka skulle kämpa mot muhamedanerna, och här var jag alltid främst i det stridaste kulregnet och der hvarest krok-sablarne hveno tätast. Jag blef dock ständigt oskadad och fastän allt jemt främling, steg jag allt högre i graderna, tills slutligen öfverbefälhafvareplatsen anförtroddes mig. Det var nu jag fick tillnamnet »turkarnes skräck.» Blotta ryktet om att några af mina skaror voro i antågande jagade hela härar på flykten. Hundratals fäktingar hade redan mitt svärd svingat sig i, då jag i det sista och afgörande slaget i gränsbergen föll, svårt sårad, och jag gladde mig nu åt att få dö. Dock, himlen ville ej så; långt omsider tillfrisknade jag på nytt, men under den långa tid som jag fängslats vid bädden hade af mina papper upptäckts mitt verkliga namn: till följd af de tjänster jag gjort fäderneslandet återkallades min dom; mitt gods skänktes mig åter, och jag återvände efter att hafva varit landsflyktig i elfva år. Väl tycktes mitt hjertesår hafva läkts utanpå, men det blödde lika friskt inunder. På den egendom som tillfallit mig i arf efter min far kunde jag ej bosätta mig, ty der skulle minnena blifvit för öfverväldigande; utan jag flyttade hit till vår slägts stamgods, som jag äfven ärft och det af en farbror som dött barnlös. Här vill jag i stillhet bida mina dagars mål; jag längtar blott att bli återförenad med henne,

hvars bild aldrig går ur mitt sinne, och nöjd skall jag motse slutet på mitt stormiga lif.»

Då grefven slutat sin berättelse var han djupt uppskakad och hans åhörarinnor likaså.

»Ädle grefve, tror ni på röster ifrån grafven, från de flydda tiderna?» frågade hastigt den ena nunnan.

»Nej!» blef svaret, »ty då skulle hon, hvars namn så ofta gått öfver mina läppar, någon gång gifvit mig ett svar!»

»Minnes ni ännu hennes ansigtsdrag, henne som ni så ofta begråtit?»

»O, ja! jag minnes henne som om det varit i går jag sista gången såg de oförgätliga dragen.»

Utan att yttra ett ord mera reste sig nunnan och löste sin medsysters dok, och nu visade sig för grefven ett ungdomligt skönt ansigte, på hvars kinder en lätt rodnad brann; i långa silkeslena ögonfransar glindrade tårens perla, beslöjande ögats blick. Ett rikt svall af mörka lockar föll ned under den lösta slöjan och på de svällande läpparne hvilade en lätt darrning, förrådande de känslor som rörde sig inom den unga nunnans bröst.

Slagen af häpnad reste sig grefven långsamt från stolen och hans blickar voro oafvändt fästade på nunnan, som om hon varit en uppenbarelse från en annan verld. Han tog några steg framåt och med upprörd stämma frågade han:

»Hvilka ären I?» — du är min ungdomsbrud, men ditt ansigte är ännu lika ungt; hvem är du?»

Utan att gifva svar på dessa frågor sade den beslöjade nunnan:

»Himlen har gifvit dig bönhörelse, och du har återsett bilden af din ungdomsbrud, din saknade maka. Vill du äfven höra hennes lefnads öden, så lyssna dertill, mig är förunnadt att berätta dig dem. Som du nämnt tvingades din maka att ingå i ett kloster och just det klostret

vi tillhöra. Efter ett halft års noviciat fick hon börja sin barmhertighetsvandring och sökte då att utforska hvar hennes make blifvit af, men allt spanande var förgäfves, han var och blef försvunnen. Hon besökte sin och hans fader, men fick hos den förre höra förbannelser öfver den olydiga dottern, och hos den senare klagan och vemod för den olycklige sonen. Vid samma tid upptäckte hon med häpnad att hon bar under sitt hjerta en dyrbar pant af den så ödesdigert brutna förbindelsen. I en enslig koja blef hon moder, och här hade himlen sändt den öfvergifna ädla människors hjälp; men här kunde hon dock icke stanna, till klostret kunde hon ej heller återvända med sitt barn, ty fastän klostren borde vara en fristad för de lidande och bedröfvade äro de dock det ej i många fall; dess regler äro ofta ofördragsamma och den asketiska fromhet som utmärker dem är mera sken än verklighet. Ut i vida verlden vandrade hon bärande sitt barn och sin nunnedrägt, allt jemt sökande sin make; — men i klostret har hon sedan dess aldrig synts till.»

Under andlös tystnad hade grefve Czernaginski åhört klostersystemens tal; i hans ansigte hade uttrycken lifligt vexlat om, förrådande de svallande känslorna inom honom.

»Hvem är du, Sibylla?» sade han, »har du sett eller känt min stackars maka, o! så säg då, hur blef hennes öde! Känner du det ej? Med guld vill jag uppväga hvarje ord från din mun, — hvad begär du? säg?»

Ur stånd att längre beherska sina känslor sjönk nunnan ned på knä, lutande hufvudet mot bordskanten, ett högt snyftande hördes, och en len stämma hviskade:

»Emerentius!»

Som om detta enda namn hade väckt Czernaginski ur en dvala och plötsligt öppnat minnets portar på vid gafvel, störtade han fram till nunnan under utropet:

»Katarine!»

Han upplyfte nunnans hufvud, från hvars panna docket fallit ned och såg nu ett ansigte öfverskjöljdt af tårar; detta ansigte var ännu skönt, fastän tid och lidande satt sin stämpel derpå, men ögonen hade glansen från fordom qvar; dessa talade mer än ord, och då nunnan fattade grefvens händer, sjönk han äfven öfverväldigad af sina känslor ned på knä, stapplande:

»O Gud! återfunnen!»

Ned i det silfrade skägget tillrade tårarnes perlor, och kring den knäböjande ädlingen slingrade sig mjuka armar och tvänne lena stämmor hviskade:

»Min make! min far!»

I slottet Czernaginski hade ej flera ljus tändts, men dock var dysterheten försvunnen från rummen; var det manne därför att grefvens blick klarnat genom tårarne, eller kan hända var det återskenet af den sällhet som lyste i tre par ögon, som återspeglades öfver allt.

Någon stund derefter finna vi grefven sittande mellan sin återfunna maka och dotter, och hållande deras händer i sina åhörde han berättelsen om de bådas vidare öden.

»Men hur mörkt det än stundom varit för oss», yttrade hans maka, »har dock försynen styrt till god utgång; den ringa kunskap som jag förvärfvat i klostret om vissa örters kraft som läkemedel beredde mig oftast mitt bröd, — men mest den förmågan som tillhört flera af min släkt, och som vaknade hos mig vid Emerentias födelse, att förutsäga andra personers öden, gaf oss vårt uppehälle. På min färd i Tyskland träffade jag en främmande prins; jag spådde honom en sak som snart derefter inträffade; han erbjöd mig då att följa med till hans land, hvarest han ville bereda mig ett hem. Då jag öfvergifvit allt hopp om att återfinna dig, och jag tröttnat att som en landsflyktig irra omkring med mitt barn, mottog jag erbjudandet och kom sålunda till Danmark; här fick jag sjelf utse en bostad och vi lefde en tid ganska

lyckliga; men så kommo åter kulna dagar, ty då jag måste förutsäga min beskyddare, som nu bar sin faders krona, en del olyckor som skulle öfvergå honom och hans land, drog han sin hand ifrån oss och vi började åter lida nöd. Kom så kriget, och huru vi räddades undan derifrån har jag redan omtalat. Med svenska hären följde vi öfver till Liffland, och här tjenstgjorde jag ofta som tolk åt hjeltekungen. Då jag af en fånge i svenska nären fick veta om ett slott Czernaginski, grep mig en hemlig aning, och denna aning har, helgonen vare lofvad, blifvit verklighet — mina återstående dagars sällhet; — nu vill jag gerna dö, min mission är uppfylld, — här hos den innerligt saknade vill jag somna bort» — och hon lutade sitt hufvud mot hans bröst som i ungdomens vår.

Och nyårsnatten sänkte sig och dess skuggor svepte sig kring skog och dal; de smögo sig äfven kring Czernaginskis murar, ströende vallmodoft och frid.

Men nu som fordom lyste ljus från borgherrens arbetsrum i tornet, i den sena nattens timma; men det var ej samma ängsliga, matta sken, som förut, och det lyste ej heller på ett hvitt hufvud, som grubblande lutades mot en darrande hand; väl vakade borgherren ännu sedan de åt honom skänkta älsklingarne gått till hvila, men han bar sitt hufvud upprätt och de sällhetsglänsande ögonen riktades mot höjden.

Då i tidiga morgonväkten slottskyrkans metalltungor manade till andakt, och ottensångens »Oremus» nådde hans öron, sjönk han på knä, följande uppmaningen, och på många år hade ej så innerlig bön stigit från hans bröst.

Med vårens ankomst började krigsrörelserna på nytt och trakterna kring godset Czernaginski, som hittills för-

skonats från härjningarne, drogos nu med i den olycksdigra hvirfveln. De smärre truppkolonner, som dock hittills visat sig på denna plats, tillhörde mest Oginskis vilda skaror.

Då grefve Czernaginski ansågs tillhöra detta parti hade hans slott ej varit utsatt för något fiendtligt anfall, väl ej så mycket för vänskapens skull som för fruktan för den starka besättningen; — der de råa hoparne ej mötte motstånd plundrade de och skändade utan försökning; hvad svärdet och våldsbragderna lemnade qvar förstördes af elden.

Mars månad hade kommit och krigslågan slog upp till en vild flamma. Svenska härens hufvudstyrka stod i Samogitien, och allt trängre blef kretsen inom hvilken de fiendtliga hoparne jagades. En grådaskig dag hade från Czernaginskis murar synts en skara af omkring hundra man, som i vildt galopp sprängde framåt fältet. Efter allt utseende tillhörde denna skara konung Augusts sachsiska rytteri. Kort derpå hade enstaka skott hörts i grannskapet.

Ej långt efter återvände truppen och tog riktning mot slottet. Tvänne ryttare skildes från hopen och redo fram till vallgrafven samt begärde att blifva insläppta; de medförde ett öppet bref från konung August, hvori han uppmanade alla rättrogna undersåtar att taga aktiv del i kriget samt hvad i hvarjes förmåga stod kraftigt verka för fiendens undergång.

De större egendomsegarne och adeln befaldes att gemensamt uppsätta fulltaliga regementen samt bekläda och aflöna dessa, samt den enskilde att snarast sluta sig till konungens härar. De medförde dessutom en anhållan från truppens befälhafvare att borgherren måtte mottaga och vårda de sårade som funnos med truppen, äfvensom de fångar som tagits i den skärmytsling som nyss försiggått.

Då de tvänne ryttarne närmade sig slottet hade en stor del af borgfolket strömmat till; och då de båda med förbundna ögon fördes inför grefven, hade den nyfkna besättningen bildat en ring rundt om.

Efter det grefven läst konungens öppna skrifvelse, frågade han:

»Hvad är det för fångar I fören?»

»Det är trenne från svenska hufvudquarteret, som medförde bref och depescher till general Lewenhaupt», lydde svaret, »vi hade förut fått underrättelse derom genom grefve Oginskis huskaplan, som förklädd varit i svenska lägret. De voro sex man, men tre af de fördömda rackarne fingo skullarne klyfde och de andre tre föra vi med oss i föga bättre tillstånd. Men inga bref funnos hos de hundarne, och det hade varit bättre att låta dem fara, ty de slogos som afgrundsandar, och deras tillfångatagande kostade oss tjugo af våra bästa kamrater. Fångarne skola väl bevakas tills närmare bestämmelser anlända hvart de skola föras. Schulenberg skall väl sedan lära deras trotsiga och stumma tungor att tala.»

»Hvar står general Schulenberg för närvarande?»

»Högqvarteret har under en månads tid varit förlagdt kring klostret Zaludeck.»

Grefve Czernaginski syntes eftersinna ett ögonblick och sade derpå:

»Fören hit fångarne och de sårade; jag skall sedan låta föra ut förfriskningar till edert folk!»

Ryttarne fördes derpå utom murarne, hvarest deras ögonbindlar åter aftogos.

Snart derpå närmade sig ett sorgligt tåg vindbryggan, hvarest det mottogs af Czernaginskis folk.

På tvänne skramlande ömkliga kärror lågo kastade ett haft tjogtal hårdt sårade, quidande och stönande krigare, blodiga och hemska att åse; ej det minsta förband var anlagdt om de blödande olyckliga.

Men efter dem kommo de trenne fångarne och dessa företedde en ännu hemskare åsyn. De voro bakbundna på hästarne samt plundrade nära nog inpå bara kroppen; två af dem voro vanmäktiga af köld och blodförlust, men den tredje, hvars ansigte var nedsvärtadt af krutrök samt bar blodiga spår af striden, blickade ännu trotsigt och föraktfullt ned på sina fiender.

Då tåget nått bryggan och de tre fångarne öfverlemnades, hveno kring deras nakna kroppar piskklatschar till afsked, under den råa hordens skratt.

Då piskrappen föllo på de tvänne vanmäktiga, förmärktes en ryckning i deras muskler, och ett sakta stönande hördes, men från den tredje hördes ej ett ljud; han blott bet tänderna samman och hans ögon sprutade eld och lågor; som lösgjord skulle han i detta ögonblick blifvit en förfärlig motståndare; det syntes tydligt att han tillhörde det släktet, af hvilket kung Karl segerviss plögade ställa en mot tio.

Emellertid uppvindades bryggan åter, portarne slöto sig igen, och de sårade och fångne fördes hvar för sig, de förra till sjukrummet, de senare inom hufvudtornets fasta, nedersta hvalfrum.

Någon stund derefter finna vi grefven och hans maka i ett lifligt samtal om dagens händelser.

Det är i grefvens enskilda rum, som grefven låtit dyrbart inreda enligt 1600-talets smak.

Czernaginski håller hennes hand i sin under det han tankfull blickar ut genom fönstret bort öfver den mörka skogen, hvarest ett snödigert moln kantar horisonten, liksom ville han af det samma läsa huru han borde förhålla sig.

»Du nämnde kardinal Radziejowski», sade grefven, »skulle det vara möjligt att han har stämplingar mot konung August?»

»Ja, icke allenast möjligt, utan äfven sannt», inföll

grefvinnan, »svenska konungen har snart vunnit alla stormännen på sin sida och konung Augusts sak synes ganska mörk. Och ej endast kardinalen utan äfven storskattmästaren Rafael Leczinski har underhandlat med svenska konungen genom Waschlager, svenska sändebudet i Warschau. Jag lyckades att få höra rätt mycket af deras förhandlingar en gång i svenska högqvarteret; de mäktiga herrarne förmodade att jag ej förstod latin, utan samtalade på detta språk och brydde sig ej om min närvaro. Dessutom har prins Jacob Sobieski slutit sig till dem och smickrar nu kung Karl på alla sätt under förhoppning att af honom återfå Polens krona. Säkert är att svenska härarne snart skola öfversvämma land och rike utan att finna något kraftigt motstånd, ty hela Polen är splittradt i partier, och då gäller det att stå med kung Karl eller falla med August.»

»Men hvad vill du då att jag skall göra, kära maka?» frågade Czernaginski bekymrad.

»Förbida ännu tiden, ädle vän, försök att gå båda partierna till mötes, och hos konung August kan du framföra som ursäkt för det dröjsmål, att du sätter ditt slott i fullt försvarstillstånd samt att du ännu ej hunnit att inkalla eller beväpna alla dina underlydande, af hvilka en stor del flyktat för krigets skull; främst af allt gör dig svenskarne bevågne genom att vårda de fångar, som i dag kommit i din ego, samt låt dem sedan undkomma. Snart nog vältrar sig krigets flod hitåt och då är godt att hafva en mäktig bundsförvandt och ett skydd.»

»Jag skall tänka på ditt råd, kära maka, och som klokheten och samvetet bjuda skall jag handla», afslöt grefven, »men», tillade han, »kan du ej, Katarine, förutsäga svenska konungens segerlopp, kan ej den hemliga gåfvan du fått utspana detta? Du har ju ofta talat med honom?»

»Men ej fått läsa i hans hand: och jag skulle vilja gifva mycket för att få spana ut den store hjeltens öden; jag har bedt honom om att blott för ett ögonblick få se linierna i hans hand, men förgäfves; till svar har han blott mött mig med sitt egna öfverlägsna leende; han förtröstar endast på försynen och sitt goda svärd.»

Grefvinnan reste sig upp efter att hafva tryckt sin makes hand.

»Hvart går du?» frågade Czernaginski.

»Att söka upp Emerentia, vi skola gemensamt besöka de sårade och fångne.»

»Godt» nickade ädlingen huldt leende mot sin maka, som nu genom den halfslutna dörren gaf honom ett mildt ögonkast.

»Nunnorna», hviskade soldaterna sins emellan samt drogo sig vördnadsfullt åt sidan då de tvänne beslöjade qvinnorna visade sig på borggården. Ingen mer än grefve Czernaginskis förtrognaste tjenare kände till att de voro maka och dotter åt borgherren; man hade äfven beslutat att hålla det hemligt så länge, ty under dessa sorgliga tider njöto de bäst skydd under nunnedrэгten.

Då nunnorna nådde den cell, hvarest fångarne voro, öppnades de tunga dörriglarne af vakten, som blottade sitt hufvud och lät dem inträda; det var ett dystert, fuktigt, sparsamt upplyst hvalf, hvarest ögat först måste vänja sig vid den der rådande dunkelheten innan det kunde upptäcka föremålen som funnos der inne. »O! Gud, så hemskt!» hviskade den ena nunnan till den andra och en rysning skakade hennes kropp. På ett par låga britsar lågo två af fångarne ännu medvetslösa, den tredje hade vid jernbommarnes skramlande mot

stenläggningen sprungit upp samt blickade hotfullt på de inträdande.

Vid skenet af en lykta som nunnorna tändt blef scenen ännu hemskare: utan annan beklädnad än ett uselt linne och några öfriga slarfvor voro de fångna prisgifna åt kölden och fukten; blodiga samt betäckta med jord och dam voro deras ansigten och deras drag vanställda af sår och smärta.

»Arme man, låt oss förbinda dig», sade den ena nunnan på slaviskt tungomål till fången med den trotsiga blicken.

»Låt oss dö i frid, ert katolska pack», ljöd svaret på kraftig svenska från fången, som ej förstod nunnans välmening, »vi behöfva hvarken krucifix eller smörjelse; eller är det kanske eder mening att af oss utleta någonting, så kunnen I lika gerna fråga murarne, lika stumma som de äro skall jag blifva, och hvad mina kamrater der beträffar skola de kanske snart ej mera tala i denna världen.»

Utan att låtsa förstå fångens yttrande tog nunnan fatt i den nakna armen som maktlös hängde ned vid hans sida och som var betäckt med ohyggliga sår. Ur sin väska upptog hon flera flaskor och beströk af deras innehåll armen samt lindade den väl. En annan flaska räckte hon åt fången, och denne, som började fatta förtroende, förde den begärligt till sina läppar och drack i långa tag; som om nytt lif gifvits åt honom, så flammade det till i hans ögon, blodet pulserade och värmde i hans ådror och ett tyst »tack» gick öfver hans läppar, då han återlemnade flaskan åt sin välgörerska.

Under tiden hade den andra nunnan sysselsatt sig med de andra fångarne, hon hade tvättat och förbundet deras sår samt försökt att väcka dem ur den vanmakt hvare de sjunkit. Då hördes ett rop af öfverraskning, och synbarligen djupt rörd vinkade hon åt medsystemen, som skyndade till.

Ur den vanmäktiges trasiga skjortveck hade nedfallit ett litet glänsande smycke på det nakna bröstet; nunnan upptog det samma och höll det intill lyktans sken, det var ett enkelt guldkors, på hvilket lästes namnet »Emerentia.»

»Hur har detta smycke kommit hit eller hur har det kunnat undgå plundrarnes roflystnad?» frågade hon samt lät sedan skenet länge falla den sårades bleka drag, som nu båda vemodigt betraktade.

Med mjuk kand lades derpå förbanden, och efter att hafva dväljts en lång stund inne i det dystra rummet aflägsnade sig nunnorna, vänligt nickande åt den tredje fången, som undrande åsett de beslöjade qvinnornas åtgöranden.

Åter hade celldörren slutits till, men för de stackars fångarne var det der inne ej så hemskt och sorgligt som förut; vänliga händer hade skänkt lindring åt såren samt tändt det slocknade hoppet.

Midt på golfvet lyste några kol i en fyrgräta och derifrån spreds en sparsam värme i det djupa rummet.

Från en af britsarne hördes en sakta klagan och en svag stämma frågade:

»Hvar är jag?»

»Är det du, Strid?» hördes en annan röst från det skumma rummet och en manlig gestalt skyndade bort till britsen, hvarifrån första frågan kom.

»Ja, men hvar är jag? Hvem är du?» ljöd gensvaret.

»Hvar vi äro, är just ej godt att säga; — vi äro komna i bur, men våra fångvaktare tyckas åtminstone vara menskligare än det byket, som vi för några timmar se'n råkade ut för. Känner du mig ej igen, känner du ej Lans, min stackars vän?»

»Gud vare lofvad att du lefver och är hos mig — men brefven, brefven?»

»Dem fingo de uslingarne ej; då jag såg att ingen

räddning var möjlig, tömde jag mitt sista krut i väskan der de voro förvarade. Jag höll sedan väskan i min hand medan jag antände krutet, och höll den så tills sista smulan blifvit förvandlad till aska; jag blef svårt bränd, ty elden fattade äfven i tröjan och troligen kommer jag aldrig att nyttja venstra armen mera, men brefvenskyddade jag och det var hufvudsaken.»

»Äro endast vi kvar?»

»Nej, en till, korpralen; han hvilar vid sidan om dig; de andra blefvo der; men det var en härlig syn att se huru de så väl som vi andra strödde rosor rundt om och förrän vi öfvermannades af det eländiga följet hade vi byggt en mur kring oss af lik. Ack om jag finge tag i den skenhelige munken, som förrådde oss — men vänta du, ditt afgrundsfooster, när jag dig en gång så . . .»

Lans tystnade för en stund, då Strid åter slöt ögonen, utmattad af talet, och nu hördes blott de tunga andetagen samt genljudet af vakternas steg utanför dörren.

Lans hade satt sig på golfvet och lutade hufvudet mot Strids hårda bädd. Ur den halfslummer hvori han sjunkit väcktes han af Strids förnyade fråga:

»Hvar äro vi?»

I det samma hördes en qualfull suck från den andra bädden; »Sverge — maka — barn», — sade en rosslande stämman rosslande.

De båda vännerna lyssnade, men stämman tystnade åter och endast den flämtande andedrägten hördes.

»Stackars kamrat», yttrade Lans, — »han drömmer sig tillbaka till det oförglömda Sverige, det fredliga hemmet; måtte hans drömmar förverkligas! Du frågar hvar vi befinna oss», återtog han, »hvad borgen heter vet jag ej, men det är den, hvars torn vi i dag sågo på afstånd. De täcken som vi fått att svepa om oss tycks tala för att äfven barmhertighet kan finnas hos fienden. Tvänne

nunnor voro här för ett par timmar sedan och förbundo våra sår; — då de sågo det lilla guldkorset, som du fick den gången i Danmark, tycktes de vara mycket förvånade, och talade ifrigt med hvarandra på en rotväliska som ej sjelfva hin förstod; men det var kanske om att de tjufstrykarne som plundrade oss lemnat ditt smycke kvar, då de roffat allt annat.»

Strid försjönk i tankar, för hans sinne gycklade fantastiska bilder, hvilka han försökte sammanställa till ett helt. Men töckenfigurerna upplöste sig i ett oredigt virrvarr, och han vände sig tungt på sitt obeqväma läger. Hastigt höjde han på hufvudet som om någon smärtsam aning gripit honom.

»Hvad korpralen andas tyst». sade han dröjande.

Lans gick bort till kamratens bädd och lade handen på hans panna, — den var kall och fuktig. Han lossade bindeln omkring hans bröst och lade handen på hjertat, — det hade upphört att slå.

Den modige krigaren, som blott för några timmar sedan svingat sitt svärd i en förtviflad kamp, låg der nu så lugn och stilla, hans strider hade slutat.

»Han är ej mera», sade Lans med darrande stämma. »Jaså, redlige kamrat, din sista suck gälde hemmet, eller kanske din själs blick såg dina kära omkring dig, der du fjerran, fjerran från dem, lemnade din kropp åt förgängelsen. Hvila i frid, om jag lefver skall jag en gång bringa en helsning till de dina», och han höljde sakta täcket öfver vännens bleka ansigte.

I den skumma cellen, hvarest dödsengeln så ljudlöst inträdt, förnummos sakta snyftningar. Lans satt vid Strids sida, de båda vännernas händer hvilade i hvarandra, och nedför deras kinder runno varma tårar, kanske de första som framsmugit sig sedan den dag då vännerna lemnade hemmet.

Efter en stund hade Strid insomnat och det blef tyst

att Lans tyckte sig höra sina egna pulsars lopp. Genom de tjocka murarne trängde då tornurets slag, förkunnande den sena nattens timma; strax derpå hördes flera fotsteg utanför, de tunga riglarne och bommarne rasslade åter, den grofva ekdörren vände sig på sina gnisslande gångjern och in trädde nunnorna, åtföljda af en tredje manlig person.

V.

Björntämjarne.

Med våra läsares benägna tillåtelse gå vi något tillbaka i vår berättelse, för att än en gång få tala om rysarnes helgonstandar, den Pleskowska fanan, samt för att följa den ene af våra hjeltar, Konrad Stål, igenom flera af hans öden.

En klar och frostig himmel hvälfde sig öfver staden Reval och en skarp vind, stundom medförande snöbyar, svepte fram öfver Estlands slätter samt den mörka finska viken, hvars oroliga böljor drefvo från land och upptornade sig ute bland skären.

Trots den mindre gynsamma väderleken var dock ovanlig rörelse på Revals gator, de fleste af borgarne voro utom hus och många af landtfoket hade samlats hit.

I gator och gränder rådde nära nog trängsel, det var ett oredigt virrvarr af gående och åkande, pratande gummor, stojande barn, skällande hundar och skrålande sjömän; alla sprungo om hvarandra, knuffande och bråkande, hvar och en äflades om att komma först fram. De flesta skyndade ned till hamnen, och här på den bristfälliga och långsträckta bryggan blef bråket och grälet störst; tacklingen å de i hamnen liggande fartygen var

fullsatt med matrosar och pojkar, och utåt viken rodde en mängd båtar, alla fullastade med så många de kunde rymma.

Hvad vållade rörelsen eller hvad fikade hopen efter? Om vi tränga oss fram bland de många, som samlats vid hamnen, kunna vi väl leta ut hvad som lockat de nyfikna.

Ytterst på bryggan stå tvänne män, inbegripna i ett lifligt samtal; den ene af dem är sjömansklädd, i höga becksömsstöflor, stortröja och en ofantlig sydvest, den andre bär en sliten dräkt af krigarsnitt, och en hög paradmössa sitter ståtligt på sned på hans gråa hufvud samt ger ett putslustigt utseende åt det skäggiga och fårade ansigtet.

Till dessa tvänne personligheter hade slutit sig trenne huttrande gummor, som, med händerna under förklädet och med gapande munnar, intresserade lyssnade till samtalet. Alla hade så godt sig göra lät krupit i lä för vinden samt stält sig der hvarest minst knuffar vankades.

»Men jag säger att det är endast några af fartygen som synas», afbröt sjömannen häftigt ett af veteranens yttranden. »Den svenska flottan låg i förrgår uppe under Hangö udde och med den motvind, som rådt, är det omöjligt för de tröga transportskeppen att ännu hafva hunnit fram. Inte får ni se några trupper i dag, det lofvar jag er. Nej, se på den der tremastaren, han lovar upp, han tyckes vända för att klargöra hamnen. Akta er, landkrabbor, för att styra hit utan lots!»

»Då är kungen säkerligen om bord, och jag skall bestämt vara bland de första som talar med honom. Han skall vara mycket lik sin far, gamle kungen, Gud signe honom!» sade soldaten.

»Vill du tala med kungen, gamle gråskägg? Nej stopp och belägg, hvad tror du han frågar efter en gammal skuta som mistat bogspröt och master; — vi äro endast till för att slitas upp och sedan kastas öfver bord;

de stora herrarne fråga litet efter oss då vi ej längre kunna göra någon nytta, eljes förstå de nog att plocka oss. Jag t. ex. har ej fått använda min båt på ett par dagar, den skulle ligga i reserv för landsättande af trupperna, hette det, men om jag under de dagarne ej hade haft något att bita i, det hade ej bekymrat någon. För resten lär kungen redan ha landstigit med en del af hären.»

»På skären, — kors, hvad gör han der?» frågade en af gummorna.

»Hör rätt, gamla toppflagga», snäste sjömannen, »hvem talade om skären?»

»Herre Jess», skrek gumman till då i det samma ett doft skott hördes från det främsta af fartygen.

Detta skott besvarades med höga hurrarop från folkmassan, och så många som kunde få plats rusade nu ned på bryggan, hvarest trängseln blef stor.

Örlogsmannen hade lagt bi ett stycke utanför hamninloppet och dref nu back för sina ankarkettingar. Flera andra fartyg hade äfven kastat ankar i dess närhet, och ett flertal af båtar svärmade rundt om dem.

Våra personer ytterst på hamnbryggan hade fått sitt samtal afbrutet genom den påträngande folkmängden, men just då de som mest beskärmade sig öfver trängseln aftog denna helt hastigt utan att de som voro placerade längst ute kunde upptäcka orsaken dertill; det var så mycket märkvärdigare att folket drog sig från bryggan just nu då något verkligen fanns att begäpa.

Men uppe från staden hördes sorl och hurrarop, och från masttopparne, hvarest bästa utkiken fanns, ropades:

»Det är kungen! det är kungen!»

Sydvest från staden syntes en liten skara ryttare som i skarp traf närmade sig, och längre bortåt fram-tågade en stor mörk kolonn. Snart hade ryttarehoppen uppnått staden, och det var då som de lifliga hurraropen hördes.

Det var kungen, som efter vanan skilt sig från truppen och endast i sällskap med några få skyndade förut.

Vänligt helsande åt de skaror, som jublade honom till möte, fortsatte han sin ridt ned till hamnen; här steg han af hästen, hvars tyglar lemnades i den tillskyndande ridknektens hand.

I sällskap med tre eller fyra af sina följeslagare hastade kungen derpå ned i en båt och lät ro sig ut mot örlogsmännen, från hvilka utskeppningen redan begynt.

Från fartygen dånade nu kanonerna, och jublet från landstigningstrupperna gaf eko mot stadens murar. En half timma efter det konungen nått fartygen vände hans båt åter om i spetsen för en hel mängd andra, alla fyllda med krigsfolk.

Då kungen rodde ut ur hamnen och hurraropen saktat af börjades bland mängden ett ifrigt diskuterande om honom och hans följe. Ingen visste rätt hvilken som var kungen, och minst trodde man att det var den unge högväxte, enkelt klädde mannen, som först hoppat ned i båten.

»Hvilken var kungen? det var bestämdt han med den vackra kappan; kors i alla mina dar så mycket silfver och guld; aldrig har jag sett så förut», resonerade vår bekanta gumma.

»Tror du det var kungen? ha, ha! nej du får allt öppna korpgluggarne bättre», inföll muntert sjömannen; »och», fortsatte han, vänd till mannen med krigarmössan, »ej ens du, som har sett den gamle kungen, kunde känna igen hans son. Nej, det var han, som satt i fören af båten, insvept i den stora grå kappan, jag har sett honom som prins många gånger i Stockholm och jag kände honom ögonblickligen igen.»

»Herre Jemine! inte var det kungen, han såg ju ut som en annan människa», sade gumman, slående sina händer samman.

»Åh skäms! inte är han lik en gammal kärring heller, men, för tusan, han lär vara rapp i vändningarne, båten vänder redan om, ser jag, nu kan du just titta på honom, om du tycker han har någon likhet med dig!»

Båten hade emellertid lagt till vid bryggan, hvarest stadens myndigheter ödmjukt bugande stodo för att mottaga sin kung. Öfverraskade genom hans oförmodade ankomst, hade de vid första ryktet antrutna och flåsande skyndat ned till hamnen, men hade blott fått se sin herrskare på ryggen.

I sirliga och krystade ordalag framförde de nu sin ursäkt samt bådo majestätet vara förvissad om deras undersåtliga trohet och lydnad, och de hade äfven glädjen förnimma att kungen mottog deras anföranden nådigt. Han glömde sin vanliga brådska, och under hela det långa talet syntes han ej besvärad af otålighet, — med sitt säregna leende på läpparne, och emellanåt klappande sin frustande och skrapande springare på halsen, hörde han talet till slut och yttrade då vänligt, att han hoppades af Revals gode borgare att de i dessa oroliga tider skulle gladt offra hvad pligten och fosterlandet bjöde dem.

Han red derpå, följd af hela hopen, långsamt uppåt staden, hvarest nu de trupper som kommo landvägen ifrån inryckte.

Hade trängseln förut varit stor så blef den nu större; lockadt af den bullrande krigsmusiken, trumhvirflarne och dånet af de taktmässiga stegen, hästarnes stampande och kanonvagnarnes rullande, hade allt folket strömmat till de gator hvarest hären framtågade.

På torget bildade trupperna en djup fyrkant, men dessutom stodo täta falanger å tillstötande hufvudgator.

Konungen jemte det högre befälet trädde inom fyrkanten, och en fältprest höll en kort bön som afslutades med välsignelsen och afsjungandet af en psalmvers.

Det var en högtidlig anblick att se de bistra krigarne,

fastän trötta af marschen, med djupt allvar åhöra predikantens tal, samt huru hufvudena böjdes då Herrans bön upplästes. Nedför en och annan kind smög sig en förstulen tår — en gärd åt minnet då samma bön fick läsas i ett fredadt hem i skötet af kära anhöriga.

Sången hade förklingat och de flesta af soldaterna gått i sina anvisade kvarter. Konungen, som alltid till sista man plägade öfvervaka att hans »blå gossar» fingo åtnjuta all den vård som möjligtvis kunde anskaffas, hade just svängt om sin häst och ämnade rida bort, då hans uppmärksamhet fängslades af att den begäpande mängden flocktals skyndade öfver torget in i en af sidogatorna.

Här tedde sig också en sällsam anblick; en liten trupp nalkades, men i motsats till de soldater, som nyss varit uppställda å torget, voro de nu inmarscherande trasiga, uttröttade och nära nog förstörda. Främst gingo ett tjugotal män med blottade och sänkta hufvuden och klädda i en dräkt, som lemnade mycket öfrigt att önska för att kunna kallas hel. De voro ryska fångar och bevakades af en liten eskort svenska soldater, hvilkas beklädnad just ej kunde gifvas företräde framför fångarnes; strax derpå följde en rad sjukbårar, hvardera buren af fyra man, och på dessa lågo knapphändigt omhöljde, sårade och kraftlösa krigare; eftertruppen utgjordes af en liten hop soldater, i hvars midt ett trasigt standar svajade.

Från åskådarne hördes medlidsamma utrop och mången rördes till tårar vid åsynen af detta tåg, fastän de marscherande soldaternas ansigtsuttryck just ej talade om modfäldhet; man läste deri det sanna modet, som ej af något kan nederslås.

Teten hade nu hunnit fram till torget, och en gammal skäggig krigare bland fångbevakningen upptäckte då kungen.

«Se opp, gossar! der är kungen!» hördes hans barska

stämman och som en elektrisk gnista flögo dessa ord från man till man.

»Kungen, kungen, lefve kung Karl!» hördes från truppen och i detta rop instämde mängden.

Många af de sårade krigarne reste sig till hälften upp från bårarne för att deltaga i hurraropen.

»Är det ej Schlippenbachs skara?» frågade kungen, blottande sitt hufvud då sjukbårarne passerade.

»Jo, ers majestät», svarade truppens befälhafvare och framträdde, saluterande med värjan.

Med välbehag blickade kuugen ned på den resliga gestalten, sägande:

»Du har varit i starka nappatag, min gosse, ser jag; många sårade äro i din trupp, — sjelf bär du också märken från striden», tillade han, pekande på Schlippenbachs venstra arm, som bars i bindel.

»Lappri, ers majestät, det är ej värre än att jag än en gång kan nyttja den för min kung och fosterlandet!» ljöd svaret.

Kung Karl böjde på hufvudet och fortfor:

»Huru har din mission lyckats?»

»Bra, ers majestät; jag lofvade att ej återkomma utan fanan, och jag har äfven, tack vare mina raska gossar, hållit mitt ord.»

Öfver kungens ansigte gled ett ljust leende.

»Hvar har du det märkvärdiga standaret?»

»Det hvilar som ett segertecken hos sin eröfrare der borta på sjukbåren; behagar ers majestät att se duken?»

Utan att gifva svar på denna fråga red kung Karl bort till båren, från hvilken den Pleskowska fanan nu upptogs och utvecklades.

Efter att hafva kastat en flyktig blick på densamma, vände han sig till båren, hvarest en ung krigare hvilade. Kring dennes hufvud och venstra kind låg ett blodigt

förband, och blott det ena ögat var fritt. Då den sårade igenkände kungen sökte han resa sig men föll maktlöst tillbaka. Ett visst drag af medlidande spårades i konungens ansigte och han frågade:

»Var det du som tog fanan?»

»Ja, ers majestät!» hördes en matt stämma.

»Hvad heter du?»

»Stål!»

»Det namnet ligger klang i. Löjtnant Stål, då du tillfrisknat så hemta sjelf hos mig din fullmakt!»

Det flammade till i den sårades öga.

»Min kung!» voro de enda ord han förmådde framstamma. Men de kringstående soldaternas hurrarop ville ej taga slut.

Konungens blick föll i det samma på en annan af bårarne och han höll på nytt inne sin häst.

»Ja så, äfven du von Nummers har fått lägga dig till ro; eljes var du ej den som tyckte om hvilan; skynda dig att snart blifva helbregda, ty jag behöfver ditt svärd och din arm», sade han och nickade vänligt till afsked.

Rundt kring de ryska fångarne hade emellertid folk-mängden samlat sig och hit styrde nu kungen. De flesta af fångarne hade lagt sig ned på den hårda stenläggningen, de voro nästan förgångna af sår, hunger, köld och trötthet. Då kungen nalkades började bevakningen att traktera fångarne med skällsord och handgripligheter för att förmå dem att stå upp, men han befalde att låta dem vara i fred och med tillhjälp af en tolk började han ett samtal med dem. De hade försjunkit i en slö likgiltighet, ty enligt de råa och barbariska vanor, hvilka de uppfostrats i, förmodade de att här ej väntade dem annat än lidande eller död. Så mycket mer förvånade blefvo de då de förstodo att misshandel å dem förbjöds, och förvånningen steg till sin höjd då till dem utdelades en kvantitet bränvin samt kött och bröd. Kungen var när-

varande medan de åto, och han fann ett visst nöje i att åse med hvilken glupskhet de slukade maten. Han lät derpå säga dem att han ej vore kommen för att strida mot dem utan endast för att tukta deras czar som trolöst brutit freden; att han ej ville hålla dem i fångenskap, utan kunde de gå fritt hem hvar till sitt och derjemte omtala att de af deras landsmän, som förblefvo i frid och ro och ej drogo svärdet mot svenskarne, skulle ej ske skada hvarken till lif eller egendom, ej ett hår skulle krökas på deras hufvuden.

»I ären nu fria», slöt han, »jag skall låta vakten följa er till stadsporten, gån sedan hem hvar och en till sitt samt glömmen ej berätta hvad jag lagt eder på sinnet!» — Med vidöppna munnar hade fångarne åhört hvad tolken framstält, men de kunde till en början ej fatta hvad mening som låg deri — mildhet mot en krigsfånge var för dem något alldeles nytt, något obegripligt — dock så småningom blef dem klart att det låg allvar i talet, och dröjande reste de sig upp samt började med långsamma steg följa den patrull, som beordrats att ledsaga dem till stadsporten; men takten ökades allt mera och i nästa minut jagade de åstad i fullt språng, ständigt seende sig tillbaka om de förföljdes. Förfäran tycktes hafva gripit dem och inom kort hade de lemnat både patrull och stadspört långt bakom sig, allt under åskådarnes högljudda skratt.

Men under det fångarne bespisades och sedan frigåfvos hade från en af sjukbårarne rest sig en jettestor, skäggig gestalt, som med undrande ögon åsett hvad som tilldrog sig; han hade må hända väntat en nedslagting å de värnlösa, men då nu i stället något helt annat skedde med dem, afspeglades hos honom den yttersta förvåning, han yttrade några ord på ett främmande språk och sjönk derefter åter ned på sin hårda bädd.

Från torget red konungen ned till hamnen för att

öfvervaka truppernas landstigning och här dröjde han flera timmar. Så väl der som öfver allt skockades omkring honom en hop skådelystna, hvilka dock höllo sig på vördnadsfullt afstånd, så att de ej utgjorde något hinder. Konung Karl var vid synnerligt godt lynne den dagen och dertill hade säkerligen eröfringen af den Pleskowska fanan bidragit; han skämtade och pratade med sin omgifning, och hans förklarade gunstling Arvid Horn var i synnerhet föremål för hans skämt. Äfven en annan gunstling och en lekkamrat från gångna dagar var med i följet, nämligen Axel Hård, denne kraftige unge man, om hvilken ödet bestämt att han skulle falla för sin höge beskyddares hand, och hvilkens död skulle hos monarken göra ett så djupt intryck, att det sedermera af honom aldrig glömdes*.

»Jag tycker du ser frusen ut i dag Hård», yttrade konungen, »jag saknar ditt glada leende, du sitter ju till häst stel som en snögubbe; säg, hvad vållar nöden? Aha! du tänker på den vackra borgardottern i Pernau, hvarest du var inqvarterad och trifdes så väl, men tänk ej på kärleksäfventyr, min bleklagde gosse, derpå vinner du ej hjelterykte och sedan känner du väl löftet? Du är endast vigd vid ditt svärd, — se så, lif i ögat — så tycker jag om dig; — det var väl ej så farligt med den hjertesorgen heller! Men du Arvid, tag krabaten med dig och gör honom varm, rid bort och se hvad som står på medan folkhoppen larmar och skockar sig så», afslöt kungen samt vände sig till Horn sedan han först gifvit Axel Hård ett lätt slag med sin handske.

---

* Denne Axel Hård var Karl XII:s kammartjenare. Under vinterquarteret 1703—1704 i Heilsberg roade sig han och konungen med att leka krig. De hade hvar sin trupp under sitt befäl och sköto på hvarandra med löst krut. Kungen förgat under lekens ifver att taga laddstaken ur sin pistol, och gunstlingen föll dödligt sårad deraf. Kungen kunde aldrig glömma denna händelse och firade sedan årligen Hårds dödsdag genom fasta, ensamhet o. s. v.

De båda gunstlingarne vände sina hästar samt redo uppåt torget, hvarest, som konungen nämnt, en stojande folkhop slagit en tät ring. De dröjde blott ett ögonblick här och vände derpå åter till kungen som redan på afstånd tillropade dem:

»Nå hvad står på?»

»Gamla bekanta, er majestät», svarade Hård. »Det är trenne utsvultna björnar, som förevisas af några skäggiga trasvargar; synd om de stackars djuren, de äro så magra att man kan räkna hvarje refben i dem. Tacka vill jag då de exemplar vi togo med trägafflar i Bergslagens skogar, de hade åtminstone ett hull som tålde stryk.»

»Dem vill jag se, det kan vara roligt att återupplifva gamla minnen», sade kungen, och lät sin springare falla in i en kort traf. Följd af de sina hade han snart hunnit den högljudda folkhoppen, som vördnadsfullt drog sig åt sidan, lemnande rum åt de höge herrarne.

Axel Hård hade talat rätt; det var tre stora björnar, till ytterlighet magra och utsvultna, som här förevisades af några trasiga män, hvilkas skäggiga fysiomer ej lemnade de fyrbenta kamraterna mycket efter i djurisk råhet.

Då kungen med sitt följe nalkades läto björntämjarne sina fyrbeningar göra några otympliga språng, som skulle benämnas för dans, och kommo derefter med den slokiga hatten i handen för att af de höge herrarne få sig en skärf. Gifvande dem hvardera ett silfvermynt frågade kungen:

»Hvarifrån ären I?»

Då någon af de närstående öfversatte denna fråga på liffländska, ficks till svar: »från Ukraine.»

Vändande sig så till Hård samt pekande på en af björnarne, yttrade kungen.

»Det var en af de största bestar jag sett, skulle du tilltro dig ett nappatag med den?»

»Det vore nästan en skam att försöka, den stackaren är ju så utsvulten att han ej kan stå för sig sjelf, långt mindre tåla ett ärligt knytnäfs slag», svarade gunstlingen.

»Försök ändock», återtog kungen, »kanske är han ej så maktlös som du tror, jag har lust af att se om du i Pernau drömt bort alla dina forna idrotter.»

Axel Hård hoppade af sin häst och gick bort till björntämjarne, hvilka mot kontant erkänsla förmåddes att lössläppa den ena björnen. Det var en bålstor gammal hane, hvars ursprungliga brunsvarta färg öfvergått till grå. Björnen var nu lösläppt och började att bearbeta sin nosgrimma för att blifva befriad den samma, men detta ingick ej i Hårds plan. Han skyndade emot sin ludne motståndare, men denne, retad genom de fåfänga försöken att lösgöra sig från grimman samt dessutom plågad af hunger, reste sig på bakbenen för att med ramarne nedslå den anfallande, men Hård vek hastigt åt sidan och i samma stund föll hans knytnäfve tungt på den ludnes skalle. Ett doft brummande hördes och nalle tumlade om bedöfvad. Men strax derpå gjorde han ett nytt anfall och då Hård skulle vika undan detta snafvade han och föll. Säkerligen hade björnens ram krossat hans hufvud, om ej kung Karl i samma ögonblick han såg sin gunstlings missöde hoppat af sin häst samt skyndat till den fallnes hjälp. Arvid Horn med flera andra följde exemplet.

Kungen, sin vana trogen, var främst, och björnen vände sig nu mot honom som i sin ifver glömmande all försigtighet gick rakt i nalles famn. Faran var ögonskenlig och ett rop af rädsla hördes från mängden, som strömmade till. Men just som skogens ludne kung höjde sin ram för att krossa den förvägne greps han med jettstyrka i nacken och slungades mot marken, som

skalf af den tungt fallande kroppen. Det var Hård, som åter var på fötter och räddade sin kung från det hotande famntaget.

»Bra gjordt, Axel, jag känner igen de gamla tagen hos dig, och jag gläds öfver att du ej hunnit förvekligas i Pernau», sade kungen leende. Nalle låg emellertid bedöfvad, men endast för en kort stund. Han reste sig åter och kroppen skakades af vildt raseri; med ett doft ilsket brummande och med ett blodblandadt skum drypande från munnen rusade han på sina motståndare; genom den våldsamma stöten hade nosgrimmarna sprängts och det blodiga gapet med de glänsande tänderna hölls vidöppet. Situationen var allvarsam; med ett gällt skri af förfäran drogo sig åskådarna skyndsamt tillbaka och endast kungen samt några af hans folk stodo kvar. Hård jemte de andra hade dragit sina långa värjor, beredde att stöta ned odjuret. Men kungen ropade till dem att de skulle låta bli, de skulle binda honom lefvande.

»Lös tömmarne och tag hit», sade han till Horn samt sprang mot björnen, hvilken nu vändt sig mot en annan af konungens följe, och denne låg redan, blödande af ett våldsamt bitt i skuldran, under det rasande djuret. Fruktande för monarkens lif skyndade hans trogna till, Horn och Hård främst. Än en gång grep Hård med sin jettstyrka nalle och än en gång föll denne tungt till marken. Kungen, hvars kinder brunno af den häftiga och vådliga leken, fann ett verkligt nöje i att brottas med faran och han tillropade de tillskyndade:

»I ären för många, gån tillbaka, endast du Horn kan få vara med, skam skulle det väl vara om ej vi tre skulle rå på junkern der.»

Sista slaget björnen fått hade säkerligen varit mera våldsamt än de andra, ty han reste sig blott långsamt och syntes mera benägen till flykt än att göra

anfall på nytt, och det dröjde ej länge förr än han var bunden och gjord oskadlig.

Mängden strömmade åter till och hurraropen samt jublet ville ej taga slut. Den kung, som jemte några af sitt följe vågade att utan andra vapen än blotta knyt-näfvarne kämpa mot björnar, han måste äfven vara en skräck för sina fiender — och åter skallade hurra- och lefveropen. Men kung Karl steg till häst, vänligt nickande åt den begäpande hopen.

Björntämjarne hade under tiden löst sin nalle samt åter fått honom i ledband.

Axel Hård, som ännu stod qvar, kastade i deras hattar ett guldmynt, sägande: »hans majestät låter härmed gifva eder en dukat, för att han fått brottas med eder björn, men befaller att ni genast låter gifva de uthungrade djuren tillräckligt med mat — och om ni än en gång kommer i hans väg så råder jag er till att ha satt bättre hull på edra fyrbeningar, eljes kommer ni säkerligen sjelf att få dingla i första bästa träd.»

De tilltalade mottogo girigt det glänsande guldmyntet och bugade sig djupt, men under deras nedhängande tofviga luggar framsköto hvassa blickar, talande om allt annat än tacksamhet, snarare uppenbarande hat och vanmäktig hämd.

Det var på hösten af följande året eller år 1701. Augusti och september månader hade varit mycket regniga, och nu i början af oktober voro alla landsvägar mycket uppblötta samt nästan ofarbara, dels till följd af regnet och dels genom de truppmarscher som å dem företagits; kanon- och trossvagnar hade gjort djupa spår, här och der qvarlågo dessutom sönderbrutna hjul och vagnsreden,

hvilka hindrade och gjorde vägen besvärlig; kort sagdt: många oehag förenade sig att göra en resa i dessa dagar hardt nära omöjlig — åtminstone var förhållandet så i södra Liffland, hvarest vi nu befinna oss.

En tidig morgonstund finna vi trenne vandrare arbeta sig fram på en af dessa uppblötta vägar. Det hade just nu hunnit ljusna så mycket att man kunde urskilja de närmaste föremålen samt vandrarnes gestalter.

Den ene af dem var af jettestor kroppsbyggnad, med axlar som tycktes vara skapade att bära berg, hans armar och händer påminde mycket om björnens ramar, och de öfriga lemmanne voro proportionsvis derefter; ett skägg, som ej på länge fått tukt eller ans, omgaf hans breda ansigte och under buskiga ögonbryn framblickade ett par små plirande ögon med ett godmodigt uttryck.

De tvänne andra vandrarne voro äfven stora, kraftiga gestalter, fastän de ej på långt när kunde mäta sig med sin kamrat. Alla tre voro klädda i långa skinnpelsar af samma snitt som brukades af de liffländske bönderna; en luden mössa och höga grofva stöflor fullbordade dräkten; besynnerligt nog bar hvar och en af dem vid sidan en lång sabel eller huggvärja af det slag som då användes vid svenska armén och framtill ur den tillknäppta pelsen framtittade kolfvarne af ett par pistoler; det hela såg ut som om det blott vore en förklädnad, och att äfven så var skola vi snart finna.

»Nå, Ivan, hur känner du dig i armen i dag?» hördes den ene af dem yttra, i det han stannade och med pelsärmen aftorkade svetten från sin panna.

Vid detta tilltal stannade äfven de båda andra och på frågan svarade jetten på mycket bruten svenska under det ett vänligt leende drog öfver hans breda mun:

»Det bättrar sig så småningom, fastän jag nog aldrig blir riktigt bra i den, det var ett skarpt hugg du gaf mig den gången.»

»Jo jo men, min hederlige Ivan», inföll den tredje skrattande, »svenskt stål biter hårdt, hade det der hugget råkat pannan i stället för armen hade du nog ej stått här i dag; men för öfrigt blef du ju också hämnad. Stål glömmmer nog ej heller så lätt den skråma han fick och hvad mig beträffar kommer jag alltid att bära ett minne från den leken.»

Som våra läsare väl redan förstått voro de tvänne af vandrarne Konrad Stål samt major Nummers, hvilka nu, återställda från sina blesyrer, voro på väg att söka upp svenska hufvudstyrkan, som stod under konungen nere vid Polens gränser. Den tredje som vi hört nämnas Ivan var den kosack som Stål kämpade emot då Pleskowska fanan eröfrades.

Denne steppens son hade med det samma helgonbaneret föll i svenskarnes händer förlorat tron på dess undergörande kraft samt ryssarnes rättvisa sak.

Rörd af den människovänlighet som visades hans fångna landsmän på Revals torg samt under den gemensamma sjukvården blifven varmt fästad vid Stål och Nummers med vänskaps band, hade han beslutit strida i den svenska arméns leder.

Under den långa tid som fordrades för att läka blesyrerna hade han af sina olyckskamrater fått lära sig svenska språket, som han nu ganska hjälpligt talade, och dessa språköfningar som fortgingo dagligen hade isynnerhet bidragit att fästa lärare och lärjunge närmare samman.

Under den skrofliga ytan klappade ett varmt hjerta och han blef de båda svenska krigarne mycket tillgifven. Då Stål och Nummers beslutat att åter förena sig med hufvudstyrkan, som stod i Kurland och redan anfallit Polen, i stället för att sluta sig till de smärre afdelningar som i Estland och Liffland qvarlemnats till dessa provinser försvar, var Ivan en outtröttlig vårdare på deras färd.

De hade måst kläda sig i bonddrägt för att lättare undgå de fiendtliga ströfkårer, som svärmade omkring och hvilka ibland gjorde rätt djerfva anfall der man minst anade deras ankomst. I synnerhet sedan några enstaka svenska förposter och patruller lidit ett och annat nederlag vid anfallet af den mångdubbelt öfverlägsna rysshopen hade de fiendtliga skarorna blifvit allt mera närgångna, hvadan våra vandrare hade alla skäl att iakttaga försigtighet. De fortsatte också sin marsch endast under den mörkare tiden af dygnet, om dagen höllo de sig dolda på de säkraste ställen de för tillfället kunde uppleta. Helst höllo de sig i skogarne, men måste ock för den skull taga långa omvägar, och detta jemte de nödtvungna långa rastestunderna försenade betydligt deras marsch.

Under sådana raster var Ivan outtröttlig att vårda sig om sina vänner; han samlade gräs till en torr bädd; der man trodde sig säker nog att upptända eld anskaffade han brännmateriel, och i öfrigt då födoämnen voro knappa sysselsatte han sig ständigt med att lägga ut snaror för foglar och små djur, hvilket ofta utgjorde flyktin-garnes enda näringsämne.

»Huru snart skola vi slå läger i dag?» frågade Stål i det samma.

»Ännu kunna vi vandra en stund», sade von Nummers; »trakten här är obebodd och ingen syns till att ha varit här på lång tid, derför ha vi ju också vågat oss fram på landsvägen, hvilket eljes ej varit rådligt; dessutom ha vi väl ej långt qvar till skogen som vi i går sågo på afstånd och denna böra vi väl försöka att uppnå.»

Vandringen fortsattes nu under tystnad och efter en kort stund började skogen framskymta. Denna var snart uppnådd, och som det nu allt mer började dagas och våra resenärer kände sig trötta, emedan de gått hela natten, veko de från vägen in åt skogen, och efter ännu en half timmes marsch slogo de sig till ro.

Ivan hade just samlat ihop några afbrutna grenar jemte mossa och gräs för att uppgöra eld, under det hans båda vänner voro sysselsatta med att laga sin skobeklädnad, då i det samma ett doft skott hördes längre inne i skogen. Hastigt sprungo alla tre upp och lyssnade ifrigt. De voro således ej ensamma här; grannskapet var farligt, ty det var ej att antaga att det var af den vänliga landtbefolkningen som så der höll till i skogen, och någon svensk truppafdelning kunde det ej heller vara, ty dessa aflossade aldrig skott under marsch, åtminstone ej i fiendegrannskap. Rådligast var det att aflägsna sig, men äfven detta kunde ha sina faror, dessutom ville man gerna ha kunskap om hvilka de voro som aflossat skottet.

Efter en lång öfverläggning beslöts det att man skulle nalkas det håll hvarifrån ljudet kom, men sjelfve derunder iakttaga den största försigtighet.

De gingo så framåt, smygande sig från träd till träd, men under en hel timmes förlopp förnams ej annat ljud än en och annan ensam fogels qvitter eller prasslet af de nerfallna grenar, hvilka sönderbrötos under männens fotsteg.

Då på en gång ljöd knallen af ett skott och detta ganska nära der de stodo. Hastigt hukade de sig ned och förblefvo i denna ställning en lång stund. Ivan gaf ett tecken åt sina vänner att förblifva i stillhet samt kröp sjelf på alla fyra framåt samt hade snart försvunnit bland bland buskarne och trädstammarne.

Nummers och Stål sutto länge lyssnande, då förnams ljudet af en skogsdufvas kutter, det var åtminstone förvillande likt, men hastigt och kort.

De kvarlemnade sågo på hvarandra och grepo skyndsamt sina pistoler samt stodo i begrepp att hasta efter Ivan, men åter hördes det kuttrande ljudet, dock nu mera långsamt, och härvid sänktes åter de spända skjutvapnen.

Detta ljud var nämligen ett tecken som männen lärt

sig för att kunna underrätta hvarandra i fall större försigtighet borde iakttagas eller om verklig fara var för handen.

Det första hastiga ljudet angaf sådan, men det senare mera långsamma lugnade åter.

Emellertid förflöt öfver en timme, utan att Ivan var återkommen, och de kvarvarande började tro att han förvillat sig i skogen så att han ej fann tillbaka till dem, och då än en lång stund förgick utan att han hördes af blefvo vännerna allt mera oroliga och beslöto att gifva en signal åt honom.

Stål, som snart sagdt blifvit född och fostrad i susande skog, hade lärt mycket deraf och kunde efterhärma nästan hvarje fogels ton; han knöt nu samman händerna och förde till sina läppar och efterapade ufvens hesa skri, först en gång, men då intet svar förnams, åter än en gång. Då hördes från annan rigtning ufhonans svar mycket kort, hvarpå allt åter blef tyst.

De båda krigarne förstodo nu att trakten ej var säker samt att Ivan var på spaning för deras gemensamma bästa, och då de för ögonblicket ej kunde göra annat än hålla sig stilla drogo de sig tillbaka in under ett busksnår samt tillredde sig ett läger så godt sig göra lät.

»Jag känner mig mycket hungrig och skulle kunna äta hvad som helst, blott jag hade något», yttrade Stål till sin kamrat.

»Så, stackars gosse», svarade Nummers och ett halft ironiskt, halft medlidsamt leende låg på hans läppar, — »inte kan du vara hungrig redan?» Det är ju ej längre sedan än i går morse som du åt och det en präktig måltid se'n, en hel hand skogsbär samt hälften af en död kråka. Nå ja, uppriktigt taladt är jag just ej heller mätt, och jag skulle till och med ha god lust att försöka mina tänder på mina utslitna stöflor så vida ej desse voro outhärliga för mig. Men det skall väl bli bättre blott

vi nå svenska lägret, och så har det väl en öfvergång med att svälta och frysa. Men hvar blir Ivan af, — han stackaren har ej ätit något på flera dagar, han ville ej i går dela den döda kråkan med oss, utan hungrade heldre blott för att vi skulle få mera.»

Här afbröts hans tal genom ett utrop af öfverraskning, ty den vänfaste Ivan stod framför dem utan att någon af de båda hade märkt hans ankomst. På skuldran bar han ett rådjur som han med triumferande min nedlade för deras fötter.

Båda sprungo upp och i deras ansigten afspeglade sig tillfredsställelsen att än en gång kunna få äta sig riktigt mätta.

»Hederlige Ivan», utropade von Nummers, »du är en krona framför alla, trogen som en hund och lätt på foten som en katt, men hvarifrån kommer du, och hur har du fått tag i det der? Hvilka voro de som aflossade skotten?

I stället för svar drog Ivan till med ett af sina breda leenden, han behöfde tid att samla sina språkkunskaper för att kunna göra sig någorlunda förstådd.

Slutligen berättade han att det var trenne björntämjare som slagit läger i skogen, och att det var en af dem som aflossat skottet. De hade tvänne stora björnar med sig; men dessa voro mycket magra och utsvultna, och detta var märkvärdigt nog, aldra helst som Ivan sett att de fodrats dugtigt.

Ivan hade än krypande än gående nalkats dem, och han delgaf sina vänner att främlingarne jemte det hederliga björntämjareyrket troligen äfven utöfvade det mindre hedervärda röfvarehandtverket, ty de hade fullt upp med guld- och silfverstycken, hvilka de hade räknat i hans åsyn. De hade också rusmedel med sig, ty de läto sins emellan en flaska flitigt kringvandra, tills de somnade der de sutto.

Ivan, som tyckte att de gerna kunde dela med andra

af sitt öfverflöd, hade då smugit sig fram och frantagit dem den dödade råbocken som han nu medhade till sina vänner.

»Men om de nu hade vaknat då du tog djurkroppen?» anmärkte Stål.

»Då hade jag väl säkerligen slagit ihjel dem allesamman!» förklarade Ivan med en tvärsäker min.

Ivan började nu att sönderstycka rådjuret, och meddelade derunder allt huru han gått tillväga för att närma sig och utforska hvilka björntämjarne voro. Han hade hört dem tala, men kunde ej komma dem nära nog att urskilja orden, dock var det på hans eget modersmål de samtalade och han var ledsn öfver att ej fått veta hvarom de så ifrigt rådslogo. Dock tyckte han sig hafva uppfattat orden svenskarne och kungen, men kunde ej med bestämdhet säga detta.

»Hvad skola de säga då de vakna och ej finna det villebråd, som de hade ämnat till en präktig måltid?» frågade åter Stål.

»De få tro att björnarne ätit det upp för dem», menade Ivan, och räckte åt den frågande ett stort stycke kött, hvilket denne begärligt emottog.

Men von Nummers som hittills suttit tyst och begrundande frågade helt hastigt:

»Ivan, tror du dig till att kunna utforska hvad de talade om?»

»Ja, svarade den tilltalade men jag får dröja tills skymningen inträder, och skall jag då försöka hvad som är att göra.»

»Godt! men tror du ej att de innan dess uppsårat oss eller anat oråd? Visserligen kunna de ej göra oss någon skada, men i hvilket fall som helst så är det bäst att ej blifva sedd af någon; vi kunna då lättare komma undan dem hvilka vi mest frukta för.»

»Att de i dag skola upptäcka oss är ej troligt, ty

dertill ha de tagit ett alltför bastant rus, de sofva som stockar, och så förblir det nog ända tills aftonen.»

Samtalet afstannade nu, och männen fortsatte sin enkla måltid under tystnad. Eld vågade de ej uppgöra, utan förtärde köttet rått; på flera dagar hade de ej smakat annat än några sura skogsbär, och hungern, som nu drifvit dem till det yttersta, kryddade den välkomna rätten, och det ena köttstycket efter det andra försvann under deras friska tänder. Rännilen, som slingrade sig strax bredvid, släckte deras törst, och efter att än en gång hafva angripit det så oväntadt erhållna villbrådet, lade de sig till hvila. Busksnåret som dolde dem var nästan ogenomträngligt, och som de ansågo sig ganska tryggade här, insomnade de snart. Kallt var det i skogen och marken fuktig, men trots detta kräfde naturen ut sin rätt, sömnen blef både god och lång.

Dagen begynte emellertid sänka sig och skymningen drog sin slöja kring nejden, i skogen var redan ganska mörkt, då våra vänner åter uppvaknade ur sin hårda slummer.

Ivan beredde sig att utspana hvilka björntämjarne voro eller hvad de hade i sinnet; han tillsade sina vänner att ej vara oroliga, om än han kom att dröja timtals borta, och om verklig fara vore för handen och han behöfde deras bistånd skulle han nog låta dem blifva under rättade.

Han tog således farväl och begaf sig åstad; numera behöfde han ej så väl dölja sig, utan gick raskt framåt dock iakttagande all försigtighet att ej röja sig sjelf, han vek grenar och busksnår varligt åt sidan, och gled på det sättet ganska hastigt från träd till träd; hans fotsteg voro ljudlösa, och för de qvarvarande kunde de ej förnimmas, — han tycktes för dem vara en bortilande skugga, och i samma stund som han tog farväl med dem var han för dem äfven försvunnen.

Han fortfor att vandra framåt mot björntämjarnes läger, hvilket låg ett godt stycke borta. Med den uppöfvade instinkt, som är egen för steppens söner, tog han ej vilse om vägen, utan i mörka skogen, der han knapast kunde se handen för sig, vandrade han lika säkert som om han haft kompass att följa. Så hade en god stund förflutit, och som han nu trodde sig nära sitt mål, stannade han för att närmare öfverväga.

Intet annat ljud hördes än det af en fallande gren, troligen förorsakadt af någon uppskrämd nattfogel; åter tog han några steg, men stannade då hastigt och hukade sig ned bak en åldrig trädstam. Ej långt från honom syntes ett ljus tindra; det flämtade matt till en början, men uppslog derpå i klar låga. Denna gaf ett rödaktigt fantastiskt sken åt de närmaste föremålen, men ännu var Ivan för långt aflägsse för att uppfatta hvad som tilldrog sig omkring den samma. Han närmade sig steg för steg men måste snart tänka på att nalkas från ett annat håll, ty han kom från vindsidan, och björnarne som märkte honom blefvo oroliga samt sprungo hit och dit i sin jernkedja. Ivan drog sig åter inåt skogen samt tog en lång omväg och kom på detta sätt obemärkt ända in till lägerplatsen.

Han hade nu kommit så nära att han kunde öfverblicka det hela; på en fri plats i skogen af några hundra quadratalnars ytinnehåll hade de trenne björntämjarne valt sitt hviloställe. Den ene af dem hade just nu vaknat och sysselsatte sig med att upptända en eld, det ville till en början ej lyckas och karlen uttryckte sin missbelåtenhet dermed i några mustiga eder.

I det samma vaknade en af de andre, sträckande på sig samt gäspade, huttrande af köld; i en snäsig och barsk ton frågade han den förre hvarför ej brasan var tänd, samt tillsade honom derpå att gifva sig ett stycke kött; den tilltalade, som tycktes vara en slags tjenare,

svarade i samma ton, ord följde på ord, och grälet skulle snart urartat till slagmål, så vida ej den tredje af det hyggliga sällskapet blifvit väckt af oväsendet och skyndat till att skilja de stridande åt.

»Så, Ojan, ej skall du nu slåss igen, låt Petrow vara i fred», uppmanade denne.

»Tig Smigiel, du har ej med den saken att göra, alltid skall du lägga dig i hvad jag gör», svarade den som benämndes Ojan.

»Ja, jag tycker att det sannerligen ej är godt för Petrow att ständigt så der taga emot hugg och slag, och hvad brasan beträffar så försök sjelf att få eld i de våta pinnarne, det går nog ej så lätt för sig», återtog Smigiel.

»Nå, hvarför sofver då det lata kräket bort dagen, i stället för att sköta sina åligganden?»

»Han bör väl äfven ha någon hvila, och sedan tycker jag att då vi nu alla tre ha en och samma hemlighet, borde enighet råda emellan oss, såvida företaget skall lyckas.»

Ojan brummade några ord, men tycktes dock gifva Smigiel rätt och sade derpå något saktmodigare till Petrow: »skynda dig och stek något kött, ty jag är hungrig som . . . . .», han avslutade satsen med en grof ed.

Detta samtal hade Ivan blott obetydligt uppfattat, ty afståndet mellan honom och männen var ännu för stort. Han kröp därför närmare in under en tät buske strax invid den öppna platsen, och derifrån kunde han nu både väl se och höra hvad som framför honom tilldrog sig.

De af männen, hvilka vi hört benämnas Ojan och Smigiel, sysselsatte sig med att uppslå ett trasigt tält, medan den som kallades Petrow just nu lyckades få eld i den vedhög han staplat samman. Då lågan väl började

uppflamma, var hans första göromål att tillreda qvällsmat, men hur han sökte kunde han ej finna det rådjur, af hvars kött man tänkte mätta sig; det var spårlöst försvunnet.

Slutligen hördes han svära, och då de andra efterfrågade orsaken meddelade han dem, att de fingo blifva utan qvällsmat, han hade ej en bit kött att gifva dem.

Alla tre skyllade på hvarandra, men då ej detta ledde till något resultat, började de fundera ut hvart villebrådet tagit vägen. Den ene förmodade att djuret åter fått lif och sprungit sin väg, men detta var emot Petrows åsigt, han påstod sig hafva skurit strupen af detsamma; Smigiel förmodade att någon örn eller något rofdjur varit framme, på något annat sätt kunde han ej förklara rådjurets försvinnande, ty att någon menniska utom de sjelfve fans i hela den stora skogen, var emot hans öfvertygelse; slutet af allt blef att Ojan åter ville prygla Petrow, men äfven denna gång trädde Smigiel emellan och lugnade det hetsiga sinnet. Petrow sysslade åter vid brasan och de båda andre fortsatte med uppsläende af tältet, stumma funderande öfver det oförklarliga i att rådjuret kommit bort.

Tältet var emellertid uppslaget, och alla tre slogo sig ned på en kullfallen trädstam strax der invid. Ojan hade uppsökt en gammal brödkant ock delat denne med de andra; denna magra kost tycktes glida trögt ned genom struparne, och för att underhjelpa detta drucko de flitigt ur en lägel af trä. Den inmundigade våtvaran tycktes göra en god verkan, ty tungobanden lossnade, och att döma af det lifliga samtal, som snart var i gång, förstod man lätt, att missödet med rådjuret ej längre tyngde på sinnena.

Ivan, som hittills hållit sig stilla, ville nu våga sig något närmare och för att fullkomligt tydligt kunna uppfatta hvarom samtalet rörde sig, gjorde han en rörelse, men råkade

dervid åstadkomma ett litet buller som förnams af en af männen vid tältet.

»Hvad var det som prasslade?» frågade den ene af dem.

»Inte hörde jag något», svarade den tilltalade, »det var må hända en fogel, eller kanske en utsvulten räf som önskade få sig en läckerbit.»

»Önskade just att det vore en mickel, så kunde man åtminstone få sig ett mål kött till brödet», återtog Smigiel samt reste sig upp, tog sin bössa och gick åt det håll hvarifrån ljudet kommit.

Ivan var nu i verklig fara att blifva upptäckt och fastän han ej var harhjärtad af sig, önskade han dock att blifva fördold och höll sig därför så tyst som möjligt. Hade han blifvit upptäckt hade en strid på lif och död förestått, och utgången af denna, som, till följd af Ivans jettestyrka, eljes säkerligen blifvit till hans fördel, kunde nu vara ganska oviss, aldra helst hans motståndare voro beväpnade med skjutgevär. Men den undersökning, som björntämjaren företagit, var mera för skenets skull, han återvände snart till de andra och Ivan kunde åter andas fritt.

Ojan hade under tiden framtagit en tung penningepung, hvilken han med ett otäckt grin vägde i sin hand; derefter började han, medan de andras blickar voro girigt fästade vid hans företag, att långsamt upplocka det ena guldmyntet efter det andra och låta dem klinga mot hvarandra i handen.

»Jag skulle tro att det der är penningar som duger», sade han och lyfte stolt ett mynt fram mot lågan för att bättre kunna betrakta det samma.

»Ja», svarade Smigiel, »men hör du, jag vill lägga dig väl på sinnet att du delar fullkomligt rättvist, ej en rubel får du undandraga, ty då skära vi halsen af dig — detta har du att välja på.»

Ojan ryste till och såg på kamraten, han visste för väl att denne både var i stånd till och skulle hålla sitt löfte, i fall Ojan bröt sitt. Penningebegäret och rädslan kommo för ett ögonblick i strid med hvarandra och han svarade:

»Visst skolen I få lika andel med mig, men naturligtvis först då vi fullgjort hvad vi lofvat göra.»

»Ja, naturligen, ty annars drabbar oss jungfruns straff.»

»Men, Ojan, du får än en gång omtala huru du råkade honom som gaf dig myntet, och som vi sedan måste vid den heliga jungfrun och Nikolaus lofva att döda svenske kungen?»

Dessa ord uttalades så högt att de tydligt nådde Ivans öron och hans uppmärksamhet sporrades ännu mera deraf; här var således frågan om ett fegt lönmord på svenska konungen; ett försåt för den person hvilken hans naturliga instinkt hade uppfattat såsom en hjälte fram för alla i ädelhet och kraft, och till hvars högsintheit han sjelf varit ögonvittne.

Ivan återhöll andedrägten och lyssnade till det samtal som för honom hade så stort intresse.

»Jo, ni vet ju att det var i Pyggäpasset, som vi rastade en dag, då en upprifven trupp efter en annan af våra egna landsmän jagade förbi, förföljde af svenskarne», berättade Ojan, »och som svenskarne kunna trolla i allting, blefve de flyende snart upphunna och nedhuggna. Så kom slutligen en större trupp, och med den voro flera höga herrar, de tältade i passet om natten, och förr än att de foro derifrån försökte vi ju att låta björnarne dansa för dem, att vi måtte få oss något mynt. Men den som var anförare för truppen var ej vid godt humör, han satt i sitt tält och drack bränvin samt sparkade och slog knektarne.

Då ej björnarne dansade honom till lags, befallde han att jag skulle hängas i närmaste träd; men som jag

allt för väl visste hurudant det kändes att hänga, var det naturligt att jag hade afsmak därför.

I ångesten knäföll jag för den store mannen och yttrade, att jag var oskyldig till att ej björnarne gjorde sin sak bra, ty den störste och bäste björnen hade svenskarne slagit ihjel för mig.

Då jag nämde svenskarne blixtrade det i hans ögon och han frågade huru det tillgått. Jag berättade nu att det var svenska kungen som brottats med björnen och att han hade fått sig ett bastant famntag af nalle om ej hjälp i tide mellankommit. Den höge herren satt en stund tyst, och befalde derpå att han ville vara ensam med mig. Jag tillfrågades då om jag ville uppfylla det uppdrag man ämnade gifva mig, så skulle jag slippa att blifva hängd; i stället ville han rikligen belöna mitt besvär.

Som ni vet måste vi då vid den heliga jungfruns och Niklas bild svära på att än en gång söka upp svenska kungen, så att han kunde på nytt få brottas med björnarne, att han då måtte få det famntag han undgick sist eller om detta misslyckades, vi i ett obehagadt ögonblick skulle stöta ned honom — — —.

Talaren tystnade här för ett ögonblick samt tog sig en djup klunk ur lägeln.

»Ja, det är visserligen mycket pengar», anmärkte Petrow, »men det är äfven ett vådligt företag, ty i fall det misslyckas så komma vi nog att i samma stund dingla för väder och vind. Voro ej eden skulle jag helst vilja draga mig tillbaka.»

»Du är ett nöt», återtog Ojan, »och du borde lefva vid stryk hvarje dag; till och med om jag ej svurit derpå skulle jag dock hämnas, ty jag hatar allt hvad svenskar heter. Dog kanske ej min bäste björn efter deras vådsamma lek med den samme i Reval, och sedan några månader efter, då vi mötte en af deras kringstrykande

hopar, fingo vi bottenprygel alla tre därför att björnarne voro så magra; väl var att vi sluppo derifrån med en smula lif; men vänta mig blott, björnarne skola nog nu i en hast bli feta, desto kraftigare skola de sedan taga folk i famn.»

Åter igen tog han en klunk ur lägeln och lät äfven de andra dricka innan han fortfor:

»För att så mycket säkrare vara viss på att allt skall gå som vi lofvat, har jag tänkt, att om kungen än en gång vill brottas med björnarne, skola vi skynda fram liksom till hjälp, och då med knifvarne stöta ned honom; skulle detta ej lyckas kommer väl något annat tillfälle att gifvas då han lätt kan rödjas undan.»

»Men», inföll Smigiel, »det är ett för djerft spel, och heldre ville jag vandra omkring med björnarne hvarje dag i all min lifstid, än att utsätta mig för att bli skjuten eller hängd af svenskarne.»

»Den helige Niklas hjälper oss», svarade Ojan.

»Niklas! han kunde ju ej skydda sin egen fana, och då kan han väl långt mindre hjälpa andra.»

»Nå, så den heliga jungfrun då! säkerligen skall hon hjälpa, ty kungen är kättare, och han skall dö.»

Under hela samtalen hade Ivan uppfattat hvarje ord; mången gång knöto sig hans muskler krampaktigt och han var ofta färdig till en tigers språng för att med ens krossa bofvarne, men han insåg snart det okloka deri och lugnade sig samt förblef stilla. Till intet skulle det tjenat att han stört dem i deras säkerhet, ensam som han var, han hade ej heller då fått höra deras samtal till slut.

Brasan var nu nedbrunnen, och endast några glöder glimmade än under askan. De tre männen, hvilka rätt ofta smakade på lägelns innehåll, tyngdes af sömn samt gingo in i det usla tältet, sedan först Ojan tillsagt

Petrow att denne skulle skaffa kött till frukost följande morgon, så vida han ville undvika en försvarlig bastonad. Den tilltalade mumlade några otydliga ord och tilldrog öppningen af tältet; snart hördes derifrån en ljudelig snarkkonselj, och Ivan började då att tänka på återfärd, — här hade han ej mera för ögonblicket att uträtta.

Det var nära midnatt då Ivan återvände till sina vänner; i skogen var så mörkt att man knappast kunde se handen framför sig, men trots detta hittade han ändå på rätt stråt. Ännu på afstånd hade han härmat ufvens läte, men då han ej erhöll svar på denna signal förmådde han att vännerna somnat in och så var äfven förhållandet. Då han hunnit fram till platsen, hvarest han en gång skilts från dem, slog han eld, och vid det brinnande fnöskets svaga ljus upptäckte han snart dem båda lutande mot hvarandra och hvilande ryggarne mot en trädstam, försänkta i djup sömn; vid sidan lågo deras huggvärjor och i knäet de laddade pistolerna, för att genast vara till hands till försvar. Trots den hårda bädden och det obeqväma läget sofvo båda mycket hårdt och märkte ej Ivans närvaro. Han lät fnöskets lysmasklika sken falla på deras bleka af mödor och försakelser preglade anleten, och ett medlidsamt leende drog öfver hans breda mun; han stod en stund obeslutsam om han skulle väcka dem, dock beslöt han sig till sist härför och vidrörde lätt Ståls skuldra; Stål spratt till samt grep krampaktigt om värjan, under det han yrva-ken stirrade på det matta skenet, men då Ivan tilltalade honom klarnade minnet och sömnen försvann från hans ögon; han skyndade att väcka von Nummers, men detta var lättare sagdt än gjordt, ty denne sof mycket hårdt.

Fattande honom i armen ruskade Stål honom eftertryckligt samt ropade i hans öra:

»Vakna, din sjusofvare, Ivan är åter.»

Ändtligen efter många skakningar lyckades de att få honom vaken och Ivan berättade nu hvad han uppspanat.

Von Nummers satt en stund tyst öfvertänkande saken och sade derpå:

»Tack skall du ha, redlige Ivan, för din tillgifvenhet, och nå vi en gång svenska hären skall du få riklig ersättning. När du i dag omtalade hvad du redan då upptäckt kunde jag nästan ana att något dylikt var å tärde, ty sådana herrar pläga eljes ej ha godt om mynt, och minst guldmynt! Ja så, när kung Karl ej på annat sätt kan öfvervinnas, så skall han rödjäs undan genom ett lönmord; just hederliga och rättänkande fiender, ryssczaren och hans skaror; men vänta mig, gossar, hittills ha ni bränt edra kol förgäfves, och att ni sjelf skola sveda tassarne på dem, lofvar jag — — —.»

Denna reflektion yttrade han för sig sjelf och lutade nu pannan mot handen, funderande på hur han säkrast skulle kunna förekomma det väl öfverlagda bofstrecket.

Stål hade sprungit upp samt ville genast draga åstad och nedhugga packet, och äfven Ivan stod beredd dertill, man endast väntade på hvad svar von Nummers skulle gifva.

»Nå, skynda dig nu, kamrat», yttrade Stål, »så skola vi fånga foglarne i sitt bo, och de skola ej ens hinna att flaxa innan vi stäckt deras vingar.»

Ivan knöt handen, och skadeglädje lyste ur den blick, som framsköt under de buskiga ögonbrynen; han utsträckte armarne liksom om han på förhand kände huru han krossade de trenne kringstrykarne i sin famn. Men von Nummers var ej af deras åsigt:

»Visserligen vore det en lätt sak», sade han, »att med ens krossa rofynglet i sitt näste, men hvartill skulle väl det tjena? Med det samma skulle vi troligen förlora flera viktigare underrättelser än hvad vi nu fått; mera återstår nog att utspana; låt dem uppnå svenska arméns

hufvudqvarter och vi skola nog då förekomma dem och sätta dem i passande bur. Låtom oss i stället genast bryta upp, natten är väl långt skriden, men vi hafva ännu några timmar att använda till vår marsch, och böra vi försöka att komma så långt som möjligt bort från deras tillhåll.»

De andra knotade väl mot detta förslag, de ville helst gjort processen kort, men vid närmare öfvervägande funno de att von Nummers hade rätt. Efter att först hafva utplånat spåren af sin lägerstad, bröto de upp samt hade snart fördjupat sig i den täta skogen i motsatt riktning mot den hvarest björntämjarne hade slagit sig till ro.

De svenska vapnen hade skurit lagrar, seger på seger hade följt, och de trotsiga krigarne ringaktade nu hvarje fara — ett nederlag ansågs såsom omöjligt för de »blågula regementena.»

En konungatron darrade redan under det svenska lejonets ram, och hotande, svart, stod åskmolnet med döden i sin famn för den ryske sjelfherskarens blick; allt närmare nalkades faran, och att möta den samma med våld hade hittills visat sig gagnlöst, för det svenska stålet böjdes allt motstånd; fienderna skingrades som agnar för vinden.

Europa åsåg med undrande ögon den unge svensk-konungens segertåg, och kring hans person samlades snart prinsar och ädlingar från olika länder för att få lära krigskonsten af honom.

Men ingen ros utan törnen; fäderneslandet suckade under de tunga krigsgårderna, och allvarliga föreställningar hade gjorts konungen att sluta fred med

Polen; dessutom göts här hemma sorgens och saknadens bittra tårar efter mången tapper son, som på krigsfältet slutit sitt öga till ro.

Ett smygande missnöje hade midt under segerjublet börjat fastrota sig, — dertill kom ovissa rykten om anslag mot konungens lif, förräderi m. m. — en gång berättades det till och med med trovärdighet att konung Karl blifvit mördad genom ett dolkstygn.

Hvarifrån dessa rykten kommit är svårt att säga, men det troliga är att ryss-czaren samt konung August underbläste dem och ej heller underläto att genom list söka vinna hvad de ej kunde ernå med våld.

Ännu voro dock de dunkla ryktena allt för obestämda för att kunna göra några varaktiga intryck, men en viss förstämning medförde de dock och spårades på mer än ett sätt.

Så stodo sakerna då våra trenne vandrare en kall och ruskig novemberdag uppnådde svenska hufvudhären, som nu stod i Polen; här fingo de äfven höra ryktet om anslag mot konungens lif, och att sanningen doldes derunder skulle de snart sjelfva få berätta inför majestätet.

Emellertid lemna vi nu våra vänner här för att framdeles kanske åter få följa dem; vi vilja blott tillägga att kung Karl genast igenkände Stål såsom den hvilken eröfrat Pleskowska fanan och gaf honom med egen hand hans löjtnantsfullmakt med de orden:

»Jag önskar att dagligen se dig; bland mina drabanter är en plats ledig, intag den!»

Djupt rörd ville Stål sjunka till sin monarks fötter, men konungen gick i det samma ut ur rummet.

VI.

List öfverträffar våld.

Då Lans, som satt sig vid Strids bädd och der fallit i en halfslummer, förnam att dörriglarne åter slamrade. Hade han sprungit upp, men derunder hade han kommit att stöta sin sårade arm, och vid det utrop af smärta, som härvid ofrivilligt undslapp honom, hade Strid äfven uppväckts och rest sig från den hårda bädden.

Kolelden i fyrgrytan hade utslocknat, och kallt och ödsligt var det som fordom i det djupa fängelsehvalfvat. En rysning genomlopp de båda vännerna, då de lyssnade till det slamrande ljudet; var det nya qual som väntade eller må hända skilsmessa från hvarandra; men då dörren äntligen öppnades och blindlyktornas matta sken föll på de tvänne nunnorna samt deras följeslagare, kände fångarne sig lugnade; Lans steg upp och bugade sig vördnadsfullt, såsom ett tack för den välgerning dem redan bevisats.

Den ena af nunnorna utsträckte sin hand mot de båda männen och talade några ord på ett främmande tungomål till sin följeslagare; denne lät sin kappa falla och stod nu framför fångarne såsom en ädel åldring med silfver i hår och skägg.

Vid åsynen af honom bugade sig Lans på nytt och Strid försökte att med tillhjälp af sin kamrats friska arm stiga upp, men hans matthet var för stor och han sjönk med ett svagt utrop åter ned på sin bädd; — seende detta hade den andra nunnan ifrigt skyndat fram samt sökte genom tecken göra sig förstådd hur nödvändigt det var för den sårade att förblifva i stillhet och lugn: den första nunnan undersökte sorgfälligt deras sår, räknade pulsslagen samt räckte åt dem en värmande dryck.

Mannen med det hvita skägget stälde till fångarne några frågor, men de tilltalade skakade på hufvudena och förblefvo stumma, de förstodo honom ej.

Så hade nunnorna nu kommit till bädden hvarest korpralen låg; de lade handen på hans panna — den var kall, de upplyftade hans hand — den var stel, de efterkände pulsen — den hade upphört att slå. Ett svagt utrop gick öfver deras läppar och görande korstecknet sjönko båda på knä invid liket. De lutade pannorna mot sina sammanknäppta händer och syntes försänkta i innerlig bön.

Derpå vände de sig till sin följeslagare, och ett lifligt samtal utspann sig dem emellan, hvarunder de flera gånger pekade bortåt bädden hvarest den döde låg.

För våra vänner var det främmande språk, hvarpå samtalet fördes, obegripligt, men de tyckte att det emellanåt afbröts genom snyftningar, och Lans trodde sig bemärka att en nervös darrning skakade den ena nunnans gestalt; samtalet varade länge, och de trenne besökande syntes slutligen hafva enats om det hvarom samtalet rört sig, ty en viss tillfredsställelse spårades sedan i nunnornas samtal sins emellan.

Efter att än en gång hafva omsett förbanden gjorde de en stum nickning åt de sårade, och alla tre lemnade fängelserummet, hvars dörr med ett doft ljud föll igen efter dem.

»Hvilka äro de männe?» var Strids första fråga sedan fängelsedörren åter tillriglats.

»Samma fråga gör jag mig». svarade Lans, »men hvilka de än må vara, så tyckas vi ha fallit i barmhertigare händer än det polska packets, af hvilka vi tillfångatogos; jag önskar bara att vi hade varit ett dussin till af våra, så skulle vi lekt en annan lek. Men derpå är ej värdt att tänka nu sedan olyckan är skedd. De der nunnorna måtte vara rätt blödiga af sig och troligen

ej skött annat i sin dag än tummat sitt radband; jag tyckte mig höra en lätt snyftning då de knäfölla vid korporalens lik.»

»Och jag», inföll Strid, »märkte tydligen hur nunnans hand darrade då hon lade förbandet på mitt bröst.»

»Nå ja, vi få vara tacksamma emot dem för hvad de gjort», återtog Lans. »Utan dem hade det kan hända varit slut med oss, men om de nu också ville vara så hyggliga och sända oss några lakan, som vi kunde svepa oss uti, ty jag fryser ohyggligt» — och en frosskakning beledsagade hans ord.

»Ja, jag fryser förfärligt», instämde Strid med matt stämma.

»Stackars kamrat, jag kan då åtminstone få gå uppe och röra mina lemmar, men du är bunden vid din bädd, — dock, vänta litet, vår kamrat der behöfver ej längre de få plagg han har på sig. dem vill jag hölja på dig.»

»Nej! låt honom hvila i den blodiga tröja han bär, synd vore det att beröfva honom den enda svepning som han består, — dessutom är den ju så sönderrifven att det är endast slärfvor kvar; — han, stackars gosse, var ju omringad sju särskilda gånger innan han, utmattad af blodförlust, tillfångatogs af rövvarpaket.»

Strid slöt sitt tal och lade sig ned utmattad. Lans satte sig vid sin väns bädd och grubblade på huru deras öde skulle sluta.

Det var så tyst i det djupa hvalfvet att man kunnat höra ljudet af en fallande knappål. De eljes dröjande stegen af den posterande soldaten hade äfven upphört, denne hade troligen lutat sig till hvila mot något utsprång eller utsträckt sig raklång framför dörren.

Denna tystnad inverkade söfvande på våra vänner, och trots sårens sveda, köld och hunger insomnade de; och djup och tung blef deras sömn.

Knappast en timme hade hunnit förflyta förr än

steg åter hördes från borggården, de mörka hvalfven upplystes af rödaktigt flammande facklor, och en liten trupp på åtta eller tio man närmade sig fängelset, anförda af borgherrn sjelf — mannen med det silfrade skägget. Vakten hade sprungit upp, och vördnadsfullt lemnade han dörren fri. Åter rasslade riglarne, jernbommen föll tungt mot stenläggningen, och männen inträdde. Men fångarne märkte det ej, de sofvo hårdt.

Borgherren tog en af facklorna och lät dess sken falla på de sofvandes bleka anleten, och en rysning genomlände hans lemmar vid åsynen af den smärta och det lidande, som afpreglade sig i deras drag.

Äfven på soldaterna tycktes fångarnes öde göra ett visst intryck, de hviskade endast helt tyst sins emellan.

Lans satt på golfvet och stödde sig mot Strids bädd, under det hans hufvud lutade sig mot kamratens arm. I denna obehväma ställning sof han lika godt som sin olycksbroder.

»Tagen hit bårarne, lyften sedan männen varsamt så att vi ej störa deras sömn», sade borgherren, i det han till en af de närmast stående återlemnade den lånta facklan.

Soldaterna efterkommo befallningen, men då de vidrörde Lans ryckte han häftigt till och blickade yrvaken kring sig, facklornas sken bländade honom så att han ej genast kunde uppfatta hvad som tilldrog sig kring honom. Då han slutligen blef varse den framställda båren, missförstod han meningen dermed och slöt sig närmare sin kamrat, som nu äfven vaknade vid bullret.

»Hvad är det, Lans?» frågade denne med matt och rosslande stämma.

»De vilja skilja oss åt, men detta skall ej ske så länge jag ännu kan bruka min friska arm, vägen till dig går först öfver mitt lik, svarade Lans och räckte knyt-näfven hotande mot de förmodade angriparne.

»Ack, om jag ännu hade haft min goda klinga, så skulle hon fått svinga i blodig dans med packet», tilllade han samt stod der stolt med högburet hufvud, och vid det flammande fackelskenet tycktes han växa till en verklig jetteskepnad, — han stod der ej såsom den nedtryckte fången, utan som den frie kämpen, hvilken tycktes vilja trotsa en verld.

De närmast stående drogo sig försigtigt tillbaka några steg och stodo så en kort stund betraktande de båda fångarne. Då framträdde borgherren och sökte genom tecken göra begripligt att de kommit för att bereda dem bättre vård.

Vid åsynen af den vördnadsbjudande gråhåringen, som redan en gång förut besökt dem i fängelset, försvann Lans' misstroende delvis, och han tillät att Strid lyftes från bädden till båren; men då de äfven ville att Lans skulle lägga sig på en annan bår, satte han sig på det bestämdaste emot och qvarstannade vid sin väns sida.

På en vink af borgherren lyftes nu sjukbåren, men nedsattes åter vid ett utrop af Strid.

»Innan vi föras ut ur detta rum vill jag än en gång trycka handen på vår stackars vän», — yttrade han till Lans, som redan tagit ett par steg mot den dödes bädd; — de som buro båren förstodo meningen, samt flyttade Strid bort till liket; han tog den dödes hand samt lät sin blick en lång stund hvila på de stela anletsdragen. Så gjorde äfven Lans och lätt berörande den dödes panna med sin hand sade han tyst ett farväl.

Denna scen gjorde ett djupt intryck på de kringstående, som stumma åsågo den samma. Båren lyftades nu, och vid sin väns sida vandrade Lans ut ur rummet, ännu i dörren kastande en blick tillbaka till dödsläggret.

Under tystnad skred truppen ut ur hvalfven öfver borggården, och det var med ett visst välbehag, som de stackars vännerna här inandades den friska men isande

nattluften. Derpå fördjupade man sig åter i hvalfven, steg så uppför några trånga och slingrande trappor samt inträdde till sist i ett högt och luftigt rum; på den breda spiselhällen brann en stor stockeld, som spred en behaglig värme i det stora rummet; af möbler funnos ej andra än långa bänkar rundt kring väggarne och ett litet bord, men midt på golvet stodo tvänne mjukt bäddade sängar med rena och hvita öfverdrag.

Ett stort badkar inflyttades och tvänne af borgfolket slogo häri varmt vatten. Strid och Lans afkläddes de få plagg de buro samt lyftes varsamt i badkaret. Efter att hafva blifvit tvättade lades de i sängarne, och en äldre man, iklädd en katolsk andligs drägt, undersökte och plåstrade deras sår; gick så bort till det lilla bordet och blandade i ett af de der stående kärnen en dryck, som han räckte dem, och efter att än en gång hafva omsett deras förband, lemnade han rummet med ett »dominus vobiscum» på sina läppar.

De båda vännerna hade viljelösa låtit göra med sig allt hvad som nu skett. Till ytterlighet förvånade öfver det plötsliga ombytet af sin belägenhet, hade de ej ens kommit sig före att säga tack åt sina vårdare.

De voro nu ensamma i rummet; den stora brasan knastrade muntert på hällen. Drycken, som gifvits dem, brände som eld i deras ådror, den mjuka bädden skänkte en behaglig hvila, och trots de utståndna lidandena började ungdomskraften att segra hos dem. Strid, som i synnerhet lidit af misshandel och blodförlust, vaknade till nytt lif och talade lifligt med Lans om hvad som vållat deras förbättrade ställning.

Många dagar hade förflutit sedan de fingo hvila i ostördt lugn i en bädd, och aldrig förut hade väl åt skogens okonstlade och härdade söner bjudits en dylik som den hvilken nu omslöt dem; också dröjde det ej länge förr än de fallit i en djup och dvallik sömn.

I tidiga morgonstunden satt grefve Czernaginski i sitt arbetsrum med sin makas hand hvilande i sin; midt emot satt Emerentia och längre bort slottspresten, den ende inom borgen hvilken kände till nunnornas hemlighet. Denne, eller pater Icias, som han allmänt inom borgen benämndes, hade just slutat att tala, då Czernaginski frågade:

»Du tror således, pater, att vi kunna hysa det bästa hopp om våra fångar.»

»Ja, vördige herre», svarade denne, »såvida de endast få åtnjuta god vård och ej något annat tillstöter, hoppas jag på en god utgång, dock må jag säga att de äro svårt tilltygade, den ene af dem har ellofva djupa sår i hufvud och bröst, och på den andre är hela den venstra armen ett enda brännsår; för att öfvervinna dylikt fordras både tid och omsorgsfull skötsel.»

»Vård skola de nog få så vida vi få behålla dem här», återtog grefven.

Vid detta yttrande sågo de båda qvinnorna upp till honom med en bedjande blick och på Emerentias kinder lade sig en lätt blekhet.

Presten, som märkte detta, inföll:

»De böra stanna qvar här; herr grefven med sitt inflytande kan nog utverka att de ej flyttas bort förr än de bli fullt återställda; detta kan dröja rätt länge och till dess kunna ju många saker ske, som vi nu ej ens ana, och som kunna hafva inflytande till deras förmån; vi måste ovilkorligen vinna tid, ty då vinna vi allt. Dessutom står ju herr grefven i en stor tacksamhetsskuld till dessa män, och denna bör gäldas.»

»Du talar rätt, pater Icias, men du tager ej på samma gång i betraktande huru kinkig min ställning är; konung August har sändt mig ett öppet bref, hvori jag uppmanas till fejd mot hans fiender; grefve Oginski håller ett vaksamt öga på mina åtgöranden, och hvilken stund som helst kan jag vänta att se hans vilda skaror svärma

omkring mina murar; det är svårt att så kastas mellan tvänne eldar och sedan öfverlemnas åt sig sjel utan att lemnas tillräckligt stöd från någondera af parterna.»

»Jag har äfven tagit detta i skärskådande, men ej häri funnit något skäl för fångarnes utlemnande. Skulle de återfordras så kunna vi ju sanningsenligt svara att deras tillstånd ej tillåter någon förflyttning, och sedan säger ju skriften: gören väl emot hvar man!»

Grefven, som uppmärksamt åhört slottsprestens anförande, ämnade just säga något, men hans svar förstumrades derigenom att ett par mjuka armar lades kring hans hals och ett lockigt hufvud lutades mot hans kind.

En lätt snyftning hördes, och grefven lösgjorde sig vänligt från de honom omslingrande armarne.

»Jaså, de ha äfven fått en förespråkarska i dig, min kära Emerentia», sade han och satte den afgudade dottern i sitt knä samt vände med mildt våld hennes tårdränkta ansigte mot sig, — »det är svårt att emotstå sådana bedjerskor. Hvad säger du, hulda maka?»

»Lyd samvetets och hjertats bud, käre make; gif fångarne den vård och det skydd, som vi äro pligtiga dem», svarade denna samt omslöt hans hand ännu fastare.

Grefve Czernaginski satt en stund begrundande, derpå upplyfte han hufvudet och såg på sin maka med en lång, kärleksfull blick.

»Äfven din mening är då denna?» sade han dröjande; »komme då hvad än som komma kan, vid den heliga jungfrun, fångarne skola ej utlemnas.»

»Herren välsigne ditt beslut», sade slottspresten, reste sig upp och bugade sig till afsked samt lemnade rummet,

Sedan dörren väl slutits igen efter honom slöto sig de båda qvinnorna i ädlingens famn, och en lång och säll stund njöts af den lyckliga trion; det var som om den nedkallade välsignelsen redan strömmat ned öfver de älskandes hufvuden.

Sommaren hade räckt våren handen, naturen hade klädt sig i högtidsskrud, och mild log solen från den högblå himmen. Men nu, då allt borde pulsera af glädje och lefnadslust, hvad vållade då att så ej var?

En tryckande dysterhet hvilade öfver nejden; landtmannen syntes ej beställa om sina fält, inga bråkande hjordar vallades på äng eller i skog, inga muntra barnskarors jubel hördes, och den eljes sorglösa sångfogeln slog blott skyggt och sparsamt sin drill i någon löfvad häck.

Jo. krigets åska rullade kring horisonten, och allt närmare kom det olycksbådande bullret.

Den svenska hären hade öfver allt tillbakaslagit sina fiender, som i vild skräck ilade undan, öfver allt sköflande och brännande på sin hemska stråt, på det att hela landet måtte blifva ödelagdt för de förföljande svenskarne.

Inom slottet Czernaginski hade rustats med allvar; på borggården hvimlade det af soldater, och vallarne voro späckade med kanoner, mellan hvilka täta vakter gingo af och an. Inom dessa murar var samlad en liten här af cirka 5,000 man, detta en följd af konung Augusts ofta sända bref och grefve Oginskis påtryckning.

Kastad mellan tvänne olika partier samt ännu ej berörd af den liga, som arbetade för planen om konung Augusts afsättning, samt således ej vetande, hvilka som voro konungens ovänner eller fiender, om än ryktet visste att kännteckna några af dem, hade Czernaginski tvingats af omständigheterna att väpna sig och var nu så godt som kastad in i stridshvirfveln, men en hemlig aning sade honom att han der skulle duka under om han ej med skarp blick följde de skiftande händelserna och derefter tog sina mått och steg.

Från Oginski hade kommit befallning att de båda fångarne skulle förhöras och sedan sändas honom; men

han hade fått till svar att de ännu voro fängslade vid bädden och skulle ej kunna tåla vid en transport.

Emellertid vårdades våra båda vänner i hemlighet inom borgen; ungdomskraften hade, underhjelpt af en god och öm omvårdnad, segrat, och snart nog kunde man med glädje motse den dag då de kunde kallas fullt återställda. Endast de röda ärren af såren voro kvar, vittnande om hvilka lidande, som voro genomgångna, och Lans' venstra arm hade en viss styfhet i handleden och fingrarna, hvilken aldrig skulle fullkomligt försvinna.

Men om våra vänners återställelse gaf anledning till glädje, så bar den dock samtidigt ett sorgens frö i sin famn.

De båda nunnorna hade gett sig till känna hvilka de voro, och detta öfverraskande återseende och möte just på denna plats hade gjort ett lifligt intryck på de sårade.

Grefvinnan Katarina och fröken Emerentia, som vi hädanefter vilja benämna våra nunnor, hade varit outtröttliga vårdarinnor, och hvad var då naturligare än att en innerlig tillgifvenhet till dem skulle uppstå hos de unga svenskarne.

Strid hade blifvit så vand vid att fröken Emerentias mjuka hand ömsade förbanden på hans sår att han inom sig motsåg med saknad den dag, då ärren blott skulle återstå.

Från den mjuka handen hade hans blickar vandrat till det hulda, barnsliga ansigtet och de mörka drömmande ögonen, och någonting riktigt fängslande måste de hafva upptäckt der, ty de drogos ständigt dit af en oemotståndlig makt.

Efter som Strid tillfrisknade hade små samtal uppstått mellan honom och hans vårdarinna; han gjorde sig all möda att göra sig förstadd af henne, och det var så innerligt roande att höra huru väl hon försökte att tillgodogöra sig sitt ringa ordförråd af det svenska språket;

under samtalen med Strid utvecklade sig hennes språkkännedom allt mera, och meningsutbytena blefvo allt liffligare.

Som Strid var ganska boksynt och dessutom egde en snabb uppfattning, förstod han att med sitt tal fångsla sina åhörare, hvilka voro Lans, grefvinnan och Emerentia; i synnerhet den sista fann ett behag i att lyssna till hans tal.

Borgherren besökte äfven ofta de unga männen och fann ett verkligt nöje i att samspråka med dem; han fann hos dem så mycken redbarhet och tro, att han genom dem ständes till den bästa fördel för deras landsmän; då dessa simpla soldater visade sig sådana, antog han att hjertegodhet och mannakraft voro de drag, som utmärkte de svenska krigarne. Ofta, efter att hafva samtalat med sina fångar, syntes grefven nedslagen och grubblande, det kändes honom nu dubbelt tungt att rusta sig emot svenskarne och dock drefs han af ödet dertill.

Men emellan Strid och fröken Emerentia slogs, dem sjelfva obemärkt, en brygga, på hvilken deras tankar vandrade till hvarandra dagligen och stundligen.

Det hade blifvit dem ett behof att meddela sig med hvarandra, men märkvärdigt nog började de på samma gång att blifva allt mera fåordiga, och konversationen bestod mest i ögonspråk. Grefvinnan Katarina hade med en moders skarpa blick upptäckt det förhållande, som inträdt, och hon såg det ej utan oro; men derjemte förstod hon det ej vara värddt röra vid branden, ty måhända kunde den då slå upp till klar låga.

Hon försökte ett forska i framtiden, men den låg nu mera dunkel än någonsin förut, — »hvems är den handen, som sträckts ut efter dig?» sade hon ofta för sig sjelf med en blick på Strid — hvarpå hon skakade hufvudet liksom för att fördrifva de tankar, som ständigt innästlade sig der.

»Gud afvände att Emerentia ej måtte lida hvad jag fått erfara», var hennes nästa tanke då hon orolig betraktade de båda samtalande

Så skred tiden, och maj månad nalkades sitt slut.

Det hade varit tal om på hvad sätt Strid och Lans skulle lemna slottet, och man hade beslutat sig för att det skulle ske under sken af rymning; någon trogen och tillgifven tjenare skulle den natten ha vakten vid lilla tornet, hvarest fångarne inneslötos, och denne skulle låta sig öfverrumpas.

Hittills hade dock ej något beslut fattats, utan man lefde i ett ganska ostördt lugn, trots det allt mer hotande krigsbullret, samt lät den ena dagen följa på den andra, obekymrad om hvad den bar i sitt sköte.

Då inträdde grefve Czernaginski en dag till fångarne, och af det mörka moln, som hvilade på hans panna, förstodo dessa att han hade något allvarligt att förkunna. Med grefven inträdde äfven hans maka och dotter.

Katarina, som mest var mäktig svenska språket, förklarade nu att de hade ett ledsamt budskap att föra, i det grefve Oginskis underfogde jemte en ridknekt i dag anländt till slottet samt begärt fångarnes utlemnande.

Uppenbart kunde man ej neka detta, det gälde således att på ett listigt sätt draga sig ur spelet, och nu voro goda råd af nöden. Flera förslag gjordes, men förkastades, och en timme skred undan utan att något beslut kunnat fattas; grefvinnan blickade bekymrad framför sig, Emerentias ögon skymdes af tårar, och grefven gick stilla-tigande fram och åter på golftiljan.

Slutligen beslöt man försöka förmå Oginskis fogde att kvarlemna fångarne ännu någon tid; skulle detta misslyckas fick man till natten tänka på något annat medel för deras räddning.

På borggården drogo sig soldaterna åt sidan samt gjorde militärisk honnör, då grefve Czernaginski, åtföljd

af sin slottsfogde, skyttemästare och ett tjugotal väl väpnade knektar, passerade deröfver, på väg till stora borgstugan, hvarest han med sitt följe inträdde.

Då han här satt sig ledsagades in tvänne främmande krigare, hvilka, väl trädde öfver tröskeln, stannade och bugade sig djupt; den ene af dem framträdde några steg samt, antagande en ödmjuk ställning, sade han:

»Ädle herre, den ädle grefve Oginski, konung Augusts trogne tjenare, låter helsa dig, att du åt mig utlemnar de svenska fångar du har i ditt våld, samt gifver mig ett tillräckligt följe till Zwornec, hvarest grefve Oginski vill förhöra dem.»

»Är du grefve Oginskis tjenare, och hvem är din följeslagare?» frågade Czernaginski barskt. »Har du ej bref från den ädle grefven, eller andra papper, som du kan dokumentera dig med? I dessa oroliga tider tro vi ej på löst prat! Kanske du är en spion?»

»Ädle herre, helgonen straffe mig för att blifva en förrädare; jag är grefve Oginskis underfogde, och här medför jag ett bref till dig från den ädle grefven.»

»Gif hit!» var grefve Czernaginskis korta svar.

Efter att flyktigt hafva läst igenom det räckta brevet, sade han:

»Det är rätt!» och tillade vändande sig till en af de närstående knektarne:

»Gif befallning om att de svenska fångarne införas.»

En kort stund hade förflutit då fångarne, bevakade af dubbla vakter, infördes; de syntes bleka och aftärda samt förmådde knappast stå på sina fötter; den ene stödde sig på den andres arm samt tycktes vara likgiltig för allt hvad som tilldrog sig; den andre deremot blickade ännu trotsigt omkring sig samt försökte att se kraftigare ut än hvad han var.

Grefve Czernaginski tilltalade dem genom en estländsk tolk, men på upprepade frågor gäfvo de ej svar.

Då vände han sig till »Oginskis fogde och sade:

»Det är bäst att du ännu låter dem qvarblifva här ett par veckor, de äro så svaga som du ser, att de ej tåla vid färden till Zwornec. De kunna ju ej ens svara för sig!»

»Jag har grefve Oginskis bestämda befallning att föra dem med mig, om jag ock måste transportera dem på sjukbår, och hvad i öfrigt beträffar, så skola vi nog sedan lära dem att få sitt tungomål åter», svarade fogden med ett elakt leende på sina läppar.

»Gör som dig lyster då; — du skall få sex soldater jemte sjukbårar till sällskap, och så må du tåga hädan i morgon, — men i dag får ingen lemna slottet. Den utsända patrullen har väl ännu ej återkommit?» afbröt grefven samtalen och vände sig till sin fogde.

Under tiden utfördes fångarne, och Oginskis män aflägsnade sig.

Någon stund senare finna vi grefve Czernaginski i sitt arbetsrum ensam med sin maka.

Ett samtal mellan dem har nyss afbrutits, och nu sitter grefven med hufvudet lutadt mot handen, öfverläggande den plan, som nyss diskuterats. Öfver hans allvarsamma drag glider ett ljust leende, han har funnit en lycklig lösning och han säger:

»Din plan är god, hulda maka, och än mer, det är den enda utförbara; — du är en förslagen qvinna; den lidandets skola hvilken du genomgått har gjort dig uppfinningsrik och lärt dig att hjälpa dig sjelf; — tack, min vän, för det rådet du gaf, det var mycket värdt och med det samma lyftades en tyngd från mitt sinne. Kom in, kära dotter, du stör oss ej!» tillade han, då fröken Ementia i det samma gläntade på dörren.

Hon hoppade lätt in samt skyndade sig bort till grefven, brådskande frågande:

»Du har väl ej tillåtit att våra svenskar följa med Oginskis män? — du måste rädda dem! hör du!»

Leende åt sin dotters ifver svarade grefven:

»Jo, kära vän, de måste följa med, men dock skall allt gå väl, hoppas jag», och nu utspann öfverläggningen sig å nyo emellan borgherren, hans maka och dotter.

»Himlen skänke dig allt godt, ädle herre, — du har låtit kalla mig?» sade en ung, hurtig, högväxt man, som inträdde, ödmjukt bugande, i rummet hvarest grefven nu ensam vandrade upp och ned.

I stället för att svara stannade grefven samt såg länge och forskande på den inträdande; han tycktes nöjd med sin granskning, ty fårorna i hans panna utjemnade sig, och hans ögon antogo ett mildare uttryck då han långsamt sade:

»Ja, jag har låtit kalla dig.»

Och sättande sig i den stora ländstolen fortsatte han:

»Amedi, ditt hurtiga sätt har gjort ett godt intryck på mig, och jag ämnar anförtro åt dig ett uppdrag och vill fråga om du vill utföra det åt mig.»

»Ädle herre, om det så gälde att gå i skärselden vill jag göra hvad du befäller; du har vårdat och understödt min moder, du har gjort mig till underfogde utan all förskyllan, skulle jag då ej göra som du säger?» svarade den tilltalade.

»Nå godt, min hurtige vän», återtog grefven, behagligt rörd af den unge mannens uppriktiga svar, »men det ärende, hvori jag nu ämnar sända dig, fordrar stor försigtighet samt bör blifva en hemlighet mellan dig och mig. Svär mig därför vid helgonen att din tunga må blifva stum som en graf för hvad jag nu säger dig.»

»Helgonen straffe mig evigt om jag förråder dig!»

»Nå välan! har du några unga, kraftiga män i din trupp, på hvilka du kan tryggt lita att de utföra dina befallningar, och hvilka du kan medtaga som följeslagare?»

»Jag kan lita på alla mina män; jag tror ingen af dem skall svika mig!»

»Nå, godt! Utvälj sex af dem och blif sjelf den sjunde, samt lyssna nu noga till hvad jag säger dig!»

Mellan ädlingen och hans tjenare utspann sig nu ett långt samtal, hvilket vi, för att ej gå händelserna i förväg, låta förblifva en hemlighet så länge,

Dagen hade randats, och på borggården var redan lif och rörelse; nio stycken frustande och stampande hästar stodo här, hållne i tygeln af hvar sin ryttare; vid en första blick kunde man upptäcka att såväl manskap som hästar voro utvalda, ty svårligen skulle en större trupp kunna bestå af dylika unga, kraftiga män och bångstyriga fålar.

Inom borgen var dock rörelse, den gångna natten hade till och med ej skänkt en blund åt den grefliga familjen eller dess skyddslingar. Skilsmessans stund förestod, och de unga svenskarne skulle gå nya faror till möte.

Efter att en längre stund haft ett samtal hade grefve Czernaginski påmint om att det var tid till uppbrott. Djupt rörda togo vännerna afsked af ädlingen och hans hulda maka, men då Strid nalkades Emerentia för att räcka henne handen, darrade hon som ett asplöf och förmådde ej resa sig upp; i denna stund slog upp i klar låga den glöd, som de båda omedvetet hyst inom sina bröst, och de kände nu hvad de med hvarandra miste.

Ur stånd att beherrska sig stapplade Strid fram, tryckte en lätt kyss på hennes panna, och med de orden: »jag kommer en gång åter!» skyndade han ut för att dölja sin häftiga smärta.

»Helgonen skydde eder!» sade borgherren, djupt rörd, men hans maka satt stum, sägande för sig sjelf:

»Ja så, det var din hand, min Emerentia, som sträckte sig ut efter den unge krigaren från Tiberups slagfält!»

En kvarts timma senare färdades en liten trupp öfver

slottets vindbrygga, föll derpå in i kort traf och hade snart försvunnit bak en af de skogsdungar, som här begränsade slätten. Men från slottet Czernaginskis öfversta tornfönster fladdrade en näsduk så länge ryttarskaran var synlig; en man i den lilla truppen blickade flere gånger tillbaka, och för honom var det som om den hvita duken varit en fridens och hoppets dufvovinge, som tillvinkade honom mod och tröst.

Emellertid gick färden raskt framåt; den dimma, som i tidiga morgonstunden hvilat öfver nejden, hade försvunnit, och solen strålade varm från en molnfri himmel. Men trots den stigande hettan och solbaddet syntes ingen tänka på att rasta; om fångarnes belägenhet brydde sig ingen, och Oginskis fogde, som red i spetsen jemte underfogden från Czernaginski, hyste ej ringaste medömkan med dem; ofta blickade han tillbaka, och öfver hans anlete lade sig då ett drag af skadeglädje.

»Det är ett trotsigt folk, de der svenskarne», sade han till sin sidokamrat, »men vi skola väl mjuka upp dem; ett osvikligt medel för att få dylika junkrar att svara på tal är att hålla glödande jern under deras fötter eller ock att bränna deras naglar» — ett rått skratt gick öfver hans läppar.

»Måtte helgonen förgöra kättarne och hela dess anhang», fortsatte han, »de svärma snart kring oss som gräshoppor; men vi få väl se om de ej skola bortsopas då den stora processionen till Guds moders ära har skett i Warschau. Så många vi få tag i bränna vi, ty de äro trollkarlar allesamman.»

Czernaginskis tjenare åhörde stum hans tal, som länge fortgick i samma anda; slutligen afbröt han honom och med en blick på den allt högre stigande solen sade han:

»Nu få vi låta folket rasta, fångarne i synnerhet tåla ej vid att färdas längre.»

Ovilligt lydde Oginskis fogde uppmaningen, men nu då man just uppnått en liten skogsdunge och Amedi, som vi hört Czernaginskis tjenare benämnas, kommanderade halt, steg äfven han af sin häst. Packningen löstes, och hästarne tjudrades emellan busksnåren. Männena slog en ring omkring fångarne, hvilka satt sig ned på marken, och till dem utdelades ett stycke bröd samt vatten. Den enkla måltiden intogs under tystnad hvar på alla sträckte sig ut i gräset. Amedi följde sina mäns exempel; låtsande sofva blickade han i hemlighet på Oginskis fogde om ej äfven han skulle lägga sig ned. Men denne vankade blott missnöjd omkring, önskande att rasten vore slut; om det var en hemlig fruktan för de kringströfvande svenska flygkårerna, eller om det var medvetenheten om det ansvar, som hvilade på honom, som höll honom vaken, kunde Amedi ej afgöra; men han förargade sig öfver att ej fogden slog sig till ro, ty derigenom korsades en plan för honom.

Emellertid vankade fogden af och an samt gick slutligen bort till sin häst, hvars seltyg han jemkade.

Amedi väckte då sin närmaste man och tillhviskade honom obemärkt några ord som denne likgiltigt åhörde, men efter en stund åter hviskade till den som låg närmast honom.

En timma hade förflutit då Amedi åter ropade sina män att sadla hästarne. Det tycktes gå långsamt härmed, och Oginskis fogde, som redan var till häst, svor af otålighet. Hans medtjenare skulle just stiga i sadeln, men kallades tillbaka af Amedi att vara behjelpig med fångarnes lyftande på hästryggen.

Ett tumult, som här uppstod, föranledde fogden att se sig om, men i samma stund kastades en snara om hans armar och bröst, och han rycktes af hästen ned till marken; en ed hann knappast öfver hans läppar, ty i nästa sekund var ett kläde slaget om hans mun,

hvilket hindrade hvarje ljud; hans armar bakbundos, och han var således beröfvad all förmåga att försvara sig.

På samma sätt hade det skett med hans ridknekt, och allt hade gått så hastigt att de ej hunno draga ett vapen till sitt försvar. Derpå slogs en bindel om deras ögon, men deremot löstes klädet från munnen, sedan Amedi först hos dem inpreglat att ej gifva ett ljud ifrån sig, ty eljes kunde hända att de tystades för alltid.

Öfverraskade som de voro öfver hvad som skett med dem och ej vetande hvad öde som väntade, läto de sig viljelösa lyftas upp på sina hästar och plaserades nu mellan Czernaginskis folk, hvilka togo tyglarne i sina händer.

Efter att hafva gifvit en kort befallning till en af ryttarne, som genast ilade bort, svingade sig Amedi i sadeln samt, med ett leende på läpparne, sägande: »Så, gossar, nu framåt!» svängde han om sin häst samt galopperade bort i helt motsatt riktning än den de förut intagit, åtföljd af den lilla ryttarskaran.

Solen hade nyss sjunkit bakom de fjerran blånande kullarne och Ave Mariaklockan i slottet Czernaginski ringt till bön, då en ensam ryttare på en löddrig häst sprängde fram mot borggrafven, och då han af vakten kändes igen såsom en af dem, hvilka på morgonen lemnat slottet, fälades vindbryggan ned, öfver hvilken han snart ilade in på borggården, hvarest han skyndsamt omringades af en tillilande hop.

Andfådd och flåsande berättade han för denna att den trupp, hvilken han medföljde, hade cirka tre mil från slottet blifvit öfverfallen af en svensk ströfkår, och att alla blifvit tillfångatagne innan de ens hunno att försvara sig; endast han hade sin hästs snabbhet att tacka för att han undkom.

Som ett åskslag från en klar himmel spred denna underrättelse häpnad bland den allt mera tillströmmande

mängden, hvilken vid tanken på att de skräckinjagande svenskarne redan svärmade rundt kring murarne, med ifrig andakt åberopade den heliga modrens beskydd.

Den undsluppne tjenaren berättade sjelf tilldragelsen för borgherren, som leende åhörde honom; men grefvinnan Katarina knäppte samman sina händer och från hennes bröst uppsteg en lättnadens suck öfver att hennes plan lyckats.

Omkring en svensk mil från Warschau på en af de skogbeväxta kullar, som här kanta slätten, låg en svensk förpost, ej öfver 20 man stark. Det var i tidiga morgonstunden tvänne dagar senare än ofvanstående händelse.

Med den lätta morgonvinden bortfördes ett rökmoln öfver skogsdungens toppar, och denna härledde sig från en liten lägereld, kring hvilken de flesta af förposten samlat sig, stekande köttet af ett nyss slagadt får.

Man glammade muntert och öfverlemnade sig ostördt åt måltidsberedelserna, då i det samma en röst hördes från skogsdungens ytterkant:

»Till gevär, en ryttarskara nalkas!»

Alla sprungo upp samt skyndade bort till vakten från hvilken rösten kommit. Härifrån syntes en ryttarhop, som i sträck traf nalkades på den slingrande landsvägen.

Fältvaktens befälhafvare, en gammal sergeant, betraktade länge och uppmärksamt de annalkande, men kunde ej sluta till om de voro vän eller fiende.

»Färdiga vapen», kommenderade han då truppen allt mer nalkades, och så snart den var inom hörhåll ljud en stark stämma:

»Halt! werda!» och ett skott blixtrade från buskaget.

Den annalkande skaran, som sorglös och obekymrad färdades sin väg, ryckte plötsligt till samt höll inne sina hästar; ett ögonblicks öfverläggning försiggick, men derpå syntes en hvit duk fladdra från en sabelspets, och en af ryttarne skilde sig från hopen samt nalkades i skridt.

»Werda!» hördes åter den osynliga rösten, då ryttaren på ren kraftig svenska svarade: »Svenskarnes vänner!»

Från buskaget ljöd på detta svar ett högt hurra, och knappast en minut hade förgått då ur skogsdungen framträdde sex eller åtta soldater, som med jemna steg nalkades den väntande ryttaren.

Ännu syntes dock förposten ej vara säker om det var vän eller fiende, som man hade att göra med, ty en uppmärksam betraktare skulle lätt upptäckt flera bössmyningar, som genom det täta löfverket riktades på ryttaren och hans kamrater.

En lång parlamentering försiggick nu, och ryttaren steg slutligen af hästen, som en af patrullen tog vid tygeln, hvarpå alla drogo sig tillbaka till skogsbrynet; äntligen tycktes gåtan vara löst, ty ryttaren visade sig åter och närmade sig sina väntande vänner, hvilka följde honom tillbaka till fältvakten, hvarest alla afstego samt aflemnade sina vapen.

Som våra läsare väl förstätt var det den lilla trupp, som afsändes från Czernaginski, som nu uppnått en af de svenska förposterna; men oakadt Lans och Strid berättade sina öden samt försäkrade att det var endast deras svenskvänliga följeslagare, som de hade att tacka att de nu befunno sig här, kunde dock ej misstroendet hos fältvaktens befälhafvare riktigt qväfvas; här midt i fiendernas land voro inga försigtighetsmått öfverflödiga, och våra vänner fingo qvarstanna till följande dag, då de med den aflösta förposten tågade in till lägret.

Rundt kring Warschau sträckte sig en ofantlig räcka tält, hvilka lågo der hvita och glänsande i det varma solskenet. Dessutom var en hög vall uppkastad, hvilken förstärktes af palisader och s. k. spanska ryttare. Hundratal kanonmynningar gapade utåt den kringliggande slätten, och öfverallt funnos vaktposter. Dock oaktadt det krigiska utseendet rådde här i det hela ett muntert lif; stora hopar af landtbefolkningen och stadens innevånare kommo och gingo, här köpslagades, här sjöngs och dansades, här lyssnades till regementsmusikens toner, här begapades de lysande uniformerna hos de många utländska sändebuden, hvilka vistades vid svenska armén, eller ock höll man sig här i förbidan att få se en skymt af hjeltekonungen, hvilket dock ständigt var ganska vanskligt, ty de tider kung Karl ej var i sitt tält antingen för hvila eller rådplägning höll han sig för det mesta på hästryggen, och merändels gick det då i sträck galopp, så att de skådelystna oftast blott fingo se honom ila förbi och försvinna.

Kungen hade med sin vanliga obenägenhet för städerna äfven nu tagit sitt högqvarter i kretsen af sina »blå gossar» samt bodde i tält; detta var ganska enkelt inredt samt skilde sig fögå från de öfriga af befälets, och en främling skulle väl svårligen anat att den man, hvars rykte flög med stormen kring Europa, bodde här, om ej han slutit sig dertill genom de dubbla vakterna, de ständigt kommande och afgående ilbuden samt den guldsmidida hop, som bugande här inträdde.

Men som sagdt tillbragte kungen minsta delen af sin tid här, och därför var också tillströmningen så mycket större de stunder han råkades.

Med ett fåtal af sina drabanter drog han eljes milsvidt omkring, och för mången ansågs det som ett underverk att han ej med sin fåtaliga hop blef fången eller dödad på någon af sina djerfva färder. Men sjelf trodde han

på en lycklig stjärna, som ständigt ledde honom, och allt oförvägnare blefvo hans ströftåg; — den kula, som skulle ända hans bragdrika lif, var ännu ej gjuten.

Vid den redutt, som bevakade infarten till Warschau, den väg som från nordost leder in till staden, hade östgötaryttarne under befäl af Renskiöld slagit läger. Härifrån var det som den fältvakt utgått, hvilken vi förut omnämt, och här aflemnade den också våra vänner från Czernaginski jemte deras följe.

Renskiöld hade just jemte närmaste underbefäl förhört Strid och Lans och samtalade nu sins emellan om hvad som borde göras med de tvänne män, hvilka fängslade medföljde, då i det samma vakterna längst borta på vallens krön ropade i gevär, och ett skallande hurra fortplantade sig från tält till tält.

»Kungen» ropade Renskiöld samt rusade ut ur tältet, följd af de sina; knappast hade han tid att knäppa till värjbältet samt sätta sin hatt rätt, förrän kung Karl, som nalkades i fullt firsprång, höll in sin häst vid hans tält.

Hans skarpa blick öfverfor den besynnerliga hop, som under bevakning höll här, och utan att säga sitt vanliga »god dag!» frågade han hastigt:

»Hvad är det du har, Renskiöld?»

»Tvänne svenska soldater, som enligt utsago varit fångna hos polackarne, och som med fältvakten hitförts», svarade denne.

»Men de andra då?»

»De äro enligt samma utsago både vänner och fiender!»

»Du talar i gåtor; hvar har du de tvänne af våra, för hit dem», sade kungen och blickade sig omkring.

Strid och Lans framfördes nu; deras drag voro ännu bleka, ty den långa ridten hade mattat ut dem, och ett djupt ärr, som sträckte sig öfver Strids panna och kind,

talade om blodig lek. Sedan kungen en stund skarpt betraktat dem frågade han:

»Hvilka ären I?»

Strid, som hade en mera flytande tunga än Lans, berättade nu helt kort deras öde.

Under åhörandet mörknade konungens drag och han frågade skarpt:

»Hörde ni således till den hop, hvilken sändes med bref till general Vellingk, och hvilken Düker påstod skulle bestå af idel kärnkarlar, som han skulle kunna sända tvärt igenom fiendens läger? Och ni togos till fånga samt läto brefven komma i fiendens hand! Känner ni straffet för feghet och förräderi?»

»Ers majestät», svarade Strid samt såg konungen modigt i ögonen, under det att på hans kind sprang upp en stark rodnad, i hvilken ärret lyste som en ljus strimma, »heldre skulle jag velat offra tusen lif än af min konung tilltalas så. En äkta svensk soldat vet ej hvad förräderi vill säga, och om vi varit fega, derom må bäst valplatsen vittna, der vi kämpade mot en mångdubbel öfvermakt. Vi stredo ej för våra lif, vi stredo för äran, ty för oss sjelfva syntes ingen räddning. För ett sabelhugg sjönk jag sanslös till marken, och då stod endast Lans qvar af de våra, men fastän svårt sårad gaf han sig dock ej. Vi sökte döden men fingo dock ej dö.»

Vid detta frimodiga svar hade konungens blick ljusnat, men bibehållande sin stränga ton sade han:

»Nå välan, men brefven, de äro dock förlorade?»

»Ja, förlorade äro de, men ej komna i fiendens hand; denna arm höll dem tills de voro förbrända till aska», och han upplyfte Lans' arm, på hvilken ärr efter förfärliga brännsår syntes.

Det allvarliga och stränga uttrycket försvann från konungens anlete. och hans ögon strålade med den säregna

glans, som de ibland kunde antaga, och som då värmde hela hans omgifning.

»Huru gamla ären I?» blef hans fråga.

»Vi äro lika gamla, båda tjugo år», svarade Strid.

»Då äro vi ju årsbarn», inföll kungen leende. — »Från Skåne voren I, var det icke så», tillade han.

Vid Strids jakande svar vände kungen sig till Ren-skiöld, sägande:

»Behåll mina båda skåningar hos dig och påminn mig om dem framdeles; — främlingarne, deras vänner, kan du äfven upptaga bland dina ryttare, men fångarne låta vi löpa, de äro ej tagna i ärlig strid.»

Härvid nickande vänligt, svängde han om sin häst och var inom få minuter försvunnen jemte sitt fåtaliga följe.

Det var en härlig sommandag; strålande i fullaste glans gick solen upp öfver Polens slätter, för att spegla sig i skimrande daggperlor samt att kyssa varm en ny-morgnad natur. Men ack, de daggperlor, som hon den 9 Juli fick spegla sig i, voro gjutna af tårar och blod.

Blod färgade fält och ängar, blod blandades med strömdragets våg, blod lyste öfver allt, och kring det hela svepte krutrök och dam en mörk slöja.

Under hästars stamp och kanoners dån skalf marken; vapnens gny, blandade med kommando- och hurrarop samt sårades skri, förtog nästan både hörsel och sans.

Vidt i fjerran hördes de hemska ljuden, talande om de blodiga skördar, som skuros vid Klissow, och de redan flyende polska trupperna gåfvo vittne om att svenskarne fingo rista än ett namn på sin segerfana.

Men striden var ej slut med den polska kronohärens fega flykt. Sachsarne kämpade modigt, och den tappre

Schulenburg samt Steinau förde gång på gång sitt folk i elden, men svenskarnes mur var oigenomtränglig.

Steinau, seende att segern gled honom ur händerna, företog en djerf sista plan och öfvergick det traskiga vattendrag, som här i dalsänkningen framslingrar. Den svenska högra flygeln, som härigenom togs i ryggen, vacklade för ett ögonblick, och de hvinande dödsbuden, som från hundratals karbinmynningar sändes in i de slutna leden, bleknade mången kind och vek månet knä. Men det var blott för minuten som man vacklade; nästa stund ljödo trumpetsignaler och trumhvirflar, den svenska styrkan svängde om och formerade fyrkanter, som modigt uppehöll den djerft påträngande och dödsföraktande fienden.

Östgöta ryttare, hvilka nyss dragit sig undan ett häftigt handgemäng och nu för ett ögonblick fingo hemta andan, hade förvånade åhört de täta skott, som ytterst på flygeln vexlades; anande att fienden företagit ett djerft anfall, stod just Renskiöld i begrepp att skynda till hjälp, då i detsamma en adjutant i sporrsträck närmade sig. Denne medförde order, och i nästa stund hade fyrkanten upplösts och i täta klungor störtade ryttarne framåt mot stridens härd.

»Hurra! der är kungen och drabanterna», ljöd det i det samma, då en annan liten trupp blef synlig, som i vildaste fart rusade framåt till hjälp åt de anfallna regementena.

Detta hurra flög från man till man, eldande stridslusten.

Men trots det djerfva anfallet voro svenskarne för fåtaliga att kullkasta motståndarne, och man måste invänta förstärkning samt inskränka sig från anfall till försvar. Gång på gång stormade fienden, Renskiölds kärntrupper stodo fasta som rotad ek, och i de bistra krigarnes ansigten lästes beslutet att ej svika en tum; bland dessa

hårdade ryttare återfinna vi Strid och Lans, nedsvärtade och nära nog oigenkänneliga af rök och dam.

De förnyade resultatslösa anfällen hade något utmattat sachsarne, och några minuters andrum inträdde, under hvilken tid krutröken så mycket lättades att man kunde öfverskåda ställningen.

Manstark stod fienden i en god position och beredde sig till ett sista afgörande försök att genombryta och skingra sin motståndare.

Men under tiden kringsvärmade en och annan af fiendens lättare trupper de svenska fyrkanterna och oroade desamma.

Ridande utmärkta hästar voro de ganska närgångna, och detta retade mången af de svenska krigarne. Flera af dem kunde ej beherska sig, utan förgätande all försigtighet bröto de gång på gång ur de tätt slutna leden samt jagade och kommo i formligt envig med de närgångnaste.

I synnerhet tvänne af sachsarne, hvilka redo snabba springare, hade så blifvit jagade gång på gång, men ej upphunnits; den ene af dem red en brun häst och den andre en svart. Den på svarta hästen höll sig mera på afstånd, som om han sökte utspana någon viss person, men den förste deremot kom djerft inom skotthåll och sårade flere.

Då syntes i det samma en högväxt ryttare bryta ut ur drabanternas led och jaga mot sachsaren, och nu började mellan båda en kappridt, i hvilken drabanten allt mera vann på sin medtäflare; han nådde honom och i samma sekund sjönk sachsaren till marken för drabantens värjhugg samt släpade i stigbygeln med sin förskrämda häst.

Men nu blef det drabantens tur att jagas, och han skyndade därför åter längs svenska bröstlinien från hvilken bedöfvande hurrarop skallade.

»Det var Stål, det var bestämdt han», ropade Lans samt grep sin vän hårdt i armen. »Stål har blifvit drabant — den lycklige, om jag finge råka honom! — det var säkert han, jag igenkände hans drag; kände du honom ej?» Så talade Lans i sin ifver, men Strid svarade lugnt med en viss missbelåtenhet i tonen:

»Jo, det var han.»

»Hvad, jag tror du afundas honom?» inföll Lans och såg frågande på sin vän.

»Nej! vare det långt ifrån mig! men äfven jag skulle vinna ära och rykte, men ödet är mig ej blidt, och detta grämer mig.

»Dag är ännu ej sjunken!» återtog Lans, hvars röst nu borttogs af de smattrande gevärens dån i den nu å nyo börjande striden samt af ropen:

»Kungen, kungen!»

Kung Karl, som vanligt åtföljd af endast några få, skyndade förbi, mönstrande sina trupper, då i det samma den förr omtalade ryttaren på den svarta hästen närmade sig; ett karbinskott small och en kula snuddade förbi konungens hufvud samt sårade hans närmaste man.

Utan ett kommando-ord upplöste sig härvid hela fyrkanten och jagade med lösa tyglar efter ryttaren och mot den anryckande fienden.

Främst voro Lans och Strid, — vid åsynen af ryttaren hade båda på en gång yttrat blott ett enda ord: »munken», och drifna af en okuflig hämndkänsla störtade begge blindt framåt.

Striden blef het, men i det samma ankom lifregementet till hjälp, och detta afgjorde segern; splittrad och tillbakalagen upplöste sig fiendens skaror i vildaste flykt och innan solen nått zenit hade djup stillhet lägrat sig på de fält, hvarest förut den hetaste striden stått, men ännu i fjerran hördes skotten af de förföljande svenskarne.

De trenne vännerna hade råkats och för hvarandra omtalat sina skiftande öden.

Efter slaget vid Klissow hade konung August, som det tycktes, på allvar börjat underhandla om fred, och detta vållade att krigsrörelserna under några veckor inskränktes till rekognoseringar och dylikt. Under denna tid var det som vännerna råkades och ofta voro samman.

Härunder hände sig att de en gång mötte de sändebud, hvilka konung August skickat, och bland dem förekom ett ansigte; hvilket fängslade Strids och Lans uppmärksamhet; hvar de sett det samma förut kunde de ej erinra sig förr än skaran försvunnit.

»Munken!» sade då Lans samt syntes som förändrad till sitt väsen.

»Ja så», inföll Strid »är han också med här, då ligger ingenting annat än list och bedrägeri under det hela. Men vänta blott, denna gång skall han väl ej så lätt undgå oss.» Du Stål bör nu hafva både ögon och öron öppna för hvad som tilldrager sig — och vi måste tala med kungen om vi ock skola kasta oss ned framför hans häst. Du känner väl nu igen mannen? Vaka isynnerhet öfver honom», tillade han då de åtskiljdes.

Ståls uppgift var ej så lätt, som han förmodat, ty främlingarne kunde ej antastas eller förhöras, de voro ju sändebud från en annan makt och borde som sådana åtnjuta aktning, en närgången nyfikenhet emot dem skulle må hända strängt bestraffats, och hvad deras tjenare beträffar kunde ju ingen förhindra dem att betjena sina herrar med vattenhemtning, hästarnes ans o. d., således måste de ha fritt tillträde inom de qvarter, som dem anvisats.

Men Stål beslöt dock att göra hvad som göras kunde.

Noga följde han hvarje steg hos betjeningen och särskildt dens, som för honom blifvit utpekad; dock kunde han ingenting misstänkt upptäcka.

Qvällen kom, och Stål fördubblade sin uppmärksamhet. Kungen hade nyss återvändt från en ridt, och de som hade varit honom följaktliga hade stannat ute i tältgatan och talade högt med hvarandra.

»Skola vi redan åstad i morgon vid 5-tiden?» frågade en.

»Ja! öfversten befalde så.»

»Och hvart gäller färden denna gång?»

»Kungen ämnar sig troligen raka vägen till Krakau.»

»Men är vägen fullkomligt säker?»

»Bah! det tror jag det, det fins hvarken sachsare eller polack på tio mils omkrets, de ha sprungit så i förskräckelse att de ännu ej hunnit stanna.»

Ett allmänt skratt följde på denna talarens försäkran.

»Men förposterna ha dock rapporterat att en fiendtlig ryttaretrupp på omkring 500 man varit synlig på en mils afstånd härifrån», återtog den förre.

»Då har förposten säkerligen sett i syne, våra fiender äro allt för feга att visa sig. Det har säkerligen varit några af våra patruller de sett.»

»Men någon så stor patrull har ej utgått i denna vecka.»

»Ja, så måtte det ha varit spöken då, på annat sätt kan jag ej förklara det.»

»Sade öfverste Dahldorff huru många som fingo följa med?»

»Ja! han nämde tjugo stycken.»

»Det är dock för djerft att ge sig åstad med så litet manskap; och om det ligger sanning i att fienden rätt manstark visat sig i närheten, så är en sådan färd rent af ett vågspel, men det är du, Horn, som uppmanar kungen till dylikt, och tungt faller ansvaret på dig om någon olycka inträffar.»

»Hvad pratar du för något? Är du rädd så tror jag mig kunna utverka att du kan få lof sitta hemma bak kanonerna.»

»En Rosenstierna har aldrig varit rädd», svarade den tilltalade något stucken, »men skulle något ledsamt hända blott för din äfventyrarelusta, så skall du med värjan i handen stå mig därför till ansvar», och han vände sig om samt aflägsnade sig misslynt i hågen.

Stål, som sett sina kamrater lifligt samtala med hvarandra gick att förena sig med dem. Just som han nalkades hörde han en halfqväfd hostning från ett af tälten. Utan att sjelf veta hvarför, föreföll honom detta misstänkt, och han gick till för att undersöka.

I de närmaste tälten fans ingen, och ju mera ökades hans misstankar häraf; han började ifrigare forska hvarifrån ljudet kom och upptäckte slutligen emellan tältraderna en man, som dolt sig under halmen så godt sig göra lät. Denne låtsade sig sofva, men Stål som varnats på förhand för spioneri, ruskade honom eftertryckligt.

Kallande på kamraterne som skyndade till berättade han för dem sina misstankar, men de blott logo åt hans skuggrädsla; den polske tjenaren hade tagit sig ett allt för bastant rus, sade de, och hade därför hamnat der Stål funnit honom.

I öfrigt påstodo de att han såg i syne, — en munk vore allt för klok att så der sjelf ge sig i händerna på sina fiender.

Emellertid hade de andra fått främlingen vaken och skrattade godt åt hans försök att stå på benen, han tumlade som bedöfvad omkring och blickade fånigt på de kringstående.

De förde honom till hans tält, och lemnande honom här yttrade en af dem:

»Om du lemnar tältet innan i morgon, så får du klyft skallen på dig, därför gör du klokast i att åter taga dig en tupplur så länge.»

Ett skratt följde ånyo, och sedan samlades alla i Horns tält för att än en stund samtala.

Men Ståls misstanke var en gång väckt, och den söfdes ej åter in; dels vandrade han ofta ut och in, och dels lyssnade han uppmärksamt; en gång förmärkte han lätta steg utanför, och han rusade ut; han tyckte sig då se en skugga, som försvann, men nästa minut var han sjelf böjd för att tro på kamraternas påstående att allt var blott en inbillning.

Men nu kunde det ej vara misstag längre; ljudet af en bruten tältpinne nådde tydligen hans öron, och han skyndade på nytt ut, följd af ett par af de andra. Troligen öfverraskad visade sig nu den polske tjenaren redlös stapplande omkring, sjungande hest en sång.

»Gif karlen ett kok stryk och för honom tillbaka», hördes en stämma; men Stål, som ej mera ville utsätta sig för sina kamraters skämt, sade blott:

»Nu tar jag hand om honom, och hoppas jag då att han skall få ro tills i morgon, då han närmare får förklara hvar han fått sin florshufva ifrån.»

Han tillropade ett par af de patrullerande posterna, och lemnande karlen åt dem, sade han:

»Fören honom i vakttältet samt sätten dubbla vakter der, I ären ansvariga för honom tills i morgon!»

Soldaterna togo polacken under armarne samt drogo råstad med honom, men svuro i tysthet öfver fyllbulten, som de snart alldeles måste bära.

Omsider nåddes vakttältet, och här kastade de honom på marken under förmodan att han ej skulle röra en lem på flera timmar, som de uttryckte sig.

Stål insåg väl att här ej var något att frukta samt försökte att le åt sin oro, hvilken han dock ej kunde fullkomligt bemästra; än en gång visiterade han posterna, men då allt var som förut gick han sjelf att söka hvila.

Den korta natten förflöt fort, och gryningens första strimma hade tändts då en af vaktsoldaterna vid skyddsvallen uppmärksammade ett buller; ett par af de i när-

heten tjudrade kavallerihästarne hade nemligen slitit sig lösa och gingo nu godtyckligt in mellan gevärsbarackerna och förrådshusen; vakten sökte att fasttaga dem, och det lyckades omsider med den ene, men den andre vek undan längre inåt lägret, tills han plötsligen kastade om och i fullt galopp rusade förbi samt tog vägen nedåt mot hufvudporten, genom denna försvann han inom kort och syntes åter derpå ilande utåt slätten.

Soldaten öfverraskad af djurets ysterhet, skyndade till vallen och såg härifrån ett mörkt föremål, liknande en mensklig varelse, som hängde vid sidan om hästen. Han gjorde strax alarm, och detta fortplantade sig från post till post.

Den främre vakten, uppmärksamrad af skriandet, anropade ryttaren, hvilken nu hvilade längs hästens rygg, och aflossade sitt skott. Detta tycktes vara väl riktadt och hade antingen sårat ryttaren eller hästen, denne förändrade kosan och vände om mot lägret; men det var blott ögonblickligt, ty strax tyglades den i förra riktningen samt kunde snart ej ses i den ännu skumma morgontimman.

Emellertid hade skotten väckt lägret till lif, och många rusade yrvakna till för att få veta hvad som vållade oron; bland dessa voro äfven Lans och Strid.

Troende att det var någon fiendtlig spion, som varit djerf nog att våga sig intill lägret, kommo de att tänka på den person, som de under gårdagen sett i polska sändebudens följe, och i hvilken de trodde sig igenkänna den munk, som en gång förrädiskt bringat dem i den olycka läsaren redan känner.

De beslöto att vid första tillfälle utfråga Stål om hvad han här vid lag funnit eller om något misstänkt yppat sig, och Strid, som just var fri från vakten, gick att uppsöka sin vän.

»Munken! säger du», yttrade Stål på Strids fråga;

»är han en munk, så är han ock en fin typ för sitt slägte, han var så öfverlastad i går qväll att han tumlade omkring mellan tälten tills jag slutligen fick honom i förvar; vill du gå med för att närmare betrakta honom så kom; han sofver nog ännu tryggt några timmar, och han snarkar så, att trolen i det gamla Svedjebjer ej kunde göra sin sak bättre.»

»Ja, jag skulle just vilja se honom på närmare håll», var Strids svar, hvarpå de båda männen begåfvo sig åstad.

Lungt stodo posterna stödda mot sina gevär utanför tältet, men då de sågo en af kungens drabanter närma sig, gjorde de genast militärisk honnör.

Stål frågade dem om något här tilldragit sig, men de förklarade att de ej förnummit något under de trenne timmar, som de haft vakten.

Man inträdde i tältet, men här hördes ej minsta knäpp. Längst borta låg en gammal halmbädd jemte ett derå utbredt skynke, men någon lefvande varelse utom de sjelfva fans der ej.

Strid böjde sig ned och upptog från skynket en pappersremsa, på hvilken i otydliga och brådskande drag stod skrifvet på dålig tyska: »list öfverträffar våld!»

Främlingen var således borta, men huru han kunnat obemärkt lemna tältet förblef framgent en gåta; ingen kunde derom lemna upplysning.

Hos våra vänner slog nu misstanken fast rot, och Stål sade:

»Jag anar en olycka; konungen är redan riden bort med endast en liten hop; jag vill emellertid skynda till Stenbock och för honom omtala hvad som skett.»

Stål hastade åstad, och Strid blickade stum och nedslagen efter honom; plötsligt rätade han upp sig och det blixtrade från hans ögon:

»Ja, det var bestämt han», sade han högt för sig sjelf, »det var ingen annan än den fördömda munken,

som red ut ifrån lägret i natt: det som skall göras bör för den skull göras snart» — och han skyndade efter sin vän.

Vid stranden af den å, som på några timmars afstånd från Krakau banar sig väg mellan ganska höga och branta stränder, gick i bittida morgonstunden en man fram och åter. Han var iklädd en med band och tofsar rikt utsirad dräkt; vid hatten vajade en plym, fastsatt med en stor diamant, och svärdsfästet, som stundom framstack under den rikt stickade kappan, var helt och hållet inlagdt med guld. Under kappan och lifrocken bar han ett fint arbetadt, glänsande harnesk, som någon gång syntes då mannen i fråga för ett ögonblick stannade och kastade kläderna tillbaka från bröstet, liksom om han besvärades af dem, eller som om de hindrade andedräkten. Han hemtade då djupt efter andan, hvarpå han fortsatte sin marsch med samma oro.

Det var en stor, högväxt, ganska fetlagd gestalt, hans ansigte var väl formadt och vackert, men nu hvilade deröfver ett drag af misslynthet, som något vanstälde det samma. Hans blick var merändels riktad mot marken, men då den under stundom uppslogs, var det blott för en kort stund den fäste sig vid något annat föremål. Något oroligt och irrande låg ständigt deri samt talade om en svekfull själ.

På några bösshålls afstånd från stranden, der mannen vandrade, låg brynet af en ganska vidsträckt skog, och här hade en ryttarehop slagit sitt läger. Huru stor denna trupp var lät sig ej genast bedöma, men af trossen kunde man anta att den var ganska talrik.

På något afstånd skulle den obekante ej kunnat ana

att denna trupp fans i närheten, så tyst gick det till väga. Hvar och en af ryttarne stod och höll sin fullt sadlade häst i betset, samt väntade blott på ett tecken att få sitta upp. Endast hästarnes stampningar samt ett och annat lågmäldt ord af något af ryttartruppens befäl voro de enda ljud, som förnummos.

Det var en egen anblick att se denna krigareskara, der den i tystnad väntade på befallning; alla voro väl klädda i röda lifrockar, på hvilka voro fästa en mängd glitter, samt benkläder af något mörkare färg. Hattar med höga, svajande fjädrar samt en fotbeklädning af ett slags halfstöflor fullbordade drägten. Vackra, glänsande vapen hängde dels vid svärdsbältet och dels vid sadeln, och hela hopen var så att säga beväpnad ända till tänderna. Det var utvaldt, starkt manskap och i deras ansigten spårades en viss intelligens.

En stund hade de så stått i förväntan på uppbrottsorder, då deras uppmärksamhet fängslades af en ryttare, som nalkades i ilande fart. Snart hade den samme nått skogsbrynet, och genom hopen gick en hviskning: »han!»

Ryttaren höll in sin svettdrypande häst samt såg sig frågande omkring; då skyndade truppens anförare fram och bugade sig vördnadsfullt samt sade några ord i det han med handen visade nedåt mot åstranden hvarpå ryttaren fortsatte i denna riktning; men genom hopen gick å nyo sorlet: »han!»

Då den ensamme förut nämde vandraren såg ryttaren närma sig ljusnade hans drag, och han gick honom till mötes; denne hade emellertid hoppat af hästen samt stod nu framför den han sökte samt blottade sitt hufvud.

Vi kunna nu betrakta honom närmare: under en hög panna framblickar ett par skarpa forskande ögon, hans kinder äro något infallna, kring hans tunna sammanknipna läppar hvilar ett hårdt drag, öfver de samma sticker näsan forskande ut, och med henne täflar hakan

i spetsighet. En kal hjessa ger dessutom åt hans fysiologi ett obehagligt uttryck. Hans kläder voro blodfärgade, och blod droppade från hans högra hand.

»Välsignelse och framgång följ dig, nådige herre», var hans helsning.

»Välsignelsen kommer med dig, du helgonens broder», var den tilltalades svar.

»Hvad viktiga nyheter förer du? eller har du varit i svenska lägret? tillade han brådskande.

»Ja, jag har varit der, och detta minne bär jag derifrån», svarade ryttaren samt höjde handen, som var genomborrad af ett skott, »förbannelse öfver dem. Just denna hand, som inför Guds moders bild underskrifvit en försäkran att ej hvila förr än hennes tempels rånare blifvit straffad, har i dag blifvit krossad af dödsfienderna, — helgonen ha velat så för att pröfva min ståndaktighet; — men jag skall ej förtröttas, mitt mål skall nås och hvar enda kättares ben skola hvitna på denna mark — så höre den heliga jungfrun mitt förnyade löfte.»

Plågad af otålighet hade den andre personen i fråga åhört svärmarens långa inledning och frågade om igen hvad för viktiga saker han hade att omtala.

Mellan dem båda utspann sig nu ett långt meddelande, vid hvars slut den guldsmidde ädlingen tömde en påse guldmynt i berättarens hand, sägande:

»Tag och använd som dig bäst synes, när dig brister så skynda hit, och du skall ej sakna understöd.»

Den underlige meddelaren hade under tiden åter stigit till häst samt red bort, då i det samma den andre ropade efter honom:

»Glöm ej att du har fritt tillträde till mig hvilken stund som helst.»

Ryttaren böjde vördnadsfullt sitt hufvud, och låtande sin häst falla i en stark traf, bortskymdes han snart af den närbelägna kullen.

Då ryttaren aflägsnat sig stod den kvarlemnade ett ögonblick djupt begrundande, men höjde så hufvudet och, knäppande med fingrarne, sade han:

»Nu, kusin Karl, skall du väl få sätta ned dina anspråk samt nöja dig med mindre än en krona — nu blir det jag, som dikterar vilkoren, hvilka jag hoppas du skall antaga, i fall du åter vill komma hem till dina björnars land.»

Några minuter senare finna vi hela den i skogen rastande truppen till häst, och innan kort hade de sista ljuden af hofslagen bortdött.

»Framåt, framåt, skynda, skynda innan det blir för sent; hör ljuden af de knallande skotten, man slåss der om Sveriges ära och hopp; framåt, framåt!»

Dessa ord yttrades af en svensk officer, som jemte en talrik skara ryttare skyndade fram på den damhöljda vägen mot Krakau.

Ordet »framåt» fortplantade sig från mun till mun, det lät som ett doft hotfullt sorl, och hästarne sporrades tills blodet flöt; allt vildare blef farten, och allt krampaktigare grepo händerna om sabelfästena under det ryttarne oafslåtligen blickade framåt för att få syn på fienden.

Från den höjd af vägen, som ryttarne nu uppnådde, kunde man se öfver hela den nedanför liggande dalen, der ån slingrade fram, och just på andra sidan om den samma stod striden.

En liten hop svenskar hade här nära nog omringats af en mångdubbelt större skara polackar, men den förre värjde sig manligen mot den påträngande fienden.

Skaran böljade hit och dit, och det syntes lätt hvarest

huggen drabbade hårdast. Då på en gång genombröts den täta klungan, och fem eller sex ryttare stormade öfver den smala bryggan samt ilade mot de ankommande.

»Kungen, kungen», jublade dessa då man allt mer nalkades hvarandra, — och det var verkligen kung Karl, som nedsvärtad, blodig och med sönderrifna kläder komde sina till mötes.

Men hvad vållade då att ej fienden också ilade öfver bron och förföljde sitt dyrbara byte, eller hade kungen förändrat sin natur och flydde fegt från de sina, som ännu kämpade mot öfvermakten?

Det striddes verkligen ännu; på den trånga bryggan hade fyra stycken af kung Karls ledsagare fattat post och tillbakaslogo gång på gång den hårdt påträngande fienden. Såsom gjutna af stål sutto de fast på sina hästar, och döden sjelf hade slipat deras klingor, hvart dessa susade ned böjdes ett knä och slocknade ett öga.

Sanning låg i det sagolika att öfver fyra hundra fiender uppehölls af endast fyra svenskar, men också var det fyra af de hjeltar, med hvilka kung Karl trotsade en verld. *)

Då kungen nått de sina vände han strax om; »raskt, gossar» voro hans enda ord, och stående i stigbyglarne samt med den dragna värjan färdig till hugg, sporrade han sin uttröttade häst till ny ansträngning.

Eggade till ytterlighet följde honom hans kämpar, och snart nog skulle heta hugg åter vexlas. Men då fienden fann sig allt mera gäckad i sina försök att forcera bron, samt då han såg det säkra bytet glida sig ur händerna, växte hans stridslusta ända till raseri, och han anföll ännu mera besinningslöst; hvarje lucka i hans led fylldes af ett tiotal nya krafter, och slutligen föllo de

---

*) Säggen har bevarat de tappres namn åt efterverlden, de voro: öfverste Dahldorff, kapten Rosenstierna,pagen Klinkowström (Karls synnerlige gunstling) och lifknekten Halling.

fyra tappre, som räddat sin konung och måhända äfven fädernesland, svårt sårade i fiendens händer. De till hjälp ilande kamraterna voro nu så nära att enstaka skott lossades af dem, men nu svängde fiendehopen om och ilade bort, medtagande sina fångar.

På någon förföljelse var ej att tänka, ty den stränga ridten hade uttröttat hästarne, och fienden kunde således tryggt få bortföra sitt byte.

Kommen till platsen hvarest nyss så att säga kastats tärning om hans frihet och kanske äfven lif, steg kung Karl af sin skumhöljda häst samt betraktade stum de hemska spåren af den rasande striden; hälften af hans käcka följeslagare lågo här broderligt enade med ett mångdubbelt antal fiender — alla höllo de nu frid, men denna frid var dödens.

Gräsmattan var slipprig af blod, och foten slant för hvarje steg. Just vid ingången till bron hade striden kräft de flesta offren, och här lågo ett tjogtal hopade på hvarandra.

Begrundande stod konungen i den hemska runden och för första gången i sitt lif tycktes han ångra att han begått en oförsigtig handling; hans näsborrar vidgade sig, hans bröst häfdes våldsamt, och hans hand grep krampaktigt om svärdfästet; smärta och hämdkänsla stredo om herraväldet inom honom; men åter höjde han hufvudet, ett qvidande ljud hade nått hans öra, och blickande sig omkring, forskande hvarifrån ljudet kunde komma i denna tystnadens dal, hvarest döden skoningslöst gjort sina skördar, upptäckte han en ännu ganska ung polsk ryttare som just på sjelfva åkanten låg under sin störtade häst.

På en vink af konungen skyndade hans män fram och hjälpte ryttaren undan det döda djuret; han var vanmäktig, men sedan hans ansigte blifvit badadt med vatten uppslog han långsamt ögonen och såg sig spanande omkring samt frågade på franska med matt röst hvem den

unge mannen var, som så allvarligt betraktade honom, och då en af de närvarande gaf honom till svar att det var svenska kungen, var det som om ett nytt lif gjutits i hans domnade lemmar; han reste sig sjelf till sittande ställning och sade under det han vördnadsfullt förde handen till sin panna:

»Nu vill jag dö med glädje sedan jag fått se den hjälte, som ödet ej förunnade mig att strida under; — men hämnd åt honom, som förrådde den tappre — han kom från edert läger — men nu kunnen I lätt känna igen honom, hans förrådiska hand — blef der — genomskjuten — han och konung August — i dag» — — — hans röst blef allt mattare och hans hufvud sjönk mot den honom stödjande svenske krigaren; han fäste än en gång sin stela, glasartade blick på kung Karl, — en blodström purprade hans bleka läppar — och den obekante främlingen var ej mer.

Djupt gripande var den tystnad, som inträdde hos de kringstående, — blott en sakta snyftning hördes — hvar den kom ifrån visste ingen, men det hviskades sedan man och man emellan att nedför konungens kind perlat en tår.

»Kläden honom i rent linne och jorden honom samman med våra tappre», befalde konungen.

Snart höjde den gemensamma krigaregrafven sin mörka kulle vid den sakta sorlande ån, och öfver den samma ljud en äresalva — en sista helsning till dem, som hvilade der under: männen från den kalla nordens och han, en obekant främling från ett sydligare land.

Kungen hade af general Stenbock utfrågat, hvad som föranledt att han med en ryttareskara framtågade denna väg, och hade då denne upplyst om, att de kommit för majestätets räddning, och att det var på initiativ af Strid och Lans, som Stål utforskat, att förräderiet väfde sina mörka planer, och att spioner funnos inom sjelfva lägret.

Allvarsamt blickade konungen på de tvänne förstnämnda samt sade:

»Mina tappres led har i dag glesnat, intagen deras runn! Synd vore ju om dina vänner, om de ej egde samma rang som du», tillade han, nickande åt Stål.

»Lefve kung Karl!» jublade de trenne, och i detta rop instämde hela skaran.

Men kungen fortsatte ej färden till Krakau, utan vände åter mot lägret, under hela vägen stum blickande ned på sadelknappen, och bland den åtföljande skaran respekterades konungens tystnad, ty endast enstaka och hviskande ord föllo då och då.

VII.

På skilda håll.

Ett par år hade åter flytt sin kos, och allt jemt körde krigsguden sin dånande vagn, hvars olycksbådande buller redan spridt så mycken sorg, nöd och klagan i så väl koja som slott. Varma böner sändes till Allfadrens tron om fred och lugn, men Herrans pröfvande hand hvilade tungt öfver nordanlanden — de blodiga såren helades ej, lindrades ej.

Vi skrifva nu 1705. Årets första månad nalkades snart sitt slut.

Disiga och tunga som de ilande Januari-dagarne voro äfven sinnena, och ödsliga som skäret och hafvets rymd voro de trakter, hvarest kriget härjande framgått.

Jemte nöden och värnlösheten, krigets ständiga följeslagare, ökades eländet af att vintern kommit tidigare och allt sedan varit sträng och ihållande; snön gjorde vägarne ofarbara och hindrade sjöfarten.

I Rigas hamn hade flera fartyg länge väntat på öppen sjö; deras destination var Sverige.

Men för dem, hvilka med dessa fartyg skulle göra öfverfarten, blefvo väntans dagar till år, och allt djupare blefvo fårorna i deras bleka anleten; — de, hvilka här skulle stiga ombord, voro nämligen sårade och lemlästade svenskar, som under längre tid inlogerats i trånga och osunda qvarter utan tillräcklig vård; lidande af flera slag angrep dem, och därför var ej underligt att de ifrigt motsågo befrielsens timma, då de fingo komma hem, om än till fattiga bygder.

Utom de sjuka skulle några hundra ryska, polska och sachsiska fångar äfven medfölja fartygen.

Emellertid slog den länge ihållande nord- och nordostvinden om till vestan och en tjutande storm bröt östersjöns fångna böljor; oaktadt stormens raseri helsades denna tilldragelse med allmän glädje, och inskeppningen begynte, men stormen fortfor flera dagar samt hindrade fartygen att utlöpa, och nu blef de om bord varandes tillstånd ännu svårare än förut; tätt sammanpackade som de voro, härjade sjukdomar skoningslöst ibland dem, och många dukade under.

Ändtligen lade sig vind och våg så mycket att fartygen kunde afsegla, och de utlupo ofördröjligen. Flottan utgjorde omkring 15 segel, deraf främst ett lineskepp på 98 kanoner samt en fregatt, de öfriga voro smärre transportfartyg. Vimplar och flaggor svajade för vinden, och trots det sorgliga tillståndet om bord rådde dock allmän belåtenhet med att slutligen ha sluppit lösa ur sitt snart sagdt förtviflade läge.

Men vi stiga om bord på den ene af örlogsmännen, fregatten »Ljungelden», som seglar ytterst å venstra leden. Här tycktes belåtenheten med att ha sluppit tvånget ha brutit ut i ohejdad munterhet; rörelsen om bord var liflig, muntra sånger ljödo, och vinden gaf dertill sitt ackom-

pagnement i tackel och tåg. De isiga böljorna sqvalpade högt mot den breda bogen, som tungt höjdes och sänktes samt med ett fräsande ljud klyfde den mörka vattenytan.

Lifflands kust låg snart som en blå strimma vid horisonten, och så långt ögat kunde spana syntes ej annat än vatten. Allt flera segel sattes nu till och pressade af vindens ofantliga tryck i segelmassan sköto fartygen god fart mot hemmets ännu dolda strand.

Frostig kom vinden från nordvest, och på fregatten Ljungeldens däck nedfölo fina snöflingor i lustig dans; men oaktadt den skarpa vindkåren rådde här dock ett muntert lif; högst uppe på ankarspelsbocken hade tvänne musikanter tagit plats som framlockade skärande toner ur misstämda instrument, och nedanför mellan trossar, tåg, kettingar och kanoner hade manskapet tagit samman till en liflig dans, till hvilken många åskådare samlats; de flesta af dessa voro konvalescenter, hvilka buro tydliga spår af nappatag med fienden, än lyste ett ärr purpurrodt på panna, hals eller kind, än var en arm eller ett ben borta eller ock utvisade den hopkrympta och lutande gestalten att bröstet fått ett svårt sår; men trots lidandet, som aftecknade sig i deras drag, framlyste nu derjemte omisskännelig tillfredsställelse, man hade, för stundens nu, glömt bort alla genomgångna lidanden, glömt bort reflektionerna på framtiden och njöt af det som var; till åskådardarne hade äfven befälet slutit sig, för det mesta gråa och ärriga veteraner, och de syntes äfven finna ett behag i folkets uppslupna munterhet.

Lutad mot förmasten och med ena handen fasthållande en tågända samt med den andra hvilande på det blanka svärdfästet, stod en ung man och åskådade dansen; men hans drag syntes ej lifvas af den tillfredsställelse som herrskade hos de andra, och hans mörka ögon irrade ofta derifrån med en halft drömmande, halft spanande blick öfver den mörka vattenytan, hvarest de andra segeln

än här och än der uppdöko; det var en högväxt, smärt och reslig gestalt, klädd i drabantuniform: en enkel blå rock med höga ryttarestöflor och en slags trekantig hatt med silfversnören; en grå ryttarekappa omslöt dessutom hans smidiga gestalt. Ett mörkt, väl vårdadt helskägg omskuggade hans eljes ungdomliga ansigte samt gaf ett nästan strängt uttryck deråt.

Hans blick fäste sig nu vid tvänne unga krigare, hvilka gingo förbi att sälla sig till de andra åskådarne.

På den ene af dessa tvänne var den ena armen bortskjuten, och den andre bar sin högra arm i bindel; vid åsynen här af for ett smärtsamt leende öfver den unge officerens drag, och han vände bort sitt hufvud liksom för att glömma det intryck han rönt.

Hastigt förde han handen till det starka lifbältet, hvarest en mindre väska hängde, och upptog derur en pappersrulle samt några bref, hvilka senare han öfversåg samt åter nedlade i väskan, som omsorgsfullt tillknäpptes; rullen deremot uppvecklade han fullständigt samt sysselsatte sig ifrigt med dess innehåll.

Stödd emot en vid masten stående vapenlåda gjorde han här och der några anteckningar med en penna, och efter att så en lång stund, ostörd af besättnings muntrasorl, fördjupat sig i det till utseendet för honom mycket vigtiga papperet, vek han det slutligen samman och gömde det i barmen.

Just som han slutat sitt förehafvande och åter upplyfte hufvudet såg han fartygets chef komma emot sig; den unge mannens första tanke var att undvika sammanträffandet med honom, men denne var nu så nära, att ett dylikt undvikande skulle blifvit en oartighet.

Den ankommande var ganska liten till växten och hade gråsprängt, väderbitet ansigte, hans panna var hög, ögonen lågo djupt inne samt hade ett irrande, obestämdt uttryck.

»God dag, drabant!» hälsade han officeren, som långsamt förde sin handskbeklädda hand till hufvudbonaden, besvarande helsningen. Chefen drog sin mun till ett af de vänligaste leenden han kunde åstadkomma, men hvilket dock hos den unge mannen gjorde ett obehagligt intryck. »Det fögnar mig att få göra drabantens bekantskap, jag antar nemligen som säkert, att drabanten är den löjtnant Stål, som i mina förhållningsorder på det varmaste anbefalles till min omvårdnad!»

»Ja, mitt namn är Stål», svarade officeren med en lätt bugning.

»Fögnar mig dubbelt», återtog den förre samt sökte beherrska en viss skorrande brytning i rösten, som förådde att han ej var svensk; »jag vill göra allt hvad på mig ankommer för drabantens trefnad om bord, men vi sjögastar äro i allmänhet ej vanda vid bekvämligheter, dessutom ha vi nu mycket folk om bord, och skutan är belamrad med en hel del krigsmateriel; men detta senare är oundvikligt i dessa oroliga tider», tillade han med ett plirande uttryck. »Dock, som sagdt, skola vi göra hvad vi kunna för att ej färden skall kännas för besvärlig, derom ber jag drabanten vara förvissad, och hvad mina order anbefalla mig är det min pligt att som kung Karls trogne undersåte uppfylla.»

Som våra läsare redan förstått var den reslige drabanten ingen annan än Konrad Stål, som af kungen blifvit sänd med bref hem till Sverige, och som nu var om bord å »Ljungelden».

Några år ha gått sedan vi sist sågo honom — deraf hans förändrade utseende.

Stål hade tyst och sluten åhört fregattchefens svada och svarade blott fåordigt derpå. Och då nu han blef inbjuden i kajutan var det med ovilja och dröjande steg som han följde. Här utspann sig ett längre samtal om kriget och dess tilldragelser, och chefen sökte att för-

länga tiden genom att framtaga en flaska vin, af hvilken perlande dyck han gång på gång nödgade Stål att dricka, men utan resultat, ty denne läppjade ej ens derpå, och på alla de frågor, som framställdes till honom, hade han blott enstaka svar att gifva.

»Det är ett stort förtroende att vara kung Karls kurir, ej hvem som helst erhåller det uppdraget» sade den förre smilande.

»Ah, jag vet ej just; till hvilken som helst af sina soldater hade kung Karl tryggt kunnat lemna de bref hvilka jag bär, de skulle ej komma på villospår», svarade Stål.

»Kan väl vara sant, men dylika viktiga papper lemnas dock ej i hvar mans hand; de gälla väl rådet der hemma kan jag tro? I drabantens order står väl nämndt derom?»

»Hvem brefven gälla vet jag ej och hvad mina förhållningsorder beträffar så äro de endast för mig, jag kan ej säga något derom till någon annan.»

Öfver fregattchefens ansigte lade sig för ögonblicket ett missnöjdt drag, som han dock strax beherrskade; han trodde sig må hända lätt kunna utleta hvilka viktiga underrättelser som Stål medförde, men han glömde att han hade att göra med en af kung Karls drabanter.

En liten stunds tystnad inträdde, och denna föreföll Stål riktigt pinsam; han tyckte sig ständigt hafva hört ljudet af tassande fotsteg bak om sig, och nu hörde han derifrån en halfqväfd hostning; ofrivilligt vände han hufvudet, men bakom honom fans ej annat än den hvitmålade kajutväggen.

Fregattchefen, som märkte denna rörelse, tog genast till ordet:

»Rätt så, min unge vän, förlåt min frågvishet, dermed var ej illa ment, det var endast en oskyldig nyfikenhet

af en gammal sjögast, som sällan får trampa på landbacken» — och han nödgade Stål att smaka på vinet.

Men för Stål blef luften i kajutan för qvaf; der ute ifrån ljud ännu sjömännens dans och rop, och han längtade att komma ut till dem i det fria; han steg därför upp och bugade sig artigt, och ehuru han uppmanades ifrigt att qvarstanna aflägsnade han sig dock.

Ute på däck föll snön i lätta flockar och kölden bet ganska skarpt, men Stål kände det ej; den droppe vin han hade smakat brände i hans ådror som eld, det sjöng för hans öron, han kände en domnande tryckning öfver hjessan, och för ett ögonblick gingo föremålen rundt för hans ögon, men det var blott en hastigt öfvergående känsla; den friska luften gjorde honom godt, han lyftade hatten af och lät vinden fritt spela kring sin panna, samt stod så en stund funderande. Tankar kommo och gingo, men den misstanke som väckts hos honom till lif gaf han allt jemt näring, och ofrivilligt grep han till väskan hvarest brefven voro förvarade.

Han beslöt att hvad som än måtte hända skulle han ständigt hafva ett vaksamt öga på hvad som tilldrog sig. Nästa stund log han åt sin misstanke såsom alldeles ogrundad, han var ju om bord på en svensk örlogsman, som styrde kosan mot hemmets kust, hvad hade han väl då att frukta, men misstanken kom allt jemt åter och han kunde ej frigöra sig derifrån. Han började att promenera fram och åter på däck förbi kajutan, som han nyss lemnat, och trodde sig då för ett ögonblick genom den ofullständigt tilldragna fönstergardinen upptäcka tvänne personer der inne i stället för en, och dock hade han ej sett någon gå dit in; hans misstanke fick härigenom mera skäl för sig, och efter att ännu en gång ha blickat in genom kajutfönstret gick han framåt fördäck, hvarest dansen pågick.

Då Stål hade lemnat kajutan reste sig fregattchefen
Vårdkasen.

upp samt borttog vinflaskan och stälde den in i ett skåp, ur hvilket han samtidigt framtog en annan flaska och tog ur samma en djup klunk.

Under tiden hade den ena kajutväggen ljudlöst dragits åt sidan och i den mörka öppningen visade sig en man, klädd i en fotsid mantel; på fötterna hade han mjuka sandaler som borttogo ljudet af hans steg; han steg fram i rummet och tilldrog fönstergardinerna, och fregattchefen märkte ej hans närvaro förr än genom dunkelheten som den tilldragna gardinen förorsakade. Han bugade sig vördnadsfullt för främlingen, som med fingern höjd till tystnad frågade:

»Nå, Jacobo, hur långt har du kommit?»

»Ej ett steg, ers vördighet», svarade den tilltalade med stapplande stämman; »den unge mannen är en räf, af honom får jag ej något att veta, och brefven kan jag ju ej med våld taga från honom.»

»Men jag måste hafva dem, jag kom endast en half dag för sent för att upphinna honom, eljes skulle de för länge sedan varit i mitt våld; nu måste du följa mitt förslag och i natt eller senast i morgon natt handla — då du får uträttat hvad jag befallt skall jag gifva dig det papper som skall öppna väg för dig till både furstar och konungar och rikligen ersätta din lydaktighet.»

Fregattchefen, som vi hört benämnas Jacobo, ville svara, men den hemlighetsfulle höjde åter sin högra hand till tystnad, och med de orden: »jag skall vidare tala med dig i morgon», försvann han igen bak kajutväggen, som slöt sig lika ljudlöst som den förut öppnats.

Jacobo stod qvar stirrande, som om han hade sett en syn, den höjda handen hägrade allt jemt för honom, och denna hand var förkrympt och vanskaplig samt genomstungen som af ett spjut. Som om han ville afskaka den makt som fått våld med honom, gick Jacobo några steg

häftigt fram och åter, men han tycktes vara en maktlös slaf och försjönk åter i sin dvala.

Stål qvarstannade på däck tills den korta dagen gick till hvila och sökte så upp den hytt som anvisats honom; här inrättade han sig så bekvämt som möjligt; han sköt för de dubbla riglarne, som voro anbringade å den tjocka ekedörren, och för ytterligare säkerhets skull tillbommade han den dessutom med en tung ekekista; han var nu säker om att ej öfverrumplas, och ifall hans uppjagade inbillning skulle blifva verklighet, så att förräderi och fara hotade honom, hade han beslutat att försvara sig till det yttersta.

Han drog sina pistoler ur bältet och lade dem framför sig på den väggfasta lilla bordskifvan, den breda huggvärjan lossade han ur sin skida och stälde den derbredvid samt utsträckte sig sedan på den hårda britsen, som gaf honom ett knapphändigt läger.

Till en början väntade han nästan otåligt att något af hvad han inbillat sig skulle inträffa, men timmarne förflöto, och annat ljud förnams ej än gnisslet i tackel och tåg samt besättningens rop. Han hörde skeppsklockan kalla till mat, äfvensom högbåtsmannens pipa för vakt- aflösning, och allt gick således sin lugna gång.

Tiden blef honom lång, han tände en lampa och började på nytt genomläsa sina order, men snart togo tankarne annan riktning, de flögo till hans fosterhem och till den vidsträckta skogen, som ombäddade den fredliga kullen; på lång tid, ja på år och dag hade ej hans tanke irrat dit, den hade helt och hållet bundits vid striden och vapenbraket samt de mångahanda händelser som der utvecklats; det var ju äfven helt naturligt att vid de tärningkast, som kung Karls drabanter dagligen spelade med lif och död, deras tankar och sinnen skulle fastväxa vid de djerfva företagen, och någon sådan veklig känsla som

en tanke på eller längtan till hemmet skulle då näppeligen få insteg hos dem.

Emellertid kände sig Stål nu helt isolerad, långt skild från krigsskådeplatsen, gungade han mot sitt fädernesland, dit han hade bud och bref att föra, och då var det ju gifvet att hans tanke flög till den torfva hvarest han förnött sina barnskor — sina bekymmerslösaste år.

Och bland alla de taflor, som upprullades för honom, stod främst en älsklig bild, en gestalt, hälften barn och hälften mö, med mörka blixtrande ögon, med en mun som uttryckte trots, och med kroppsrörelser smidiga och viga som mårdens i skogen.

Länge sökte han att fasthålla denna hägring och han framtrollade den om och om igen; jemte denna uppstego för hans blick allvarliga och grånade ansigten, fårade af tid och kamp, men bottenärliga och goda; hvad sökte väl deras forskande ögon? Men åter trädde det rosiga flickansigtet fram, och kring den unge krigarens mun låg då ett drag af belåtenhet.

Skeppslampan brann matt, vindens sus i segeln tonade in i hytten och skeppets vaggning samt vattnets sqvalp mot dess sidor och bog verkade söfvande på sinne och håg; handen sjönk långsamt ned åt sidan, det papper som läsits föll på golvet, och Stål slumrade in; esomoftast spratt han dock ur sömnen, reste sig och lyssnade, men allt var lugnt och han insomnade ånyo.

Lång och ostörd blef sömnen, och morgongryningen hade redan uppgått öfver Ostersjöns isiga böija, då Stål uppvaknade. Han sträckte på sina domnade lemmar och såg sig yrvaken omkring; skeppslampan som ännu brann matt återkallade hos honom minnet hvarest han befann sig, och hans första göromål var att efterkänna om han hade brefven i behåll; dessa hvilade som förut i hans väska, och förhållningsorderna lågo på golvet just som de fallit ur hans hand.

Nu ansåg han sin misstanke om att någon fara hotade honom som alldeles ogrundad, och han steg ut på däck; äfven här var tyst och stilla, endast en entonig sång från rorgångaren och vakternas dofva steg förnams.

I det tält som uppförts på däck för de hemvändande svenska soldaterna sofvo dessa godt, och från fångarne under däck hördes ej ett ljud. Befäl och besättning dröjde ännu i sina hytter, endast vakthafvande officeren stod halfsofvande på sin post, insvept i en stor pels.

Stål insöp med begärlighet den friska, om än kalla morgonluften samt gick däck runt för att öfverskåda allt. Efter hand som det började dagas blef det allt mera lif om bord, en hvar af besättningen gick till sina göromål; kanonerna blankskurades, golfven sopades och så vidare, och de som voro passagerare kommo en efter annan fram för att sysselsätta sig med något, såsom klädernas lagning och dylikt; eller för att helt enkelt luta sig öfver relingen och betrakta den skummande och fräsande böljan.

Det frapperade Stål att bland besättningen funnos så många, hvars ansigtstyp förrådde utländingen, men vid närmare besinnande fäste han sig ej vidare dervid, ty i dessa oroliga tider behöfdes mycket manskap, och man var just ej så nogräknad i valet, utan tog den förste som erbjöde sig, ja till och med pressade främlingen i sin tjenst.

Krigstukten var ock ytterst sträng, och med den felande gick man i allmänhet helt summariskt till väga, den minsta förseelse straffades med prygel, mörk arrest etc. och på större brott följde strax lifsstraff.

En dylik stränghet behöfdes äfven för att kunna hålla allt sammanrafsadt folk i styr.

Så nalkades middagsstunden, och skeppsklockan kallade till mat; besättning och manskap samlade sig i spridda grupper, och det gick helt lusteliga till; något bränvin som utdelades gjorde äfven sitt till, och Stål såg med

vedervilja att somliga reste sig raglande från måltiden. Men sjelf kände han sig nu hungrig samt sällade sig till officerarne, vid hvars bord han åt.

Måltiden fortgick under tystnad; ingen af bordskamraterna hade något tilldragande hos sig, blott tvänne af dem hade ett öppet och tilltalande ansigte, men dessa voro ännu ynglingar; ett barnsligt och glädtigt leende hvilade ständigt på deras läppar.

Så snart Stål ätit lemnade han bordet under en tyst bugning samt steg åter ut på däck.

Här hade under tiden munterheten sluppit lös, och den halfdruckna besättningens sånger urartade till skrål. Full af missmod vände Stål blicken från denna tafla utåt sjön, och här förvånades han öfver att finna fregatten nästan ensam, de öfriga fartygen började försvinna vid horisonten, och trots det stora afståndet seglade dock fregatten för halfrefvade segel, liksom om man ej brydde sig om att upphinna de andra.

Då syntes längst bort vid synranden en blix och det dofva ljudet af ett skott rullade öfver vågen, och strax derpå ljöd åter ett.

Det var signalskott från det förut seglande lineskeppet att samla de öfriga fartygen omkring sig. Stål blickade sig om; på kommandobryggan stod chefen med en kikare för ögonen och såg länge på de snart försvinnande seglarne; derpå vände han sig om, gifvande några korta order och strax dånade ett skott till svar från en af kanonerna förut, och i tacklingen blef ett friskt lif; refven strukos ut, »Ljungelden» föll något af samt tycktes sedan skjuta raskare fart för att uppnå de andra.

Under tiden Stål stått lutad mot relingen och uppmärksammat hvad som tilldrog sig utåt sjön, hade han länge och ihärdigt betraktats af den unge soldat som bar sin högra arm i band och som dagen förut bemärkts af Stål; — det var intressant att studera den unge krigarens

ansigte; första gången han riktade sin blick på Stål kunde man deri tydligen läsa en fråga, som han omsider gaf nöjaktigt svar inom sig sjelf, ty ett ljust leende flög öfver hans om genomgångna lidanden vittnande anletsdrag, och han närmade sig den plats der Stål stod; men denne, fördjupad i egna tankar, märkte ej att någon närmade sig förr än han hörde en lätt hostning vid sin sida och han hastigt vände sig om, då den unge soldaten stod framför honom samt lyfte sin oskadade venstra hand till mössan och Stål besvarade vänligt hans helsning med frågan:

»Hvad önskar du?»

»Är ej drabantens namn Konrad Stål?» frågade soldaten med en viss darrning i rösten.

»Jo! det är så, — huru känner du mig?» återtog Stål.

Det ljusa leendet syntes om igen på soldatens läppar, och han sade:

»Derom må jag berätta sedan, men låt mig nu få ett enskildt samtal med drabanten, och sedan jag vet att ni är Konrad Stål, tvingas jag ännu mer dertill, jag måste tala och ni måste höra mig; men följ mig längre bort, här äro vi ej ostörda.»

Förvånad öfver den ifver hvarmed den unge mannen talade samt liksom drifven af en inre aning följde Stål honom bortåt fören, hvarest de slog sig ned på en bundt sammanrullade tåg.

»Sätt er så att ni ej vrider ansigtet mot mig och se likgiltig ut för hvad jag har att säga, så undgå vi lättare att spioneras», sade soldaten samt lekte tankspridd med en tågända, som han fattat med sin friska hand.

Stål lydde sin besynnerlige vän samt syntes blicka uppmärksamt utåt sjön, då soldaten fortfor:

»Ni har må hända för länge sedan glömt den gossen som ni en kall vinterdag för några år sedan räddade på Skeldervikens frusna bölja, der han utan er mellankomst

skulle hjälplöst dukat under; men ni räddade honom och förde honom till hans torftiga men älskade hem.

Denne gosse är jag, och i mitt regementes rullor benämnes jag Kull efter min hemort.

Jag reste ut i kriget för att söka er och mången gång har jag bedt himlen om att återträffa er, och Gudi vare lofvad att min bön har hörts — men mera härom sedan; viktigare saker har jag att berätta: faror hota er och oss alla om bord här — jag har förut anat det, men i går och i dag har jag kommit till visshet derom.

Se blott på dessa utländska matrosar, hvarför tror ni väl att de så rikligen trakteras med bränvin om ej för att styrkas till det värf, som skall utföras under nattens mörker, — eller hvarför männe vi segla så långt efter de andra?

Jacobo är en feg skurk, och han har skurkar om bord, hvilka ej våga visa sig för allmänheten.»

»Men jag förstår ej hvarthän du syftar», afbröt Stål, »hvilka äro de faror, som hota oss?»

»Jag vill berätta allt utförligt, och drabanten skall nog öfvertygas om att ofärd spinnes åt oss», återtog soldaten, »men vi få afbryta samtalet för en stund att vi ej må blifva observerade.»

Han reste sig och gjorde en rund kring däckets; återvändande kort derefter med ett par kamrater slog han sig åter ned och under sken af att förtälja en lustig hvardagshistoria berättade han följande:

»Det var ett par dagar före julen då jag jemte en del af mina olyckskamrater ankom till Riga med sjuktransport; fastän svårt sårad i armen var jag i öfrigt frisk, och tiden blef mig för lång att ligga innestängd; jag gick därför dagligen ut på gatorna under hopp att genom någon tillfällig sysselsättning förtjena en skärf.

Så kom dagen före julafton, och jag som vanligt missmodig till sinnet vankade hit och dit — vi ledo nu

nära nog brist på allt, och ingen utsigt var att flottan kunde ännu på lång tid afsegla, — i allas sinnen rådde nedslagenhet, och jag kände min belägenhet denna dag riktigt tryckande.

Så gick jag fördjupad i tankar då plötsligen ett gladt sorl och klang af glas nådde mina öron; jag blickade upp och befann mig midt för värdshuset »Schwartzten Adler.»

Af några kamrater, som der gjorde sig en glad stund, blef jag inkallad att deltaga i deras lag; det förvånade mig att de hade råd att vistas der, men snart kom jag under fund med hur saken stod.

En främling, till utseendet handtverkare, befann sig i deras sällskap samt lät en silfverdaler efter en annan springa för vin och öl.

De inmundigade varorna gjorde snart sin verkan, och sånger sjöngos till glasens klang; främlingen var sjelf mest berörd af dryckerna och skrålade högt på bruten lithauiska samt skröt med att visa en hel hand full silfvermynt.

Snart blef han så öfverlastad att han lutade hufvudet mot bordet och insomnade; hans dryckeskamrater tumlade en efter annan utom dörren, och jag blef till sist ensam med honom; då jag tyckte det vara synd om karlen att han skulle stanna der, väl vetande att han då blifvit plundrad på sista skärfven, ruskade jag lif i honom och fick honom med ut på väg till mitt herberge.

Den friska luften väckte honom till några ögonblicks besinning så att han förstod min välmening och ville visa sig tacksam därför; stapplande på målet yttrade han:

»Du är en hederlig kamrat; vill du ha en god förtjenst så kan jag anvisa dig; gå till honom å den svenske örlogsmannen, han betalar bra, jag gjorde endast en vägg i hans kajuta och han gaf mig mer mynt därför än jag eljes förtjenar på ett helt år, — men så var det också en besynnerlig vägg, en sådan som ingen skall veta

om — men ett mästerstycke blef det, skall jag säga, om du finge se det så — — —» här höll han plötsligen in liksom om han talat om en sak, som ej hvar man borde känna till, samt såg upp med en blick, som tycktes fråga: »hvad sade jag?» — men ruset öfverväldigade honom, hans hufvud sjönk ned på bröstet, och hans steg blefvo allt mera svigtande.

Väckt till nyfikenhet af hvad jag redan hört, önskade jag få veta mera; jag understödde honom så godt jag förmådde och hann ändtligen hem med honom; efter flera fåfänga försök och efter att hafva ruskat honom eftertryckligt för att få veta hvem den mannen var, som betalte så frikostigt, frammumlade han namnet »Ja-co-bo» samt föll så redlös ned på britsen.

Då jag såg att för ögonblicket ej mera var att få veta af honom lade jag mig äfven till hvila under föresats att nästa morgon utforska det öfriga, men då jag vaknade högt uppåt dagen, kanske något tyngd af de få glas jag druckit, var främlingen försvunnen; jag fick sedan veta att han rätt tidigt lemnat rummet.

Hans meddelande blef väl nu af ringa vikt för mig, men allt jemt återkom det för mitt minne, och jag anade att ej allt stod rätt till med den omtalade kajutväggen; slutligen efterfrågade jag om någon tillhörande svenska flottan hette Jacobo, och fick veta att förste löjtnanten å fregatten »Ljungelden» bar detta namn; dessutom fick jag underrättelse att han för närvarande förde högsta befälet om bord sedan fartygets chef, kapten Leijonhielm hastigt och hårdt insjuknat.

Med ens vaknade min misstanke med förnyad styrka: det tal om förräderi mot konungen, som länge hviskats man och man emellan, kom nu äfven för mig, och jag beslöt att göra hvad jag kunde för att utforska hvad sanning som låg i hvad främlingen anförtrott mig.

Sedan jag förgäfves försökt många sätt att närma

mig Jacobo lyckades jag till sist att innätsla mig om bord och efter att, som af en händelse, råkat göra honom en liten tjenst, fästade han sin uppmärksamhet vid mig så att jag emellanåt fick uträtta ett eller annat ärende åt honom samt blef slutligen hans ständige uppassare. Hans brutna uttal underrättade mig att han ej var svensk, och så mycket mera skäl hade jag att misstro honom. Han besvärades af vårt språk, men jag talade i stället tyska med honom och steg derigenom hastigt i hans gunst; helst talade han dock sitt modersmål, italienskan, men denna låtsade jag mig ej förstå, oaktadt jag i flera år seglat med hans landsmän. Några dagar förflöto utan att jag kunde upptäcka något, men en dag kom ett bud ombord, med hvilket Jacobo strax följde upp i staden; jag var den gången förhindrad att följa med, fastän jag skulle velat gifvit rätt mycket därför; men följande dag då han åter lemnade fartyget, observerade jag huru han gick in i ett litet hus vid en af bakgatorna, och så skedde flera dagar å rad. Jag funderade nu på huru jag skulle kunna utforska hvad här tilldrog sig, men äfven häri gynnade lyckan mig. Jacobo, nämligen, kände sig illamående en dag som han ernat sig bort, hvadan han tillsade mig gå med ett bref, hvilket jag skulle aflemna just i samma hus, som jag så gerna önskade inträda i. Jag mottog brefvet och begaf mig åstad; gerna skulle jag velat veta dess innehåll, men allt var blott besynnerliga tecken och figurer, sådana som jag aldrig sett förut. I det lilla huset voro dörrar och fönster tillbommade, och på flera bultningar erhöles ej svar; slutligen öppnades en lucka på taket och en hes röst frågade hvem det var som så larmade; på mitt svar att jag hade bref att aflemna stacks en arm ut och mottog skrifvelsen, hvarpå åter allt blef tyst; men efter en stund hördes knarrande steg innanför dörren; denna öppnades och jag fördes af en äldre man genom en lång och mörk gång in på går-

den, hvarest jag ånyo fick vänta. Midt emot låg ett annat litet hus med små och låga fönster innanför hvilka jag såg en person gå fram och tillbaka samt stundom stanna vid ett litet bord, hvarest en annan person var flitigt sysselsatt med skrifvande; af denne kunde jag ej upptäcka mer än en kal hjessa, och en gång tyckte jag mig se hans ansigte, som var blekt och fåradt. Om en stund var det svar färdigt, som jag skulle återföra, och samme gamle man, som fört mig in på gården, ledsagade mig åter ut. Just som jag lemnade gården kastade jag en blick tillbaka och såg då för ett ögonblick den person, som skrifvit brefvet, luta sitt ansigte emot rutan. Mina blickar mötte hans och han drog sig hastigt tillbaka, men jag hade sett nog för att igenkänna honom sedan; jag trodde mig äfven förut ha sett detta ansigte, men när och hvar kunde jag ej genast påminna mig. Det bref, som jag medförde åt Jacobo, var skrifvet med samma tecken som det jag lemnat från honom; hastigt grep han skrifvelsen, och efter att en längre stund ha genomstafvat samma, hvarvid han ofta blickade på ett vid sidan om honom liggande papper med just samma figurer som funnos i brefvet, syntes han tillfredsstäld och nöjd, samt fattade sedan allt mera förtroende för mig. Nästa dag fick jag på nytt aflemna ett bref i det lilla huset, men den gången kom ej någon annan till syne för mig än den gamle mannen, och denne bevakade noga hvarje ögonkast hos mig under den tid jag fick vänta på svar. Emellertid steg jag allt mer i Jacobos ynnest och slutligen fick jag äfven tillträde till kajutan, hvarefter jag så mycket längtat; då jag visste att ingen observerade mig undersökte jag noga hvarje vrå, men ej något lönnrum eller dylikt uppenbarade sig; jag hade således ej något bestämdt att stödja min misstanke vid och jag började till en del söfvas in i den tro, att allt blott och bart vore ett missförstånd. Jacobos brevexling kunde ju vara om helt obetyd-

liga saker —, då jag af en händelse med ens fick öppen blick för att otyg vore i görningen, att allt ej vore så oskyldigt som det tycktes. En qvällstund några dagar innan ordern om afseglingen gafs kommo trenne män om bord för att samtala med Jacobo, och ingen af dem sågs återvända; utåt natten hade några af besättningen hört ett ångestskri från kajutan, men Jacobo hade strax derpå visat sig på däck, och ingen hade vidare fäst sig vid det halfqväfda ropet; men nästa morgon hittades på ett isstycke i hamnen ej långt från fregatten en död mansperson; liket togs i land, och jag jemte en hop andra nyfikna skockade mig deromkring, och i den döde igenkände jag den handtverkare, som jag sammanträffat med på »Schwartzten Adler»; spår af yttre våld syntes ej på kroppen, men anletsdragen voro smärtsamt förvridna och ögonen vidöppna samt hemskt stirrande, tydande på att den döde blifvit förgiftad. Jag sammanförde nu alla omständigheter och det stod klart för mig att Jacobo haft sin hand med häri.

Handtverkaren var en af de tre personer, hvilka kommit om bord på fregatten; någon ytterligare sak fans troligen för honom här att göra, och för att sedan ej riskera att upptäckter skulle ske, hade han dödats och kastats öfver bord. Men Nemisis vakade. I stället för att falla i vattnet, hade den döda kroppen burits på ett isstycke, för att på så sätt vittna om det skändliga dåd, som skett. För tvänne af mina kamrater talade jag om min upptäckt, och beslöto vi då att ytterligare forska innan vi anmälde saken till undersökning; tyvärr föllo vi ur askan i elden, ty oförmodadt kommo order om afsegling och vi äro nu så godt som fångna om bord här.

I går eftermiddag gjorde jag en viktig upptäckt; jag gjorde mig ett ärende in i förrådsrummet, som ligger bakom kajutan; här fans ingen person mer än jag, men på afstånd hördes röster, seende mig omkring hvarifrån

ljudet kunde komma upptäckte jag till min förvåning en springa bakom den väggfasta hyllan och härigenom spred sig ett svagt ljussken.

För en lätt tryckning med handen öppnade sig en lönndörr till en låg gång, från hvars motsatta ända den svaga ljusstrimman syntes.

Då jag härigenom redan gjort en viktig upptäckt ville jag ej släppa ur händerna den tråd, som gifvits mig, utan drog skorna af mig och smög mig framåt gången; jag höll knifven dragen i handen för att i fall jag upptäcktes sälja mitt lif så dyrt som möjligt; så hade jag gått några steg då stämmorna hördes helt nära, och jag stannade; det ljussken, som hittills lyst emot mig, var jag nu strax invid; det härledde sig från rökhaten på en blindlykta, som slutits igen; efter att hafva lyssnat ett ögonblick var jag nog djerf att för en sekund öppna lyktan för att lysa omkring mig. Jag befann mig i ett litet rum, utstyrdt med en soffa, ett bord och en stol. På bordet lågo en del skrifmaterialier och ett krucifix; bland papperen, som här lågo, upptäckte jag äfven några med samma besynnerliga skriftecken som dem hvilka Jacobo brukade skrifva i sina bref.

Rösterna hördes strax innanför väggen; jag lyssnade ifrigt till hvad som sades, och genom en springa lyckades jag äfven se in till de talande, de voro Jacobo och en främling, som stod med ryggen vänd åt mig, och de befunno sig i Jacobos egen kajuta. Främlingen var klädd i en sid kåpa, och då han för ett ögonblick vände hufvudet åt sidan igenkände jag samma ansigte, som det, hvilket jag sett genom fönsterrutan den gången jag aflemnade brefvet i det hemlighetsfulla huset.

Ännu mera spändes min ifver och jag ansträngde min hörsel till det yttersta.

Jag fick nu veta att det var Er och de viktiga papper, som ni bär, som man vill åt; främlingen har jagat

Er på färden till Riga, men utan att hinna upp Er, och nu är Jacobo ett redskap i hans hand.

Till natten skola vi alla öfverfallas af den halfdruckna besättningen, som mest består af utländingar. Skeppet skall sedan ändra kosa och seglas i qvaf någonstädes uppe i Finska viken, och vi således nedsablas eller sänkas i hafsdjupet.

Vidare hörde jag att Jacobo lofvades stora förmåner, — att det stora fall, som fregattens chef, kapten Lejonhjälm, gjort och som fångslar honom vid sjukbädden i Riga, tillstålts af de två djefvulsfostren och deras handtlangare, och att den tilldragelse, som nu hotar oss, varit beredd allt sedan den stund ni kom inom Rigas murar.

Ännu mera skulle jag velat höra, men vågade ej dröja längre och i öfrigt hade jag fått veta nog för att draga slutsatsen om hvad som ske skulle. Jag drog mig lika ljudlöst tillbaka, som jag kommit och slöt åter lönndörren efter mig, denna dörr som de glömt att rigla igen för obehöriga vittnen och som skulle förhjelpa mig till full upplysning om hvad min tillfällige vän, handtverkaren, haft att göra om bord här och hvarför man förstummat honom för alltid, så att han ej skulle omtala hvad han sett eller gjort.»

Kull slöt här sin berättelse, som han under fortgången nödgats flera gånger afbryta för att ej väcka uppmärksamhet hos besättningen.

Matroserna hade under tiden blifvit väl förplägade samt tumlade halfdruckna omkring på däck, skrålande och svärjande samt sökte åstadkomma gräl med passagerarne.

Stål som under tystnad åhört hvad den unge soldaten omtalat, reste sig nu helt lugnt och befalde de närgångnaste matroserna att hålla sig i styr, så vida de ej ville rapporteras för fartygschefen; ett rått hånleende mötte honom, men hans fasta hållning inverkade dock afskräc-

kande på dem, och de drogo sig tillbaka för att ännu mera styrka sitt mod ur de uppslagna bränvinsfaten.

»Huru många svenskar äro vi om bord?» frågade han Kull.

»Öfver trehundra, men deraf är väl knappast tiondelen i stånd att föra vapen», blef svaret.

För ett ögonblick flög en mörk sky öfver Ståls ansigte, men strax derpå lyste deri beslutsamhet och mod.

»Samla ihop alla vapenföra samt besätt vapenbaracken», yttrade han till Kull, »men hasta ej dermed så att onödig uppmärksamhet väckes, de våga dock ej angripa oss före aftonen, ännu segla vi under linieskeppets kanoner — afvakta i öfrigt min befallning» — och han gick tryggt framåt däckets som om ingenting ovanligt var å färde.

Framme vid baracken råkade han en af de unga kadetterna, som han sett vid middagsbordet; denne var sysselsatt med att af quartersmästaren mottaga mat till besättningen, hvilka här skrålande och sjungande mottog sina tilldelade portioner.

Då utdelningen slutat låstes luckan till förrådsrummet igen, och Stål försökte då få ett enskildt samtal med ynglingen.

»Det går lustigt till i dag om bord, min unge vän», yttrade han helt vördslöst.

»Ja, löjtnant Jacobo fyller sina år i dag och har därför befallt att folket skall extra förplägas», svarade den tilltalade.

»Så, — jåså, chefen fyller år», återtog Stål dröjande, »men då borde han väl också låta bland sina stackars passagerare utdela något till vederqvickelse, de äro sannerligen mest i behof deraf!»

Kadetten blickade frågande upp till Stål samt sade:

»Derpå har väl Jacobo ej tänkt, men jag vill tillsäga honom.»

Ett smärtsamt leende for öfver drabantens drag och

utan att fortsätta det påbegynta samtalet, frågade han hastigt:

»Hvad heter ni, min unge vän?»

»Oxenstierna», ljöd svaret.

»Så, det namnet klingar godt, en Oxenstierna kan aldrig bli en förrädare mot sin konung och sitt fosterland; — följ mig något akterut att jag må tala med er», sade Stål, och vände sakta om till midskepps, följd af kadetten, som ej visste hvad han skulle tro om den besynnerlige drabanten.

»Hur gammal är ni?» frågade åter Stål.

»Jag fyller snart sjutton år!»

»Då, min vän, har ni således uttrampat barnskorna och skall lätt förstå hvad jag vill meddela er.

Allas lif stå i en högre hand, men om ej Herren särskildt vakar öfver oss och i dag gifver oss styrka att handla, kan jag förutsäga att ni aldrig uppnår er sjuttonde födelsedag, ty ni så väl som jag och våra stackars sjuka och sårade äro vigda åt döden.»

Stål gjorde här ett kort uppehåll, och ynglingen stirrade förvånad på honom, han kunde ej fatta meningen af hans ord.

Men Stål fortsatte:

»Om så är att Jacobo fyller sina år i dag ämnar han fira sin fest med tårar och blod; han är en förrädare, och förrädare och spioner har han äfven om bord; så hör nu hvad jag har att berätta.»

Stål omtalade då för ynglingen hvad läsaren redan känner; under tiden hade blekhet och rodnad vexlat om med hvarandra på den skägglösa kinden; den unge Oxenstierna knöt handen krampaktigt, och de hårdt sammanbitna tänderna antydde att hämdkänslan rasade inom honom; han drog sitt korta svärd, färdig att rusa in i Jacobos kajuta att der på stället nedstöta förrädaren.

Men Stål varnade honom; »Ingen öfverilad handling,
Vårdkasen.

så vida vi vilja undgå vårt hotande öde», förmanade han, »säg mig i stället om ej bland de många gästarna någon finnes på hvilken ni kan lita och hvilken kunde stå på vår sida?»

»Jo! här är gamle Klinga och kanske några dessutom, men Klinga är trogen som guld!»

»Låt mig då få tala med honom — men glöm ej försigtighet i allt», uppmanade Stål den bortilande ynglingen.

Någon stund derefter syntes en väderbiten gråskäggig sjöman röra sig långsamt framåt det belamrade däck, än klifvande öfver en kanon eller gröfre ketting, än kryssande sig fram bland sina kamrater, och i likhet med dem sjungande en hes sång.

Han syntes vara ganska berusad, ty stegen voro stapplande, och han blickade stelt omkring sig. Midskepps, hvarest en del segel lågo hoprullade, hade några af passagerarna slagit sig till ro, och här befann sig äfven drabant Stål.

Hit kryssade sig matrosen samt sökte sig en plats, knuffande till de andra, som här sutto eller halflågo. Dock kunde han ej komma till ro utan reste sig åter, och stapplande förbi Stål, sade han hastigt:

»Ni har önskat tala vid gamle Klinga, det är jag!» och han såg sig frågande omkring, liksom han ville utspana om de närvarande voro vänner eller fiender.

Stål som genast genomskådade matrosens tankegång, smålog öfver den list den gamle sjöbussen använde, och svarade utan att förändra läge eller ens röra sitt hufvud:

»Här kan ni gerna tala fritt, alla känna till den fara som hotar, och alla äro redan beväpnade så godt sig göra låtit; — vill ni göra gemensam sak med oss?»

»Ja, vid Gud, och det är ännu ett tiotal af oss, som skola kämpa till sista blodsdroppen.

Jag har lofvat den unge Oxenstiernas far med en ed

att beskydda hans son, och jag skall lika litet svika den som konungen och hans egendom; men säg, hvad skola vi göra? — vi äro ju blott en hand full och skola snart öfvermannas; skola vi kanske genom skott kalla våra förutseglande kamrater till hjälp?»

»Nej, blott hållen er beväpnade samt varen i öfrigt lugna; sänd mig den unge Oxenstierna, och jag skall genom honom gifva eder tecken då tid är att handla.»

Ett längre samtal utspann sig sedan emellan drabant Stål och de som voro församlade omkring honom, hvar efter en hvar af dem syntes sorglöst gå till sina sysselsättningar, obekymrade för hvad som tilldrog sig rundt om. Men den uppmärksamme betraktaren skulle dock funnit, att ej allt var så sorglöst, som skenet utvisade; än här och än der stodo de i små grupper, och mellan dem kommo och gingo bud, och att det var viktiga saker, som dessa hade att förtälja, kunde man se på deras allvarsamma anleten och deras försigtiga tillvägagående.

Klockan närmade sig 5-talet på e. m. och det började skymma öfver vågen; »Ljungelden» plöjde allt jemt sin väg i de andra seglarnes kölvatten, och om bord syntes all godt och väl.

Vinden friskade i och öfvergick till frisk bris, och det tunga skeppsskrofvat krängde betydligt.

Då kom befallning att passagerarne borde stiga under däck, så att de ej utsatte sig för den kalla vinden och vågsvallet; samma bud medförde en helsning från Jacobo till drabant Stål om denne ville tömma ett glas samman med honom och de andra officerarne i hans kajuta; Stål tackade vördnadsfullt och förklarade att han om en half timma skulle infinna sig.

I det samma ljud högbåtsmannens pipa till order, och märkligt nog skulle dessa emot vanan utdelas under däck.

I matrosernas kabyss rådde ett muntert lif, sånger

skrålades, och fat och glas klingade; fartygschefens födelsedag firades af den råa massan värdigt.

Bland den sorlande hopen hade redan delvis kunskap kommit att något viktigt var i görningen och hvartill man behöfde dess tjenst, ty då pipan kallade till samling, hördes en stämma yttra:

»Nu gossar, gäller det att segla till heta afgrunden med skutan och alla, både halta och lemmalösa!»

Alla, på ett fåtal när, hade samlats i orderrummet under däck, och Jacobos närmaste man som skulle utdela befallningarne öfverblickade den stojande skaran. Hans blick sökte någon viss person, och då han ej fann denne, uppbrusade hans vrede:

»Hvar är Klinga», hördes hans stämma, »håller den gamle räfven sig undan så skall jag klyfva skallen på honom ända till midjan.»

»Klinga är här», yttrade härvid en grof basröst, och den gamle matrosen jemte ett halft tjog andra visade sig vid trappnedgången. I det samma hördes en gäll hvissling från mellandäck, och Klinga slog till storluckan för nedgången till kabyssen; der nerifrån hördes skrik och svordomar, och försök gjordes att spränga luckorna, fastän förgäfves, ty matrosen jemte tillskyndande hjälpare höllo till uppgången tills den hunnit blifva säkert tillbommad.

Under tiden hade ett rörligt lif börjat på däck; då Stål såg huru besättningen skyndade ned under däck fann han att nu var rätta tiden inne för handling, och det var från honom den gälla hvisslingen hördes; hans trogna voro redan förut fördelade på de viktigaste ställena och i ett nu voro de få vakterna öfverrumplade, vapenbaracken var i de allierades händer, och alla uppgångar besatta. Hastigt lösgjordes ett par af däckskanonerna samt riktades mot de mest hotande punkterna, ifall den innestängda hopen skulle förmå att bryta sig lös.

Ett par pistolskott, som den öfverrumplade vakten

aflossat, hade emellertid underrättat Jacobo att något ovanligt var på färde, och troende att besättningen redan börjat striden med passagerarne hade han skyndat ut jemte ett par af sina förtrogna. Men han hade knappast satt foten på däck förr än han var omringad, och utan att ens få tid att göra motstånd, voro hans vapen tagne ifrån honom.

En hand föll tungt på hans skuldra, och en fast stämman yttrade:

»Löjtnant Jacobo, i konungens namn är ni min fånge.»

Jacobo blickade upp och framför honom stod drabant Stål.

Förrädarens ansigte hade blifvit askgrått, och hans knän svigtade, han ville tala, men hans tunga nekade honom ljud.

»För honom tillbaka till kajutan och förvara honom der», befalde Stål och vände sig om för att gå.

En ömkelig feghet grep nu fången; han sjönk ned på knä och stammade:

»Nåd, nåd, jag vill bekänna allt.»

I det samma small ett skott från kajutan och en kula hven tätt förbi den knäböjandes hufvud samt plattades mot en närstående kanonvagn.

För ett ögonblick syntes i kajutfönstret hvirflande krutrök och der bakom ett blekt hemskt ansigte, som likväl genast försvann.

Några af folket sprungo in att fasttaga den som aflossat skottet, men i kajutan syntes ej ett spår af någon människa, det var som om en andeuppenbarelse hade visat sig. Den unge soldaten som vi hört benämnas Kull, hade äfven skyndat in att gripa skytten.

»Spräng väggen», sade han, »lönmördaren är der inne», och de tilltalade voro ej sena att våga försöket; men väggen motstod trycket; man stormade an flera gånger, men utan resultat. »Hugg ned den då», hördes åter Kulls stämman, och yxor anskaffades i en hast.

Men drabant Stål sade:

»Låt den saken vara så länge, ingen skall dock undkomma oss; — tvänne af er stannen här för att bevaka löjtnant Jacobo, men I andre följén mig; viktigare saker ha vi nu för handen.»

Stål förde nu sina fångar i säkerhet samt fördelade sitt manskap på bästa sätt. Ett fyrtiotal stridbara och tillgifna män hade han omkring sig, och hade lyckats att utan blodsutgjutelse blifva herre öfver den talrika fartygsbesättningen; men nu gälde att klokt använda de fördelar, som vunnits. Det var ett svårt värf; af de som voro honom trogna funnos endast ett fåtal sjövande, och att manövrera ett så stort fartyg med så ringa besättning syntes nära nog omöjligt; men god vilja fick ersätta den bristande förmågan, och hvar och en gjorde hvad honom blef befaldt eller hvad han kunde göra.

Den gamle Klinga fick högsta befälet sig tilldeladt och Kull, som snart sagdt födt och fostrats på sjön, blef hans närmaste man.

Först gälde att få fartyget upp i vinden; under pågående tumult hade det nämligen drifvit rundt samt ur sin kosa, och sedan måste man försöka hålla kurs tills hjälp från den förut seglande örlogsmannen hunnit anlända.

Häftiga stötar, skrål och väsen hördes under däck och förkunnade att det säkerligen ej skulle dröja många timmar förr än de innestängda hunnit bryta sig ut, och då kunde utgången af striden blifva ganska oviss, fastän Stål och hans folk nu hade öfvermakten.

Mörkret föll på, och ställningen blef ganska kritisk; Man beslöt att skyndsamt tillkalla hjälp, och aflossade därför trenne skott samt uppsände raketer.

Långt omsider hördes ett doft rullande öfver sjön, och en ljusglimt lyste och försvann i den mörka natten.

Om bord började man fatta nytt mod, ty från linie-

skeppet hade man uppfattat signalerna och kom troligen till hjälp.

Så förflöto ett par timmar; under däck fortfor oväsendet, och det märktes tydligt att fångarne ämnade bryta sig ut från sidan; situationen blef allt mera allvarsam, ty snart skulle säkerligen en förtviflad strid uppstå, en strid på lif och död.

Kanonskott aflossades å nyo, men nu var hjälpen nära: en blixtplyste rymden, och ekot af en knall återstudsade mot fregattens skrof; en mörk segelmassa skymtade fram och inom kort seglade de båda svenska örlogsmännen bredvid hvarandra.

Underrättelse om hvad som var å färde hade snart meddelats, och en ganska talrik hop af lineskeppets besättning trampade strax derpå fregattens däck.

Luckorna öppnades och en efter en annan af de innestängda fick framträda och fångslades till händer och fötter samt fördes delvis ombord på det större fartyget.

Nu undersöktes äfven kajutan; vid inträdet befanns Jacobo ligga liflös utsträckt på golfvvet, hans anletsdrag voro förvridna och de glanslösa ögonen hemskt stirrande; bredvid låg en tömd butelj; den olycklige hade synbarligen sjelf förkortat sitt lif.

Drabant Stål, som en stund stått och betraktat de stela anletsdragen, fäste nu sin uppmärksamhet vid en pappersremsa, som var instucken i den dödes krampaktigt tillslutna hand.

Han lät lantärnans sken falla derpå och läste till sin förvåning den skrifna devisen:

»List öfverträffar våld.»

Denna upptäckt gjorde ett öfverraskande intryck på honom.

Var det då samma person här dref sina djefvulsplaner, som den hvilken innästlat sig i lägret vid Warschau, och der efterlemnade en lika lydande devis: var han äfven den

samme, som liksom en ond ande förföljde svenska kungen; hvem var han väl? menniska eller afgrundsande? — och Stål, som ej hunnit frigöra sig från sin tids vidskeplighet, genomilades af en lätt frosskakning.

»Bryt ned väggen», befalde han med dånande stämma; hämdkänslan tog ut sin rätt hos honom, och han längtade att få i sina händer den varelse, som hittills på ett gåtlikt sätt uppträdt och som ingen ännu kunde säga sig hafva riktigt sett.

Soldaterna skyndade till, men nu gaf väggen vika för en lindrig tryckning, den vände sig ljudlöst och blottade det rum Kull förut upptäckt och omtalat.

Men detta rum var nu tomt, icke ett papper förrådde hvem som vistats der, endast krucifixet låg kvar. Längst borta i ena hörnet fanns en liten lucka och denna mynade till en smal och trång gång, som lopp under hela däckets, samt slutade akterut något ofvan vattengången.

Den hemlighetsfulle hade spårlöst försvunnit och troligen undflytt genom nämnda löngång; — det upplystes sedan att rorkarlen för några ögonblick i nattens dunkel trott sig se en båt i fregattens kölvatten, men derom kunde ingenting med bestämdhet sägas, och det hela blef för framtiden en outredd gåta.

Fartygen fortsatte emellertid sin väg mot Sverges kust, hvilken de följande dag skulle uppnå; snart fick den dyra fosterjorden åter mottaga några af sina män — men ack! ej voro de de samma, som kanske blott för några månader eller halfår sedan drogo bort med rosiga kinder och med ett öfvermått af helsa och lefnadslust? Om så, hvad voro de nu? Bleka, lidande varelses, som kanhända blott sökte en graf! — Jemte dessa egna dyra barn fingo äfven förräddarne trampa den vinkande stranden, men dock blott för att här mötas af ett rättvist straff.

Vid hamninloppet i Kalmar hade en stor folkmängd församlats; man trängdes och knuffades, ty alla ville vara

främst att se det verkligt vackra skådespelet huru en hel liten flotta inseglade i hamnen; för flera timmar sedan hade salut vexlats med krigsskeppen, och till och med långt innan första skottet aflossats från vallen, hade en skara nyfikna skyndat till stranden.

Fregatten »Ljungelden» hade redan lagt sitt stora skrof vid den bräckliga träbryggan, och en del af de andra fartygen klarade nu hamninloppet. Främst på bryggan stodo stadens borgare och handverkare, hvarje skrå för sig under sin ålderman; de skulle mottaga de soldater och krigsfångar, som tillfälligtvis kommo att inqvarteras hos dem, och här uppstod det högljuddaste sorlet. Rundt omkring samlade sig efter hand folkmängden för att riktigt få tillfredställa sin skådelystnad, och det var med knapp nöd den då och då drog sig åt sidan, lemnande rum för någon af borgarne, som aflägsnade sig med dem, som blifvit bestämda att af honom inhysas. För en kort stund blef mera rörelse i hopen än eljes; en högväxt svensk officer, följd af en ung soldat, banade sig väg genom den täta klungan, och denne officer ådrog sig för ögonblicket allmänhetens uppmärksamhet.

»Hvem är det?» frågade den ene den andre, under det de med ögonen mönstrade krigarens enkla dräkt; att han var något för mer än en vanlig simpel soldat antyde de få silfversnörena han bar, äfvensom den stolta hållningen, och detta var nog för att väcka nyfikenheten samt dessutom en viss förundran att ej någon af stadens förnämste tagit hand om att föra honom till något herberge. Allt jemt gissande hvem den obekante kunde vara, tog slutligen en frispråkig bonde till ordet: »Jo, jag kan nu säga hvem det är, om jag ser rätt så är han en af dem, som kung Karl sändt för att kräfva penningar af oss till kriget; det är ej mer än fyra månader sedan en sådan sist var här, och länsmännen togo från oss allt hvad vi egde; — Stor-Olle i Lycke fick till

och med sälja sin enda ko och jag måste lemna allt mitt silfver; det är, som sagdt, endast kort tid sedan, och nu skola vi punga ut igen; Gud hjelpe oss så visst om det skall fortgå på det viset och kriget ej tager slut — vi blifva gående tiggare allesamman, — ej heller ha vi folk till att sköta jorden, endast barn, qvinnor och gubbar, och hvartill duga väl de?»

En djup tystnad följde först på dessa ord, derpå ett doft sorl af missnöje och knot, och vänliga voro just icke de blickar som nu fästes på officeren, men denne drog blott sin vida kappa tätare kring kroppen och kastade en sorgsen blick på hopen samt försvann så i en af sidogränderna jemte sin följeslagare.

Vid norra infartsporten låg ett litet värdshus, vanligen kalladt Lyktan, och i dess innerrum, framför en dugtig spiseld, återfinna vi officeren och den unge soldaten.

De voro ej andra än drabant Stål och Kull. Rummet de befinna sig i är litet och oansenligt och dess utstyrsel högst tarflig; något dystert tryckande hvilat öfver det hela, och om ej den knastrande elden delvis upplifvat skulle den besökande hellre dvalts utanför än här inne, fastän der ute blåsten hven skarpt samt ett isande regn hade börjat piska de små blyinfattade rutorna. Stål hade dragit en rankig stol fram till elden och satt sig här, under tystnad blickande framför sig ned på golvet, hvarest han med värjspetsen ritade krumlinier och figurer i den på tiljorna strödda sanden; Kull hade slagit sig ned på bänken vid fönstret och såg genom de dunkla rutorna ut i den mörknande qvällen. Så hade tystnaden fortgått en lång stund, endast för en minut afbruten genom inträdet af en ung flicka, som satte en ölkanna på bordet; skygg och rädd hade hon blickat på de innevarande och så hade den knarrande dörren åter slutit sig bakom henne.

Omsider väcktes Stål ur de funderingar hvori han

sjunkit och sade: »Det är både ljuft och sorgligt att åter få beträda en älskad fosterjords kust; ljuft är att allt hvad som ädlast dvalts inom bröstet och som der ute i den fleråriga bardaleken tillbommats och stängts inne, nu åter vaknat till lif, mäktigt och hänförande, talar om att äfven krigaren har ett hjerta; — ljuft emedan den af ödet kufvade mannen här åter får blifva barn och blicka upp till den himmel, som endast står öppen för barnets rena sinne. Men sorgligt är att första mötet å fädernetorfvän skall vara armod, misströstan och knot; — dock kan jag ej undgå att medgifva det Sverges innebyggare hittills tåligt burit sin börda; — måtte blott kung Karl snart få en gynsam fred, en fred, sådan som han sjelf vill förestafva, att hans trogna undersåter må få på nytt möta ljusare tider.

Det är i sanning tvänne motsatta sidor: der glänsande segrar, här dagliga nederlag; förtröstan och mod duka åtminstone under allt mer och mer.»

Stål hade fört detta samtal med sig sjelf, han lät de flydda stunderna med allt hvad de burit i sitt sköte åter frammanas, och en viss känsla af vemod grep honom.

Men han slet sig lös från dessa bilder och reste sig hastigt upp samt började med långa steg mäta det lilla rummets golf. Efter att hafva druckit ur ölkannan, som han nu räckte åt soldaten, sade han: »Du har begärt att få ständigt följa med mig, och du säger att ingen skall kunna skilja dig från mig, det vill säga att du sjelf redan afgjort saken utan att afvakta mitt ja eller nej! Nå ja, min redlige vän, du skall få följa mig, — dock ej till Stockholm, ty dit går jag ensam, men råka mig i Karlskrona sex veckor härefter, och då må din vilja uppfyllas. — En oförgätlig tjenst har du redan bevisat mig; säg, vill du än en gång gifva den tacksamme vännen Stål tillfälle att välsigna dig?»

Glädje lyste ur den unge soldatens ögon, trofast blic-

kade han på den tankfulle drabanten och utan att ens dröja vid den framställda frågan, svarade han: »Befall blott, och jag går i döden!»

»Tack, min vän, jag visste att du obetingadt skulle gifva mig detta svar», återtog Stål. »Så hör nu: du nämde för mig att i en liten fiskarekoja vid Kullaberg fans en åldrig far, hvars blickar skymts af tidens hand, men hvars ljus dock var hans ende son, hans ålders tröst. Denne son drog dock fjerran bort — och nu lutar den gamle sina lockars snö mot handen, det är natt rundt omkring honom; från fjerran land ha väl rykten om bragder och ära nått hans öra, men något bud från sonen har dock ej gladt honom på hans mörka stig. — Du känner säkerligen den gamle, inom ditt bröst säger nog en stämman hvem han är; — säg, bör han ej åter få sluta sin son i sin famn, trycka hans hand och fröjdas åt hans röst — jo, den gamle bör glädjas; res då med Gudi hem till honom, — det är lång väg att färdas, men jag vill i afton tala med värden att han skaffar en häst åt dig. — När du sedan stigit öfver ditt hems tröskel, sänd då en tanke till mig. — Från Kullabergs topp kan du se det ställe der mina lyckligaste dagar förflutit, och der jag trampat barnets steg; res dit, sök upp tjellet vid Svedjeberets fot och helsa de kära ifrån mig och fosterbröderna, säg att vi uppnått våra drömmars mål, att vi fått kämpa under konungens egna ögon, att vi få ständigt vara kring hans person; bed om fädernas välsignelse, och omtala huru vi längta att åter slutas till deras trofasta bröst. — Hälsa Anna från hennes trolofvade, han skall infria sitt löfte så fort konungen tillåter honom att åter hemvända.»

Efter att en kort stund afbrutit sitt tal och återtagit sin rastlösa vandring öfver golfvet, fortsatte han: »Men äfven en annan person finnes i det oförglömda tjellet, en varelse hälften elfva och hälften flicka, skygg och lätt

som skogens hind; sök att tala med henne serskildt, utforska om hon ännu minnes Konrad, gossen med det slutna och tysta sättet; säg henne då att han längtar åter för att på nytt få höra hennes glada skratt och sång, att få forska hvad hennes mörka ögon drömma om, att vid den sorlande källan få lyssna till hennes många sagor om skogsandar och vattennymfer och så få glömma bort de många mulna dagar, som ilat sedan den dag då ynglingen trotsig och stark lemnade det lugna tjellet, och den stund som nu är; säg henne att hvad ynglingen drömt, det tänker ännu mannen, och att bland tusen dödar ännu alltid min fanke flugit till elfvan der i nordanskog. — Du vill ju framföra min hälsning samt återbuda mig hvad du hört och rönt? icke sant!»

»Jag skall ila, jag skall skynda dit; hvad drabant Stål befalt, hvad min räddare önskar är min lag», blef den unge soldatens svar.

»Så färdas vi då bittida i morgon, och må nu lyckan följa oss på våra skilda vägar, — i Karlskrona råkas vi åter», avslutade Stål, sträckande sin hand åt soldaten samt gick så att söka upp värden för att med honom öfverenskomma om inköpet af en häst samt om värden af sin egen gångare, hvilken följt med om bord från Riga.

Snart voro hans affärer uppgjorda till belåtenhet, och han återvände att berätta huru allt aflupit.

Men Kull, trött af sjöfärden och sista nattens själs-spännande tilldragelser, hade sträckt sig ut på golfvet, och med en hård pall till hufvudkudde sof han redan lugnt.

Stål gick varsamt till och lyfte sakta upp hans hufvud samt lade ett bolster derunder; bredde derpå sin kappa öfver honom samt kastade sig sjelf påklädd på den föga mjuka britsen att njuta några timmars hvila, men sömnen flydde honom; ögonlocken tyngdes väl, men det var blott ett slags dvala som fångslade honom; bizarra

och dunkla gestalter kommo och gingo för hans sinne; än irrade han framåt i Lifflands skogar, sökande hufvudhären, än hveno svärdshuggen rundt kring honom, än bar honom hans gångare blixtnabbt öfver äng och fält, och han jagade en älsklig bild, som allt jemt flydde undan; — slutligen kom dock sömnen, lugn och fast, hvilan kom sådan, som den skänkes den, hvilken redligen uppfyllt sin pligt.

Tupparnes gälla stämman hade för andra gången förkunnat morgonväkten då våra båda personer redan sutto till häst, och raska hofslag dånade mot stadens ojemna gator. Efter ett kort meddelande blef norra porten öppnad för de färdande, och så hade de lemnat det gamla Kalmar bakom sig. En liten stund följdes de åt, men så skildes vägarne, och räckande handen till afsked sade Stål: »Der går din väg och här min, nu farväl och Gud vare med oss!» Ännu en handtryckning, och snart hade de i den skumma morgonen försvunnit för hvarandras blickar; ännu hördes hofslagen, men äfven dessa bortdogo; man skyndade mot skilda mål.

År 1705 utmärkte sig genom en kall och stormig vår; det var som om de fador, hvilka kriget medförde, äfven gifvit sin pregel åt naturen. Det var en mörk februariqväll, regnet flöt i strömmar, blandadt med hagel, och en stark blåst hven tjutande kring Stockholms gator och gränder. Mälaren hädde högt sina isiga böljor samt hotade att hvarje ögonblick bortföra den bräckliga bro, som förde från Helgeandsholmen till Söder.

Utan att bekymra sig om regn eller blåst sprängde just i det samma en ryttare öfver samma bro hvars beläggning svigtade under de tunga hofslagen. Snart hade han

hunnit motsatta stranden och fortsatte ridten upp åt den branta gatan samt vek af in i en gränd.

Här låg ett litet värdshus, utanför hvilket han stannade och bultade med pistolkolfven på de tillbommade fönsterluckorna; efter en stund öppnades porten, och en hes röst frågade: »hvad står på?» men den barska tonen förändrades strax, ty den frågande upptäckte vid lyktans dunkla sken att främlingen var krigare samt af högre rang än dem, som vanligen här plögade söka herberge. »Var god, bäste herre, och rid in», hördes nu samma stämma, och trots det starka regnet öppnades nu dörren på vid gafvel och värden trädde ut på gatan samt stod der vördnadsfullt bugande tills ryttaren stigit af hästen som mottogs af honom och leddes in på gården. »Tag vård om min häst samt håll mig ett varmt rum samt litet mat då jag om några timmar återkommer«, befalde ryttaren samt kastade dervid en hälften medlidsam, hälften föraktlig blick på den vattendrypande värden, som tjensteifrig vandrade omkring i bara skjortärmarne. »Blif ej ond, bäste herre, för det jag ej öppnade genast, men i dessa svåra tider måste man se sig för hvem man insläpper, ty ofta händer att ej ringaste ersättning fås utan i stället öfvervåld, — och snart får man väl lemna allt och som andra följa med vår nådige kung i kriget«, jemrade sig värden, men utan att höra på den fortsatta jerimiaden aflägsnade sig ryttaren samt återvände med raska steg till hufvudgatan.

Värden skyndade efter ut genom porten för att se hvad kosa främlingen tog samt funderade öfver hvem han kunde vara eller hur mycket som här vore att förtjena.

Emellertid fortsatte Stål, ty främlingen var ingen annan än han, sin raska gång framåt; hans väg hindrades för några minuter af en del rusiga och larmande sjömän; hvilka kommit i vildt slagsmål med några nyvärfvade soldater; hopen ökades allt jemt, men dock slapp Stål

oantastad igenom, hans höga resliga gestalt tycktes ingifva en viss respekt, som kanske något understöddes af den halfdragna värjan, Emellertid syntes ingen ordningens upprätthållare till, och tumultet hade säkerligen fått så länge fortgå tills en af parterna tagit till flykten, men i det samma hördes ropet att elden var lös, och slagskämparne glömde att mörbulta hvarandra för att skynda åstad och i likhet med många andra, sysslolösa åse huru elden härjade.

Eldsvåda hade uppstått i ett af de förnämre kvarteren i stadens midt, och hit samlades en böljande folkhop; två eller tre dåliga sprutor framkördes, men deras verkan var ringa och det förtärande elementet fick allt mera öfverhand; dyrbara speglar, möbler, serviser, kläder och öfriga husgerådssaker nedbuos på gatan; men nu var ej folkhopen längre overksam; utan att fråga efter eganderätten sökte hvar och en att tillskansa sig hvad som mest föll i ögonen, eller lättast kunde kommas åt, och formliga slagsmål uppstodo om en eller annan sak; skriket och skrålet tillväxte och hettan från de brinnande husen blef snart outhärdlig, man flydde för ett ögonblick, men återvände inom kort för att roffa åt sig ännu en värdefull sak; då rasade ett af husen samt begrof ett dussintal af de närgångnaste under sina ruiner, och denna hemska katastrof afskräckte för en stund den rofgiriga hopen. Ändtligen hördes trummornas dofva ljud i närgränsande gator och stadsvakten anryckte för att upprätthålla ordning och skick, men den var för fåtalig och borgare-soldaterna sökte att skaffa sig lön för den möda de såsom vakter måste hafva samt gjorde snart gemensam sak med de andra.

Stål, som också sällat sig till hopen, såg med grämlse huru hans landsmän blifvit förvildade, men då äfven stadsvakten började roffa åt sig kunde han ej återhålla sin harm utan skyndade fram; en af soldaterna, som stred

med en civil om en präktig klädning, sträckte han med ett knytnäfslag till marken, och denna handling gjorde intryck på de öfriga af vakten, som utan ordning stodo än här och än der; till dessa vände han sig nu och med värjan dragen förebrådde han dem i skarpa ordalag samt i synnerhet befälhafvaren, att de ej skötte sin pligt; han hotade att på stället nedhugga den som understode sig att taga det allra ringaste eller hvar och en, som ej med verksamhet postade på den plats som honom blifvit anvisad. Ingen visste hvem den främmande officeren var, men hans handling och ord ingåfvo respekt; snart hade han den lilla truppen ordnad och tillspärrade så alla tillstötande gränder för att afhålla den tillströmmande mängden; härpå ilade han att leda brandservisen; inom kort hade äfven här skriket och skrålet tystnat, men i stället arbetade man så mycket ifrigare och följde en viss plan; eldsvådan, som till en början såg så hotande ut, begränsades, och innan ett par timmar hade försvunnit var man herre öfver elden. Stål hade under tiden varit i rastlös verksamhet och skyndat från ett ställe till ett annat, ständigt ordnande och ledande, och med honom tycktes en god endrägt kommit bland den förut splittrade hopen; jemt och lätt gick arbetet, knotet och sjelfsvåldet försvunno, och hvad som räddades undan elden blef också bevaradt.

Jemte Stål hade släckningsarbetet ordnats af en äldre välklädd man, som med ifver deltog deri; för honom tycktes man hysa stor respekt och lydnad, men hvem denne man var visste Stål ej.

En gång hade han tilltalats af honom, och det var vid ett tillfälle då Stål genom sin själsnärvaro räddade undan några af folket från en säker död genom en nedrasande vägg.

»Raskt gjordt, min hurtige vän», hade den obekante yttrat, men sedan hade de åter blifvit skilda åt. Dock

hade dessa flyktiga ord gjort ett godt intryck hos Stål, och han fäste den talandes anletsdrag i sitt minne.

Emellertid var elden lyckligt begränsad så att ej någon vidare fara var för handen, och Stål, som nu först gaf sig någon ro, erinrade sig vid det samma för hvilket ärendes skull han kommit till Stockholm. Ängsligt förde han handen till libbältet för att känna om den lilla läderväskan var qvar, och då han fann att så var förhållandet öppnade han den för att öfvertyga sig om brefven voro oskadade. De lågo i samma skick som förut, och ett drag af belåtenhet lade sig öfver hans ansigte. Han slöt åter väskan, svepte sin genomvåta kappa tätare kring sig, och efter att hafva gifvit några ytterligare förhållningsorder åt manskapet skyndade han bort. Klockan slog just elfva i storkyrkan då han stannade vid ett större hus å Norrmalm samt drog i en klocksträng, hvarvid ett starkt pinglande ljud hördes inifrån. — Den tunga ekdörren öppnades, och Stål inträdde i en sparsamt upplyst förstuga.

»Jag önskar tala med riksrådet», sade han till den öppnande betjenten, som med sömniga ögon blickade på den inträdande.

»Riksrådet mottar ingen vid den här tiden, det är i öfrigt ej länge sedan han kom hem och behöfver nu hvila», blef det karga svaret.

»Men jag måste tala med honom, hvar ligga hans rum?» återtog Stål.

»Å, sakta i backarne», hånskrattade domestiken, »jag har sagt att ingen får tala med riksrådet i afton, och dermed är det punkt; och nu skynda er på dörren ty i annat fall kastar jag er ut på gatan.»

»Se så, min gode vän, tag ej saken så hett», genmälde Stål ganska saktmodigt, »braska ej med att vilja köra någon på dörren, ty dertill är ni ej vuxen, utan sök i stället upp grefven och säg honom att jag har viktiga

ärenden att meddela samt att saken ej tål uppskof, eller säg mig hvar han råkas, och jag går sjelf att söka upp honom?»

Men domestiken fann sin värdighet sårad genom Ståls yttrande och uppretades genom hans ihärdighet att påyrka få råka riksrådet. Då nu en annan betjent i det samma ankom till stället trodde den förstnämde sig ej ha något att frukta utan grep Stål i kragen samt under tilldelande af åtskilliga skällsord sökte han föra honom ut om dörren.

Men nu var Ståls tålmod slut; han skakade den våta kappan från skuldrorna, den långa värjskidan klirrade mot stenläggningen och fattande sin angripare för bröstet slungade han honom bortåt det mattbelagda marmorgolfvet, med hvilket dennes näsa och mun råkade göra närmare bekantskap. Det dröjde några minuter innan han åter hann resa sig upp, men då var med det samma den trotsiga minen och hållningen försvunna, han blickade skygg på drabanten som stod der hög och lugn i sin enkla uniform. »Jag vill höra till om riksrådet tar emot», stammade han samt linkade uppåt den breda, rikt utsirade trappan.

Ett småleende lade sig öfver Ståls läppar, och vändande sig om med ett visst förakt tog han i beskådande korridoren, i hvilken han befann sig, medan betjenten dröjde borta. Förgyllda lampetter, dyrbara byster och medaljonger smyckade väggarne, och på golfvet, som var inlagdt af mångfärgad marmor, prälade mattor i alla Orientens färger. En sorlande springbrunn stänkte sina vattenperlor på växter, hvilka voro främlingar från södern; så var det äfven med räcktet till trappuppgången, hvilket utgjordes af ett fint gallerlöfverk, som nedtill fasthölls af tvenne stora lejon. Rikedomen framlyste öfver allt, men Stål stämdes deraf till bitterhet. »Så är det», mumlade han för sig sjelf, »folket får draga dagens tunga och hetta, men de höga råden lyfta ej ens i bördan med ett lill-

finger; stackars Sverige, du behöfver fred och dina höga herrar en tygel,» Länge hade han väl fortsatt samtalet med sig sjelf, men i det samma återkom betjenten och tillkännagaf att riksrådet var beredd på besöket samt anmodade honom att följa.

Med lätta steg skyndade Stål uppför trappstegen och stod snart framför tvänne dubbeldörrar af ek hvilka betjenten öppnade och förde honom in i ett svagt upplyst rum samt derifrån in i en större sal, hvarest flera ljus brunno i en skimrande krona och kastade ett behagligt om än ej starkt sken på föremålen härstädes. Under ljuskronan stod ett större rundt bord belastadt med bref, böcker och ritningar, och vid det samma, med ryggen vänd mot dörren, satt en man, läsande ett nyss brutet bref. Han var så fördjupad i sin sysselsättning att han ej märkte de inträdande förr än vid det buller, som uppstod då Stål ofrivilligt råkade att vidröra eldskärmen framför ugnen med sin värja; han steg då långsamt upp samt stod nu framför Stål, som bugade sig vördnadsfullt; betjenten hade i det samma dragit sig tillbaka, tillslutande dörren efter sig. Då de båda männen så stodo framför hvarandra, syntes de begge öfverraskade; Stål igenkände i den vördige man, som, iklädd allongeperuk och nattrock, nu forskande betraktade honom, samme person, som nyss vid eldsvådan tilltalat honom, och den senare igenkände Stål som den unge hurtige man, hvilken så kraftigt förstätt att leda släckningsarbetet samt sätta ordning och skick i det hela.

»Är det Svea rikets råd, grefve Fabian Vrede, som jag talar med?» frågade Stål, bibehållande sin vördnadsfulla ställning.

»Ja, det är så, min unge vän, hvad önskar ni?» svarade den tilltalade med vänlig stämma, under det han mönstrade krigaren från hufvud till fot och tycktes finna ett godt intryck deraf.

»Grefven och riksrådet torde förlåta att jag vid denna tid infinner mig. Jag är sändebud från konungens läger i Raviz samt medför bref från hans majestät till rikets råd, och mina order lyda att ofördröjligen aflemna samma», sade Stål samt framräckte ett tiotal med grofva omslag försedda bref.

Riksrådet mottog brefven, och utan att blicka derpå lade han dem på bordet och sade, afbrytande talet: »Hvad är det för uniform ni bär?»

»Jag tillhör hans majestäts drabanter, och mitt namn är Stål», blef svaret.

»Och edra order lyda att ni ofördröjligen skulle framlemna brefven; jag såg er dock för en stund sedan vid eldsvådan, hvarest ni timalt dröjde!»

En hög rodnad uppsprang på Ståls kinder, och han framstammade några otydliga ord; han kände inom sig att klandret var berättigadt, och dock tyckte han sig ha handlat rätt.

Riksrådet märkte rodnaden, och ett vänligt leende lade sig öfver hans anletsdrag, han räckte handen åt Stål sägande: »Slå upp ert öga, unge man, den som handlat som ni behöfver ej blygas eller rodna; det är svårt att kastas mellan pligt och pligt, men ni har ej tvekat i hvad ni borde göra; jag såg er då ni sträckte den roffande soldaten till marken, jag följde er då ni ordnade de spridda hoparne; det syntes att ni var vand att befalla, och edra befallningar lyddes utan knot; er person och handling ingåfvo respekt, och utan er skulle många excesser blifvit begångna; — tack emellertid för er hjälp. Sitt nu ned medan jag ögnar igenom hvad hans majestät har att befalla; sedan har jag mycket att fråga eder om.»

Han visade så med handen åt en fåtölj bredvid bordet, hvarest Stål satte sig; sjelf intog han plats midt emot. Derpå ringde han på betjenten, samt tillsade ho-

nom att intaga vin och andra förfriskningar. Tjenaren aflägsnade sig långsamt, häpen seende på Stål, undrande hvem han kunde vara, som tilläts sitta i den stolte Fabian Vredes närvaro.

Enkall kåre lopp öfver ryggen å den nyss så befallande, och han tänkte på hvilken dumhet han begått då han tagit den obekante i kragen; det var troligen en prins eller måhända — ja må hända kungen sjelf, som han aldrig förut sett, och han skyndade ned och berättade sina medtjenare hvad han sett och hört, och inom kort hade flugit på ryktets vingar att kungen hade återkommit; man ville med säkerhet veta att det var så, men derjemte sades det att han genast skulle återvända till kriget; för att nu få se en skymt af den unge hjälten samlades allt flera och flera personer utanför riksrådets hus, och snart upptogs hela gatan af den i nattens sena timme otåligt väntande mängden.

Emellertid hade riksrådet Vrede tankfullt tagit ett af brefven i handen, men utan att bryta det samma riktade han sina blickar på Stål. Till hans öron hade nått ryktet om kungens drabanter, dessa den nyare tidens berserkar, som hvarken skydde eld eller svärd och af hvilka en ibland ställes mot hundratal. Dock hade han endast uppfattat ryktet som en saga, med hvilken folket älskade utsmycka den segerrike konungens bedrifter.

Någon af denna mycket omtalade kår hade han hittills ej sett, men vid betraktandet af Stål och vid hågkomsten af dennes uppträdande vid eldsvådan, kom han till öfvertygelsen att så borde en af kungens drabanter se ut. Han beundrade den resliga växten, som förrådde en Herkules styrka, hans blick hvilade länge på den unge krigarens regelbundna, af väder och vind brynta anlete, och han kände sig öfvertygad att det lugn och den fasthet, som nu hvilade deröfver, ej skulle bland tusen dödar flykta sin kos; dessa drag voro som gjutna i brons, men

egde dock lif och eld; ur dessa djerft och allvarligt blickande ögon talade det sanna modet förrådande en der inom boende själ, som lärt öfvervinna sig sjelf, men dock ej af någon annan öfvervunnits.

Då riksrådet så blickade på den unge kuriren, kommo nya tankar för hans sinne; han drömde sig sjelf som en hurtig yngling då han slogs med blodig värja för kung och fosterland; men det var nu många år sedan, tiden hade sedan dess tyngt på hans skuldra och stänkt silfver bland hans hår; hvad han då som ädlast tänkt sig, huru hade detta ej se'n gestaltat sig och flytt sin kos på lifvets våg, lemnande honom mera pröfvad och försigtig men ock mindre ren till sinnet. Benägenheten att se'n dess se allt i mörkt och lusten att löna lika mot lika hade utbildat honom till en skicklig diplomat, men ack, hvad hade han vunnit derpå? Han beklädde nu en af rikets högsta värdigheter, men hans bana här var långt ifrån törnfri, och gerna skulle han lemnat sin upphöjda plats om blott han kunnat återköpa sina flydda dar.

I det samma inträdde betjenten med en bricka, på hvilken åtskilliga silfverkärl och förfriskningar befunnos; riksrådet väcktes häraf ur sina tankar samt började långsamt bryta brefven, och blott seende namnteckningarne lade han de uppvecklade papperen åt sidan, talande för sig sjelf; »Från Piper, hvad har han manne att säga, han borde bäst känna förhållandena här.»

»Från Renskiöld, honom känner jag knappast, hvad vill han? Nå, jag må säga, han begär nytt hurtigt folk, och vi som knappast kunna uppställa ett tjugtal soldater mera.»

»Hvad, äfven bref från Lewenhaupt, jåså det har kommit öfver Riga, — han, stackarn, lemnas allt för mycket utan hjälp, och en gång dukar han väl under — han brister i sold och begär mynt — kassan är tom, och ingen hjälp kan ges.»

»Bref från hans majestät», sade han och tog ett nytt papper, samt började med djupt allvar genomläsa den långa episteln allt emellanåt afbrytande; »Jag förstår ej huru det skall ske, — uppsätta nya regementen, sända mynt till konungen och polska hofvet, — anskaffa lån, — ja! det är lättare sagdt än gjordt; utrusta kryssare till finska viken — ja allt kunde gå för sig om ej vårt läge vore så förtvifladt — mynt, mynt — men hvart taga bröd i öknen?»

Han genomläste brefvet än en gång, och ett verkligt bekymmer spårades i den blick han derpå riktade på Stål.

Han slog vin i sin bägare, och sökande att öfvervinna intrycket af brefvet, lyfte han bägaren sägande; »Gutår! min unge vän, hvad nytt från kriget?»

Stål började nu berätta åtskilliga episoder från slagfälten samt omnämde till sist förräderiet om bord på »Ljungelden», huru detta blifvit lyckligt upptäckt samt förekommet; han nämde om den hemlighetsfulla hand, som öfver allt spårades att leda trådarne, och att konungens lif mer än en gång var hotadt, men att majestätet förtröstade på en rättvis allmakt, ej räddes några faror; han sågs ständigt midt i hetaste stridshvimlet, och segern följde honom hvart han vände sig.

»Gifve dock Gud att hans majestät snart måtte sluta fred», sade riksrådet då Stål slutat sin berättelse, »ty allt hvad som vinnes på ett håll förloras på ett annat tiofalt. I Liffland och Estland äro våra trupper slagna och landet så härjadt och brändt att på flera mils omkrets ej en hane hörs gala; ryssarnes flotta har hunnit finska viken och härjar der fritt; konungen befäller oss utrusta försvar deremot, men vi ha hvarken manskap, skepp eller mynt; enskilda lån ha tillgripits och förstörts, sjelf har jag måst lemna 80,000 daler silfvermynt; hären kan ej underhålla sig sjelf i de landskap som bekrigas, och här hemma äro

alla tillgångar uttömda. Ännu en pålaga, och allmogen skall gå från hus och hem samt uppror uppstå. Redan nu kunna landshöfdingarne och fogdarne ej taga ut de beviljade gårderna; dertill kommer ryktet om ryssarnes utöfvade omenskligheter, hvilket mer än något annat sätter sinnena i harnesk; hör hvad öfverste Stiernstråle skrifver till mig från Iwanogorod derom.»

Han sökte fram ett bref från arkivet och läste derur bland annat följande:

»Byarne brännas, och invånarne mördas; de som göra motstånd underkastas ryslig tortyr. Vanligen hållas de framför stark eld tills kroppen blir öfverhöljd af en brännskorpa, hvilken så bortskrapas med qvastar eller torrvedsstickor, hvarpå tortyren förnyas. De arma qvinnorna falla offer för den mest djuriska råhet, och barnen bortföras eller uppätas af de vilda kalmuckerna.»

»Kan väl något hemskare tänkas», sade han efter genomläsningen, »arma land och folk! Här kan tillämpas den kända satsen: »vce victis!» Nu vore tid för konungen att sluta fred med Polen, öfvergifvande sina afsättningsplaner, samt i stället vända sig mot den farlige grannen czar Peter och krossa hans uppblomstrande makt. Väl är det sannt att han redan vuxit oss öfver hufvudet och innehar flera af våra viktigaste orter, men med ett klokt krigföringsätt och stödde af en fördelaktig fred med konung August skulle med Guds hjälp våra vapen snart åter vara segrande, och det utmattade Sverige skulle i så fall uträtta storverk. Beredvilligt skulle då offras den sista blodsdroppen, den sista fyrken; när det gälde att gå mot ryssen skulle allt hvad stridbart folk Sverige ännu eger med hänförelse följa sin unge konung, och segern måste då blifva vår. Nu deremot smyger en hemsk aning genom hela landet att kung Karl genom Polens fortsatta bekrigande störtar sina trogna undersåter i namnlöst elände, och kanske äfven utländskt ok blir slutliga följden.

Knotet blir allt mera högljudt, och det borde redan hafva nått konungens öron. Men kung Karl får ej se saken i sin nakenhet; Piper vågar ej säga rent ut, och personer finnas hvilka framställa saken såsom ett sjelfsvåld, som besmittat Sveriges bebyggare då den högsta styrande handen varit från dem aflägsnad under åratal. Renskiöld, Renskiöld, huru mycket har du ej att svara för; så tapper krigare du än är, är du ditt fäderneslands onda genius, och det vore bättre att du aldrig sett dagens ljus.»

Hänförd af rikets sorgliga belägenhet hade riksrådet Vrede talat en längre stund, nästan bortglömmande sin åhörare: emellertid afbröt han nu sitt tal och bjöd Stål taga för sig af förfriskningarne. Det dröjde dock ej länge förr än han åter upptog samtalet, sägande:

»De bref, som ni medfört, fordra svar, hvilka ni torde återföra, dessutom skola åtskilliga rapporter och förvaltningshandlingar medfölja; men innan de olika embetsverken få allting klart åtgå måhända trenne veckor, och så länge måste ni dröja här, men under denna tid är ni sjelfskrifven gäst vid mitt bord.»

Stål steg upp och bugade sig för denna ynnest, men riksrådet gaf honom vänligt tecken att åter sitta ner samt fortsatte sitt tal.

»I morgon skola råden sammanträda, och konungens bref för dem framläggas, och sedan skall ofördröjligen majestätets vilja uträttas och efterkommas så långt som i vår förmåga står; men då ni, min unge vän, återkommer till konungen, så säg honom hvad ni hört och sett, förtig ingenting så sannt ni har ett ärligt svenskt hjerta i bröstet, och så framt ni älskar ert blödande fosterland; jag skall i mitt bref understödja er med sakförhållanden och böner, och med den högstes nåd skall väl då vår dyre herskare höra sitt folks rop.»

»Jag vill säga kungen allt hvad pligt och samvete bjuda mig, om jag ock derigenom ådrar mig onåd och

straff», svarade Stål samt reste sig upp för att aflägsna sig.

»Hjertlig tack, min unge vän, för det löftet, jag tror att ni skall hålla det, och himlen skall gifva kraft åt edra ord», sade riksrådet, samt räckte handen åt Stål, som han på nytt nödgade att sitta ned.

Klockan var öfver midnatt då Stål lemnade riksrådets hus; vid utträdandet på den höga stentrappan förvånades han öfver att finna gatan spärrad af en stor folkhop, som mottog honom med skallande hurrarop.

»Lefve kungen! Lefve kung Karl!» ljöd det oafbrutet, och detta rop fortplantades från hörn till hörn, allt jemt samlande nya åskådare, och hopen växte ständigt.

Stål, som insåg folkets misstag, sökte förklara att han ej var kungen, men sorlet förtog hans stämma; men då ett ögonblicks andrum inträdde ropade han så högt han kunde:

»Jag är ej kungen, men jag är sänd hit af honom.»

De närmast stående uppfattade hans ord, och fastän längst borta lefveropen ännu ljödo, så fortplantade sig underrättelsen hastigt från man till man, och i stället för sorlet inträdde en andlös tystnad; man ville höra hvad den långväga krigaren hade att förkunna, och man ville äfven se honom; tvänne facklor hade tändts, och vid det flammande rökaktiga skenet syntes Ståls resliga gestalt ännu större än den i verkligheten var.

»Hvem är du och hvarifrån kommer du?» frågade en grånad borgare, som stigit uppför trappan till Stål.

»Jag är drabant hos hans majestät kung Karl, och jag kommer direkt från högqvarteret i Rawiz samt medför skrivelser till de höga råden», ljöd Ståls stämma hög och klangfull till svar.

»Säg oss, lefver kungen än?» hördes nästa fråga.

»Ja, med Guds hjälp gör han så; hans majestät befann sig frisk och sund då jag lemnade lägret.»

»Men det har gått ett allmänt tal att förrädare äro inom hären, och att kungen vore mördad», hördes en annan stämma.

»Nej! kungen är ej mördad; förrädarne ha visserligen undsluppit, men hämnden vakar öfver dem.»

»Hurra! hurra! kungen lefver», jublade massan vid detta tal, och oemotståndligt greps hvar och en af detta jubelrop.

»Kommer ej kungen snart hem till sitt arma fattiga land?» frågade borgaren med djupt allvar.

»Vi äro ej arma, ej fattiga, vårt land är ej fattigt!» ljödo några röster ur hopen, men andra stämmor öfverröstade dem.

»Nej, vårt land är ej fattigt», hördes Ståls vidt ljudande stämma, »ty der finnes rikedom på trohet, mannakraft och mannamod, i skog, på fjäll och i dal; och med den högstes nåd vänder snart konungen hem till sina trogna undersåter sedan han slutit en fördelaktig fred med Polen.»

»Och sedan skola vi tukta ryssen», hördes hundratals stämmor, »kungen skall gå med oss mot de grymma hedningarne och barbarerna.»

»Ja, mina vänner, han skall krossa sin arffiende och hämnas sina trognas nederlag.»

»Död åt alla ryssar, åt afgrunden med de hedningarne, de menniskoätarne, de djefvulsfostren», ropades i raseri från folkhopen.

Men andra röster trängde sig fram.

»Kungen kommer snart hem. Lefve kung Karl! hurra för hans sändebud, drabanten», hördes samfäldt från alla.

»Och nu till storkyrkan att gemensamt tacka Gud», hördes den grånade borgarens rörda och darrande stämma.

»Ja, till storkyrkan, till storkyrkan», svarade eko från tusende munnar, »drabanten och riksrådet följe med!»

Riksrådet Vrede, som hört hurraropen vid Ståls utträdande på trappan, hade nämligen skyndat ned och hela tiden stått vid den unge mannens sida.

Nu lyftes båda på starka armar och buros högt öfver den böljande hopen, de båda facklorna buros framför dem, och tåget ormade sig fram mot storkyrkan.

En ohejdad glädjekänsla hade gripit alla, och sången som ljud från de glades bröst skallade högt i natten, öfver allt väckande invånarne, hvilka nyfiket öppnade sina fönster vid de gator skaran passerade; det var segersången vid Narva som sjöngs, och från allt flera som tillstötte, tonade orden:

— — — — —

Czar Peter i fjol de svänkska bedrog,
ty kund' han oväder nu luchta,
åth Carols besök han då tro mig ey log,
hans kjämpar de gräto i fruchtan.

Ty böd han farväl
och had' därtill skiäl.

Med Gudz hjälp ville vij strijda.

Dhe svänkska dhe storma' med brinnande harm
på ryssarnes orena näste.

The sade, så länge som blodden är varm
så skole vij gjöra vårt bäste.

Och bröto sig fram
genom vallar och dam.

Med Gudz hjälp ville vij strijda.

Tå himmelen drager själf genast därpå
ett moln Gud låter framflyta,
som gläppar på ryssen och snöger altså
at the ey förmätte sig syta.

Så hjälper Gud än
i nöden sin vän.

Med Gudz hjälp ville vij strida.

— — — — —

The raskaste kiämpar czar Peter han had'
the äro nu fort öfvervundne,

the stå hos kong Carol i Refwal, hans stad,
dher sittja the fångne och bundne,
med kjädjor uppå
the sittja man så.

Med Gudz hjälp ville vij strijda.

Czar Peter han lofvar i våhr komm' igen,
men ingen för honom mehr fruchtar.

Kong Carol i Sverige han lefver ju än
the skamlösa ryssar han tuchtar.

Han hoppas på Gud
och hafver friskt mod.

Med Gudz hjälp ville vij strijda. *)

Med sista versen hade entusiasmen nått sin höjd, och stroferna upprepades om och om igen.

Emellertid hade kyrkan nu uppnåtts, och denna strålade snart af ljus; bänkarne fullsattes, och dock trängdes folket på gångarne.

Den gamla orgelns toner brusade, och menigheten instämde i sången:

»O Gud vi lofve dig.»

En prestman uppträdde i predikstolen, tolkande »Herrans nåd med nordanlanden äfven då hans hand hvilade tungt öfver dess folk.»

Kraftig var den predikan som hölls, och en lång stund hade förflutit innan folket åter lemnade kyrkan. Hopen följde derpå först riksrådet och sedan drabanten hvar till sin bostad, och säregna voro de känslor, med hvilka Stål den natten eller rättare sagdt morgonen gick till hvila.

Han hade sett sitt folk från två olika sidor, han jemförde mängdens uppträdande vid eldsvådan och senare utanför riksrådets hus och kyrkobesöket, och han måste erkänna att hans nation var stor äfven i motgången.

Den andakt, som med kyrkobesöket inflödat i hans

---

*) Se visan fullständig i Svenska Folkets Sagohäfder af A. A. Afzelius.

sinne, bodde ännu qvar; han slöt sina händer till bön för sitt betryckta fädernesland, och med orden:

»Gamla Sverige, välsignelse öfver dig, du trohetens hem», insomnade han.

Vi vilja nu lemna Stål här för någon stund och skynda åt annat håll. Ljusa och mörka taflor skola måhända äfven der upprullas för våra blickar.

»Den bleka månen sken på mon» och kastade sitt skimmer på en enslig ryttare, som i sakta skridt red framåt en föga banad väg i nordvestra Skåne. Han hade nu lemnat småländska gränsen, och då tvänne vägar just här korsades höll han inne sin häst för att öfverlägga hvilken han borde följa, men då hästen sjelfmant tog åt höger, lät han dervid bero samt blickade nu som förut tankfull ned på hästens man.

Det var en lugn stilla natt, och en lätt frost låg på marken.

Den obekante ryttaren satt som han vuxit fast på sin gångare och vore med honom ett helt, han rörde ej ens sitt hufvud eller tycktes taga notis om hvart vägen sedan ledde. Dock, en lätt hostning hördes från honom, och han såg upp med en undrande blick liksom om han först nu märkt den ljusa natten med sitt blida månsken och den rätt täcka trakt det belyste; han sysselsatte sig en stund med att med ögonen följa sin långsamt framskridande skugga, som än sträckte sig jättestor utöfver den jemna marken, än sammankrympte dverglikt då ett träd, en buske eller annan förhöjning låg vid sidan om hans väg.

Under tiden lät han tyglarne falla slappa ned på hästens hals, och djuret, hvars steg blefvo allt långsam-

mare, stannade slutligen. Ryttaren böjde sig ned och klappade gångaren på halsen samt sade smekande:

»Stackars snälla fålen, du är trött, märker jag, men du har också fått trafva dina modiga mil i dag, och din börda är just ej lätt; jag trodde att någon menskelig bostad skulle kunna uppnås, men vi tyckas ha kommit på afvägar; nå ja, gå blott ännu en liten stund tills vi hinna skogsdungen der borta, så få vi väl tälta ute, och detta är ej första gången vi göra så, eller hvad säger du, gossen min?»

Djuret hade vändt hufvudet åt sidan, seende med sina klara ögon på sin herre, och liksom det förstått hans tal började det återtaga sin jemna skridande gång.

Efter en half timme var skogen uppnådd, och ryttaren stannade just i dess bryn, stigande af hästen och lösande denne från den tunga packningen, beredde han till ett läger på den hårda, frusna marken.

Men detta gick långsamt, ty ryttaren bar högra armen i bindel och kunde således blott begagna sig af den venstra.

Han lyfte först från sadelknappen en lång karbin, som han ställde uppåt en trädstam, löste så sin kappa och rensel, hvilka lågo sammansnörade bakom sadeln, och tog sist sadeln med pistolhölstren.

»Så, min gosse, nu slå vi oss till ro», talade han å nyo till hästen, »vår qvällsmat blir ej mycken, ty jag har endast en hård skifva bröd qvar i renseln, men denna dela vi redligen, och skälm den som ej är nöjd.»

Han smekte derpå djuret samt upptog brödet, af hvilket han lät minsta delen falla på egen lott, svepte sig så i sin kappa och utsträckte sig på bara marken med sadeln till hufvudkudde.

»God natt med dig, fålen min», sade han till hästen, som troget stannade vid sin herres sida samt böjde hufvudet ända ned till dennes kind, liksom om han ville värma honom med sin andedrägt.

Vi hafva väl ej nödigt förklara att ryttaren, som här lade sig till hvila, ej var någon annan än Ståls sändebud, den trogne Kull, som nu hunnit så långt på sin väg mot hemmet.

Hästen, som köpts åt honom, var en gammal ryttarhäst, som mången gång gnäggande hälsat krigstrumpetens ljud, men som till följd af blessyr måst utrangeras; han hade dock kommit i goda händer sedan dess och var nu, då Kull fick honom i sin ego, ett starkt och rätt lifligt djur.

Trött af dagens ridt slöt Kull snart sina ögon till sömn.

Så hade han njutit god hvila några timmar, då han väcktes af sin hästs oroliga fnysningar och stampningar.

»Hvad har du, min gubbe? vargar kanhända?» frågade han, men i det samma nådde ett aflägset hundskall hans öra.

»Då måste här väl ändå vara boningar i närheten», sade han för sig sjelf samt steg upp och ordnade sitt ridtyg.

Inom jemförelsevis kort tid var han redo samt satt åter i sadeln, styrande kosan åt det håll, hvarifrån hundskallet hade hörts.

Vägen, som han dittills hade följt, slingrade sig i flera bugter genom skogen och tycktes hafva till sin mesta uppgift att endast trötta ut vandraren.

Men Kull trafvade oförtrutet vägen framåt, viss på att slutligen komma till något mål. Hundskallet hade nyss hörts betydligt närmare, och hunnen något längre fram rusade tvänne raggiga varghundar ut från buskarne, ursinnigt skällande, och Kull höll inne sin häst.

Han såg sig omkring och upptäckte strax bredvid vägen ett trasigt tält, och ur det samma kommo några kvinnor och en hel svärm halfnakna barn, hvilka senare voro helt närgångna, de försökte till och med att lossa hästens remtyg.

Kull insåg genast att det var ett af de många den tiden land och riken kringflackande zigenar- eller tatarföljen, och med ovilja betraktade han den smutsiga, tiggande hopen.

»Hur långt ha vi till nästa by», frågade han dem, men fick ej svar derpå, de förstodo ej hans språk; men Kull hade vidt farit och lärt många tungomål, och slutligen fick han kännedom om att ännu hade han att färdas några mil innan någon menskelig fast bostad kunde uppnås.

Under tiden hade han märkt att en af kvinnorna samtalat några ord med tvänne af de större barnen samt desse derpå sprungit inåt skogen. Anande häri ett försåt samt i öfrigt full af vämjelse öfver den trasiga horden, lät han hästen falla in i ett lätt traf och fortsatte färden framåt den slingrande vägen.

Så hade han ridit ungefär i tio minuter, då anhållsrop och skrål hördes från skogen, och en skäggig, i slarfvor klädd karl, rusade fram, fattande hästen i tyglarne; bakom honom framskyndade fyra eller fem kamrater, alla af samma skrot och korn som den först anfallande samt synbarligen tillhörande det följe; som Kull nyss påträffat.

Ställningen var hotande, ty anfallen af alla på en gång, skulle vår ryttare säkerligen dukat under, aldrahelst han ej hade mer än en arm att försvara sig med.

Men Kull hade ej förgäfves genomgått kung Karls skola, och för den, som der lärt sina lexor, svek sällan modet och själsnärvaron; han insåg genast att han här var den svagaste parten och måste för den skull handla snabbt i fall han skulle afgå med segern; i samma stund som zigenaren grep hästen i tygeln hade Kull dragit sin korta huggare, och svingande den med sin friska arm måttade han ett kraftigt hugg åt rånaren, och denne tumlade till marken, högt stönande; hans kamrater voro genast till hjälp, men dock ett ögonblick för sent för att fatta hästen i remtyget, och Kull ilade undan, följd af

stenkastning och skrik; några skott smälde, och Kull hörde huru kulorna afbröto grenar eller inslogo i trädstammarne, men sjelf blef han oskadad, ty vägen slingrade på nytt, och derigenom doldes för rånarnes blickar den, hvilken skotten gälde, och således aflossades dessa utan sigtemål.

Emellertid lät Kull sin häst sträcka ut och längtade att snart uppnå slutet af skogen. Snart glesnade ock denna, och väl åter utkommen på öppet fält afsaktade Kull ridten.

Men bakom från skogen fick han åter höra rop, och dessutom nådde ljudet af hofslag hans öron. Han såg sig om och märkte sig förföljd af fyra af zigenarne; de redo små magra hästar, och under hojtande och skrål närmade de sig honom. Han gaf sin häst lösa tyglar, och det trogna djuret sträckte ut loppet.

Men han märkte snart att förföljarne vunno på honom, hans häst var uttröttad af de långa dagsmarscherna samt bar dessutom tung packning, och kunde ej hinna undan.

Den ene zigenaren red en i synnerhet snabb häst, och hade skiljt sig från de andra.

»Vilja de blott komma en och en, så skall jag väl reda mig för dem», mumlade Kull, samt höll något in hästen.

Han släppte tyglarne på sadelknappen samt tog den der hängande karbinen, hvars fängpanna han noga undersökte. Han blickade tillbaka, och då han såg förföljaren helt nära svängde han hastigt om hästen och höll så helt stilla; med sin friska arm lyfte han den tunga karbinen till skuldran och med säkert öga och säker hand sigtade han på zigenaren, som nu var inom skotthåll. Hanen trycktes ned, det blixtrade från myningen, och en skarp smäll gaf sitt eko mot skogen, kulan hven och förfelade ej sitt mål; träffad midt i pannan störtade zigenarens häst och dess ryttare slungades flera fot framåt marken.

Seende sin kamrat falla och i öfrigt oviss om att kunna upphinna den åter bortilande skytten, höllo de trenne andra zigenarne in sina hästar, dock efter att först hafva aflossat skott på den förföljde; Kull hade nämligen just som han skjutit, åter vändt sin och skyndat undan.

På något afstånd reste ett kyrktorn sin spira och vinkade räddning åt honom, han visste att i dess närhet funnos bostäder, och dit vågade väl ej förföljarne sig; han märkte ock att de instält jagten, men han fortsatte ändock sin snabba ridt.

Kyrkbyn hade han inom kort uppnått, men här mötte honom en sorglig syn; nakna svärtade skorstenar till ett antal af fem stodo som hemska vakter vid rundt omkring liggande ruiner, och mellan dessa gick en skara gråtande qvinnor, barn och gubbar, sökande bland stenar och grus om ej något fanns räddadt af deras bohag undan det härjande elementet.

En vådeld hade nämligen nyss fråssat i de halmtäckta hyddorna, och Kull efterfrågade orsaken till dess uppkomst.

»Vi hade ingenting att gifva zigenarne, hvilka i går drogo härigenom, och de antände därför våra hus», blef svaret.

»Men hvarför jagar ni dem då ej och näpser dem? De ligga för närvarande i den stora skogen omkring en mil härifrån», sade Kull.

»Jaga en beväpnad hop, och det tror ni att stackars qvinnor, barn och gubbar skulle kunna göra», inföll en qvinlig röst.

»Hvar äro då alla edra män, kanske de ha sprungit sin väg i rädslan?»

»Våra män! ja Gud vet om de äro lefvande eller döda, de äro alla med kungen, det är öfver ett halft år sedan de sista utskrefvos», och åter hördes snyftningar och jammerskri.

»Nådige herre, vi skulle nog både förföljt och fångat mordbrännarne», inföll en gammal gråskäggig gubbe, blottande sitt kala hufvud», men ser ni, alla af det der släktet äro stora trollkarlar; strax det började att brinna här gjorde de sig osynliga och försvunno, och om än de nu äro i skogen, så få vi dock ej syn på dem när vi nå dit. De äro ej goda att hafva göra med, ty sjelfva den onde följer med dem som en stor hund, och vår frälsare bevare oss från hans anhang.»

Smärtsam berörd af det elände, som här tedde sig, och finnande att han ej kunde på något sätt vara till hjälp, fortsatte Kull sin väg, grubblande öfver att kriget äfven inom fäderneslandets gränser tecknade sina spår i så hemska drag.

Lekamlig och andlig nöd grep med sin giriga klo allt mera omkring sig, af det forna välståndet stod endast kvar en vacklande ruin. Hvad som ännu ej hade fallit omkull, var vidskepelsen behjelpig att nedrifva, och folket nedsjönk i en dvala af försöffning och liknöjdhet för sitt eget väl.

Allt mera glidande utför undergångens brant, gjorde det ej någon ansträngning för att undvika det sista djupa fallet.

Dessa och dylika tankar kommo och återkommo i Kulls sinne; han tyckte väl att han såg saken för mycket mörk, men hur han än betraktade den ville den ej ljusna, och skapande allt flera dystra taflor försjönk han i dess beskådande och märkte ej hvad tiden led, förr än hans mage tillkännagaf att ej någonting beståts honom i dag; hästens steg blefvo äfven allt långsammare och tröga, och Kull, som af solens ställning förstod att middags-timmen var inne, måste nu unna djuret någon rast samt söka vederqvicka både det och sig sjelf.

Vis af de äfventyr, som nyss timmat, samt sökande att skydda sig mot öfverfall, rastade han nu på öppna

fältet, hvarest han fritt kunde öfverblicka åt alla sidor; en brödkant, som han lyckats förskaffa sig i den brända byn, blef hans och hans gångares knappa och tarfliga kost; törsten släcktes ur bäcken, som här slingrade fram, och efter en timmes hvila satt Kull åter i sadeln, sökande vägen söder ut och åt vester.

Vid foten af Kullaberg och vid stranden af Skelderviken låg en liten halft förfallen fiskarekoja; som hon nu såg ut hade hon befunnits i många, många år, der hon likt ett fogelnäste djerft timrats under bergets branta, skrofliga vägg, och så nära stranden, att böljan gång på gång svallade upp mot den stora, breda sten, som lagts framför kojans låga dörr.

Sällan syntes någon större seglare styra så nära kusten, att kojans från dem upptäcktes, man fruktade för de ref, som doldes än här och än der, men fiskrarne gungade i sina lätta båtar ända in under bergväggen, och dessa hade blifvit under åratal vanda vid att se en gammal skäggig man, som dagligen i klart eller mulet väder, i regn och solsken, ständigt satt utanför kojans dörr och oroligt stirrade ut åt det oroliga hafvet; ibland syntes vid gubbens sida en ung flicka och stundom äfven en yngling, men merändels satt gubben ensam.

Mången gång styrde en båt ända in till kojans, och någon af fiskarena delade då medlidsamt med sig af den mödosamt förvärfvade hafvets skörd.

Merändels var då den vanliga helsningen:

»Gud signe fader Per!»

Gubben blottade då sitt kala kufvud sägande:

»Signe Gud igen! Har du sett någon af mina barn?»

»Nej! men de komma nog snart», ljöd gensvaret, och

gubben skakade då sorgset sitt hufvud samt fortfor att stirra utåt sjön, döf för alla frågor som då framställes.

Så hade skett år efter år, med samma tilltal och med samma svar, och någon förändring i gubbens yttre hade ej skett, han satt der snart lika grå och mossbelupen som den lutande kojan.

Det var en egen saga, som vidrörde denne gubbe; han hade födts och fostrats i den låga kojan, som far och farfar och kanske ännu äldre slägtled rådt om före honom; här hade en fager jänta erbjudit honom sin hand och sitt hjerta, och med henne hade han sedan under mer än ett fjerdedels sekel delat ljuft och ledt; han hade oförtrutet beskattat den karga tegen: hafsvågen, och jemte sin maka uppfostrat fyra raska söner.

Trots kojans armod strålade dock lyckans sol dit in, men så kommo mulna dagar; hans maka bäddades ned i grafven, trenne af sönerna »blefvo borta» under en rasande storm, och för att råga olycksbägaren lade mörkret sin hand på gubbens ögon, — han blef blind.

Ännu återstod honom dock den yngste sonen, en hurtig, rask yngling, och på denne öfverflyttade han hela sin kärlek; men äfven detta barn försvann utan att ringaste spår efter det samma kunde upptäckas, och nu brast den hårdt pröfvade åldringens sinne. Ett stilla vemod bredde sitt töcken kring hans själ, och han satt nu dag efter dag väntande sina barns återkomst; då qvällen sänkte sig trädde han väl åter in i kojan, mumlande för sig sjelf:

»Ingen, ingen har kommit!» men nästa morgonsol fann honom åter på sin gamla plats i samma oafbrutna väntan.

Hans enda stöd var nu tvänne sonbarn, en gosse och en flicka, men dessa voro mycket unga, endast fjorton år; fastän mycket sträfsamma, räckte dock ej deras krafter till att skaffa ett tarfligt dagligt bröd, men kustboarne

delade med sig af sin knappa skörd, och derigenom hölls åtminstone den bleka hungersnöden från tröskeln.

Det var en blåsig marsdag, skarpa vårvindar piskade böljornas fradga mot Kulla-bergets fot, och skummet stänkte ända upp på den breda trappstenen vid den låga kojan, hvarest nu som förr den blinde fiskaregubben orörligt satt och lyssnade till hafvets brus. Emellanåt tyckte han sig urskilja ljud af årslag och satte sin böjda hand till örat, att bättre kunna uppfånga ljudet; men det var blott en villa, och med ett intryck af väntan i sitt fårade anlete lade han åter sin darrande hand ned i knäet.

Nu öppnades den låga dörren, och ett friskt flickanlete tittade ut.

»Vill farfar ej komma in och ha lite mat, Olle har fångat sådan präktig fisk, som jag kokat», yttrade den unga flickan.

»Nej tack, Anna, du endast stör mig så!» yttrade gubben något misslynt, skakande på hufvudet och vände ej sin stela beslöjade blick ifrån sjön.

»Stackars farfar», sade flickan medlidsamt och stängde åter dörren, under det gubben halft drömmande sade:

»Besynnerligt att ingen kommer, och dock tyckte jag i natt att så skulle ske, och allt var så ljust och godt! Tyst! Var det ej årslag jag hörde?» och åter förde han handen till örat och lyssnade i spänd väntan.

Men bakom berget på den steniga och svåra väg, som ledde fram till stugan, färdades en ryttare långsamt framåt; hästen gick endast steg för steg, och ryttaren följde med uppmärksamhet djurets gång.

Slutligen blef vägen för svår, och främlingen hoppade af hästen, hvilken han band vid några låga videbuskar, samt fortsatte sin väg till fots.

Snart hade han hunnit till bergets andra sida och stod nu strax invid kojan, utanför hvars dörr fiskaregubben

satt; vid åsynen af åldringen stannade han liksom för att öfverlägga och steg derpå fram.

»Guds fred, gamle man!» helsade han.

Gubben hade hittills suttit orörlig, men vid helsningen tycktes det som om en elektrisk stöt vidrört honom, han vände hastigt hufvudet åt sidan samt sökte resa sig upp.

»Guds fred! Hvem är du?» hördes gubbens stapplande stämma, och han förde handen långsamt öfver pannan, liksom om han ville erinra sig hvar han förut hört den talandes röst.

»Jag är främling och kommer långt fjerran ifrån, har du en dryck vatten att gifva mig?» ljöd svaret.

Gubben lyssnade uppmärksamt till rösten, som väckte vissa minnen i hans själ, men åter omtöcknades hans sinne, han gaf ej svar på den framställda frågan, utan vände ansigtet mot sjön, sägande med sin klagande stämma:

»Ingen, ingen har kommit!»

För en kort stund fäste främlingen sin blick vid det af lidande och mödor fårade anletet, men nästa ögonblick hade han lagt sin arm om gubbens hals samt lutade sitt ansigte mot hans skuldra, högt snyftande.

»Jo! min gamle far, en har åtminstone kommit åter till dig; kan du förlåta mig att jag dröjt borta så länge? Känner du ej igen din son, känner du ej Göran? Stackars far, hvad du måste hafva lidit, du känner mig ej igen!»

Men den gamle fiskaren insöp girigt hvarje ord, som gick från sonens läppar; i hans inre vaknade derigenom åter minnena, och han lutade hufvudet mot handen, sökande att bringa reda bland dem, der de med all makt stormade in på honom. Men de tycktes vilja qväfva honom, och han gjorde en afvärjande rörelse med handen.

För att bringa till reda det virrvarr som omgaf honom, behöfde han å nyo höra stämman, och han slöt sin

hand fast om sonens arm, liksom om han varit rädd att förlora en dyrbar skatt, och sade med låg röst:

»Tala!»

Våra läsare ha nog förstått att den hemvändande sonen var ingen annan än Kull, som vi nu följt med på flera af hans äfventyr.

Han satte sig vid sin blinde faders sida, tog gubbens hand i sin samt började att berätta om huru han som barn mången gång trampat bergshällen här, samt hvilka minnen han från den tiden gömde inom sitt bröst; han omtalade huru han som yngling en dag blifvit med sin fiskebåt under storm drifven långt bort och han räddats om bord på ett främmande fartyg der han pressats till tjänstgöring.

Han hade sedan dess farit vida omkring, och slutligen hade han blifvit soldat och kämpat ibland hjeltekonungens skaror långt borta öster ut.

Då han som svårt sårad åter hemvände till Sverige, hade ödets nyck så fogat, att han råkade samman med sin forne räddare, och med honom knutit ett fast vänskapsförbund.

Kull hade talat långsamt och afmätt, att ej ett ord skulle gå förspilt för den ifrigt lyssnande gubben.

Med hvarje ord som gick från sonens läppar, ingjöts nytt lif i åldringen, hans hopkrumpna gestalt rätade sig, bröstet vidgades, och det vemodiga draget i det fårade ansigtet lemnade rum för ett uttryck af stegradt hopp, af fullbordad väntan. Själens töcken hade försvunnit, men ännu var det blott morgonrodnaden till den nya dagen, det var som om han vaknat ur en dröm.

»Berätta om igen hvad du nu sagt», sade han med bruten stämma, och sonen åtlodde uppmaningen.

Han talade om strider och segrar, om sina vida färder på böljande haf, om sin vaknade längtan till hemmet och allt åhörde gubben, orörlig som en bildstod.

Då berättelsen var slut knäppte den gamle sina darande händer samman och hans läppar rörde sig, men orden, som gingo deröfver, voro ohörbara för menskligt öra, dock säkert nådde de ursprungets tron.

»Välkommen hem, min son!» voro de enda ord gubben kunde framstamma, och han reste sig, allt jemt hållande sonen i handen, för att leda honom in i den tarfliga stugan.

De unga barnbarnen, som observerat det långa samtal främlingen haft med farfar, kommo nyfikna fram samt fingo del af den glädjande tilldragelsen.

De stackars små hade genom det enformiga lifvet samman med den grubblande gamle blifvit skygga och tillbakadragna; men antingen det nu var det hemliga släktbandet eller Kulls många berättelser som vållade en förändring häri, allt nog, de glömde sitt forna sätt, och det var länge sedan den matt fladdrande spiseelden belyste en sådan grupp som den, hvilken här hade slutit sig samman under den afton, som nu sänkte sig.

Gubben höll sig fast vid den återkomne sonen som om han fruktade att åter förlora honom, och barnen stodo vid hans knän, uppfångande hvarje ord som talades.

Det var en liten verld för sig, och att någon annan fans till utom dem, hade stugans innevånare för tillfället nog glömt.

Den tarfliga aftonvarden kryddades till den läckraste rätt, och då sömnen till sist slöt de trötta ögonen kommo drömmarne med fortsättningen på de afbrutna sagorna.

Den åldrige mannen hade slumrat in, lutande sitt kala hufvud mot sin sons axel, och öfver det fårade anletet hvilade bönhörelsens frid.

Vi vandra nu åter på välkända vägar; det är en slingrande skogsstig som, än här och än der förlorande sig under gulnade blad, tilldrager sig vår uppmärksamhet; på sina ställen ligger i busksnåren en grånad drifva, dömd till undergång, och på de fläckar, hvarest solstrålarne tillåtits verka, har ur den bara marken blygt framträtt vårens förstling, den späda sippan; men hon står der darrande och svag, liksom om hon allt för tidigt afkastat sitt varma hölje.

Rundt om i skogen herrskade djup tystnad, endast qvällsvinden drog susande genom trädens kronor, och en ensam fink slog några korta drillar.

På denna skogsstig vandrade en ung man framåt med raska steg, någon gång syntes han stanna, granskande träden, stenarne och de närmaste föremålen, synbarligen för att af gamla kännetecken öfvertyga sig om han vore på rätt väg. Efter hvarje sådan rekognoscering utsträckte han mera sina steg, att återtaga den tid som förlorats, och allt mera föll dunklet på hans stig.

Nu glesnade skogen och framför vandraren reste sig en brant kulle, det gamla Svedjebjer. Ett drag af tillfredsställelse visade sig hos den unge mannen, och han började med friskt mod klättra uppför den ljungbeklädda branten.

På andra sidan berget låg, redan insvept i dess skugga, kronovaktarebostället, som läsaren påminner sig att vi förut omtalat. De år som förflutit sedan vi sist gästade de låga kojorna, tyckes med skonsamhet gått förbi; endast taken ha något sjunkit, och stängselgården blifvit helt öfverklädd med mossa.

Låtom oss träda inom de låga trösklarne; den ständigt brinnande stockelden flammar helt klart äfven denna qvällsstund, belysande det tarfliga rummet, hvarest fem personer för närvarande grupperat sig kring den stora spiseln. Strax invid hällen sitter gubben Lans med en

stor bibel uppslagen på sitt knä, stapplande genomläsande de för honom dyrbara orden, till hvilka de andra med uppmärksamhet lyssna.

Bredvid Lans sitter Stål stödjande armbågarne mot knäna och lutande pannan mot de hopknäppta händerna, och vid hans fötter ligger Strid, inbäddad i mjuka hudar, samt har hufvudet så vändt, att hans ögon följa anletsdragen hos den läsande Lans, hvars ord han halfhögt efterläser.

På andra sidan sitta tvänne ungdomliga gestalter: Anna Stål och Erik Lans, äfven dessa med hopknäppta händer åhörande de långsamt framsagda bibelspråken.

Kapitlet hade nått sitt slut och nu uppstämde föreläsaren med darrande röst den psalm, som under årtal dagligen ljudit i denna koja, och hvilken sångaren lärt från de dar', då han förde svärdet för konung och fädernesland.

»Vår Gud är oss en väldig borg», ljödo de tröstfulla orden, och i sången instämde både gamla och unga.

Aftonbönen var slut, Lans lade varsamt samman sin dyrbara bok, insvepte den i ett tygstycke samt bar den bort på den väggfasta hyllan.

Derefter satte han sig åter på sin förra plats, samtalande med sina gamla kamrater, men sonen Erik fortsatte sin afbrutna slöjd å en gevärsstock, och Anna Stål började iordningställa den tarfliga qvällsvarden.

»Undrar hur det går med kriget», sade Lans, i det han åter satte sig, »besynnerligt att vi ej skulle få höra af våra barn mera; ha de stupat så har Gud deras själ, och få vi så trösta oss; men om de skulle vara fångna och marteras af fiender? Den tanken plågar mig ofta och det är härom jag bra gerna skulle vilja ha visshet.»

»Ja nu kan du klaga», inföll Stål med en skroflig hostning, »det var ju dock du som gaf dem orlof fastän andra satte sig deremot, men derom är ej att nu tala,

hvar och en får bära sitt öde, allra helst om man själf skapar det.»

«Kriget, ja! Gud allena vet hur det går; i Helsingborg får man ej höra annat än knot deröfver, fastän det talas om stora segrar, och hvad allmogen beträffar, så klagar den öfver de skatter den måste utbetala och söker på alla orättmätiga sätt hålla sig skadelös.»

»Genomstrykes ej till exempel vår skog af villebrådstjufvar och banditer och Strid, stackarn, som ligger der, bär svåra sår efter sista nappataget med dem.»

»Hade ej Erik med hundarne kommit till hjälp, så hade vi säkerligen fått duka under.»

Men Herren har hittills bevarat oss och han gör det också hädanefter; må han ock hålla sin hand öfver vår konung och hans härar; i våra låga hyddor må vi då finna oss nöjda, fastän flera af våra kära saknas.»

»Jag tänker så ofta på min Elin, hvart hon kunnat taga vägen, det är nu öfver ett år sedan den dag hon först saknades. Om någon varg rifvit henne tycker jag dock att vi skulle återfunnit något af hennes kläder, så ofta som vi genomströfvat skogen i alla riktningar.»

»Käre Stål», inföll Strid med matt stämma, under det ett svagt leende visade sig på hans läppar, »du söker ständigt att dölja ditt goda hjerta under en hård yta, men det lyckas dig ej; guldets visar sig dock till slut.»

»Hvar och en ha vi dåraktigt nog något att grubbla öfver i stället för att lemna allt åt en mild försyn.»

»Hvad våra barn beträffar, så hade det varit orätt att qvarhålla dem inom dessa trånga väggar då de själfve längtade ut i verlden, och den mäktiges hägn hvilar öfver dem lika säkert hvar hälst de än äro.»

»Hjertebarnet Elin är det som ligger ditt sinne närmast och derpå undrar jag ej, men att du själf tror mycket på hvad du yttrade att möjligen vargar rifvit ihjel henne, betviflar jag storligen; du vill naturligtvis ej med-

gifva att det, som du hos ynglingarne kallar äfventyrare-lusta, äfven gripit henne att hon på egen hand vandrat ut i verlden — och dock om du drar dig till minnes yttrade hon mången gång att hon ämnade lemna oss.»

»En dag kommer nog då barnen tröttna af flykten och vända om hem, åtminstone för en rastestund, till fädernetjellet; unnar oss Herren lefva då så att vi med våra gamla ögon få se dem, skall vår glädje blifva stor, hvarom ej är vår tröst att vi dock en gång få återförenas med dem då vår tid här nått sitt slut.

»Missunna blott ej barnen att få se sig omkring; se blott på Erik Lans der, tycker du ej att han ser riktigt nedtryckt ut öfver att ständigt finna sig bunden vid denna torfvan; äfven han vill pröfva sin växande kraft, försöka sin unga styrka; så ha vi sjelfva velat i vår dag och böra därför ej fränkänna ungdomen denna rättighet; om Erik ej funnit att han varit oundvikligt nödvändig för oss hade han nog för länge sen följt de andras exempel och — — —»

Ett starkt bultande på porten afbröt hans tal och hundarnes ihållande arga skall förkunnade att der utanför funnos främlingar.

»Gå ut, Erik, och efterhör hvem det kan vara», uppmanade Lans sin son, samt tillade: »tysta hundarne och lös dem samt var försiktig i fall inträde skulle begäras. Se först ut genom vindsgluggen och om något misstänkt visar sig så släpp ut ett par af hundarne bakvägen genom den lilla luckan; de skola snart underrätta oss om flera personer döljas i busksnåren.»

Emellertid fortfor bultandet allt starkare och Erik fattade hastigt sin lodbössa samt skyndade ut. Han löste den talrika hundflocken, hvilken på ett tecken af husbonden tystnade. Gick derpå bort till porten och frågade med hög röst hvem främlingen var.

»Jag är en hemvänd sårad krigare från svenska hä-

ren i Polen, och jag medför bud från Konrad Stål. Släpp mig in och gif mig herberge öfver natten.»

Erik Lans hade knappas thört Konrad Ståls namn uttalas förr än ett rop af öfverraskning gick öfver hans läppar, han öppnade porten och insläppte främlingen, som strax omringades af hundarne. De trogna djuren rörde honom ej, men ett doft murrande hördes från dem, liksom en påminnelse att ej rådligt vore taga ett steg utan deras tillåtelse. Men unge Lans yttrade ett ord till dem och de drogo sig åt sidan, dock följande med som säkerhetsvakt till stugutröskeln.

»Guds fred och god afton i detta hus», hördes främlingen yttra vid inträdet. Den klangfulla rösten gjorde ett godt intryck hos de i stugan varande, hvilka blott väntade ung Eriks återkomst.

»Guds rika fred igen åt dig! Hvem är du?» svarade gubben Lans, resande sig upp och sträckande handen åt den inträdande.

»Jag är en svensk soldat och kommer vida ifrån, från konung Karls läger i Polen.

»Jag medför helsningar och underrättelser derifrån, men gifven mig husrum för natten och jag vill berätta eder allt hvad mitt ärende innebär.»

»Var välkommen i vår hydda och dela vår kost och vårt läger», yttrade Lans härpå, samt gaf ett tecken åt Anna att framsätta köttgrytan, vid hvilken alla med undantag af Strid slog sig ned.

Allas ögon riktades på främlingen, som åt med god aptit, och måltiden, som skedde under tystnad, var snart undanstökad; nyfikenheten att höra hvad den unge soldaten hade att berätta, hade intagit sinnena, och man väntade med otålighet att få höra honom tala.

Efter att hafva tackat för maten, sade den obekante:

»Nu vill jag framföra en helsning från Konrad Stål, hvilken vid denna tiden troligen är i Stockholm, dit hans

kosa gälde. Han förde bref från konungen dit. Men innan jag berättar mera vill jag fråga om det ej var någon af eder, åldrige män, som jemte Konrad Stål hittade mig och förde mig till mitt hem en gång då jag som gosse hade brutit benet och låg hjälplös på Skeldervikens is?»

Alla mindes ganska väl tilldragelsen, och soldaten fortfor:

»Den gången inplantade jag Konrad Ståls bild i mitt sinne samt fick äfven veta hans namn, och detta gjorde att jag åter igenkände honom, fastän han se'n den dag, då jag först såg honom, mycket förändrat sig.»

Han berättade då sina egna lefnadsöden, huru han sammanträffat med Konrad Stål, och hvad han af honom erfarit. Han talade om hvilka faror och lidanden de tre unga männen genomgått, om fångenskap och flykt m. m. samt slutligen huru de kommit att tillhöra konungens drabanter.

Det var en hel underlig mängd af sagor och äfventyr, som här framlades för åhörarne, hvilka snart sagdt voro fästade vid berättaren med både själ och sinne.

Natten hade sänkt sig, dess slöja hade legat som tätast öfver Svedjebjer, den hade åter börjat hoprullas för rodnaden i öster, men ännu hade ingen af våra bekanta i torpet tänkt på hvila, ännu sutto de lyssnande omkring den för dem så dyrbar blifne främlingen, han, som förde ett oväntadt budskap från de kära, om hvilka man snart ej mera hyste hoppet att få underrättelse.

Äfven hit till den undangömda skogshyddan hade trängt underrättelsen om kung Karl och hans drabanter, och att sönerna från den låga kojan lyckats få tillhöra denna hjeltehop, som folksägner utrustat med alla företreden, utgjorde de gamles största glädje.

Sagan om drabanternas djerfva ridter, oftast till ett ringa fåtal, midt igenom ett fiendtligt land, deras strider

och segrar, deras många äfventyr hade hos de grånade gubbarne väckt många minnen från yngre dagar, och Stål grep i ungdomlig krigslusta sin gamla huggvärja, färdig att på nytt svinga den i blodig dans, och de båda andra grånade kämparnes ögon förrådde att under ålderns snö flammade ungdomens eld.

Kull hade ändtligen hunnit till slut med sina många berättelser, eller för ögonblicket uttömt sitt minne, och han framförde nu särskildt Gustaf Lans' helsning till sin ungdomsbrud, den högt rodnande Anna, som under berättelsens gång med häftigt klappande hjerta följt sin älskling i de många faror och äfventyr, i hvilka han varit en af hufvudpersonerna.

Hon, den väna okonstlade skogsblomman, hade aldrig kunnat tänka sig världen så stor, eller så många faror der stå på försåt, hon hade kanske ej ens gjort sig föreställning om hvad ordet krig innebar, därför gjorde allt ett så djupt intryck på henne.

Utan att kunna göra de många begreppen klara för sig, lät hon hänföra sig af det virrvarr, hvori bilder kommo och gingo, och hvad hon än skapade sig ur detta sceneri, ej var det ljusa och leende framtidsvyer, ty hon lutade hufvudet mot handen och gret tyst.

Hon hade drömt sig världen lik sin egen skog, i hvilken hon födts och fostrats, ett område der endast lugn och tillfredsställelse rådde, der gryende dag var lik den som förut sänkts, och der, hvarest man väl kände stormen till namnet, men ej till dess verkningar, endast det starka bruset i de väldiga bokarnes kronor förkunnade dess framfart.

Men hon, naturbarnet med sin medfödda instinkt, om vi så må uttrycka oss, förstod ock att der ute i samma värld fanns en hel del lockelser, skimrande föremål, för hvilka den derefter jägtande kanske snart skulle glömma den låga kojan med hvad den hyste inom sina murar.

Hvems bild det var som samtidigt hägrade för Annas själ visste hon nog bäst, men hon stälde den i samma dager som den alltid hos henne stått, och der omstrålades den af allt det goda, som från hennes eget rena oskyldiga barnahjerta utströmmade; vid beskådandet häraf blef snart åter det fordna lugnet hennes gäst; tåren upphörde att rinna, och ur den klarnade blicken framlyste nytt hopp och undergifvenhet.

»Jag har äfven en särskild helsning att framföra till en ung flicka, som är kusin med drabant Stål, men jag har ej ännu sett till henne; sägen mig, hvar finnes hon?» sade Kull.

»Du menar säkerligen min yngsta dotter Elin, som för öfver ett år sedan lemnade hemmet?» inföll gubben Stål allvarsamt.

»Ja! Elin var hennes namn», återtog soldaten.

»Hvart hon finnes nu känner ingen af oss, ej heller om hon är död eller lefvande, men om hon vänder åter skall Konrads helsning bringas henne», fortfor den gamle i samma allvarliga ton. »Hon hade alltid ett sådant underligt lynne, och trufdes helst för sig sjelf. Efter våra trenne söners afresa blef hon allt mera sluten och tillbakadragen, och kunde ofta dagen lång vistas uppe vid flöjelstängen på berget, blickande bort öfver skogen och hafvet, eller ock fanns hon efter långt sökande gungande på grenarne af det högsta träd, som hon kunnat upptäcka. En dag var hon plötsligen försvunnen, och sedan dess har, som nämts, ingenting hörts af henne; vi få väl hoppas att hon tagit sig före att uppsöka sina fosterbröder. Gud hålle sin vakande hand öfver henne, hvar helst hon än må finnas! Att hon så hjertlost lemnade oss, kan jag ej glömma, men hon får väl förlåtas, ty hon var så underlig de senare dagarne innan hon begaf sig bort.»

En suck höjde gubben Ståls bröst, och Strid och Lans sågo dervid på hvarandra, vänligt leende.

Kull tänkte på hvad Konrad Stål meddelat honom om den unga flickans sätt och lynne, och i full öfverensstämmelse härmed fann han hennes sista handlingssätt; dock, hvad bud skulle han återföra till Stål? Skulle han säga honom allt? Det skulle vara honom mycket svårt, men att förtiga något för sin vän och välgörare, kunde han ej heller med godt samvete göra.

Han öfvergaf att grubbla derpå samt beslöt att låta den dag, då han sammanträffade med Stål, bestämma sitt handlingssätt.

Nödgad af kojans innevånare stannade Kull ännu en natt qvar hos dem och ledsagades sedan af Erik Lans på större delen af återvägen.

Då de unga männen räckte handen åt hvarandra till afsked, kände Erik Lans en säregen känsla i sitt bröst: det var begäret efter frihet, som uppsteg hos honom, och tunga voro de steg, med hvilka han åter vände till sin skog.

Hos Kull deremot, som redan fått känna på världen och lärt förstå att just ingenting der fanns att fika efter, rådde andra känslor; han tänkte på huru svårt det skulle blifva för honom att åter öfvergifva sin åldrige far, som så väl behöfde hans hjälp och bistånd, och syskonbarnen sedan, hvilka fingo uppväxa utan huld och skydd.

Försänkt i dessa tankar hade han hunnit nära sitt hem, men märkte ej hvad vägen led. Då hörde han sitt namn ropas, och han blickade upp; det var hans brorson, den unge Olle, som ropade honom från berget.

»Det var väl att du kom», sade gossen, »jag har härifrån sett efter dig flere gånger. Farfar är så besynnerlig i dag, han har ej som vanligt suttit ute, utan ligger nu, han bara längtar efter dig, och frågar om du ej kommer snart, du får skynda in till honom.»

Kull sträckte ut stegen och var snart inne i kovan hos gubben. Vid första blicken på den gamle märkte han att det led mot slutet med honom. Han skyndade

bort till det tarfliga lägret, och fiskaren som förnam hans fotsteg, frågade med matt stämma:

»Är det du, min son?» Vid det jakande svaret fortfor han: »Det lider allt mer och mer med mig, och jag har längtat mycket att ännu få tala några ord med dig innan det är slut. Gud välsigne dig att du kom hem till mig, jag känner mig nu så lätt, det är som om jag länge burit en börda, hvilken ej mera finnes till; någonting mörkt och hemskt ligger bakom mig, men jag minnes ej hvad det är, allt är förbi, Gud vare tack; jag ville blott ännu en gång trycka din hand, och äfven denna önskan har gått i fullbordan; tag vård om de öfvergifna små, de stackarne ha hittills ej haft mycket skydd — och jag skall dö i ro.»

Allt svagare flämtade lifslågan, och allt mattare och afbrutet blef den gamles tal, orden föllo enstaka och utan sammanhang; han slöt ögonen och andades tungt. Han höll sonens hand fast sluten i sin hand, liksom om han behöfde ett stöd i den sista kampen; men denna varade ej länge; häftigt reste sig gubben upp i sängen och blickade framför sig med vidöppna ögon, under det en ljus strimma, blid som aftonrodnaden, lade sig öfver hans fårade drag.

»Min maka, mina barn!» hördes hans darrande stämma, derpå sjönk han tillbaka och var ej mer; med en djup suck hade anden lemnat den bräckliga kroppshyddan.

Kull, som märkte huru fadrens handtag förslappades, blickade ned, och fann att gubben kämpat ut. Han reste sig sakta upp och tillslöt den dödes ögon samt gick ur stugan att derute gifva fritt lopp åt sina känslor; honom följde de båda barnbarnen, och deras tårar blandade sig med hans.

Det var en stilla djup sorg, som här gaf sig luft, och vid barnens snyftningar sjöngo vågornas brus sin själaringning.

»Intet band håller mig numera kvar», sade Kull, resande sig upp. »Jag har blott tvänne pligter än att uppfylla, nämligen: att jorda den gamle samt att sörja för de värnlösa. Hvarest dessa skola få skydd och vård vet jag — kojan vid Svedjebjer skall ej sluta till sin dörr för dem, derom är jag viss.»

Följande dag hade den gamles anhöriga med förenade krafter redt hans graf, just vid stranden, och här jordades den döda kroppen. Ingen prestman var tillstädes, som invigde den aflidne åt förgängelsen, ej heller sjöngos några sånger vid hans graf, men dock gjorde handlingen ett djupt intryck på dem, som voro närvarande, hvilka voro, utom de förstnämde, trenne af de i grannskapet boende fiskrarne.

Någon dag sedan funno dessa hafvets söner den gamla fiskarkojan tillbommad och stängd, dess innevånare hade dragit sin kos.

Länge stod kojan så, år kommo och gingo, och ej mera öppnades dess dörr. Så småningom sjönk hon i ruiner, och fullbordandet af förstörelseverket gjorde hafsvågen, som en stormig höstnatt bortsköljde den bräckliga återstoden.

Endast den breda nötta förstuguhällen ligger kvar, utvisande hvar kojan en gång stått.

I den lilla staden Raviz hade under hela vintern rådt rörligt lif. Svenska arméen hade här sitt hufvudquarter, och hit samlades allt hvad förnämt månede heta både från stad och land. Isynnerhet lägrets närhet med Pommern gjorde att hit ankommit många svenska släktingar till de i kriget varande; dock var samfärdseln med Sverige ej så liflig som man kunnat förmoda, utan månader kunde

förgå innan bref eller bud derifrån afhördes. Ett bud från Sverige blef således alltid här en kärkommen under rättelse, och som en löpeld spridde sig ryktet då ett sådant anländt.

Så var det en varm vårdag då lärkorna sjöngo i skyn och solens strålar värmde stadens gator samt hade lockat ut många af dess så väl tillfälliga som beständiga innevånare.

Truppafdelningar, förposter och vakter kommo och gingo, komandorop och trumhvirflar hördes ständigt, och på hvarje ledig plats befunnos ett eller flere kompanier sysselsatta med exercis.

På en af de bänkar, hvilka placerats framför den öppna, breda verandan af stadens gamla rådhus, satt en medelåldrig svensk officer, efter allt utseende befinnande sig ganska väl i det varma solbaddet. Han hade uppknäppt vapenrocken och libbältet samt aftorkade svetten från sin höga panna med en näsduk, under det han allt emellanåt lifligt blickade sig omkring.

Vi igenkänna lätt i honom en af vår berättelses hjeltar, major von Nummers.

Han hade nyss låtit sina soldater hemmarschera efter en ganska ansträngande exercis och satt nu och hvilade sin något korpulenta kropp med ett visst välbehag.

Här på torget var största lif och rörelse, men om en kort stund tog folkströmmen en annan riktning och började hoptals draga sig framåt den gata, som ledde till konungens högqvarter, ett litet hus som låg strax utanför stadens portar.

Officerare kommo och gingo, äfvensom en mängd soldater, de fleste görande militärisk honnör för von Nummers, som vänligt svarade derpå, men sjelf blef han sittande stilla, seende på de förbigående.

Nu nalkades en ung krigare med raska steg, han tycktes beherskas af en viss brådska, och skyndade

framåt utan att observera von Nummers. Denne ropade emellertid honom an.

»Halloh, drabant Lans, hvart gäller kosan?»

Den tilltalade stannade hastigt, och då han fick se hvem det var som ropade honom, förde han vördnadsfullt handen till hufvudbonaden.

»God dag, god dag», fortfor den förre, »hvarför så brådt, eller hvad springer allt folk efter?»

»Jag måste skynda hem i högvakten, ty om en kvarts timme börjar min tjenstgöring. Hvad folket springer efter vet jag knappats, men det säges att bud kommit från hemmet, och det är måhända nyfikenheten som lockar dem. Men der kommer Strid, konungens skrifvare, och han är kanske bättre underrättad.»

Den omtalade var nu framme och vaxlade handslag med de andra.

»Är bud kommit från Sverige?» frågade Lans.

»Ja, det är Stål som återkommit, och det efter en ganska snabb färd», svarade den tilltalade.

En glädjeblixt upplyste Lans' ansigte.

»Då får jag väl råka honom rätt snart, ty jag har vakten i dag», yttrade han, samt aflägsnade sig i det samma.

Nå, det var fägnande att vi åter fått Stål hit, jag har verkligen längtat efter honom, och hvad vår hederlige Ivan skall blifva glad då han får höra nyheten», sade von Nummers, hjertegodt leende.

»Hvad nytt eljes?» fortfor han.

»Nu mera får jag just ej reda på många nyheter sedan jag hvarje dag måste tjenstgöra som sekreterare», svarade den tilltalade.

»Visserligen måste det just ej vara ett treffligt nöje att sitta och peta med en gåsvinge dagen om, tacka vill jag då att från hästryggen få svänga sitt svärd bland polack- och moskovit-skallar, men så får du väl ock mån-

get sparadt guldmynt. Kungen plägar ej vara snål mot sina gunstlingar», återtog von Nummers.

»Hvad guld det beträffar har jag ännu ej fått lära färgen deraf, fastän jag borde hafva någon ersättning för att jag måste försaka alla edra muntra ströftåg. Men från en sak till en annan: Stål har nog haft många underrättelser från det gamla hemmet, ty han blef insläppt till majestätet tidigt på morgonen och hade för ännu en half timma se'n ej lemnat honom. Mätte det blott vara goda underrättelser han medför!»

Utan att svara på hvad Strid anført sade von Nummers:

»Se der kommer ju vår moskovit-jette, vår Ivan; jag tror att sjelfva hin skickat brådska på allt folk i dag, äfven han löper ju som om han vore legd, men kanske han fått veta att drabant Stål är anländ, och det är må hända detta som sätter lif i hans långa ben.»

Ivan hade på långt håll igenkänt von Nummers och ökade sitt lopp för att fortare hinna fram. Han anlände svettig och andfådd.

»Hvad vållar din kurirfärd, gamle gosse; har du fått veta att Stål återkommit?» frågade von Nummers med sitt vanliga leende.

»Stål? Nej! Jaså, kommen?» sade Ivan på sitt brutna språk och hans allvarliga ansigte antog för ögonblicket en mildare pregel.

»Icke veta Stål kommen», fortfor han, »men jag mycket att berätta. Många faror här, kungen mördas, björntämjarne komna, många andra komna. Mycket ondt göras, staden brinna, kungen dödas! — — —»

Ivan gjorde här ett uppehåll att hemta andan och samla sina tankar efter det myckna talandet, hans ordförråd var i det närmaste uttömdt.

»Så för f—n», sade von Nummers, »ha vi åter igen dylikt byke framme? Följ med Strid, och du, hederlige

Ivan, följ med, låt mig snart få veta fortsättningen af din historia.»

Komna på majorens egna rum berättade Ivan huru han under gårdagen bland folkhopen sett ett ansigte, som han genast igenkände tillhöra en af de björntämjare, hvilka han och von Nummers jemte Stål för flere år sedan påträffat i en af Lifflands skogar. Han anade då genast oråd och hade på ett listigt sätt sällat sig till honom samt förstått att vinna hans förtroende; han hade följt med honom till ett på en bakgård liggande hus och der sammanträffat med de tvänne andra björntämjarne jemte sex eller sju personer dessutom af olika nationaliteter, fransmän, polackar, ryssar, italienare m. fl., alla stående under en hög andligs befäl. Denne hade bestänkt dem med vigvatten samt låtit dem svära vid korset att döda svenska konungen; Ivan hade jemte de andra deltagit i dessa handlingar och ej gjort sig det ringaste samvete deröfver; han hade beslutat att fullkomligt ha reda på hvilka planer bofvarne hade i sinnet, och visade sig därför som en af dem.

Vidare hade det beslutats att eld skulle anläggas i flera hus på en gång, att banditerna skulle hålla sig gömda i närheten, och som antagligt vore att kungen skulle anlända och sjelf leda släckningsarbetet skulle de under den allmänna oreda, som herskade, rusa fram och nedgöra honom med sina dolkar.

Detta skulle ske redan samma dag, och hvar och en af de sammansvurne, som ej ryggade tillbaka då handling gälde, var lofvad rik belöning af så väl ryske czaren som konung August.

De hade nu sändts ut för att utforska hvar svenske konungen för tillfället befanns och sedan derom underätta, att snarast möjligt planerna måtte utföras.

Ivan hade först nu kunnat komma undan, han hade skyndat sig att få tag i någon att förtro sig åt och

lyckades att först råka på sin gamle välgörare von Nummers. Med ifriga gester uppmanade han honom att ej dröja en minut, utan skynda på med hvad som göras borde; Ivan hade sig ej bekant i hvilken del af staden elden skulle anläggas, men han antog att det blefve i närheten der de sammansvurne haft sin rådplägning.

Han ville ledsaga von Nummers till detta ställe och förmodade han att alla lätt skulle fångas i en klunga.

Major von Nummers och Strid hade knappast gifvit sig ro att åhöra Ivan till slut, och skyndade nu ut att samla sitt folk, då i det samma trenne kanonskott dånade, kyrkklockorna rördes och ropet: »Elden är lös! Elden är lös!» ljöd från den tillströmmande folkmassan.

En ed stal sig fram öfver Nummers läppar, under det han med harm krampaktigt omfattade värjfastet.

»För sent således», mumlade han, »men följ en mig, vi skola väl fånga djefvulsynglet ändå. Du, Strid, sök skyndsamt upp kungen samt varna honom och håll säker vakt» — och von Nummers störtade framåt med värjan i handen, följd af de båda andre.

Utanför den lilla byggnad der konung Karl tagit sin bostad gingo vakter fram och tillbaka mellan de planterade kanonerna samt hade all möda att afhålla folket, som efterfrågade om sändebud anländt från Sverige.

Vid det svar som gafs att en kurir vistats hos konungen allt sedan bittida på morgonen, aftroppade dock ej mängden utan stannade lugnt i ro, afbidande att sjelf få se eller tala med personen i fråga.

Emellertid låtom oss blicka in i konungens rum. Detta är så enkelt inredt att man nästan förvånas öfver att en monark dermed kan trifvas; midtelpartiet i det samma upptages af ett stort, fyrkantigt, klumpigt bord, belastadt med skrifvelser, böcker och kartverk; en hög tvåmanssäng, för hvilken sparlakanen äro tillslutna, några simpla

stolar och en rankig kommod fullborda möblementet. En hel sadelmundering ligger i ena hörnet jemte några värjor och pistoler.

Här finna vi konungen, klädd i sin enkla, välkända ryttaredrägt, sittande vid bordet samt med en passare tankfull följande konturerna af en framför honom liggande plankarta.

Midt emot honom sitter riksrådet grefve Piper, hvars rika drägt bjert afsticker mot konungens.

Framför dem står drabant Stål, och delvis stödd på sin långa värja, har han svarat på majestätets många frågor.

Då han noga fått redogjort för hvad som tilldragit sig allt sedan han afreste samt majestätet tycktes ha uttömt sina frågor, har vår drabant sjelf tagit till ordet och i lifliga färger skildrat tillståndet hemma i Sverige; han uppmanade konungen att sluta fred med Polen och vända sina vapen för sitt eget lands försvar; ja, han besvor honom att lyssna till sina trogne men lidande undersåters böner om hjälp och bistånd samt fred.

Riksrådet hade gång på gång bleknat för drabantens djerfva språk samt med ängslan följt minspelet i konungens ansigte. Men kung Karl satt så lugn som han stelnat till is, ej en muskel, ej en blinkning förrådde hans tankar; för ett ögonblick hade en hög rodnad flammat upp på hans kind, men den hade åter försvunnit och ej syntts mera.

Kungen hade sin blick stadigt fäst på Stål, men fann ej hos honom något som antydde förvågenhet, utan endast ren öfvertygelse. För majestätets fasta blick nedslog ej Stål sin, utan höll den allt jemt riktad på sin herskare, och i denna blick låg djupt allvar paradt med sorg.

Drabant Stål hade hunnit till slut med sitt anförande, och kung Karl reste sig upp.

»Du har fört ett djerft tal inför din konung», sade

han, »men som jag ser att dina ord ej härstammar från någon annan utan från dig sjelf, så vill jag beakta dem. Finner jag den ringaste redlighet med konung Augusts löften eller blott någon garanti erbjudes för dess hållande, så vill jag sluta fred! Hvad här yttrats blifver oss emellan», — och kung Karl skyndade ut, följd af den häpne Piper.

Han steg till häst, och få sekunder senare var han försvunnen.

Lågorna frässade och knastrade, och vattnet fräste mot bränderna. En qväfvande mörk rök hvirflade allt tjockare ur det brinnande huset, antydande att många brännbara ämnen här voro sammanförda.

Släckningen bedrefs knapphändigt, ty folkmassan hindrade mera än den befordrade samma.

Nu ankom i språngmarsch en liten svensk trupp, som genast bildade en kedja framför det brinnande huset; det var von Nummers, som anlände med ett hundratal utvalda soldater.

Ivan följde majoren, och båda blickade omkring sig uppmärksamt; han upptäckte snart flera af de samman-svurne, hvilka stodo främst bland folkmängden, och en af dem var djerf nog att gifva tecken åt honom. »Kungen, kungen!» ropades nu och det var ock kung Karl, som i sporrsträck anlände, åtföljd af ett fåtal. En rysning genomilade von Nummers, men i samma ögonblick hade han gifvit förhållningsorder: ingen mer än konungen och hans följe släpptes genom lederna, folket stormade väl på, men soldaterna stodo tappert emot, och snart nog hade han äfven fängslat de af Ivan utpekade personerna, endast ett par af dem undkommo för tillfället.

En af björntämjarne, som genomskådade Ivans för-räderi, drog sin dolk för att hämnas, men för ett knyt-näfsslåg af Ivan krossades hans hufvudskål.

Kung Karl hade hoppat af sin häst och ilat upp i den brinnande byggnaden; men taket hotade hvarje ögon-

blick att instörta, och faran var öfverhängande. «Kungen omkommer, rädda kungen!» ljöd det ängsligt från tusende munnar, och massan trängde på att bryta sig igenom lederna; i det samma hördes ett pistolskott från huset, och nu blef folkets påtryckning oemotståndlig; under ropet: man skjuter kungen!» sprängdes den af soldaterna bildade kedjan, och ett obeskrifligt tumult uppstod. I det samma ankommo prins Max af Tyringen och flera af drabanterna, deribland äfven Strid, Lans och Stål, samt störtade sig utan besinning in i det fallfärdiga huset.

En hemsk beklämning hade gripit alla åskådarne och sekunderna blefvo långa som minuter; hettan började äfven blifva outhärdlig, och man anade det värsta.

Då syntes prinsen och drabanterna på nytt, bärande kungen, som de med våld måste föra med sig. Det märktes tydligen att kungen varit i handgemäng, ty han bar värjan blottad, och hans kläder voro sönderrifna, dessutom var hans ansigte nedsvärtadt, ögonbryn och hår svedda af elden.

Väl nedkommen på gatan slet han sig från dem som buro honom och sprang framåt mot en brandstege, hvilken stod uppställd mot ett af den brinnande byggnings andra vånings fönster, samt började klättra uppför; då syntes deruppe bland lågor och rök ett blekt vanständt ansigte, ett par armar utsträcktes och stegen kullkastades, dragande kungen med sig i fallet. Förskräckta skyndade de närstående till att rädda sin herskare, men han döfvades blott för ögonblicket och reste sig sjelf upp och lugnade sina trogna, men på hans nedsvärtade ansigte syntes för en sekund en öfvergående blekhet, antingen framkallad genom smärtan eller af den öfverhängande faran; de kringstående märkte detta samt drogo sig fortast undan, medtagande kungen, ty huset började nu att rasa.

I samma stund som brandstegen kullkastades hördes

ett rop nedifrån; »munken munken!» och samtidigt small ett skott, men kulan plattades mot fönsterbågen ett par tum från gestaltens ansigte. Det var från Lans ropet kom, och det var äfven han som sköt. Minuten derpå instörtade takets sparrverk med brak och dån, och en tjock, svart rökpelare steg mot höjden.

»Må det afgrundsfostrer för alltid begrafvas» hördes en annan stämman, men i detsamma förnams ett sorl bland mängden; »Se der, se der!» och då Lans jemte de kringstående, blickade upp sågs munken klättra på takåsen till bredvid liggande hus.

Ett tiotal skott aflossades, men kulorna slog under och öfver; munken blef oskadad; det var som om en osynlig makt skyddat honom. Han öfverklättrade ännu ett tak samt försvann på andra sidan, utan att ett spår efter honom kunde upptäckas.

Då folkmassan såg att han undkommit steg dess raseri till sin höjd och den hopträngde sig kring de öfriga sammansvurne, hvilka redan framförts inför konungen, och hade ej respekten för majestätet varit så stor skulle säkerligen förbrytarne slitits i stycken af den hämdtörstande hopen.

Kungen lät förhöra en efter annan, och af allas bekännelse framgick: att de blifvit köpta för guld, som en katolsk prest tillfört dem från konung August; att samme prest ofta förstätt smyga sig in i det svenska lägret och för det mesta följde med svenskarne; att de personligen af August lofvats rik ersättning om de undanröjde svenska kungen; att presten ofta förde bud mellan August och ryss-czaren, och att den senare ej heller sparat på uppmuntningar åt dem.

Folket rundt om stod i andlös väntan, förmodande att kung Karl skulle uttala dödsdomen öfver fångarne, men dess öfverraskning blef så mycket större då han med sin vanliga sorglöshet yttrade:

»Låt dem löpa, jag föraktar dem!»

Men vakten tog hand om fångarne att ej hopen skulle straffa dem i konungens ställe; dock, de undgingo ej sitt öde, ty nästa morgon funnos de hängda på stadens torg; vakten hade om natten öfverrumplats, fängelset uppbrutits och fångarne bortförts hit af en rasande folkhop hvarest galgarne på förhand upprests.

Det var blott några minuters verk, och så gungade förbrytarnes kroppar för vinden, hvarpå folket i all tysthet skingrades samt drog sig undan, så att då den till hjälp kallade patrullen anlände fans ingen af hämnarne kvar på platsen.

Då kung Karl befalt att fångarne skulle löslassas och dessa bortförts af vakten, vände han sig om och stack värjan långsamt i skidan sägande: »Jaså, kusin August, dina löften hållas på det sättet; nå ja, jag vill ock handla derefter, med dig kan ingen fred slutas förr än du blifver tillintetgjord, jag vill derfor uppsöka ulfynglet i sitt bo!»

Drabant Stål, som stod alldeles intill konungen, hörde de halfhögt uttalande orden, och i hans inre slocknade det nyss uppflammade hoppet om en snar fred. »Arma fädernesland, detta var hittils din olyckligaste dag,» suckade han och gick bort med tunga, sorgsna steg.

VIII.

Twänne qvinnohjertan.

Vi bedja nu läsaren följa oss ett par år fram i tiden och jemte oss göra ett besök i den ännu ej sekelgamla nätta staden Kristianstad.

Det är en vacker höstafton, månen glittrar så vänligt på Helgeåns böljor samt på nejden rundt omkring. Från staden höres buller och sorl, och trots det klara månskenet äro gatorna rikt upplysta med lyktor och facklor. Livréklädda betjenter i främmande färger tränga sig fram genom de tillströmmande folkhoparne, och ett kompani af borgarevakten marscherar just nu upp till rådhuset att der för aftonen utgöra hedersvakt. Hvad vållar då den allmänna rörelsen? Jo! konung Stanislaus af Polen jemte drottning och svit har för några dagar sedan hit anländt samt mottagits af stadens förnämsta på bästa sätt; de höga resandena ha anbefallningsbref från kung Karl och »hvarje tropligtig svensk undersåte gör sin flit att efterkomma hans majestäts vilja.»

Måltiden, till hvilken de kungliga inbjudits, har just slutat och det höga paret visar sig för den församlade mängden, men mottages med endast svaga och enstaka hurrarop. Man hör deremot ett dystert knot om »att slösa på främlingar, då man ej sjelf har en beta bröd i huset», och mot den främmande betjeningen, som beställsamt ilar öfver torget, höjes flerstädes hotande händer.

Men nu visa sig åter de kungliga, och knotet tiger för skådelystnaden.

De göra ett visst intryck på åskådarne; konung Stanislaus är en hög, vacker gestalt med vänliga, själfulla ögon, hvarur godhet och redlighet framblicka, och hans gemål är en älsklig qvinna, men i hennes ansigte hvilar ett uttryck af smärta och lidande, och detta tillvinner sig hopens sympati.

Det synes lätt att hon gerna skulle försaka den tomma titeln af drottning heldre än att på detta sätt uppehållas af en främmande monarks nåd och att snart sagdt landsflyktig irra från ort till ort.

»Lefve drottningen!» hördes nu några stämmor, och häri instämde hela mängden; de kungliga bugade sig

djupt tackande för hyllningen samt drogo sig sedan tillbaka, hvarpå folkmängden så småningom skingrades, och de flesta skyndade att besöka krogarne.

Men på en af stadens gator framkörde en vagn i rask fart; just som den skulle svänga om ett hörn tog ena hjulet emot och axeln brast, hvarpå vagnen till hälften stjelpte.

Från den täckta vagnen hördes rop om hjälp, men hästarne, som uppskrämts genom tilldragelsen, fortsatte vägen framåt i vild fart, tills de ändtligen hejdades mot en husvägg. Kusken hade slungats från sätet och låg sanslös på gatan, och nu framkröp ur vagnens spillror en dam, visserligen oskadad, men nära vanmäktig af förskräckelse.

Rundt om hade samlats en del manliga åskådare, hvilka rått logo åt damens olycka samt räckte ej en hjälpsam hand åt henne. Hon såg sig omkring med tårad blick, samt darrande i hela kroppen yttrade hon några ord om hjälp på bruten svenska till de närstående.

»Hon tillhör det polska följet som hitkommit i dag», hördes en hes stämman, hvadan hopen blef allt mera närstående, och i stället för att lemna hjälp började den gå våldsamt till väga.

Ett gällt rop hördes från damens mun, och i det samma framskyndade ett ungt fruntimmer, klädt i allmogedrägt; hon trängde sig igenom hopen och stod snart vid den obekantas sida.

Här tog hon en af de närgångnaste karlarne för bröstet, och innan denne visste ordet af fick han göra närmare bekantskap med gatans stenläggning. En följande fick det på samma sätt, och de öfriga, öfverraskade af den unga kvinnans hurtiga uppträdande, drogo sig något tillbaka.

»Blygs ni ej att öfverfalla ett värnlöst fruntimmer», sade hon, »krukor äro ni, och ej män, riktiga krukor!

Akta er att ej kommandanten får saken att veta, ty då gratulerar jag edra ryggar! Jaså, du kommer igen, fick du ej nog?» yttrade hon till den person hon först kullkastat och som nu åter kraflat sig upp samt ville taga hämd för sitt nederlag; i det samma hördes ett smällande ljud, och karlen, träffad af en kraftig örfil, tumlade redlös öfver den sönderkörda vagnen.

»Hurra! Hurra! Det är en kraftig jänta, hon är ej god att bitas med», ljöd det i korus, och hopen drog sig åt sidan, lemnande rum för de båda fruntimren att aflägsna sig.

»Tag ressakerna der och följ med oss, din dagdrifvare», yttrade hon derpå till en af de närstående samt lastade på honom åtskilliga schalar och täcken m. m., och den tilltalade lydde utan knot.

Den främmande damen hade emellertid med förvånade blickar följt sin hjälparinnas uppträdande, och hon slöt sig nu darrande till hennes sida samt aflägsnade sig långsamt.

»Hvad heter du? Hvar bor du? Hur vågade du slåss med hopen?» frågade den obekanta under det hon hårdt tryckte sin ledsagarinnas hand.

»Slåss med hopen», svarade den tilltalade, »feg är den, som ej vågar försvara rättvisan. Jag såg och hörde att ni var främling, och att ni ej kunde freda er för fyllbultarnes närgångenhet, och därför måste ju jag försöka att hålla dem på afstånd.»

Den unga flickan yttrade detta med en sådan naturlig glädtighet och godhet, liksom om det ej varit förenadt med ringaste risk, utan fullkomligt på sin plats att hon djerft inskridit mot öfvermakten. Sättet och tonen, hvarpå hon yttrade sig, gjorde också ett djupt intryck hos den främmande damen, och hon frågade än en gång:

»Hvad heter du?»

»Jag heter Elin Stål!» blef svaret.

»Ståll!» upprepade damen, »det namnet vet jag är svenskt. Vill du ej följa med mig?»

»Jo, tills jag vet att ni är i säkerhet, sedan får jag vända tillbaka, men i morgon, om ni önskar, kan jag tala med er!»

»Kom då säkert åter i morgon, jag måste på något sätt vedergälla dig. Hör du! Du måste komma, eljes släpper jag dig ej nu», yttrade den unga damen, hårdt omfattande den unga flickans arm.

De hade nämligen nu uppnått några af den polska betjeningen, och damen hade således ej längre nödigt att skyddas af sin raska hjälparinna; de skildes åt nu, men först sedan säkert löfte gifvits om återseende andra dagen.

»Fråga blott efter drottningens kammartärna, så finner du mig strax», sade den obekanta, i det hon aflägsnade sig.

»Drottningens kammartärna», återtog den unga qvinnan för sig sjelf, »ack, den som finge tjena hos en drottning, då finge man resa vidt och se mycket!» och med tankarne fästade härvid gick hon grubblande sakta framåt.

I det samma förkunnade tornuret elfte timman, och häraf väckt ur sina tankar, tog hon ut sina steg samt hade snart försvunnit i en af de tillstötande gränderna.

I ett elegant inredt rum med djupa fönsternischer och tunga sidendrapier, hvilka skymmande för solstrålarne gäfvo ett ängsligt intryck åt det hela, återfinna vi följande dag vår obekanta dam.

Det är en ung, högväxt qvinna med regelbundna, fina anletsdrag och en hy, som antyder att hon fostrats under en sydligare sol.

Hon är just sysselsatt att med en fjäderviska borttorka några damkorn från ett silfverbeslaget syetui; men handen får hvila för några sekunder och en tår rullar nedför den sammetslena kinden; dock nu höres frasandet af en klädning utanför dörren, tåren borttorkas hastigt,

och de små bestyren återtagas. Dörren öppnas och in träder en mörklädd dam, för hvilken hon gör en djup bugning.

Den inträdande, som ännu ej nått medelåldern, besvarar vänligt helsningen, samt med ett uttryck af trötthet slår hon sig ned i soffan framför det massiva ekbordet, på hvilket syskrinet fått sin plats. Derpå vinkar hon åt den unga damen, sägande:

»Sätt dig, Emerentia, jag önskar tala med dig!»

Den tilltalade lydde uppmaningen, och den äldre damen fortfor:

»Jag hörde att du var ute för ett ledsamt äfventyr i går afton då du anlände. Huru blef du hjälpt derifrån?»

Damen som vi hört benämnas Emerentia, omtalade nu tilldragelsen samt huru hon af en ung flickas raskhet räddats från vidare obehag, och till sin berättelse fann hon en uppmärksam åhörarinna.

De samtalande voro drottningen af Polen, konung Stanislaus gemål, samt hennes kammartärna Emerentia Czernaginski, hvilken läsaren erinrar sig från det föregående af vår berättelse.

Då kammartärnan slutat sin berättelse, sade drottningen:

»Ja, kära Emerentia, vi ha nu fått kämpa med så många motgångar och vedervärdigheter att vi snart borde vara härdade som stål. O Gud! att man måste irra omkring på detta sättet och ej veta sig någon varaktig stad; heldre skulle jag vilja bo i den fattigaste koja med lugn, än bära denna drottningstitel, som förorsakat så många lidanden och tårar. Från Warschau måste vi ju fly så skyndsamt att knappast min lilla dotter kunde räddas undan — och sedan så många försakelser och umbäranden — — —» och hon lutade hufvudet mot handen samt snyftade högt.

Efter en kort tystnad återtog drottningen, smekande sin kammartärnas hår.

Stackars Emerentia, äfven du har dina stora bekymmer, och om jag kunde dela dem med dig eller afhjelpa dem skulle det vara mig en sann glädje; du har förblifvit mig trogen under ödets vexlingar, och därför har jag äfven fäst mig innerligt vid dig. Säg! Hvad kan jag göra för dig?»

»Min ädla drottning, du har gjort mer än nog för den värnlösa», svarade Emerentia snyftande, »men om du ännu ville visa mig en gunst utber jag mig det du tillät att den unga flickan, som kom mig till hjälp i går afton, måtte få stanna hos mig, så vida jag kan öfvertala henne dertill; jag fäste mig vid hennes raska och modiga väsen, och ville gerna godtgöra hennes handling.»

»Gerna må hon stanna hos dig, så vida hon det önskar, jag skulle finna ett nöje i att få se henne», svarade drottningen med ett mildt leende.

»En svensk tjensteflicka önskar att få tala med drottningens kammartärna», anmälde i det samma en domestik.

»För henne hit in!» svarade drottningen i kammartärnans ställe, och snart inträdde en ung, välväxt flicka med hurtig hållning och frimodiga blickar.

Emerentia som igenkände i den inträdande sin bekantskap från gårdagen, gick henne till mötes samt räckte handen åt henne.

För ett ögonblick syntes hon väl öfverraskad af lyxen i rummet samt de båda damernas närvaro, men i nästa stund hade hon återvunnit sin frimodighet samt neg djupt för dem.

Drottningen fängslades af den inträdandes hurtiga väsen samt frågade:

»Var det du som hjälpte fröken Emerentia i går? Hur vågade du brottas med hopen?»

Trots det brutna i uttalet uppfattade den tilltalade frågan samt svarade med ett leende:

»De voro ej så många; i öfrigt hade de ju ingen

rättighet att anfälla fröken, och därför borde de väl näpsas.»

»Men tänk om de alla hade anfallit dig?»

»Då hade jag väl gett dem svar på tal», blef det frimodiga svaret.

Efter att ännu ha gifvit några frågor aflägsnade sig drottningen och Emerentia blef ensam qvar med sin väninna.

»Du heter ju Elin, min snälla vän, — Elin Stål om jag minnes rätt?» sade Emerentia samt drog den unga flickan till sig i soffan, »säg mig, hvarifrån är du och på hvad sätt skall jag belöna din tjänst mot mig?»

»Belöning», stammade Elin rodnande, »jag har ej gjort något som förtjenar belöning, men jag ville så gerna fråga — så gerna bedja om jag finge stanna qvar och tjena fröken, jag skall vara så flitig och trogen, blott jag får stanna.»

»Våra tankar mötas just här, jag hade ämnat fråga dig om du ej ville stanna hos mig», svarade Emerentia.

I glädjen öfver att hennes käraste önskan fullbordats klappade Elin i händerna som ett litet barn, och hennes ögon strålade af tillfredsställelse.

Denna glädje inverkade äfven på Emerentia, och det sorgsna molnet försvann från hennes panna. Hon fattade Elins hand, sägande:

»Vi skola ej mera skiljas åt, men vill du nu ej berätta för mig din historia, hvar du kommer ifrån eller hvar ditt fädernehem är, så skall jag sedan omtala för dig mitt aflägsna hem, hvilket jag troligen ej mera kommer att se» — och åter skymde tårar hennes blick.

»Du heter ju Stål? Jag känner en drabant hos kung Karl som äfven bär detta namn.»

»Jag har en kusin som är med i kriget, och det är må hända han; han jemte två fosterbröder drogo på en gång åstad, men sedan dess ha vi ej hört det ringaste från dem, och ingen vet om de äro lefvande eller döda.»

»Hvad hette fosterbröderna?»

»Gustaf och Erik.»

»Men hette dessa äfven Stål?» återtog Emerentia med en skakning på hufvudet.

»Nej! Gustaf Lans och Erik Strid.»

Öfverraskad af denna underrättelse gaf Emerentia blott till känna genom en stum nickning att Elin måtte fortfara med sitt tal.

»Det är nu öfver åtta år sedan de följde med konungen i kriget», fortfor Elin, »och i hemmet blef tomt och ödsligt efter dem. Några år gingo först, och vi trodde oss skola få återse dem eller erhålla någon underrättelse, men ej det ringaste afhöordes; jag började då längta efter att få söka upp dem, och en afton för fyra år sedan lemnade jag hemmet utan att någon visste derom; flera gånger sedan dess har jag velat följa med de svenska skeppen öfver hafvet, dit der kriget stod, men jag har alltid blifvit hindrad och tillbakahållen, man har endast skrattat åt mig eller medlidsamt förklarat att ej någon utsigt fanns att råka dem jag sökte, ty de svenska truperna voro fördelade på flera håll både i Ryssland och Polen. Sedan dess har jag ej velat återvända hem till de mina, och kan ej heller göra det, ty jag måste medföra underrättelse från våra saknade. Men nu då jag får stanna qvar hos fröken, så får jag äfven följa med till Polen, och jag skall ändå slutligen få underrättelse om så väl min kusin som de öfriga, en aning säger mig det, och jag är säker derpå.»

Emerentia hade uppmärksamt följt med Elins okonstlade berättelse, och vemodigt leende sade hon:

»Att du skall få underrättelse från dina fostersyskon, deri bedrager din aning dig nog ej, men slå den tanken ur hågen att du skulle uppsöka dem i kriget, ty jag önskar ej att återvända till de trakter, der all min lycka är jordad.»

Hon berättade sedan huru Strid och Lans varit fångar å hennes fäderneslott, Czernaginski, samt huru de blifvit räddade; huru hon och hennes moder först sammanträffat med de unga männen på slagfältet vid Tiberup i Danmark och det säregna i att de åter sedan skulle mötas så att de kunde gengälda den tacksamhetsskuld, i hvilken de häftade till dem.

Hon omtalade äfven huru hon och hennes mor i många år fått irra från land till land, och att det var just under denna hjälplösa belägenhet som de mött Elins fosterbröder. Ändtligen hade lyckans sol lett mot de tvänne öfvergifna qvinnorna, och de hade funnit en ädel make och far, ett hem der lugn och frid rådde.

»Men lyckan var blott af kort varaktighet», fortsatte Emerentia, »kriget drog sig allt närmare vår nejd, och min ädle far tvekade länge hvilket parti han skulle sluta sig till; den omensklighet med hvilken konung August och hans anhängare framforo, bestämde honom dock för konung Stanislaus och svenskarne. Nu var vårt öde skrifvet; lemnade utan kraftig hjälp, härjades och brändes vår egendom, och sjelfve måste vi flykta till svenska konungens läger, sedan vi först räddat undan hvad som räddas kunde från fiendens hand.

Min far gick att strida bland svenskarnes leder och föll äfven der. Min mor krossades af denna sorg och följde honom snart i grafven. Jag stod således ensam och öfvergifven, men Stanislai ädla drottning räckte mig sin hand. Dock inom kort måste äfven hon flykta för sina fiender, och vi befinna oss nu här.

Jag är nu trött af att irra värnlös omkring, jag vill ej mera återvända; jag stannar kvar i Sverige. Större sorger och motgångar kunna ej möta mig här än de som redan mött mig.

I dig har jag funnit en syster, som deltagande skall hjälpa mig att kämpa mot de största bekymren; någon

förmögenhet är mig öfrig, och denna jemte arbetsamhet skall väl göra lifvet någorlunda drägligt. Jag har sedan tänkt att söka upp svenska hofvet i Stockholm, dit jag har rekommendationsbref, och dit skall du äfven följa mig. Dessutom synes det mig att vi ha lika intressen, och derom skall jag sedan tala med dig. Ensamma och öfvergifna äro vi båda, och detta bör vara ett starkt band som sluter oss samman.

Min döende moder sade mig att jag skulle blifva svensk, och jag vill äfven så förblifva; gifver mig ej Sverige annat, så skall det åtminstone gifva mig en graf.»

Emerentia hade slutat; hon satt der tyst och tankfull, en tår rullade sakta nedför hennes kind, såsom en gärd åt de kära minnena, hvilka återkallades för hennes sinne.

Elin hade lutat hufvudet mot handen, och svaga snyftningar förrådde hvilket intryck Emerentias berättelse hade gjort på henne; hon upplyftade nu hufvudet samt fattade Emerentias hand; stum, men dock värtalig, var denna handtryckning, och den tårdränkta blicken tolkade mer än ord hvilka känslor hon hyste inom sitt bröst.

De båda unga qvinnorna sutto länge på det sättet hand i hand och utbytte sina tankar med hvarandra.

För Elin Stål, naturbarnet med det oförfalskade hjertat, var det en tjusning att ha någon att lyssna till, någon som förstod hennes svärmiska sinne, och för Emerentia Czernaginski, främlingen, var det en vederqvickelse, ett behof att ha ett ungt och varmt hjerta att meddela sig med, en väninna, som med lätt hand förstod att gjuta balsam i det blödande sår hon bar inom sitt bröst.

Ljusa och mörka taflor upprullades sålunda; än dvaldes man i den susande bokskogen kring Svedjebjer, hvarest Elin Ståls berättelse gaf lif åt hvarje föremål: källans sakta porl, biets surrande i den blommande ljun-gen, ekot af hundarnes muntra skall, vindflöjelns sakta

gnissel, gökens vårliga ku-ku, de vingade sångarnes tusende röster samt dertill vindens sus och solstrålarnes brutna glitter genom löfverket, af allt bildades en tafla, som ovilkorligen måste tjusa den känsliga Emerentia, hvars sinne helst fångslades af det lugna och fridfulla.

Än var det Elin Stål som uppmärksamt lyssnade till Emerentias berättelse om långa vandringar genom land och riken, om mödor och försakelser, om trötthet både till sinne och kropp, om gäckade förhoppningar och felslagna hägringar, om ett rastlöst vandrande utan mål — och hon i sin oerfarenhet önskade att ha varit med. Att vandra och vandra från ort till ort utan att bindas af något bestämdt mål, se der en sida af Elin Ståls lynne, detta var för henne oemotståndlig lockelse, hennes högsta begär.

Och timmarne svunno undan utan att de samtalande märkte dess flykt. Ännu sutto de hand i hand, ännu hade de mycket att säga hvarandra, men Emerentia kallades i det samma till drottningen. Berättelserna från de flydda dagarne fingo således för tillfället afbrytas; men hvad de kommande tiderna buro i sitt sköte för de båda väninnorna, söderns veka ros och nordens härdade lilja, få vi kanske veta i fortsättningen af vår berättelse.

IX.

Skylarne tjockna.

Kanonerna vid Pultava hade dånat och med det samma förkunnat för det blödande Sverige att dess lyckas sol hade sjunkit för att ej mera uppgå. Under af tapperhet hade gjorts, en hade på nytt stått mot tio, ja mot hundra, men slut-

ligen måst vika för öfvermakten. Sveas söner hade här offrat sitt hjerteblood eller ock ledo de nu af alla Sibiriens fasor, dit de, öfvermannade och bundna, sändts i tusental. Endast ett fåtal hade lyckats undkomma, och af dessa stodo de flesta hos konung Karl i Turkiet, det minsta antalet nådde hemlandets kust. Hvad hade de många segrarne båtad? Endast tårar och blod.

År 1709 sjönk i sin hemska graf, och det nya året hade ej en stråle af hopp att sända till Sveas jord: armodet hade gjort insteg i såväl koja som slott; brända byar och härjade fält vitnade om fiendens infall i landet, och som bundsförvandt tycktes en ännu värre fiende uppträda, mot hvilken inga vapen kunde användas, mot hvilken ingen räddning fanns, nämligen den smygande pesten, som räknade sina offer hoptals.

Årets första månad började lida till sitt slut. Töckniga hade dagarne varit, luften var tryckande och tycktes sjelf alstra pesten; något ängsligt låg öfver allt, och en dyster stillhet rådde. Tystnaden afbröts endast af kyrkklockornas ständiga förkunnande om pestens offer, eller af kringirrande barns och värnlösa qvinnors klagan.

Slutligen tystnade äfven dessa hemska ljud; ingen mera fanns, som förmådde röra malmklockornas tungor, och för klagoskriet hade nöden och lidandet ändtligen satt ett mål.

En af dessa mörka, töckniga dagar finna vi en liten ryttareskara långsamt färdas framåt en stenig och oländig skogsväg på gränsen mellan Småland och Östergötland.

Truppen, som ej räknade öfver etthundrafemtio man, visade en brokig sammansättning: mest var det ynglingar mellan 16 och 20 år, och bland dem sågs ett och annat gråskägg; drägterna voro af besynnerligaste snitt och slag: än var det en dalkarls-pels, än en östgöta-tröja, än en herremansrock, som tilldrog sig uppmärksamheten. Endast beväpningen egde något gemensamt: de flesta

buro långa sablar och grofva pistoler. I denna lilla ryt-taretrupp befann sig ett ovanligt stort antal officerare med ärriga, väderbitna ansigten samt klädda i slitna uniformer.

Bland dessa krigare upptäcka vi tvänne, som äro oss förut bekanta, nämligen Erik Strid och Konrad Stål. De båda ha slutit sig samman och bilda eftertruppen.

Med lösa tyglar gå hästarne långsamt framåt, uttröt-tade af en lång marsch; äfven den oländiga vägen lägger hinder för en forcering.

En allmän tystnad rådde bland ryttareskaran, och om ej vapnens slammer eller en och annan frustning och gnäggning hörts, skulle man kunnat tro att det var en hop mörka vålnader som här framskred.

Äfven Strid och Stål hade smittats af den allmänna tystnaden samt blickade stumma ned framför sig.

Ändtligen lyfte Stål upp hufvudet, sägande:

»Det var ett besynnerligt kast af lyckan att vi skulle åter sammanträffa; jag trodde dig vara antingen död eller fången såsom de flesta af våra många stackars kamrater. Hur har du kommit hit eller på hvad sätt räddades du undan? Jag hörde att du råkat Lans och att äfven han återkommit.»

»Huru jag sjelf räddades kan jag svårligen säga, ty mitt minne har svikit mig. Det var en het dag då vi kämpade mot den mångdubbelt starkare öfvermakten vid Holofzin; vi hade öfvervadat ån och anfallit fienden med bajonetten; kulorna hveno kring öronen, men sjelfva kunde vi ej skjuta, ty vid vadandet öfver floden hade krutet i våra patronkök blifvit vått.

Detta uppeggade våra soldater, hvilka slogos som lejon; allt krossades, allt kastades undan, allt flydde, men många af våra tappre fingo ock dröja der, badande i sitt blod. Fiendens högra flygel var redan stadd i vild flykt, men dess venstra höll ännu stånd, skyddad som den var

af ett djupt trask och en skog. Men träsket öfvergicks, och den blodiga leken började på nytt. Lans och jag höllo oss sida vid sida, och framför gick Ivan, hvars väldiga hugg röjde oss väg. Dock, fienden kämpade förtvifladt; jag såg general Wrangel falla, äfvensom hur major Nummers bortbars, höljd af sår. Jemmerropen, ederna, vapnens dån, hämskriet och krutröken förtogo nära nog sansen; jag hörde ropen: »Kungen kommer, rädda kungen!» och följde vår framstormande täta klunga, då i det samma jag kände en stickande smärta i skuldran, det mörknade för ögonen, och jag sjönk medvetslös till marken.

Då jag åter vaknade till sans hade skotten tystnat, ryssarne voro förjagade och segren vår. Jag låg på slutningen af den kulle vi nyss stormat. Det första föremål, som min blick mötte, var Lans. Han satt på marken blek och blodig, och hans ena ben förbands af Ivan, som sjelf bar hemska skråmor.

Då vårt tillfrisknande gick långsamt, hemsändes vi, och här nådde oss underrättelsen om konungens olycka; omsider tillfrisknade, ha vi tjenstgjort vid kustförsvaret, och det var just en besynnerlig händelse att vi här skulle råka samman.»

»Ja, det var en oväntad glädje i alla bekymmer», svarade Stål. »Som du vet, afsändes jag i förfjor våras för sista gången med bref till Stockholm, men väl anländ dit, angreps jag af pesten, som under många månader höll mig fängslad vid sängen. Knappast återställd, föll jag i en hetsig febersjukdom, hvilken jag ej trodde mig kunna genomgå. Slutligen segrade dock lifskraften, och jag fick långt omsider åter lemna sjukrummet. Jag gjorde mig redo att åter fara tillbaka till konungen, men så kom underrättelsen om nederlaget vid Pultava, och jag måste således stanna qvar.

Julen, den mörkaste jag hittills upplefvat, har jag

vistats i Stockholm; der fick jag höra om general Stenbocks rustningar i Småland och Skåne, och beslöt att söka upp honom för att strida i hans leder. Ryktet om att en rysk mordbrännareflotta inseglat i Bråviken föranledde att jag jemte ett tjogtal, som i likhet med mig ämnade sluta sig till Stenbocks armé, tog den vägen, och jag råkade dig der i full kamp med röfvarepacket.»

»Och du kom just i rätt tid för att bistå oss», inföll Strid, »de fingo den gången vända åter med blodiga pannor.»

»Du nämde att Lans äfven blef sårad; hvar är han?»

»Han står troligen nu någonstädes nere vid skånska gränsen med en del folk, som han värfvat; vi råka väl honom, hoppas jag, då hela arméen blifvit sammandragen.»

Samtalet afbröts i det samma, ty tecken gafs till rast och hvila. Det trötta manskapet satt af och ordnade åt sig så godt sig göra lät på bara marken; ej ett tält fanns att uppslå, utan man skockade sig kring lägereldarne, som upptändes, och på så sätt tillbringades natten.

Många hade ej en kappa att svepa om sig mot kölden, utan måste halft förfrusna afbida morgonens inbrott.

De båda vännerna kunde ej sofva, utan vankade af och an mellan de flammande rishögarne. Här fästades deras uppmärksamhet vid en blek yngling som, lutande hufvudet mot handen, gret tyst.

Då Stål tilltalade honom upplyfte han sitt nästan barnsliga ansigte och såg på den frågande, liksom om deltagande varit en sak, hvilken han aldrig fått röna.

»Hvarför vill du gå med i kriget, min vän? Du är ju ännu endast ett barn», sade Stål.

»Gå med eller stanna hemma kan vara det samma», föll ynglingens svar. »Här slipper jag åtminstone att hungra, och jag vill heldre falla för kriget än falla för pesten.»

»Har du inga anhöriga eller hvar har du ditt hem?»

»Min far och två bröder har jag ej hört af sedan de drogo i kriget. Mina andra syskon dogo i pesten och endast min mor lefver. Jag arbetade så mycket jag kunde för henne, men så kom länsmannen och tog »brunte» ifrån oss, och då tänkte jag att det var bäst följa med, jag kunde ej släppa hästen i andras händer.»

»Men din mor då, du lemnade ju henne?»

»Min mor ville ock att jag skulle följa »brunte.» Hon får väl försöka att uppehålla sig sjelf, — det är ju lättare att föda en än två.»

Stål tog sin kappa och svepte om den frysande ynglingen samt vandrade vidare jemte Strid.

Hvart de kommo möttes de nära nog af samma saga; det framlyste armod, försakelse och brist öfver allt, och ändock parade sig dermed offervillighet; man gaf ända till sista skärfven.

Tröttade af färden slog sig de båda vännerna slutligen till ro, men sömnen flydde från deras ögon, och morgongryningen fann dem ännu i samtal. Så blef åter rörelse bland skaran, hästarne bestegos, och lägerplatsen lemnades; endast några falnade glöder utvisade var rastestället varit.

Allt efter som ryttarehopen framskred, ökades den ständigt; från alla håll slöto sig stridslustna män till den samma, och allt brokigare blef dess sammansättning.

Så närmade man sig Vexiö, hvarest general Stenbock befallt att hela hären skulle samlas. Mera försigtigt tågade nu truppen, ty ryktet om att danska ströfkårer visat sig i nejden, var ej ogrundadt. Nedbrunna och sköflade byar visade deras framtåg.

Men befolkningen hyste ej så stor fruktan för fienden, hvilken stundom visade någon skonsamhet, som för de röfvarehopar, hvilka hade sitt tillhåll i skogarne, och derifrån gjorde sina anfall, plundrande, skändande och mördande.

Detta lösa pack, som snart började blifva en landsplåga, bestod mest af förrymda fångar och marodörer, hvilka hade åtskilliga saker ouppgjorda med rättvisan, och till dem hade sällat sig kringstrykande ziguenare och utarmade jordegare, som heldre än att invänta fogdens ankomst flyktat undan med sina få egodelar.

Några få mil från Wexiö gjorde truppen halt, och dess befälhafvare beordrade Stål att jemte ett tiotal utvaldt manskap rekognoscera området, dervid ej allenast hållande sig vid farbara allmänna vägar, utan ock undersöka hvarest misstänkta tillhåll funnos.

Att Strid slöt sig till denna trupp var sjelfklart, och tidigt nästa morgon redo de båda vännerna i spetsen för en liten hurtig ryttareskara framåt en slingrande väg utmed ett litet vattendrag, som de flera gånger måste öfvervada. Vid dessa vadställen hade spår af hästhofvar och vagnshjul fäst deras uppmärksamhet; men om dessa härledde sig från vän eller fiende var svårt att afgöra. Ännu vid middagstiden hade ej någon närmare kunskap derom vunnits.

Ryttareskaran hade emellertid slagit sig till rast på en kulle, hvarifrån gafs en vidsträckt utsigt. Ungefär en timme hade så förflutit, då den utställda vakten rapporterade att en rökpelare uppsteg rakt söderut; samtidigt märktes den af flera af de andra, och det dofva ljudet af en tornklockas klämt nådde deras öron.

På ett tecken af Stål sutto alla genast till häst och sprängde framåt i riktning mot rökpelaren. Denna tilltog och svartnade allt mera, utvisande en häftig eldsvåda; snart slog äfven röda flammor emot skyn. Ju närmare man kom desto tydligare blef det att det var en hel by som brann. Jemmerrop, skrik och skott nådde nu de framskyndande. Då ljud plötsligen ropet: »Det är rövvarhopen, som huserar der!» och från alla hördes samstämmigt:

»Framåt, framåt! Hugg ner packet till siste man, ingen

skonsamhet mot de afgrundsandarne»; hästarne sporrades tills blodet flöt, och allt vildare blef farten.

Byns kyrka låg på en höjd, och dit hade den angripna befolkningen dragit sig undan, medtagande af sina egodelar hvad de i hast kunde medföra, men många af dem hade upphunnits och nedgjorts på vägen dit. De som lyckats rädda sig hade tillbommat kyrkodörren och vexlade skott inifrån templet med de anstormande rövvarne.

Länge skulle det dock ej dröjt förrän de anfallne hade öfvermannats, men angriparne hade i det samma observerat de framilande ryttarne och flyktade nu sin kos åt alla håll.

Men det ingick ej i Ståls och Strids planer att låta rövvarhopen komma undan. På befallning af dem spridde sig ledsagarne att förfölja det afskydda mordbrännarföljet, och öfver slätt och äng gick nu den vilda jagten.

Värjorna hveno i luften, och för de hämnande huggen föllo i flocktals de flyende, med sitt blod gäldande det oskyldiga de nyss utgjutit. I en närbelägen skogsdunge satte sig några af rövvarne till motvärn, men detta uppretade blott så mycket mera de förföljande, som ej kände någon förskoning; allt motstånd krossades, allt nedhöggs, och knappast en af den plundrande hopen undkom.

Länge dröjde det innan Stål fick sitt spridda folk åter, men efter hand samlades styrkan samt biträdde med släckningen af den brinnande byn. Derpå samlades det byte, som rövvarne qvarlemnade, af hästar, vagnar, kor och getter samt lifsförnödenheter och kläder af många slag, af hvilket allt det syntes att horden varit talrik samt företagit en längre plundringsresa.

Då de båda vännerna redo i sakta skridt genom byn, med grämelse seende den förödelse som skett, märkte de en till hälften täckt vagn liggande kullslagen i dälden nedanför kyrkan.

»Der ha vi än mer af det snygga följets qvarlåten-
skap», sade Stål och red fram till vagnen.

Af tvänne hästar som voro förspända, låg den ene
död, och den andre hade så insnärjt sig i seltyget, att
den ej kunde resa sig.

Inifrån vagnskuren hördes ett klagande ljud, och med
några af de tillskyndande ryttarne hastade vännerna att
få vagnen upprest.

För dem visade sig nu en syn, som framkallade med-
lidsamhet äfven hos den på slagfältet grånade krigaren.

Ur vagnen framdrogo nämligen ryttarne tvänne frun-
timmer, bundna med grofva rep både om händer och
fötter; deras kläder, som förrådde ett bättre stånd, voro
sönderrifna samt lemnade skuldror och bröst blottade.

Det ena fruntimret andades endast svagt och låg i
full vanmakt, under det att det andra emellanåt lät höra
ett klagande ljud, dock voro ögonen slutna, och föga lif
märktes.

Skyndsamt hade Strid och Stål dragit af sig sina
kappor och utbredt på marken samt äfven mottagit
klädesplagg af ryttarne för att dermed bereda en bädd.
Här lade man de stackars fruntimren samt löste de hårdt
åtdragna banden; man försökte att ingnida lif i de dom-
nade lemmanne, och en af ryttarne framlemnade en brän-
vinsflaska, ur hvilken Strid sökte hälla några droppar i
de vanmäktiges munnar. Den ena tycktes röna någon
verkan deraf och slog upp ögonen, men den andra låg
som död.

Då böjde sig Strid fram och strök de mörka lockarne
från den bleka pannan för att gnida hennes tinningar,
men som träffad af en elektrisk stöt reste han sig åter
och såg på Stål med stirrande blick; hans hy, som eljes
tusen dödar ej förmått aftvinga dess rosor, var nu likblek,
och hans läppar darrade; han såg än en gång ned på den
vid hans fot liggande qvinnan för att öfvertyga sig om

att det ej var en synvilla, och framsade knappast hörbart: »Emerentia!»

Stål, uppmärksammad af sin väns upprörda tillstånd, igenkände äfven i den vanmäktiga den unga polska qvinnan, som de förut under så egna förhållanden sammanträffat med, och som han sedan ofta sett i kung Karls läger.

Men hvem var då den andra qvinnan? Hon blef dem tills vidare obekant.

Emellertid hade Strid hunnit blifva herre öfver de känslor, som med all makt stormade in på honom. Två enkla bärbårar anordnades, på dessa lades de stackars värnlösa samt fördes till ett af de hus, som mordbrännarne ej hunnit sköfla. Här under deltagande qvinnors hand bereddes de arma den omvårdnad som tillfället kunde åstadkomma; en varm bädd och en brasa syntes mest behöflig, och sedan några timmar flytt erforo vännerna tillfredsställelsen att deras skyddslingars vanmakt öfvergått i en djup sömn.

Nattens timmar förflöto, och Strid jemte Stål genomvakade dem, oroliga för utgången af de båda qvinnornas iråkade belägenhet.

De uttömde sig i gissningar om huru den polske ädlingens dotter råkat i röfvarhopens våld samt hvilka lidanden hon der fått genomgå.

Så suto de, Strid med hufvudet lutadt mot handen, och Stål tankfullt blickande ut genom det lilla fönstret. Ingen af dem märkte att den ena af deras skyddslingar hade vaknat och en längre stund med förvåning och undrande blickar sett sig omkring samt derefter oafvändt fästat ögonen på Ståls allvarsamma och tankfulla anletsdrag. Hon sökte att göra sig reda för hvad som tilldragit sig med henne, hon förde handen till pannan, och så småningom tycktes händelserna återkomma för minnet. och en rysning skakade hennes kropp.

Ståls manliga anlete hade gjort ett visst intryck på henne, och liksom fångslade af en hemlig kraft drogos hennes blickar åter till honom.

Stål hade emellertid förnummit den svaga rörelse hon gjort samt blickade bort till henne. Han fångslades af hennes tilltalande drag, på hvilka ännu lidandets pregel kvarlåg; ett dunkelt minne från fordom återkom. Hvar hade han sett detta ansigte förut? Deras ögon möttes, och vid det samma hördes från hennes läppar ordet »Konrad», och på hennes bleka kinder uppsteg en lätt rodnad.

Det var länge se'n Stål hört sig benämnas vid sitt dopnamn, och i detta enkla ord låg en säregen klang, som inom hans bröst fann återljud.

Portarne till minnets tempel sprungo upp på vid gafvel, och nästan ofrivilligt uttalade han ordet »Elin» i det han skyndade bort till bädden, hvarest hans återfunna barndomsleksyster hvilade. Hans hand sökte hennes, och öfverväldigade af det oväntade återseendet bundos deras tungor, och den tystnad som rådde, alstrade en viss beklämning.

Strid hade emellertid väckts ur den halfslummer, hvori han sjunkit, och igenkännande Elin, hade han också gått fram till hennes bädd; och nu först bröts tystnaden.

Frågor följde på frågor, och med en verklig själs-spänning lyssnade man till dess besvarande.

Flydda tider fingo passera revy; det var mest hårda, bittra år, som ilat sin kos, men nu vändes de strödda törnena i rosor; hur än ödet hade lekt och med karga händer tilldelat sina håfvor, hade det dock till sist sparat bästa delen och beskärt hvad den djerfvaste dröm ej ens vågat upprulla.

Elin berättade nu för sina barndomsvänner sin enkla men dock skiftande historia: huru hon lemnat hemmet för att uppsöka fosterbröderna; hennes sammanträffande

med Emerentia Czernaginski samt huru hon sedan stannat hos henne. De hade allt sedan varit bosatta i Kristianstad, men då Danmark begynte sina fiendtligheter hade Emerentia beslutat att söka upp svenska hofvet, hvilket för tillfället vistades i Arboga.

De hade således begifvit sig på väg, men råkat ut för röfvarhopen, som till en början visade sig ganska menisklig, men då Elin hårdhänt tillrättaviserat anförarens närgångenhet, hade de båda blifvit bundna och miss-handlade. De hade endast varit fångna i några få timmar då de fingo bevittna öfverfallet på byn och gräsligheterna som der öfvades. De hade äfven märkt truppen, som började strid med röfvarne, samt förstått detta genom ropen och skotten samt deraf att de som satts att bevaka dem, hals öfver hufvud flytt sin kos. Men hästarne hade skrämts och i firsprång skenat bort; hvad som sedan tilldragit sig kunde ej Elin minnas, endast att hon träffats af en våldsam stöt och förlorat sansen.

Men nu draga vi en slöja för det lyckliga återseendet och de meddelanden som sedan ömsesidigt gjordes, villigt erkännande att vår penna är allt för matt att teckna denna tafla. Vi få blott tillägga att genom öm vård återställes de båda qvinnorna och fördes sedan till Wexiö, hvarest mera säkerhet fanns. Här dröjde trupperna någon tid tills hela arméen blifvit samlad, och våra vänner njöto några veckor af stilla lycka.

Allvarsam och delvis mörk låg närmaste framtiden, och en liflig oro herskade öfver allt för hvad som komma skulle; man ej allenast anade utan visste att ett älskadt fosterlands ve eller väl skulle afgöras i den strid som förestod.

Men trots de hotande molnen, förstod dock den listige kärlekens gud att sprida sitt solsken samt knyta de rosenbojor, hvilka väl synas bräckliga, men fåfängt söker dock fången att dem bryta.

Och Strid och Stål, hvilkas sinne hittills endast fängslats af dåm och vapenbrak, att med hårda händer tygla en yster gångare eller omsluta det hvinande svärdets metallfäste, hvarom drömde de nu? Hvilka vyer skapade de sig jemte de blodiga fejdernas?

»I som älsken, I veten det, I!»

Den svenska hären, öfver 14,000 man stark, hade öfverskridit skånska gränsen, och just här hade de sista hjälptrupperna, flera tusen man fotfolk, förenat sig med den. Det var en brokig sammansättning, denna i historien beryktade här, som bestod af »bocken och hans getapojkar», hvilken benämning öfvermodet och hånet tilldelat den. Väl aftecknade sig armodet på många sätt, men under de grofva tröjorna klappade modiga, oförsagda hjertan, och en sällsynt manstukt sammanhöll de tätade lederna. Och denna tappra skara anfördes af en ädel, storhjertad man, för hvilken hvar och en ville offra sitt varma hjerteblod.

De hånande danskarne, hvilka i sin fåvitskhet trodde sig ej möta något motstånd, retirerade skyndsamt söder ut, fruktande att afskäras på sitt återtåg. Men svenska hären följde, sammanhållande sina krafter, för ett sista, afgörande slag.

Lans hade åter sammanträffat med Strid och Stål, och de trenne vännerna gladde sig åt att snart få trampa den mark, hvarest deras barndoms dar förflutit.

Redan höjde sig den välkända kullen blånande för deras blickar, och endast några marscher till behöfdes för att uppnå den omgifvande vidsträckta skogens bryn.

Natten till den 26 Februari hade svept sitt töcken kring nejden, dock genombröts dess slöja af tusentals

skimrande stjernor, hvilka så fridfullt blickade ned på de täta hoparne, hvilka tänkte på helt annat än fred.

Något litet snö hade fallit under dagens lopp, och nu på qvällen hade en ganska skarp frost inträdt, hvilken gjorde vägarne lätta som ett stugugolf.

Vid Hasslarps bro i norra Skåne stod en stark svensk förpost under befäl af den tappre öfverstelöjtnant Bennet. Dess uppgift var att här genskjuta fienden; men denne, underkunnig om faran, hade tagit en lång omväg och undgått den utlagda snaran.

Emellertid bivuakerade manskapet på öppna marken, och endast några få af det högre befälet hade låtit uppslå tält.

I öfverstelöjtnant Bennets tält finna vi allt befälet samladt till rådplägning; det är intressant att betrakta dessa ansigten, de flesta ärriga som runstenar, oförfäradt mod och djupt allvar är den pregel som dessa krigare bära, der de under tystnad samlats kring sin chef.

Öfverstelöjtnant Bennet har just ordet och säger:

»Jag har låtit kalla herrarne, ty såsom bekant ha våra sista kurirer underrättat att danskarne skenat åstad andra vägar för att rädda sitt skinn. Men enligt hvad sedan kommit till min kännedom fruktar jag att vi ha några svärmar kvar af dem i den stora skogen, som ligger framför oss, och äro de tillräckligt manstarka kunna de blifva farliga nog om de falla i vår rygg. Jag har därför tänkt sända en ströfkår in i skogen, men ville fråga i fall någon af herrarne frivilligt ville åtaga sig denna visst ej lätta expedition?»

De flesta af officerarne anmälde sig vilja företaga ströftåget, och öfverstelöjtnanten tycktes komma i den kinkiga belägenheten att få välja mellan alla dem som erbjudit sig.

»Herr öfverstelöjtnant!» hördes i det samma en fast stämman, och en högväxt officer reste sig från sin plats.

»Var god tala, löjtnant Lans!» ljöd chefens svar.

»Förlåt mig, herr öfverstelöjtnant, att jag, som här är yngst, vågar yttra mig, men jag ville säga att jag jemte Strid och Stål äro födde i denna skog, vi ha der vårt barndomshem, och der ha vi äfven uppväxt. Det gifves ej ett träd, ej en sten, ej en gångstig, som vi ej känna, och jag djerfves därför anhålla att någon af oss måtte få leda rekognoscerings-truppen.»

Ett godt leende lade sig öfver öfverstelöjtnantens drag, och han betraktade med nöje den hurtige talaren.

»Ni skolen få leda truppen alla tre», sade han, »men åt löjtnant Lans vare befälet i första hand anförtrodt.» Och vändande sig till de andre officerarne fortfor han: »Jag hoppas, jag vet, att herrarne här ej ogilla mitt afgörande; den högaktning vi alla hysa för våra trenne raska drabanter, borgar mig därför.»

Alla stego upp, bugande sig för sin chef samt aflägsnade sig; endast Lans stannade qvar att mottaga order.

Då han slutligen utsteg ur tältet möttes han af sina båda vänner, hvilka yttrade:

»Att fienden är i skogen, behöfva vi ej längre tvifla på», samt visade rakt i vester hvarest i stilla natten en ovanligt lysande stjerna spred sitt sken; allt starkare flammade detta och Lans frågade:

»Hvad menen I?»

»Hvad vi mena?» återupprepade vännerna. »Förstår du ej det, det är ju en vårdkas som lyser från gamla Svedjebjer, den manar till skyndsam handling.»

»Vårdkasen, vårdkasen», mumlade Lans, som först nu tycktes förstå hvad fara som hotade, »skynda, skynda, innan det blir för sent», och han ilade bort till sitt folk.

Trummorna rördes att kalla de frivilliga samman till färden, och inom en half timme derefter tågade en kår på omkring 400 man öfver fält och ängar i riktning mot vårdkasen på Svedjebjer.

Villsam var vägen i skogen, men de tre vännerna

hade ej förgäfves blifvit uppfostrade här; mellan stammar och snår fortgick marschen obehindrad; och östern hade ännu ej purprats, då truppen nådde foten af Svedjebjer.

På sjelfva kullen hade vårdkasen släckts ut, dock der nere bland trädstammarne lyste eld, men det var glödande ruiner.

Det fredliga hemmet var härjadt och ödelagt, och stumma blickade vännerna ned på den hemska förödelse, som öfver allt tedde sig.

En förtviflad strid hade rasat här, och blod hade flutit; fienden hade slutligen öfvermannat kojans försvarare samt derefter dragit sig undan, medtagande sina döda eller sårade.

Intet spår af tjellets invånare syntes till; voro de döda eller bortförda? Endast de döda kropparne af ett par hundar lågo bland ruinerna. Dock i närmaste busksnår fanns första beviset att striden ej aflupit utan förlust af menniskolif.

Här låg liket af en dansk soldat, och öfver detta var utsträckt kroppen af en hund, ännu i döden krampaktigt slutande tänderna om sitt offers strupe.

Lans böjde sig ned och igenkände i hunden den gamle »Käck», som så ofta med honom ströfvat omkring i skog och mark.

Anande vidden af olyckan befallde han noggrannt sökande, och snart syntes hundradetals bloss irra bland träd och buskar.

Några af de sökande hade kommit till källan, som porlade fram ur berget, men möttes här af ett ursinnigt skall, en stor varghund rusade fram gång på gång att tillbakadrifva de närgångnaste. Uppmärksammade här af hade Lans så väl som Strid och Stål skyndat till.

Vid källans rand låg liket af en qvinna, liket af Anna Stål. Ett skott hade träffat hennes bröst, och hit hade hon troligtvis vacklat att svalka sårets sveda och

och hämma det forsande blodet, ty hennes hand låg ännu utsträckt och sköljdes af källans vatten. Men i stället hade döden kommit med sin svalka och slutit hennes ögon för alltid.

Djupt var det intryck, som vännerna erforo, men inom Lans' bröst rasade en smärta, som ej fann uttryck i ord.

Stum hade han fattat sin älskades liflösa hand, hans kind var blek som döden, hans öga brann af en febereld, men ingen tår banade sig väg derifrån.

I samma stund som han hoppats återfå hvad långa års försakelser och väntan förespeglat, hade han förlorat allt.

»Att söka din lycka kring världen du drog; säg, bodde ej lyckan hos vännen i skog?» mumlade han.

Spåqvinnans en gång uttalade ord runno honom i sinnet med all sin hemska verklighet.

Lemnande sin vän ensam med sin djupa smärta, hade vännerna dragit sig undan och jemte en del af sitt folk nått kullens topp. En sorglig syn tedde sig här: vid foten af den släckta vårdkasen lågo den äldre Lans och Ståls lik. Deras stelnade händer fasthöllo ännu de blodiga vapnen, de hade i döden försvarat det varningstecken de tändt.

Sökandet i skogen hade emellertid fortgått, men ej flera hemska fynd hade upptäckts. Det återstod således en fråga: Hvar fanns den äldre Strid och Erik Lans?

I det samma framfördes en yngling, omkring 17 år; hans kläder voro rifna och blodiga, hans hår i oordning och hans åtbörder utvisade, att han var nästan vansinnig af skrämsel.

»Hvarifrån kommer du?» frågade honom Strid.

»Från skogen!» var det stammande svaret.

Omsider lyckades man få veta af honom att en talrik skara hade vid midnatt anfallit hyddorna, att han, som varit fosterson hos de gamle, hade i nattens mörker lyckats undkomma, men att Erik Lans blifvit fången, sedan

han först blifvit hårdt sårad. Han berättade äfven att en syster till honom troligen omkommit vid branden.

»Nå, men Strid då? Den gamle Strid, blef han också fången?» ljöd frågan.

»Strid?» återtog ynglingen förvånad, liksom om han ej kände namnet. Men strax derpå sade han: »Så hette visst den gamle mannen, som dog några dagar sedan jag kommit hit, det är flera år sedan dess.»

»Det är ju Olle!» hördes i det samma en röst, och en af soldaterna, i hvilken vi igenkänna Kull, trängde sig fram.

Så var det ock: ynglingen var den föräldralöse gossen, hvilken vi känna från fiskarehyddan vid Kullaberg. Då han i Kull återkände sin farbror, lossnade hans tungas band allt mer, ty han var nu säker på att han befann sig bland vänner, och kunde således fritt tala ut.

»Hvart tog mordbrännarehopen vägen?» frågades från hundra munnar.

»De drogo söder ut, rakt söder ut och kunna ej vara långt härifrån!»

»Framåt då! Framåt skyndsamt! Ingen enda skall undkomma af dem! Död åt hvar och en! Ingen försko- ning åt mordbrännare och mördare!» så hördes rösterna om hvarandra, och allas sinnen längtade efter hämd.

Men vid källans rand satt ännu Lans; han hade lyftat Annas lockiga hufvud i sitt knä samt stum och orörlig betraktade han de kära bleka dragen. Han märkte ej att hans vänner åter stodo vid hans sida förr än en af dem tilltalade honom.

Varsamt lade han Annas hufvud ned på marken samt reste sig mekaniskt upp; i detsamma föllo hans blickar på de gamle kämparnes lik, hvilka soldaterna nedburit, och en rysning genomfor hans kropp.

»Min far», tonade nästan ljudlöst från hans darrande

läppar, hans bröst häfde sig våldsamt, och först nu rullade tårarne utför hans kinder. Han snyftade högt och de kringstående deltogo i hans smärta.

Efter en stund, då hans känslor delvis tagit ut sin rätt, reste han sig, hög och beslutsam, och i hans ansigte lästes stum resignation, ja en stelhet, som påminte om dödens.

»Må de jordas här», sade han, pekande på marken der Anna låg, och med en stum nickning gåfvo hans vänner sitt bifall till känna.

Snart var en djup graf tillredd, och dit sänktes de trenne liflösa kropparne. Lans hade än en gång smekt Annas kind och tryckt sin fars hand samt vände sig sedan bort medan mulden föll öfver de kära.

Tvänne händer fattade hans, och de trenne vännerna föllo i hvarandras armar, offrande sin gärd åt minnet och saknaden.

Nattens stjernor hade fördunklats, och morgonrodnaden lyste på den nyss igenmyllade grafven. Hit hade hela truppen samlats, och Lans' stämman, som återvunnit sin forna kraft, hördes:

»Framåt kamrater! Blodiga skördar vänta! I viljen ju sjelf så! Framåt då! Hämd är vår lösen; för en af de våra kräfva vi hundradetals offer; hämd eller död, och döende skola vi ännu hämnas. Framåt!»

Ett doft sorl om hämd gaf sitt eko; ännu en sista blick på grafven, och så marscherade truppen åstad längs bergets fot, följande fiendens spår.

Fienden hade ej hunnit långt; efter en timmes hastig marsch var han upphunnen, men hade redan hunnit sätta sig i försvarstillstånd bakom den tråkiga myr, som här

utbredde sig. Från den sidan svenska truppen nalkades hade skogen utbytts mot låga buskar, hvilka sträckte sig ända ut till träsket, men på andra sidan reste sig åter högstammiga träd.

Svenskarne voro således alldeles blottade, medan danskarne voro helt skyddade; också var det med förfärande hemsk träffsäkerhet de riktade sina vapen mot svenska jägarkedjan, som utbredde sig midt emot dem.

Allt tätare föllo skotten och allt talrikare offren; hämdropen från svenska truppen blefvo allt mera ihållande, ty fienden skyddades af träden mot svenskarnes skott.

Tio-, ja femtiotal hade redan fallit utan att de blifvit hämnade, och raseriet steg till sin höjd.

Ett vadställe hade slutligen funnits, och med tillhjälp af risknippor forcerade svenskarne det samma.

Danskarnes kulor hveno och gjorde blodiga luckor, men än häftigare trängde sig de hämdlystna krigarne framåt; många sjönko ned i dyn upp till armarne, men de beto i sina vapen och hjälpte sig upp igen.

Främst syntes Lans' höga gestalt; kulorna genom-borrade hans kläder, hans mössa hade skjutits bort, men sjelf tycktes han osårbar.

Vid vadstället hade danska styrkan samlats att tillbakaslå de djerfve, och här började handgemänget. Ett tiotal af svenskarne hade först hunnit fram, och dessa skulle fienden omringa, men blodig blef den leken; som retade skogens björnar krossade de få allt motstånd som rö; för hvarje hugg, för hvarje kolfslag böjdes ett knä, lycktes ett öga, och marken färgades i purpur.

Allt flera af svenskarne hunno fram, och från träd till träd jagades nu den flyende fienden. Blott ett ringa antal räddade sig undan för att förkunna sin hufvudstyrka om nederlaget.

Ännu fortgick striden en stund, och döden räknade allt flera gärder; ordet »förskoning» hade svenskarne

glömt, men de hade ock ursäkt för sitt tillvägagående, ty mer än hälften af deras tappre hade så att säga lönmördats innan de ens kommit i handgemäng.

Februari månads sista dag var inne, och dess gryning hade redan helsat land och sjö. En kall dimma drog från Öresund in åt landet, samt inhöljde i sitt flor föremålen samt dolde de båda härarne för hvarandra, hvilka i dag skulle kämpa på lif och död.

Danskarne hade lägrat sig på höjderna kring Helsingborg, och tre fjerdedels mil derifrån stod svenska hären stödd med ryggen mot »Söndre ängar.»

Det var, som sagdt, arla morgonstund, men redan voro de olika regementena marschfärdiga, order hade utdelats och lösen gifvits. I täta fyrkanter uppmarscherade manskapet, och korum hölls öfver allt. Då sången slutat inträdde djup tystnad, och en gripande scen följde: unga så väl som gamla, befäl så väl som gemen soldat, böjde knä på den frusna marken, under det regementspresterna utdelade nattvarden åt hvar och en; de välbekanta utdelningsorden ljödo så högtidligt och manande i den stilla morgonstunden samt gáfvo tröst, mod och hopp.

Då den högtidliga akten var förbi och trupperna återgått under vapen nalkades general Stenbock med svit längs fronten och höll ett kort tal till hvart och ett regemente, och han möttes öfver allt med jubel. Derpå röredes spelet, trummorna dånade, kommandorop ljödo, och kolonn efter kolonn svängde om och drog norrut, tagande vägen förbi Hjelmshult, Allerum och Pilshult.

Fram mot middagen hade dimman lättnat så att de båda härarne sågo hvarandra; en kort rast togs och

orderna förnyades. Strax derpå ljödo de första danska kanonskotten, men sigtet var för högt, kulorna flögo öfver svenskarnes hufvud samt föllo ned långt bakom.

Våra trenne vänner finna vi i arméens midt, och jemte dem den trupp, som gjort rekognosceringen i skogen.

Den jettelike Ivan stod äfven här som en tall ibland småträ.

Alla, hela hären, brann af stridslystnad, men mest otåligt väntade dock den lilla hop vi nämt. Klockan ett hade venstra flygeln börjat träffningen, men anföll något för tidigt, och kastades åter tillbaka. Den vek visserligen långsamt, men dess öfvermanning märktes dock af midten.

»Framåt!» ljöd det, och med ett vildt hämskri störtade soldaterna åstad i språngmarsch; kärr och moras lågo i deras väg, men kärren öfvervadades; isen sönderskar kläderna, men derpå aktades ej; flera rader spanska ryttare spärrade höjderna, men dessa omkullhöggos, och oemotståndligt bröto de anfallande fram; kartescher och kulor gjorde blodiga luckor bland dem, men dessa fyldes åter, och framåt, förkrossande, undanrödjande, förfärande framvältrade sig massorna. Allt insveptes i rök och dam; vapnens dån och brak, hämdrop och jammerskri, svordomar och böner, trumhvirflar och kommandorop bildade ett gräsligt virrvarr, som förtog alla sinnen.

Enstaka flyende danskar syntes ila mot staden, och efter dem hela hopar; men förföljarne hunno dem, och kampen på lif och död förnyades.

Se der kommer konung Fredriks eget garde i sina lysande uniformer och på frustande hästar; som en stormvind jagar det öfver fältet att tillbakatränga svenskarne, och dessa hejdas äfven för en stund; sjelfva uttröttade synas de vackla för den manstarke fiendens anfall, men äfven de understödas af nya skaror, och allt sammanträngdes i en böljande hop, omgifven af ett mörker, hvilket endast genombrytes af blixtrande skott.

Allt hemskare blir det bedöfvande dånet, och för hvarje minut som går sjunka allt flera i dödens famn.

För några ögonblick synas de trenne vännerna, Lans Strid och Stål, ännu sida vid sida, kämpande mot den anstormande fienden, men de försvinna snart bland den allt tätare sammanhopade massan.

Endast Ivans jettegestalt märkes från de öfriga; hans vapen ha brustit i stridens början, men han har tagit tistelstängan till en sönderkörd kanonvagn, och med denna Herkules-klubba banar han väg för sig och sina vänner, nedslående allt, krossande så väl häst som ryttare.

Men hopen smälter samman och upplöses så i vild flykt åt alla håll; dock, större delen af dem, som här svingat sina vapen, hålla nu frid. Bleknade hvila de på den bloddränkta marken.

Af det stolta gardet, som räknade sina nummer i öfver tusental, kvarstå knappast tjugo, och liknande förödelse ha äfven andra regementen lidit.

»Fly! Fly!» ljuda ropen, »det är djeflar som slåss, ej menniskor!» och öfver allt ila fienderna undan, räddande hvad de i en hast kunna föra med sig.

Kanonerna ha tystnat, vapnen hvila, krutröken blåser bort från fälten. Det är afton, menskligheten träder i spåren der grymheten gått; rundt kring slagfältet uppsökas de sårade för att egnas välbehöflig vård, och de döda jordas i gemensam graf.

Nu nalkas det sorgliga tåget platsen der dagens hetaste strid utkämpats; här ligga de döda hoptals bland hästkadaver, söndriga kanonvagnar och vapen, och de sårades suckar och stönande ljuda sorgligt i den mörkande qvällen.

Der vid en dikesren ligger Stål, halft förblödd, och bredvid honom sitter Strid, äfven svårt sårad, räckande åt sin kamrat fältflaskan, innehållande något grumligt vatten, som han med möda uppsamlat ur diket.

Längre bort och skild från vännerna genom likhögar, halft sitter, halft ligger Lans, stödjande sig på ett redan stelnadt lik; från hans bröst och skuldra gapa djupa sår, och hans halfslutna ögon vittna om att vanmakten ej är långt borta.

Rundt om har döden skoningslöst härjat, stympade lik bilda här en hemsk barrier, och der inom hvilat jetten Ivan, och bredvid honom hans splittrade vapen; orörlig ligger han der i dödsrunden, öfver allt betäckt af sår; han andas ännu, men blott svagt, och hans matta ögblickar upp ibland, men blott för att få ständigt se samma hemska syn: alla vännerna och kamraterna sårade eller döde. Men nu komma sjukbårarne, och efter hand bortföras de blödande krigarne.

I en stor bondstuga, sparsamt upplyst af en matt brinnande lampa, äro inhyste flere af de sårade, och bland dem återfinna vi våra vänner.

Tvänne fältskärer gå från bår till bår, vårdande och förbindande. De sysselsätta sig just med Lans, som hittills legat orörlig; han reser sig upp häftigt, febern flammor på hans kind, och öfver hans läppar gå ord, hvilka ljuda som dödssång i hans vänners öron.

»Skyarne tjockna», säger han, »o, hvad det blifver mörkt, — men vårdkasen brinner, och hämd, hämd, förfärlig hämd! Anna, du har ej glömt mig, du är ej död, du väntar mig troget, och jag kommer — jag kommer! Anna! — hämd! Skynda!» — hans hufvud sjönk tillbaka, en blodström forsade ur hans mun, några svaga rosslingar hördes, och han var ej mer bland de lefvandes antal.

I rummet blef derpå så tyst som i en graf, endast några svaga snyftningar hördes. Lans' ord hade gripit en hvar, och sjelfva plågan förstummades därför.

En af läkarne lade sin hand på Lans' bröst, men hjertat hade upphört att slå; han drog då varsamt tillbaka täcket öfver den döde, och ett »farväl tappre kamrat!»

ljöd darrande från hans mun. Andra pligter kallade, och till andra behöfvande sträckte han sin sorgliga rond.

Men i rummet rådde allt jemt tystnad, dödens frid helgades med tysta tårar från de närvarande, hvilka väl hundrade gånger förut mött döden i andra skepnader utan att röras deraf, och utan att kinden fått fuktas af annat än blod.

Några dagar derefter öppnades åter grafven vid Svedjebjerets fot och Lans' liflösa kropp myllades dit ned. Det var den sista ömma tjensten hans vänner egnade honom. De hade utverkat att en liten trupp fick ledsaga liket och visa det de sista ärebetygelserna. Men sjelfve, fängslade som de voro vid plågans bädd, kunde de ej medfölja. Så enades dock slutligen i döden de, hvilka ej i lifvet fingo tillhöra hvarandra.

Strid och Stål sväfvade länge mellan lif och död, men slutligen segrade dock lifvet, och de fingo åter lemna ambulansen. De sände en sista blick till den blånande kullen och den mörka skogen, hvarest deras barndomsdar förflutit, men ej mera trampade deras fötter denna mark. Åt andra håll förde dem deras öde; och än en gång skulle de få kläda blodig dräkt för kung Karl och fäderneslandet. Och med dem följa vi nu.

X.

Ett ödesdigert skott.

Vi gå nu åtta år fram i tiden. Krigets åska hade väl lemnat de orter vi nu i vår berättelse vidrört, men ännu hade ej dess moln skingrats; den hade blott flytt till en annan trakt, och uppe bland Norges fjellar genljöd dess då'n lika högt och hemskt som någonsin förut.

Men den dag vi nu ämna skildra hade eldgapen slutit sig, det var sabbat, och kung Karls stränga gudsfruktan tillät ej att denna dag stördes.

I Tistedalen var således lugnt den 30 november 1718, och denna dag var den första söndagen i advent. I högkvarteret hade regementspresten Sahlstedt hållit predikan, och kung Karl hade med djup andakt åhört den samma; den oro, som på morgonen syntes plåga honom, hade lemnat rum för ett mildt allvar, och sällan hade hjertegodhet och majestät så lägrat sig på hans anletsdrag som i dag; hans soldater jublade hvart han framgick, och lynnena voro öfver allt glädtigt stämda; dertill bidrog må hända ock vissheten att den fästning, som de belägrade, snart skulle vara i deras våld.

Men den allmänna glädtigheten delades ej af en högväxt officer, som grubblande och med långsamma steg vandrade fram och åter vid första redutten af förskansningarne. Ömsom stannade han och blickade på ett papper, som han upptog ur bröstfickan, under det han talade för sig sjelf.

»Detta är tredje gången, som jag erhållit dessa anonyma bref, med underrättelse att konungens lif är i fara; hvem är manne brefskrifvaren? Om jag endast kunde upptäcka detta, eller om jag kunde förmå kungen att iakttaga mera försigtighet, ej ens general Dücker kan inverka på honom, på alla föreställningar svarar han blott: »Gud är mitt beskydd.» Bunden är jag också vid min postering här och kan ej meddela mig med någon; vore ändock Strid åter, men kanske höstvindarne länge än hindra hans öfverfart.»

Skakande på hufvudet liksom om han ville fördrifva de dystra tankarne, tystnade talaren samt fortsatte sin afbrutna vandring.

Läsaren har troligen i officeren igenkänt en af berättelsens hjeltar, nu mera major Stål; trots de år som

farit, har hans ansigte nästan bibehållit samma ungdomlighet, men den pregel af oro och smärta, som det nu bär, och som lagt fåror på hans panna, gör att han för tillfället synes äldre. Tankfull böjer han klingan på den dragna värjan och synes fortfarande grubbla öfver samma sak, som nyss föranledde hans halfhögt uttalade ord. Plötsligt spritter han till, ty han hör sitt namn ropas, och med ens har vecken på hans panna utjemnats, hans öga blixtrar af sann glädje och öfverraskning, och han skyndar emot den, som ropat hans namn.

»Välkommen åter hem, Strid», säger han, »jag tänkte just nu på dig, jag behöfver ditt råd och din hjälp, men berätta nu först hur din resa gått; du har haft tur med dig, synes det mig, ty ännu väntades du ej igen, du har använt kortare tid än vi förmodade.»

Den tilltalade, som var fullt resklädd, och således nyss anländ, svarade:

»Ja, vindarne ha varit gunstiga, och äfven min mission har lyckats öfver förväntan. England gillar fullkomligt våra planer och lofvar att understödja dem; jag har bemötts på ett artigt och smickrande sätt både af hofvet och dignitärerna, just som om vi ännu stodo segrande och oförtryckta; vår rättvisa sak har vunnit genklang, och snart nog kunna vi vänta en fördelaktig fred. Jag sökte just konungen för att till honom öfverlemna mina papper och bref, men han var utriden i sällskap med de två fördömda fransmännen, till hvilka hans högsinnade själ ej hyser det minsta misstroende, han råkas nog ej förr än utåt qvällen, och jag beslöt då att söka upp dig på mellantiden.»

Då Strid nämde om att konungen ridit ut, mörknade Ståls ansigte, och han fattade med feberaktig brådska det bref, som han förut genomläst, och sade:

»Ja, du kan gerna kalla dem för fördömda, dessa utlänningar, som så förstått innästla sig hos kungen;

deras fräcka ansigten förråda hemska planer, och Gud allena vet hvad de rufva på. Som du mins, erhöll jag redan innan du reste, ett varningsbref, att konungens lif sväfvade i fara, samt uppmanades att säga majestätet att han skulle misstro sina närmaste. Än en gång har jag sedan dess fått ett dylikt bref, och i dag har på nytt ett erhållits af samma innehåll. Stilen är brådskande och otydlig; så har den äfven varit i de tvänne föregående brefven. Men säg mig, hvems är denna hand, som skrifer dem, eller hvarför vågar ej varnaren sjelf träda fram i ljuset?»

Strid mottog brefvet och genomläste det; det innehöll endast få rader, och deri uppmanades mottagaren att ej den dagen lemna konungen ur sigte utan ständigt vara när honom; — »äfven en konung är dödlig», med dessa lakoniska ord afslöts den hemlighetsfulla skrifvelsen, och just dessa ord uppväckte hos Strid en liflig oro.

»Hvarför har du ej efterkommit den okändes uppmaning?» frågade han, ej utan en viss skärpa i rösten, »du borde låtit annan person öfvertagit vakten här samt skyndat dit der du säkrast kunnat följa hvad som tilldrog sig i kungens närhet!»

»Jag har ty värr ej erhållit brefvet förr än först för en timma sedan; en soldat öfverlemnade det, och hvem han erhållit det samma af kunde han ej nöjaktigt förklara; jag grubblade just öfver hvad som var att göra då du kom», svarade Stål.

»Så skynda nu att vi må söka upp konungen; må hända kunna vi förekomma olyckan, om sådan hotar, må hända är det ock bara ett skrämskott, men i hvilket fall som helst böra vi ej underlåta att efterkomma uppmaningen. Hvad som isynnerhet drifver mig dertill är att jag erinrar mig att jag för några dagar sedan på landsvägen i Bohuslän sett en ryttare spränga förbi, hvars gestalt jag tyckte mig igenkänna, nämligen den hemlig-

hetsfulle munk, som öfver allt följt oss som en olycka — dock kanske är det bara en fantasi, som mitt upprörda sinne nu förespeglar; — hit till dessa bygder kan väl ej det odjuret hinna.»

»Ja, hvem vet!» svarade Stål tankfullt samt skyndade in i vakten för att öfverlemnna befälet för några timmar åt sin närmaste man.

Det var en mörk afton, något blåsig och med ett lätt regn; månen lyste fram stundom, men det var blott helt kort, skyarne drogo städse sitt dok för den blanka skifvan.

Klockan hade just slagit sex då Strid och Stål lemnade redutten och redo sakta framåt genom förposterna, öfver allt frågande efter konungen, men ingen kunde gifva ett bestämdt svar på frågorna.

De båda ryttarne försökte då att sjelfve söka upp hans spår, men qvällen mörknade allt mer och stigen blef allt mera villsam.

Efter omkring trenne timmars ridt återvände vännerna till lägret; dödstystnad herskade rundt om, ej en gång vaktposternas rop förnummos, endast tornurets slag hördes från staden, hvarefter allt åter blef tyst, och tysta redo äfven ryttarne framåt. Då hördes plötsligen en skarp knall, hvars eko återstudsade mot bergen och bortdog med ett dystert rullande.

Ryttarne höllo in sina hästar och lyssnade, men ej något vidare ljud förnams, hvadan de fortsatte färden; dock tyst! hvad var det för ett ljud, som på nytt hördes, det lät som ett hest hånskratt; var det bergufvens hesa skri eller hvad?

Emellertid hade de båda vännerna ej kunnat frigöra sig från den tryckande känsla, som gripit dem vid det anonyma brefvets genomläsande, och vid det ljud, som de nu hörde, grepos de af en hemsk aning; en rysning genomilade dem, och de skyndade på sina springare för

att uppnå hufvudquarteret. Men tids nog hunno de dit för att mottaga den underrättelse, som skulle sprida sorg i tusentals hjertan och framkalla bittra tårar i månet öga.

En dyster tystnad rådde i lägret; här och der stodo väl soldater i grupper och samtalade, men endast i hviskande ton; knappast vågade man andas, medan man väntade bekräftelse på om ryktet var sant att konungen var skjuten.

Dock, ej länge dröjde det förr än vissheten kom, förkrossande och förfärande; ett dystert tåg framskred, bärande med sig hjeltekonungens lik, insvept i den välkända vida ryttarekappan, och höga snyftningar hördes rundt omkring.

Som om döden gripit de båda vännerna, så kände de huru blodet stelnade i ådrorna då det hemska tåget gick förbi; skottet, som de hört från löggrafvarne, hade utsläckt deras älskade konungs lif.

Det var således der som de borde varit tillstädes för att kunna förekomma det hemska dåd som utförts; det var dit deras steg borde vändts — om försynen hade velat så.

En lång stund dröjde de kvar utanför konungens hydda, dit ingen fick inträda, men dit dock tusentals af krigarne hade samlats, alla djupt gripna af konungens död.

Allmän var den åsigten att hjälten fallit för en lönmördares hand, och förbannelser öfver förrädarne blandades med högljudda snyftningar.

Åsynen af den sörjande hopen förmerade smärtan, och stumma aflägsnade sig Strid och Stål från den gripande scenen.

Slappa hängde tyglarne på hästarnes hals, och djuren fingo gå hvart de ville; dessa togo ock den väg som de nyss kommit, utan att deras herrar gåfvo akt derpå.

Länge hade sorgeposten förlamat tungorna, då Strid ändtligen bröt den tryckande tystnaden.

»Så fick jag då ej frambära till kung Karl det budskap, som jag så mycket längtat efter, — de planer som nyss gjorts och som skulle leda till vår upprättelse, blefvo sålunda korsade, tillintetgjorda på det mest förfärliga sätt; — ve, ve och tusen gånger ve öfver den, hvars hand riktat det ödesdigra skottet. Gråt, arma fädernesland; din gråt öfver de många söner du mist, ha vi hört, men den sorgen är försvinnande mot den öfver din störste son, ty med honom slocknade ditt åter uppgående hopp. Är han då verkligen död, hjälten med det okufliga modet, med det rena, upphöjda sinnet? Jag kan ej fatta att så är förhållandet, det svindlar för mitt hufvud då jag tänker derpå!»

Strids läppar slöto sig, och tystnad inträdde på nytt; dock, denna afbröts inom kort af hofslag, och på den gångstig, som från höger framgick till vägen på hvilken Strid och Stål redo, framskyndade en ryttare i sträckt galopp.

För ett ögonblick höllo de båda vännerna in sina hästar för att låta den ankommande passera, men i det samma framblickade månen ur en brusten sky, och vid dess bleka sken syntes ganska tydligt ryttarens gestalt. Den var liten och obetydlig der den hopkrupen satt på sin häst, hvilken tycktes vara snabb som vinden. Genom den skarpa ridten fladdrade ryttarens mantel, och hufvudbonaden hade flugit sin kos, blottande ett kalt hufvud.

Ett enstämigt utrop hördes från vännernas läppar, och detta utrop var »munken!» Samtidigt höggo de sporrarne i sina gångares sidor, och i vild fart jagade de efter den flyende.

»Djefvul! skall du än en gång undkomma mig?» mumlade Stål med sammanbitna tänder, der han på sin mera snabba häst vunnit något försprång framför Strid i förföljandet.

Framåt, framåt gick det, och nu nedåt den branta

dalen i ännu vildare lopp. Det tycktes som om månen sjelf gynnade förföljarne, ty flera minuter kastade han sitt fulla sken på de framstormande ryttarne.

Dalen var genomriden, och nu ilade de svetttdrypande hästarne åter uppåt bergväggen. Ståls springare tröttade, och fastän han sporrades så att blodet flöt saktades dock loppet.

Nu blickade månen fram på nytt, belysande afståndet mellan ryttarne, och Stål fann att det samma betydligt ökats. Skyndsamt ryckte han en pistol ur hölstret och riktade den på den flyende; hans läppar rörde sig, var det måne en förbannelse eller bön som gick deröfver? I nästa ögonblick nedtrycktes den spända hanen, och skottet blixtrade. Det samma var väl riktadt, ty munken vacklade och föll ur sadeln, men blef hängande i stigbygeln, släpande med den framilande hästen. Genom skottet hade djuret blifvit skrämmt och vek af från vägen samt rusade i snabbaste fart framåt mot den branta afgrunden, allt jemt släpande ryttaren med sig. Ännu några minuter, och så störtade det utför klippbranten ned i den djupt inunder frambrusande fjellströmmen. Dock, just på sjelfva afgrundens brant blef qvarliggande munkens lemlästade lik. Kläderna voro afslitna och kroppen betäckt med sår; med rysning betraktade Strid och Stål den döde, som var vanställd ända till oigenkänlighet, men likets högra hand gaf visshet att vännerna ej missagit sig då de börjat sitt förföljande — denna hand var genomskjuten och förvissnad samt låg just i den ställning att den pekade mot höjden, liksom i döden erkännande den rättvisa hämden ofvanifrån.

Vännerna vände sig bort från den hemska synen för att eftersöka de viktiga papper, som munken förmodades medföra, men trots allt ifrigt letande stodo ej några sådana att finna; antingen hade de då liket släpade på marken totalt förstörts, eller ock, med mera sannolikhet,

följt med hästens sadelpackning ned i den skummande strömmen, som ej återgaf sitt rof.

Strid och Stål återvände till lägret; dagen derpå upphäufde svenska arméen belägringen af Fredrikstens fästning samt började sitt sorgliga återtåg öfver fjellen, ett återtåg, hvars minne ännu sprider grämelse och sorg i hvarje redligt svenskt bröst.

Hvad kriget skonat skördade der kölden och hungern, och många tusenden reddes en för tidig graf på de snöhöljda, isiga bergsvägarne.

Men vi draga en slöja för alla genomgångna lidanden, alla dödens fasor och qual samt dröja helst vid de få ljuspunkter denna tid har att uppvisa.

Ett år har förflutit sedan ofvan skildrade händelser. Vid en af Klarelfvens många slingrande bugter i Vermland, der barrskogen träder ända fram till den vänliga strömmens brant, finna vi ett täckt nybygge, omgifvet af en ganska vidsträckt odling.

Från den vackert timrade tvåvåningsbyggnaden lysa många ljus, och der inom synes glädjen och munterheten råda. Så är det ock! Der ute susar väl nordanvinden sin liksång för naturen, och elfven höljer sig i skum, men kylan och oron förmå ej genomtränga de murar, inom hvilka tvänne lyckliga par beseglade sina trohetslöften såsom brudgum och brud.

Dessa par voro Erik Strid och Emerentia Czernaginski samt Konrad Stål och Elin Lans. Presten har just nu uttalat välsignelsen öfver dem, och lyckönskningarne begynna; bland dem som främst tränga sig fram att få trycka brudparens händer märkes en riktig jette, och i honom igenkännes lätt kosacken Ivan. Endast han är

qvar af de trogna, som följt Strid och Stål på det vexlande krigets bana; de öfriga ha skördats bland de otaliga andra offer, som der sjunkit i dödens famn.

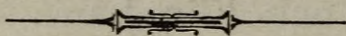
Af stridens hjeltar har nu blifvit fredens, svärdet har utbytt mot rothackan och plogen; för den trogne Ivans väldiga hugg falla nu mera blott skogens stammar, men ej fiender, och snart bölja gyllene skördar på den röjda tege, gifvande sin lön åt odlarens flit.

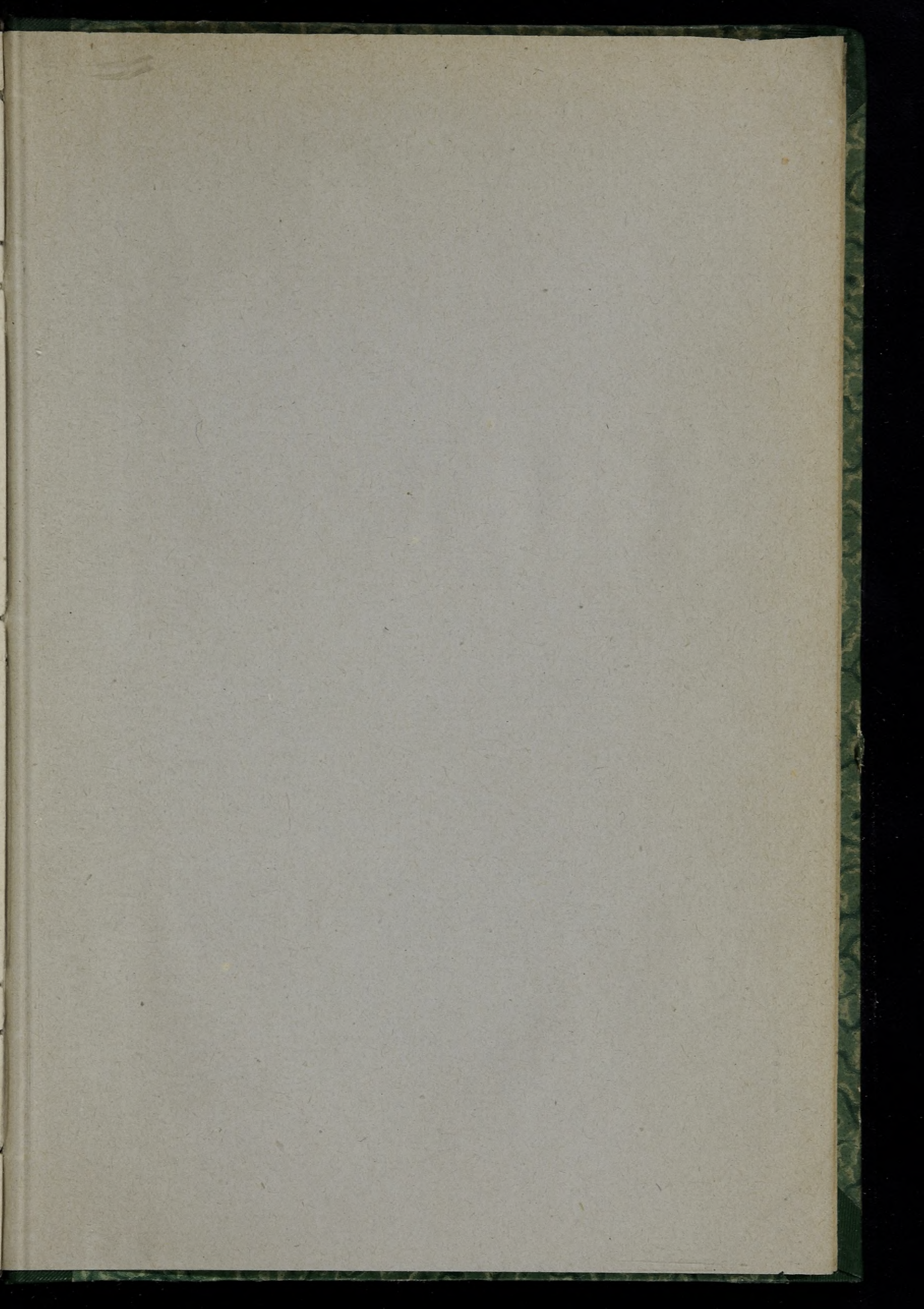
Men i den trefna byggnaden råder ostörd glädje, och trogna, öfverlyckliga hjertan motse här en lång följd af sälla och lyckliga år.

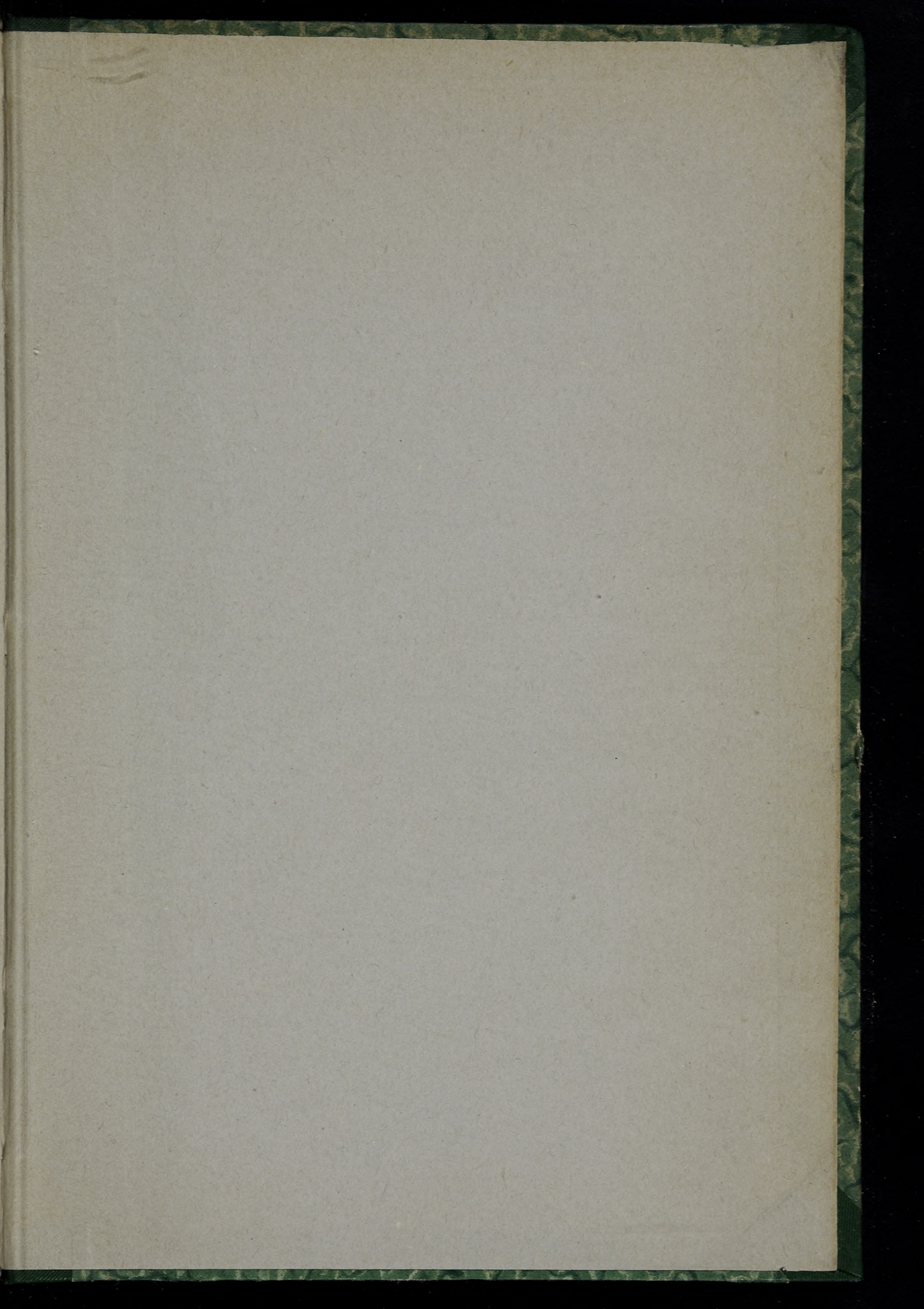
Tiden har ilat sin kos: seklet, följdt af flera år, har dragit hän öfver och söft till ro de hjertan, som fröjdats och lidit, — endast minnet af dem står kvar.

Kring Svedjebjer har den vidsträckta skogen sköflats, och deraf är endast qvarlemnad en liten del, som väl snart äfven faller för odlarens hand. Men på kullens topp qvarligger den sten, från hvilken en gång flöjelstängen reste sig samt hvarifrån vårdkasen sände sitt varnande sken; och vid bergets fot framväller ännu den snart igenrasade källan, hvars sakta våg sorlar melodiskt om de dar som gått, väckande till lif minnet af dem, för hvilka hon under seklets lopp fått sjunga sin oafbrutna grafsång.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET, LUND

15000

401004118